ROMÁNOVÁ KNIHOVNA

SBÍRKA VYBRANÝCH ROMÁNŮ OD SVĚTOVÝCH SPISOVATELŮ V DUCHU KŘESŤANSKÉM

Řídí Jan Pauly, Smíchov 642. Administrace: Smíchov-Praha 235

Vychází ve lhůtách čtrnáctidenních

Předplatné pololetní K 3·20, celoročně K 6·40

SVAZEK I SEŠIT 1

KRÁLOVO DÍLO

NAPSAL ROBERT HUGH BENSON

PŘELOŽIL O. S. VETTI

V PRAZE

TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA

ROMÁNOVÁ KNIHOVNA

SBÍRKA VYBRANÝCH ROMÁNŮ OD SVĚTOVÝCH :: SPISOVATELŮ V DUCHU KŘESŤANSKÉM ::

ŘÍDÍ: JAN PAULY, SMÍCHOV ČÍSLO 642
ADMINISTRACE: SMÍCHOV-PRAHA Č. 235

V PRAZE

TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA

KRÁLOVO DÍLO

(THE KING'S ACHIEVEMENT)

NAPSAL ROBERT HUGH BENSON — AUTORISOVANÝ PŘEKLAD Z ANGLIČTINY POŘÍDIL O. S. VETTI

V PRAZE
TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA

PRVNÍ KNIHA

KRÁLOVA VŮLE

I.

ROZHODNUTÍ.

Overfieldský dvůr koupal se v záplavě teplého červnového jasu slunečního. Západní strana velikého stavení se svými novými podvaly a omítkou hleděla k zapadajícímu slunci, jehož paprsky padaly na trávníky a širokánskou terasu; nějakých pak sto loket vzdálené lesy házely svůj stín na zahrady za příkopem zámeckým se táhnoucí. Trávníky, jež se prostíraly jako rozlehlé planiny na východní straně, svážely se stupňovitě k rybníku, jenž se srpečkem vinul kolem jihozápadního rohu budovy; přes obrážející se v jeho hladině obrysy stromů a rákosu z protějšího břehu převalovala se v jednom kuse kola způsobená velikánskými pstruhy, kteří se přes tu chvíli za svou večerní potravou z vody vymršťovali. Zrovna naproti mohutnému, na

půlnoc obrácenému průčelí stavení, v jehož středu se nalézala dvorana, po jejích pak bocích, a to z východního — kuchyň, ze západního — pánova komnata, stála čtverhrannou vížkou opatřená vrátnice, jíž se přijíždělo rovno k panskému domu lipovou alejí ze silnice vedoucí. Také na polední straně — pod kaplí a ranní jídelnou — skláněla se půda, skládající se z mlází, různé sadby a palouků pestřících se pryskyřičníky a bílou kopretinou, srázně k rybníku a příkopě, jež jsouc napájena vodou z rybníka pásem obepínala celé sídlo.

Na nádvoří — prostřed domu — hrubým pískem vysypaném a s vysokánskou železnou pumpou, bylo neobyčejně rušno a živo.

Leželo tam s půl tuctu kufrů právě dopravených soumary, jež čeleď odváděla do stájí za vrátnicí ležících. Tři či čtyři muži v zaprášené livreji bavili se s domácími služebnými, již byli přiběhli ze svých — v levo položených — bytů. Z kuchyně ozýval se šum hlasů a třesk mis, z vysokánského komínu strmícího ponad střechy všecky jen se kouř válel.

Pojednou ozval se jasně a zřetelně na tvrdé silnici od osady dusot koňských kopyt; služební popadnuvše na r amena kufry, ztráceli se vrávorajíce pod jejich tíhou v nízkém podloubí na pravo, kdež na zdi viselo zhasínadlo sám tuk a samá čerň. Na tepot koňských podkov vyrazil — vleka za sebou svůj řetěz — ze své boudy pod křížovou chodbou za kaplí hafan, zaštěkal slavnostně jednou, dva-

krát a vykonav svou povinnost, natáhl se na chladných kamenech, složiv mordu na přední pracky a upřev své bystré oči na dveře, jež vedly ze síně na dvůr. Krátce po té otevřely se dveře pánova pokoje a z něho vystoupil pan Jakub Torridon, mrskl okem po ztrácejících se služebných, promluvil pár slovíček s ostatními, na to zaměřil do síně, by vyšel v ústrety svým synům.

Kalesa dojížděla právě vrátnice, když vystoupil na terasu plotničkami vydlážděnou. A stoje tam pozoroval, jak kování na postrojech prachem probleskovalo, jak dvojspřežení koní s chocholy tryskem cválalo a jak se hlavy jezdců za povozem jedoucích hned ku předu nakláněly, hned zase na zad vyvracely. A na jeho zarostlém obličeji a v jeho světle šedivých očích zrcadlil se výraz dychtivého a radostného očekávání. Oba jeho synové setkali se v Beghamu a přijížděli teď domů; Rudolf vracel se po půlročním pobytu z města. Kristofor *) z Canterbury, kdež se byl skoro dvě neděle ve společnosti vp. Carletona, zámeckého kaplana, zdržel. Těšil se na jejich příchod tím více, protože za jejich nepřítomnosti bylo doma hodně pusto, jelikož i obě jeho dcery dlely mimo dům; Maria zůstávala se svým mužem, p. Mikulášem Maxwellem v Great Keynesu, Markétka pak byla na vy-

---

*) Podržuji (raději místo Kryštof) za příčinou dalšího. Pozn. překl.

chování v rusperském klášteře; měl tedy pouze svou choť — společnicí v té samotě.

V tom, co povoz do podloubí vjížděl, vystoupila i ona na terasu. Byla vysoké postavy, zjev zkrátka ctihodný, ubrána byla nádherně do fialova a černa. Stanuvši mlčky několik kroků za svým chotěm, hleděla svýma chladnýma, černýma očima na kočár. Okamžik potom předejel povoz před schodiště; houf služebných seběhl otevřít dvířka.

První vylezl Rudolf, mladý muž vysoké postavy jako rodiče, tváří však a vláčnou chůzí podobal se více matce, byl také — jak ona — elegantně oblečen. Na sobě měl krátký cestovní pláštík spjatý stříbrnou sponkou, karmazínové nohavice a za kloboukem se širokou střechou drahocenné péro. Na jeho tváři s černou, do hrotu zastřiženou bradkou tkvělo již teď cosi z matčiny lhostejné netečnosti. Co do schodů stoupal, střípal prsty prach se svých ramen.

Za ním lezl Kristofor. Nebyl tak vysoký jako bratr a byl o celých deset let mladší; oči měl šedivé jako otec a hnědé vousky teprve mu na bradě a na lících pučely.

Na posledním schodě se Rudolf náhle otočil.

„Tašku!“ děl zkrátka; po té se obrátil k rodičům, aby jim ruky políbil. Kristofor zatím vracel se k povozu, z něhož právě kněz vystupoval.

Pan Jakub optal se syna, dobře-li se mu cestovalo.

„I dobře," na to Rudolf, „jenom že," dodal, „Kristofor trochu pozdě do Beghamu dojel."

„A jak jsi zdráv, synu můj?" ptala se matka, ubírajíc se spolu s ním do stavení.

„I ano!" opět Rudolf.

Pan Jakub počkal na Kristofora a vp. Carletona, načež všichni tři pustili se za prvním párem.

„A co, viděl jsi ji?" tázal se otec mladšího syna.

Kris přisvědčil.

Potom děl: „Viděl jsem ji, i musím s vámi, pane, mluviti, než to ostatním povím.

„Přijď tedy, až se převlečeš, do mého pokoje. Večeře bude asi tak za hodinu," i podíval se na syna lačně dychtivým pohledem.

Nádvoří bylo sice, co se jím brali, liduprázdné, než asi půl tuctu služebných tlačilo se v nízké, vydlážděné chodbě, jež vedla do kuchyně, a hledělo s jakousi posvátnou úctou na Rudolfa, když v průvodě matky síní se bral. Přicházel přece pan Rudolf — jak jim známo bylo — ze samého střediska společenského života, byl — tak týden — přítomen korunovaci Anny Boleynové, obcoval s vysoce urozenými osobami; — a kdož ví, jaká asi státní tajemství chovala v sobě tam ta malá, řemeny stáhnutá taška, již za ním bratr jeho nesl!

Ale jen co tam ta dvojice zašla, vraceli se služební — živě rokujíce — do kuchyně.

---

*) Zkratka z Kristofor.

Paní Torridonové se starším synem a kaplanem bylo — hodinu po té — několik minut na estrádě síňové čekati, než se otevřely dveře pod hudební galerií a Kris s otcem z jeho pokoje vyšli. Pan Jakub hleděl poněkud ustaraně před sebe, co se bral po nových rohožkách ze sítiny kolem dolního konce tabule, kdež seděla čeládka, Kristofova tvář však vzrušením plála. Po několika omluvných slovech odebrali se všichni na svá místa. P. Carleton pomodlil se modlitbu před jídlem, a když se byli všichni posadili, otevřely se v pozadí se nalézající dveře od kuchyně a služebné vyrojily se z ní s cínovými mísami.

Rudolf zprvu seděl, jakoby měl jazyk podvázaný, matka pak, jež vedle něho seděla, rovněž mlčela. Služební pobíhali tiše kolem ochotni mu posloužit. Hlavní slovo měli pan Jakub a zámecký kaplan, hovoříce nevinně a vesele o hospodářství a nájemcích. Až když za večeře s Rudolfa únava z jízdy v tom parnu pomalu spadla a hovor na dolním konci tabule hlučnějším se stával, začal i on roztávat a — rozvázal.

„Ano," pravil, „korunovace vypadla celkem pěkně. Lid choval se úplně klidně. On a vypadala velice roztomile ve svém úboru z purpurového sametu, kdežto dámy její byly oblečeny v ohnivě červený samet. Brzo o ní uslyšíme."

Pan Jakub podíval se pronikavě na syna. Všichni zbystřili sluch, sluha, jenž stál se stří-

brným džbánem za Rudolfem, zapomněl dokonce mu nalíti.

„Ano," pokračoval Rudolf klidně, stavě na stůl svou sklenici z benátského skla, „Bůh už jejich sňatku požehnal."

„A král?" ptal se otec ze svého černým sametem povlečeného křesla, ve středu stolu umístěného.

Po vyslovení slova „král" zavládlo ticho ještě hlubší. Jindřich ovládal měrou krom obyčejnou fantasii svých poddaných, a to i za neblahých let svých mužných a nejenom v plné síle svého slibného mládí.

Rudolf dost nedbale na to, vídal přece příliš často krále: „Král vypadal velice spokojen. Seděl na svém trůně; od té doby, co jsem ho posledně byl viděl, hodně stloustl. Korunovaci vykonal canterburský mylord.*) Pak bylo Te Deum a na to slavná mše sv. Bylo tam, nemýlím-li se, dvanáct opatů kromě biskupů z Yorku, Londýna a Winchestru a ještě dvou neb tří. Mylord ze Suffolku nesl korunu."

„A jak průvod?" zvídal zase otec.

„I průvod byl slušný. Hned za královnou jely čtyři povozy a v nich plno starých dam z nejstarobylejších rodin, z nichž si někteří z lidu smíchy tropili. Potom teprve následovali ostatní."

Ještě chvíli mluvili o korunovaci, t. j. pan

---

*) Mylord (čti jak psáno) je titul angl. biskupů (arcibisk.) asi jako naše „biskupská Milost".

Jakub se doptával na to a ono, Rudolf pak stručně odpovídal. Pojednou vmísil se do hovoru Kristofor otázkou: „A co lady*) Kateřina?“

„Pst, synu můj!“ napomenul jej otec, pohlédna na Rudolfa, jenž s dobrou minutu seděl, jakoby byl ztratil řeč, než odpověděl:

„Kris vždycky rád, co nemá,“ děl posléze Rudolf zcela klidně. „Do Beghamu přijede pozdě a teď se mne zase ptá na princeznu vdovu. Je dosud na živu, to-li jsi chtěl věděti — —“

Paní Torridonová podívala se z jednoho na druhého.

„A pan Cromwell?“ nadhodila.

„Pan Cromwell zdráv. Žádal mne, bych vás od něho pozdravoval. Opustil jsem ho v Hackney.“

Vysoká, k jihu hledící okna síňová (sáhala od shora až k obílenému, štukatérskou prací ozdobenému obložení stěn u spodu), jež byla doposud ba nachem plála, ba zase blankytem svítila, pomalu, pomaloučku bledla a hasla před ženoucí se tmou, když posléze od stolu vstali a sestoupivše dolů chodbičkou do místnosti vedle pokoje zámeckého pána se odebrali. V zmíněné místnosti požívali zpravidla zákusků. Tam ta část domu byla nedávno přestavěna, použito však bylo v ní staré práce řezbářské, tak že teď výplně z při-

*) lady (čti: lédy) tolik co paní, velitelka, ale i „Veličenstvo“.

čmoudlého dřeva dubového s pletenci listovými — umělecky provedenými — u stropu odrážely vesele praskající oheň v krbu, jehož výheň byla z lesklých plotniček flanderských. V nejzazším ode dveří koutě stál velikánský globus a nad ním na zdi visela mapa Anglie. Nad krbovou římsou byl čaloun představující Dianu, jak se k spícímu Endymionovi sklání, pod ním pak hořely dvě veliké svíce v mosazných svícnech. Na podlaze prostřeny byly rohožky ze sítiny.

P. Carleton, jenž byl — dle stávajícího zvyku — rodinu až ke dveřím doprovodil, chtěl jí dáti „dobrou noc“, když ho pan Jakub zdržel řka: „Pojďte s námi, velebný pane, potřebujeme vás dnes večer. Kris má nám něco důležitého sděliti.“

A tož spolu s ostatními vstoupil a posadil se na lavici u krbu, ale tak, že mu nebylo do tváře viděti.

Pan Jakub pohlédl významně na svého mladšího syna a kýváním hlavy dodával mu odvahy. A Kris, jenž maje bradu v dlaně zabořenou, seděl na lavici vedle kaplana rovno, jakoby byl pravítko spolkl, začal nervosně a trhaně.

„Vyprávěl jsem to Rudolfovi cestou sem, a i vám. pane, už jsem to vyložil, než povím vše ještě jednou. Jak vám povědomo, nebyl jsem si jist, mám-li povolání k životu mnišskému. Vypravil jsem se tedy za tím účelem

k svaté panně.*) Viděli jsme ji, totiž já a vp. Carleton, a teď — teď jsem už doma, půjdu do kláštera.“

Odmlčel se, jakoby se roztazoval dále pokračovati. Rudolf a matka jeho seděli tam jako dvě sochy, ni slovíčka souhlasu nebo nesouhlasu nepronesli, ba ani posunkem svého mínění neprozradili. Za to otec nahnuv se do předu, bodřil ho přívětivým úsměvem.

„Pokračuj jen, synu můj!“

Krist, oddychna si z hluboka, vyvrátil se na opěru lavice s lehčí patrně myslí.

„Odebrali jsme se do St. Sepulchru, než trvalo to dva dni, než jsme ji spatřili. Spolu s námi bylo v klášteře ještě mnoho jiných, mezi jinými jistý kartuzián ze Sheenu — na jméno jeho se už nepamatuji.“

„Jindřich Man,“ pravil tu kaplan.

„A ještě mnoho jiných,“ pokračoval Kris, „kteří s námi čekali, kdy že bude nám možno ji spatřiti. Dr. Bocking slíbil nám, že nás neprodleně zpraví, kdy to bude možno. Jednoho rána po mši sv. přišel k nám se zprávou, že jest u vytržení, bychom ihned šli. Pospíšili jsme všichni do kaple jeptišek, kdež jsme ji spatřili na kolenou s rukama na prsou složenýma.“

Znovu se odmlčel. Rudolf si odkašlal, přehodil jednu nohu přes druhou a upil kanoutku vína.

---

*) Je to Alžběta Bartonová, t. zv. „sv. panna Kentská“. (Pozn. aut.)

„A?“ ptal se rytíř.

„Inu — moc, velmi moc nám toho pověděla!“ na to Kris rychle.

„O králi?“ tázala se matka, aniž očí od něho odvrátila.

„Také o králi,“ odpověděl Kris, „a o mnohých svatých věcech. Mluvila o nebi; radost bylo ji poslouchati; oči jí plály a což ten přízvuk, s jakým mluvila; potom mluvila dutým, tajemným hlasem, vypravujíc nám o pekle, ďáblu a o mukách zatracenců, na mně hrůzou až vlasy vstávaly; a o zpovědi mluvila a o její důležitosti pro spásu duše a o nejsvětější Svátosti. Kartuzián ptal se jí na to a ono, a ona všecky otázky jeho zodpověděla, a po celou tu dobu, co mluvila, zdálo se, jakoby hlas její vycházel z jejího těla a ne z jejích úst; a strach bylo na ni hleděti, když o pekle mluvila, tu jazyk její lpěl na její tváři zvenčí a oči její přímo se ztrácely a poděšeně hleděly.“

„Že její jazyk lpěl venku na její tváři, pravil jsi?“ ptal se Rudolf zdvořile, aniž se však pohnul.

„Kris se zapýřil a vyvrátiv se na zad mlčel. Otec mrskl pohledem s jednoho na druhého.

„Vypravuj dále, Kristofore,“ pravil. „Co mluvila s tebou?“

Mladý muž znovu se vyklonil.

„Přál bych si, aby Rudolf — —“ začal.

„Já jsem se jenom ptal,“ na to bratr.

„Dost, dost!“ pravil pan Jakub. „Pokračuj, Kristofore!“

„Nuže, po nějaké chvíli předvedl mě dr. Bocking před ni a vyzval ji, aby se na mne podívala; mně bylo, když se na mne podívala, jakoby se oči její upíraly na kohosi za mnou stojícího, i měl jsem strach. On však mně řekl, abych se jí na svou věc zeptal. Učinil jsem tak. Několik minut nic neříkala, potom však jala se mluvit o velikánském kostele, jakoby jej před sebou viděla; viděla, jak uprostřed něho činí věž, a po stranách jeho nalézající se kaple a hrobky vedle hlavního oltáře, viděla také obraz, potom na okamžik se odmlčela, ale hned na to hlasitě vykřikla: „Svatý Pankráci, oroduj za nás!“ — a tu jsem dost věděl.“

Kris třásl se všecek rozčilením, když se byl obrátil ke knězi pro potvrzení svých výpovědí. P. Carleton přisvědčil jednou či dvakrát, ale slova nepromluvil.

„Tu jsem věděl, co jsem vědět chtěl,“ pokračoval Kris. „Víte, že se dotkla toho, co myslí mou hýbalo, a já jsem se přece ani slovem o Lewesu *) nezmínil, aniž o svém úmyslu tam jíti.“

„Nemluvil jsi s nikým o tom?“ ptal se otec.

„Pouze s doktorem Bockingem. Ptal jsem se jí pak, mám-li se tam odebrati; ona však čásek nic neříkala, jen oči její sem tam těkaly; potom jala se mluviti o příšerně vypa-

*) Čti: Ljus; město v hrabství (nynějším) sussexském. Pozn. překl.

dajících mniších, kteří hned tou, hned onou cestou se dávají; mluvila také o převorovi a jeho prstenu; z ryzího zlata že je ten prsten pravila, a různé figury že jsou na něm vyryty. Znáte přece převorův prsten, co?“ dodal Kris obrátiv se živě k svému otci.

Pan Jakub přikývl.

„Znám,“ pravil. „No?“

„Nu, ptal jsem se jí znova, mám-li tam jíti; tu se na mne podívala od hlavy až po paty; byl jsem ve svém cestovním úboru, ona však prohlásila, že vidí mou mnišskou kutnu s dlouhými, svislými rukávy a antifonář v mých rukou; potom nabyla tvář její opět hrozného a předěšeného výrazu a s hrozným výkřikem padla na zem; doktor Bocking však vyvedl nás z kaple.“

Když Kris domluvil a vzav si hrozen opět o lavici se opřel, zavládla delší pomlčená. Rudolf vzdychl si pojednou tak z hluboka, jako by byl nadobro zmořen, matka pak bezdečně položila mu ruku na rámě. Posléze ujal se opět slova pan Jakub.

„Slyšeli jste jeho vypravování,“ pravil a odmlčel se, ale nedostalo se mu žádné odpovědi. Konečně ozval se kaplan ze svého místa.

„Je tomu tak, jak Kris pravil,“ spustil. „Byl jsem tam a slyšel jsem vše. Není-li dívka ta od Boha poslána, potom může býti jenom ďáblovým nástrojem, ale je víře nepodobno, že by nás ďábel poučoval o svátostech a při-

jímání jich nám doporučoval; je-li však poselkyní Boží —“ Nedoslovil.

Rytíř pochvalně přikývl hlavou.

„Co ty tomu říkáš, moje drahá?“ ptal se své choti.

Pohlédla klidně na něho.

„Ty víš, co já o tom soudím,“ pravila. „Domnívá-li se Kris, že má povolání, tož musí jíti. To jest aspoň moje mínění.“

„A ty, Rudolfe?“

Rudolf se narovnal ve svém křesle.

„Přejete si znáti m o j e mínění,“ ptal se rozvážně, „aneb abych vám řekl, čeho Kris ode mne slyšeti si přeje? Jsem ochoten tak neb onak vám odpověděti.“

Kris pohnul rychle hlavou, než otec ho předešel.

„Rádi bychom slyšeli, co ty tomu říkáš,“ prohlásil určitě.

„Tož tedy,“ pravil Rudolf, „věc se má takto: Nemohu souhlasiti s velebným pánem. Po mém rozumu dívka ta není ani Bohem omilostněnou bytostí ani satanášovým nástrojem, nýbrž mluví z vnuknutí vlastního srdce svého a mimo to jest hlásnou troubou doktora Bockinga. Mám za to, že je to párek podvodníků — chytrých podvodníků, připouštím — ač děvče to je snad také trochu blázen — ježto dovede i osoby tak moudré, jako je tuhle P. Carleton, okukliti svými řečmi o zpovědi a podobných věcech; takto provádí jenom vůli kněží a doufá, že z toho, jak jim, tak i jí samé zisk vzejde. To není pouze moje

mínění — tak soudí velmi mnoho lidí v městě, mezi nimi i osoby vysoce postavené.“

„Je pan Cromwell také mezi nimi?“ ptal se Kris nahořkle.

Rudolf povyhrnul poněkud obočí.

„Špičky jsou tu zbytečny,“ pravil, „ale pan Cromwell patří k nim. Myslím, že bych se neměl o tom zmiňovat, ale věda, že to ponecháte pro sebe, mohu vám svěřiti, že svatá panna dlouho již v St. Sepulchru nezůstane.“

Otec se zvědavě nahnul.

„Ty jako myslíš,“ nakousl.

„Já myslím, že Jeho Veličenstvo má již jejích proroctví dost. Přivíraly se obě oči, dokud se nezačala plésti do státních záležitostí; v té však věci nedá si Jeho Veličenstvo do kaše foukati.

Více vám říci nemohu. Domnívá-li se však Kris, že se musí mnichem státi, je také dobře; já arci tak nesoudím, než to není mojí věcí. Jsem však přesvědčen, že mnichem nebude jenom proto, že podvodná ženština před ním jazykem zabřinkala a mu napovídala, co jí podvodný kněz našeptal. Myslím, že byl už dávno před tím, než se mne na mínění zeptal, rozhodnut.“

„To byl,“ na to otec, „a od svého úmyslu neustoupí, leč by ho někdo rozumně přesvědčil o opaku; co se mne týká, já s ním úplně souhlasím.“

„Je dobře, nechme toho tedy!“ pravil Rudolf a uvelebil se znova pohodlně ve své lenošce.

A znova zavládlo delší ticho, jež Rudolf přerušil pozeptáním se na své sestry.

„Maria přijede sem zítra se svým mužem na hon," vykládal pan Jakub.

„Vzkázal jsem Forrestovi, by se sem k desáté dostavil. Jak, přidáš se k nám?"

Rudolf zívl a usrkl trochu svého bordeauxského.

„Nevím," pravil, „ale myslím, že ano."

„A Markétka je dosud v ruperském klášteře," objasňoval dále otec. „Před srpnem sotva se k nám vrátí."

„I ona míní se věnovati klášternímu životu," poznamenala ledabyle paní Torridonová.

Rudolf líně vzhlédl.

„To tedy," podotkl, „jenom Maria a já zůstaneme světáky?"

„Cítí se náramně šťastnou u jeptišek." usmál se otec, „no, a více člověku nedovede poskytnout ani život na světě, ba mnohdy ani tolik ne."

Rudolf se usmál jen tak na půl úst.

„Máte pravdu, pane," poznamenal.

V té ozval se zvonek s věže nad kaplí. zvoucí k večerní modlitbě; kaplan rychle vstav, odcházel.

„Prominete mně laskavě, pane," pravil Rudolf, „nepůjdu-li dnes večer s vámi? Jsem všecek po cestě utrmácen. Zejména pobyt v Beghamu byl mně obtížným."

„Tož dobrou noc, synu. Hned ti pošlu Morrisa."

„Ó, až po večerní pobožnosti!“ na to Rudolf „Není třeba, bych olupoval Pána Boha i o jeho modlitby.“

Paní Torridonová odebrala se mlčky za kaplanem, co pan Jakub a Kris společně dvorem se brali. Nad nimi byla jasná obloha letní noci, hvězdami jen jen posetá; vzduch byl mírný a kořenitý. Na dvoře jen tu a tam svítilo světlo a vysoká okna kaple nad křížovou chodbou jedva promžikávala. Smolnice ve své železné skobě u vchodu do síně ustavičně plápolala, vrhajíc své narudlé vlny světelné na křemelky, kdežto na protější straně klátil se stín vysoké pumpy.

Pan Jakub položil náhle jemně svou pravici na Kristoforovo rámě.

„Nesmíš se hněvati, synu můj, na Rudolfa,“ pravil mu. „Pomni, že nemá pro takové věci porozumění.“

„Ale neměl by tak mluviti!“ odporoval Kris uraženě. „Jak se jen opováží něco takového říci?“

„Arci neměl by, ale on ani neví, co činí. On myslí, že ti dobře radí. Musíš ho nechati na pokoji, synu. Nezapomínej, že mnohdy samou prací ani neví, kde mu hlava stojí. Pan Cromwell přespříliš ho zapřáhá.“

Kris bral se mdle osvětlenou kaplí na západní pavlač, kdež obyčejně klekával. Ze šera na onom konci probleskoval oltář v záři dvou toliko voskovic, hořících na kaplanově klekátku na polední straně. Ostatek kaple tonul ve tmě, vždyť domácí lidé uměli nazpamět

nešpory s kompletářem. V té právě, co Kris svého místa docházel, modlili se o požehnání za pokojnou noc a šťastný jednou skon. Bylo mu jaksi slastně, když nahnuv se přes dubové zábradlí, pohlížel na temné postavy svých rodičů v první řadě a na hlavy služebných trochu níže sedících, a když naslouchal zvukům modlitby, jež se rozlévaly odměřeným vlnobitím tam tím přítmím; poslouchalo se to jako vlnobití moře za tiché noci do skalního útesu, jímžto zde byly bílé mramorové stupně k oltáři vedoucí, z něhož ojedinělá jiskra šlehala k oknu do olova zasazeného, pod monstrancí hedvábnou rouškou zastřenou. Vracel se domů pln vzrušení a radosti, že mu přáno ponejprv spatřit osobu u vytržení, jakož i nad poselstvím, jež se zdála míti pro něho připraveno; povznesená však tato nálada jeho byla potom setřena netrpělivostí bratrovou v hospodě beghamské a v kočáře za jízdy domů, ale hlavně jeho kousavou kritikou a odporem v hovorně. Než značně se uklidnil, jak tam klečel; všecka trpkost ho opustila a bylo mu, jako by přenesen byl v říši blaživého pokoje, v onu mystickou říši a svět, k němuž se teď jeho zraky, jeptiščinými slovy osvíceny, upíraly. Viděl tu, jež viděla dále než on; viděl oči, jež nahlédaly v oblasti a tajemství, v něž on sice celou duší svou věřil, jež však před jeho mdlými věřícími zraky bledly a se rozplývaly. A na důkaz, že výpovědi její byly něčím více nežli pouhé chiméry, zdaž mu nevykládala i o tom, čeho pravdi-

vost mohl přece zjistiti? Líčila mu leweské převorství, v němž nikdy sama nebyla, a popsala mu do nejmenších podrobností i prsten na převorově prstu, jejž byl pouze on a ne ona viděla. A posléze posilnila ho v jeho úmyslu, jejímu jasnovidnému zraku byl se už zjevil v „hábitě," jejž si přál nositi, by mohl zapěti chválu Bohu, veliké to dílo Boží, jemuž život svůj zasvětiti chtěl. To-li vše nebylo poselstvím od Boha, jakých dalších zjevení mohl ještě se nadívati?

A co se týkalo Rudolfových zpráv a zájmů, jakou vlastně cenu měly? Jaký význam měla pro něho zpráva, kdo na trůně vedle královského chotě seděl a byla-li oblečena v purpur nebo šarlat? To vše bylo malicherností oproti vznešeným otázkám, týkajícím se spásy jeho duše a jeho vztahu k věčnému Bohu; ba i povídačky, jež se od jednoho statku k druhému šířily a o nichž by mu byl mohl Rudolf, kdyby byl chtěl, ledacos povědět, povídačky o nebezpečí hrozícím klášterům a o Jindřichových obmyslech proti nim, i ty pověsti byly pouze bezmocným křikem lidu hlučícího kolem trůnu Pomazaného.

A tož, jak tam klečel, pokoj a spokojenost vracely se znova do duše jeho, i vzpomínal s útrpností jakousi bratra, jenž asi teď poklimoval u krbu, ovládán svými ubohými ideály a šťasten ve své politování hodné obmezenosti.

Také otec jeho dole v kapli byl šťasten. On sám obíral se jednou před svým sňatkem

myšlenkou věnovati se klášternímu životu, teď pak, co se jeho život jinak utvořil, než si přál, netoužil po ničem tak vroucně jako po tom, aby aspoň jedním ze svých dětí zastoupen byl v tom vnitřním světě vyvolených Božích. Právě před týdnem psala mu Markétka, že její tužby tím směrem se nesou, a teď rozhodnutím Kristoforovým kalich přání jeho až povrch byl naplněn. Míti syna knězem a k tomu ještě řádovým knězem, to bylo více, než začsi troufal prositi, v co doufat. Nestal-li se z něho mnich, tož bude jím přece jeho syn. On bude jeho zástupcem u Boha, on požehnání přinese celému domu, on bude se modliti a mši sv. obětovati za spásu jeho duše, až čas jeho vyprší a on povolán bude před tvář Boží. Rudolf ať je jeho zástupcem u lidí, ať je propagátorem jeho rodu a nechať statek dědickým údělem předá třetímu pokolení; Rudolf, nad nímž poslední dobou nejednou ustaraně hlavou kroutil, poněvadž nevalně sympatisoval s jeho tužbami a metami jeho ctižádosti, poněvadž téměř úplně ztratil onen jemný vztah k rodině, jehož ovšem slovy nelze vyjádřiti, jenž však přese vše to bytuje. Než jakousi přec útěchou byla mu myšlenka, že starší syn jeho přece jenom nemaří drahocenného času takovými marnými pracemi, jakým se věnovali mnozí okolní statkáři, pracemi, jež by byl i sebe hloupější nájemce provedl, ba ještě lépe. Rudolf se aspoň zaměstnával vážnými věcmi, byl ve službách Cromwellových a královských, byl pověřen

důležitými tajemstvími, o jejichž časném i věčném úspěchu těžko dalo se co předpovídati. Ale, povídal si rytíř, není pochybnosti, že se někdy vrátí a znova naváže pouta, jež strhal; neboť jakmile je muži starati se o ženu a děti, potom všecky ostatní záležitosti musí mu býti druhotnými, potom třeba k lecčemus pozornost a zřetel svůj obraceti, co se dříve dalo přehlédnouti.

Pojednou s jistou úzkostí vzpomněl své choti a sama sebe se ptal, nezdědil-li starší jeho syn po ní onoho mrtvého kořene duševního, který pomalu pomaloučku stravuje všecku šťávu a sílu ducha, ponechávaje nedotčeným zevnější zjev. Když se s ní před pětatřiceti lety oženil, zdála se mu býti ztělesněným tajemstvím, od něhož klíč do rukou jeho se dostal, její zamlklost zdála se mu obtěžkanou býti mnohými vědomostmi a každé její slovo drahocennou perlou z nepřeberné pokladnice, až potom — arci ne najednou — se přesvědčil, že pokladnice ta je prázdná, čistá sic a prostranná, ale že v ní nic není a že si nesmí dělati naději, že by kdy v ní přišel na nějakou bohatou, dosud tajnou žílu. Ty veliké černé oči, to vysoké čelo, ty majestátní pohyby nic vám nevyjadřovaly a neznamenaly; byl to imposantní zjev, ale bez duše. Plnila znamenitě své povinnosti, konala své denní pobožnosti a modlitby, bavila své hosty přiměřenou a vhodnou konversací, mohli jste se uspolehnouti, že se v každém případě vyžadujícím taktnosti a pevnosti — jak patří a

náleží — zachová, ale to bylo také všecko. Než Rudolf nevrhne se po ní; věnovalť se s celým zápalem svému úkolu a jevil se také ze všech hledisk schopným k provedení jeho; ba co více, při vší lhostejnosti nebyl prost vášně, neboť, jak byl otec už dávno postřehl, pokládal Rudolf svého představeného, p. Tomáše Cromwella, za bytost skorem nadlidskou. Třeba bylo jenom slovíčkem zavaditi o jeho pána, ihned z očí jeho sršely blesky a hlas se mu chvěl. Z toho aspoň dalo se souditi, že duše jeho toliko dřímala nebo že jeho duchovní mohutnosti na falešné dráze se octly.

Než zatím tu byl Kris; při té myšlence vzhlédl otec k pavlači, i spatřil tam odrážeti se o bíle olíčenou stěnu obrysy jemné, hnědovlasé hlavy synovy.

II.

PŘEDCHUŤ POKOJE.

Teprve když se lovecká společnost druhého dne domů vracela, zpraveni byli p. Mikuláš Maxwell a jeho choť o rozhodnutí Kristoforově.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hon na pozemcích mezi Overfielden a Great Keynesem, — kraničily spolu, — byl

nad očekávání vydatný; skoleno bylo patnáct jelenů a mimo to množství drobnější zvěře.

Až když se byla lovecká společnost ze sídla vybrala, vsedl také Rudolf na koně, střetl pak se s p. Mikulášem až v podvečer, kdy poslední leč byla zatahována. Uchýlil se do své boudy, by sledoval její průběh. Bylo tiché, horké odpoledne; vzduch nad mýtinou mezi mlázím — kdež stáli — a hustým vysokým lesem tak osm loket vzdáleným horkem se zrovna tetelil.

Rudolf pozdravil kývnutím hlavy svého švakra, jenž vypadal všecek uřícen a od slunce opálen, potom — postaviv se za něho — nechal zraky své pobíhati po té statné postavě s čistě vysoustruhovanýma nohama, vězícíma v těsně přiléhajících kamaších a plstěném kloboučku ozdobeném peřím, jež se hned tam hned onam klátilo dle toho, na kterou stranu sportman křovím nakukoval. Jednou se zlostně za sebe ohlédl, poněvadž jeden ze psů začal kňučet, ale potom zase strčil svůj zpocený obličej v zeleň.

Náhle ozvalo se v dáli hlasité zvolání a hned v zápětí na to tlučení do kmenů a hulákání Zaznívalo to ze vzdálenosti několika mil, patrně honci rozstouplí v ohromný oblouk vstupovali v hustý podrost na onom konci lesním. Třesení vjelo do těla p. Mikulášova, jenž pozměniv nepatrně své stanovisko, nadzdvihl ztuha napiatý luk.

Několik minut hluhoké ticho panovalo kolem dokola, jen občas ozvaly se ze vzdálí

výkřiky a náhle dupot koňských kopyt za číhajícími. Tu p. Mikuláš rychle se pohnul a ruku spustil; z protějšího chrastí vyrazil pouze králík a dřepěl tam na mýtině s nastraženými sluchy a zraky upiatými přímo na smrtonosnou boudu. Za ním přihopkoval druhý, než z toho — zachváceni náhlým děsem — odpelášili ti „chlupáči“ znova do křoví.

Rudolf divil se té zvláštní vášni, jež dovedla rozumného muže v takové rozčilení uvésti jako tam tu křečovitě sebou škubající a ztěžka oddychující postavu. On sám byl dobrým jezdcem a hodně odvážným lovcem, přišla-li krev jeho do varu, než tenhle švakr jeho — zdálo se — žil jediné lovu. Den jak den, jak bylo Rudolfovi známo, od začátku saisony až do konce býval se svými lidmi a psy na polování, ostatek pak roku, jak se zdálo, bavil se hovorem o lovu, prohlížením a maštěním svých zbraní za dlouhého dopoledne, a osnováním příštích loveckých výprav, při nichž by vyhlídky na náhodný úspěch a zdar sníženy byly na míru nejnižší. — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Z nenadání jako by se všecky svaly páně Mikulášovy byly až k prasknutí napialy a z toho zase náhle ochably. Z houštiny vyrazila bez šramotu laň s hlavou vztyčenou, s nohama těsně k sobě sraženýma, patrně nepřítele větříc, — než v tom měsíci nesměly se srny stříleti. Potom znova ustoupila do hustého chrastí, liše a lehce se ponášejíc, až

posléze bez nejmenšího šramotu zmizela v levo ve vzdálenosti nějakých sto loket.

Helékání a tlučení se pořád víc a více blížilo, každým okamžikem mohla se zvěř objeviti. Pan Mikuláš změnil opět svoje stanoviště, ale ježto se skoro současně ozval zrovna jemu naproti kárný hlas kosův, okamžitě se změnil. V té vyrazil z chrastí zajíc na smrt poděšený a hnal se přímo k boudě. Páně Mikulášovy ruce se pozdvihly bez nejmenšího chvění teď, co nadešel rozhodný okamžik. Rudolf, nahnuv se k němu, dotkl se jeho ramene a ukazoval mu na jisté místo.

Velikánský jelen s dvěma laněmi objevil se v temně zeleném rámci lesa ani ne zplna osm loket vzdáleného. Na pokřik však, jenž se na blízku ozval, vyrazil proti boudě a to tak, že zrovna na ránu naletěti musil. Rudolf se přikrčil, neboť byl před hodinou svůj luk u sluhy zanechal, jeden pak z psů dutě zablafl, když Mikuláš vztyčiv se levou nohou vykročil. Ať si už zablafnutí nebo pohybu se polekavši, zvíře proti boudě se ženoucí náhle, když šíp z tetivy sviště vyletěl, se zarazilo, otočilo a větrem — nebyvši zasáhnuto — odletělo. Zlostné zasyknutí vyjelo p. Mikuláši z hrdla, jenž míře ke koni na rychlo znamení dal; okamžik po té vyrazili dva lehkonozí chrti z boudy a pustili se dlouhými, neslyšitelnými skoky za ztrácející se zvěří; srny, pomateny náhlou změnou směru, odpádily do chrastí. Opět okamžik a p. Mikuláš hnal se

tryskem za psy s divoce pracujícími plicemi, s hlavou vpřed nakloněnou a třemeny o sedlo luskaje a břinkaje.

Rudolf směje se sedl si na zem. Býti svědkem naprosté porážky dělalo mu potěšení a potom — ó, té jundy, až švakr Mikuláš začne láteřiti a vykládati, proč se chybil.

Les byl teď plný, plničký křiku a lomozu; hejno špačků divoce ve vzduchu protestovalo, ze vzdáli ozývaly se výkřiky a prudký tepot koňských podkov a zvěř tam té oblasti chvatně opouštěla podrost, rozprašujíc se na všecky strany. Ba i divoký kanec hnal se, zlostně chrochtaje, mimo ochrannou boudu a zavracel své zlostně planoucí a mstivé oči na mírně vypadajícího pána v trávě sedícího, jenž však přece jenom po svém dlouhém tesáku sáhl, když viděl sveřepost, s jakou naň kanec pohlížel, a pěny kolem jeho klů. Než kanec povídal si, že nad opatrnost není, a tož chrochtaje, hnal se dále. Více než jedno stádo vysoké upalovalo mimo, srny tulíce se ke svému pánu, jako by ho chtěly chrániti, společně jako hejno hus prchajíce, jakmile zahnuly za roh, kdež bouda stála, a v ní Rudolfa shlédly. Než teď dostavili se také honci, pohvizdujíce si a vykládajíce za chůze, a posedali po dvou či třech na zem, neboť dílo jejich bylo dokonáno, dílo, při němž se pořádně zpotili.

V té objevila se Maria Maxwellová na svém plesniváku, pružná, ale při tom přece důstojně vypadající postava ve svém zeleném

loveckém úboru a v klobouku, jehož péro její tvář zastiňovalo, i přiklusala k Rudolfovi, s nímž už byla spíše — toho odpoledne — mluvila.

„Kde je můj muž?“ tázala se shlížejíc na Rudolfa, jenž ležel teď na zemi natažen, maje klobouk do očí stažený.

„Právě mě opustil,“ odpověděl bratr, „všecek dopálen a červený, aby stihal jelena, jehož se chybil. To dnes večer něco uslyšíme, Minnie.“ *)

Usmála se na bratra.

„A já budu ke všemu přisvědčovati, to si můžeš mysliti,“ pravila.

„Arciť; to je zcela slušno a správno. A já myslím, že ti budu také barvu ctíti.“

„Počkáš tu na něho? Jestli ano, tož mu vyřiď, že jsme se dali kolem mlýna. Teď jest už po všem.“

Rudolf přikývl, a Maria rozjela se pasekou, by se k ostatním připojila.

Rudolf jal se potom uvažovati, s jakou asi přijme Mikuláš zprávu o Krisově rozhodnutí se. Že Maria k tomu ochotně řekne svoje amen, jako přisvědčovala ke všem pravidelným událostem, i když jejím přáním právě neodpovídaly, dobře věděl; nepochyboval, že asi její muž s rozhodnutím Krisovým taktéž souhlasiti bude, vždyť choval velikou úctu k osobám duchovním. Co se pak jeho samého tý-

*) Zdrobnělé, laskavé slovíčko (tu) za Maruško (ač Minnie znamená = Mínu). Pozn. překl.

kalo, byl na váhách nevěda jasně, ku kterému ze svých mínění o tom měl by se vlastně přikloniti. S hlediska světského mohl Krisův krok pokládati za jakousi pro sebe výhodu, neboť slibem ustavičné chudoby konec bude všem nárokům mladšího na nějaký ještě statek. Než Rudolf byl příliš šlechetný, by se takovými vyhlídkami nechal oslepiti. Pohlížel-li na to s hlediska společenského, nespatřoval v bratrově kroku moc velikého rozdílu; bude-li míti bratra řeholníkem anebo malým venkovským statkářem, — a něčím větším nemohl se Kris nikdy státi, leda že by se na něho nějaká bohatá partie usmála, — bude pro něho stejně čestno. No, a s hlediska duchovního — — Rudolf se náhle zarazil, tázaje se sama sebe, stojí-li to vlastně za to o tom vážně přemýšleti. Ovšem něčím zcela přirozeným bylo věřiti ve vznešenost náboženského života a v jeho zvláštní důstojnost, než nové učení začalo nadhazovati v tom ohledu otázky, jež v nejednom vzhledu pozměnily dosavadní způsob Rudolfova nazírání na ty věci. V onom kroužku společenském, v němž nové ty ideje se zrodily a v němž se Rudolf pohyboval, vykládaly se prapodivné věci; dáváno za víru možnosti, že se klášterní život přežil a že ve své snaze obrátiti svět, sám světem byl obrácen. Rudolf byl dost hrd na čest své rodiny, by v úvahu nebral, získá-li opravdu bratr volbou takového stavu. A konečně byly tu věci, o nichž se dověděl od Cromwella, věci, pro které mu ne-

bylo ani možná, by s Krisovým úmyslem sympatisoval. O všem tom uvažoval už včera večer v hovorně, když ostatní byli k modlitbě večerní odešli, a dnes ve chvílích odpočinku od sportu, i dospíval přesvědčení, že za stávajících poměrů nejlépe učiní, když se podrobí situaci, ani příliš moc kroku bratrova neschvaluje, aniž ho přílišně za to káraje.

Bylo to ospalé odpoledne. Čeleď byla se již dala na zpáteční pochod; rohové signály a lomoz honců pomalu pomaloučku umlkaly stranou k mlýnu; jeleni neměli teď, co se kapradím přikrčeni kradli, naslouchajíce s vytřeštěnýma očima a nastraženýma ušima, neozvou-li se snad na novo jejich pronásledovatelé, kdy řičeti, toliko bzučení hmyzu vířícího v teplém jasu zapadajícího slunce naplňovalo vzduch, a Rudolf opřen hlavou o poražený strom, poklimoval, až tvrdě usnul.

Když se náhle ze spaní protrhl, spatřil svého švakra, jehož postava se temně odrážela od pozadí blankytu, jak na něho se sedla shlíží.

„No?“ tázal se Rudolf, aniž se hnul.

P. Mikuláš pustil se hned do výkladů. Měl na sto omluv a výmluv, proč nepochodil. Než kdeže jsou jeho lidé?

„Odebrali se všichni domů,“ na to Rudolf, vstávaje a protahuje se.

„Čekal jsem pouze na tebe. Je po honě.“

„Uznáš,“ začal znova Mikuláš, pobodna koně, „uznáš přece, kdyby nebyl tenhle zatra-

cepený pes zaštěkl, že bych byl jelena najisto trefil. S takovou ranou ještě nikdy jsem se nechybil; a když jsme se za jelenem pustili —“

„I já rozumím, Míšo,“ na to Rudolf. „Chybil jsi ho, protože jsi dost rychle po něm nestřelil, a nedohnal jsi ho pak, protože jsi dost rychle nejel. Ani advokát nemohl by více na ospravedlnění uvésti.“

Mikuláš vyvrátiv hlavy, hlasitě se rozesmál, neboť tihle dva byli dobří přátelé.

„Inu ano, když tomu tak chceš,“ mínil potom, „byl jsem kus blázna! Tak! Advokát však nesměl by tolik říci — aspoň ne mně do očí!“

Tak asi s půl míle dále střetl se Rudolf se svým sluhou, jenž mu šel s koněm naproti. Vyšvihna se naň, cválal spolu s panem Mikulášem ke mlýnu.

„Musím ti něco sdělit,“ pravil po chvilce. „Kris půjde do kláštera.“

„Matičko nebeská!“ zvolal Mikuláš, pozastavuje koně. „Kdy pak to bylo ujednáno?“

„Včera večer,“ na to Rudolf. „Byl návštěvou u sv. dívky v St. Sepulchru, a jak se zdá, řekla mu, že má k tomu stavu povolání; tož tím vše odbyto.“

„A co ty tomu všemu říkáš?“ ptal se švakr.

„Inu, já myslím, že Kris ví, co jest mu činiti.“

Mikuláš ptal se ho ještě na mnoho věcí, dověděl pak se, že Kris míní tak za měsíc do Lewesu se odebrati. Dovršil už třiadvacátý

rok věku svého, převor pak byl již před tím svůj podmíněčný souhlas projevil, a tož nebylo, proč dále ještě čekati. Ano, jsou benediktiny clunyackými, než Rudolf mínil, že asi teď nebudou příliš strohé kázně a řehole. Netřeba proto domnívati se, že by Kris nadobro se světem už se rozestál.

„Ale o tom se nesmíš před ním zmiňovati," pokračoval Rudolf. „On myslí, že tam mezi těmi čtyřmi stěnami nebe najde; dojde patrně k tlivému loučení. Já zamýšlím odejeti do města spíše, neboť se mně takové výstupy protiví."

Mikuláš neposlouchal švakra, nýbrž zabrán v hluboké mlčení, jel hodný kus, cucaje na svém dolním rtu.

„Jsme věru šťastni, ty a já," ozval se posléze, „že budeme míti řeholníka v rodině, jenž by se za nás modlil."

Rudolf podíval se úkosem, než p. Mikuláš tvářil se velice vážně, a v zracích jeho byl patrný výraz hluboké úcty.

„Já mám o tom vysoké mínění," ujal se opět slova, „ač nedovedu se žádným duchovním mluviti, jak by se slušelo a patřilo. Vystál jsem hrozná muka, když jsem byl vloni ve společnosti canterburského mylorda v Otfordě. Nebyl lovcem a myslivcem jako nynější, a já zase nedovedl jsem o ničem jiném mluviti."

Rudolf přimhouřil očí, takovou měl z toho radost.

„Co jsi mu vykládal?" tázal se.

„Už se nepamatuji," v odvět dal Mikuláš, „a doufám, že mylord také na to již zapomněl. Maria tvrdí, že jsem si počínal jako blázen. Nynější však mylord, jak slyším, jest lepší. Je teď se svou psí smečkou v Ashfordě."

Mluvili ještě časek o Krisovi, a Rudolfovi bylo brzo jasno, k čí straně se švakr kloní. Míti bratra řeholníkem, působilo upřímnou radost tomu venkovskému statkáři, s tělem a duší honu oddanému; kdož ví, zda za těch okolností nedopadne očistcová trýzeň pro něho kratčeji.

Když po několikamílovém cvalu ostatní lovecké společnosti dostihli, bylo také zřítedlno, že chování se p. Mikuláše k mladému muži změny doznalo. Pohlížel na něho s větší úctou, zdržel se sebe menší štiplavé poznámky o jeho bezkrevných rukách, a za nedlouho předejev spolu s ním ostatní, rozmlouval s ním náramně horlivě a tónem co nejuctivějším. Rudolf s Marií klusali zatím za nimi spolu s p. Jakubem Torridonem.

„Slyšela's už?" obrátil se Rudolf z nenadané k sestře.

„Právě se mi o tom otec zmínil," odpověděla. „Máme oba z toho upřímnou radost — ó, toho dobrého Krisa!"

„A potom ještě Meg!" *) poznamenal otec.

„Ó! Meg! Vědělať jsem, že ona jeptiškou se stane. Byla k tomu zrovna stvořena."

---

*) Meg je angl. zkrác. z Margaret. Pozn. překl.

Když Maria, v čele jedouc, zahnula na úzkou mýtinovou stezku, popohnal pan Jakub svého koně těsně k Rudolfovu a pravil mu: „Buď k němu přívětiv. Váží si tě tak velice.“

Rudolf vzhlédl a usmál se na otce, jehož zraky něžně a zároveň prosebně na něm utkvívaly.

„To se přece rozumí samo sebou, pane,“ v odvět dal.

Kris měl nesmírnou radost z chování Mikulášova. Ani slova hlučného ani bodře veselého a humoristického škádlení neslyšel z úst jeho, neposuzoval také — jako jindy — ani jeho úboru ani jízdy na koni. Místo toho přes tu chvíli dotazoval se ho náš statkář jaksi nervosně hned na to a ono ve příčině svaté dívky, jeho samého, jakož i na to, co se mezi nimi sběhlo.

„Povídá se, Krise, že jí byla sv. hostie z Calaisu, kdež král právě meškal, vzduchem donesena. Slyšel jsi již o tom mluviti?“

Kris zavrtěl hlavou.

„Na to nebylo kdy.“

„A potom co se týká rozvodu,“ Mikuláš se ohlédl, „Rudolf nemůže nás slyšeti, ne, nemůže nás slyšeti, viď? Ano, co se rozvodu týká, — slyšel jsem, že se proti tomu rozhodně vyslovila, že o rozvodu ani slyšeti nechce, a že se v té věci k papeži obrátila.“

„Cosi takového povídali,“ na to Kris, „ale já jsem si myslil, že nejlépe učiním, když se nebudu do toho plésti.“

„A co vlastně řekla tobě?“

Kris podal mu o tom zevrubnou zprávu, a pan Mikuláš poslouchal ho ušima i očima, ba i ústy, mumlaje ob čas k tomu nesrozumitelné poznámky.

„Pane Bože!“ zvolal posléze nahlas. „Tohle vše že o pekle pravila? Chraň nás Bůh! A jazyk že jí po celou tu dobu z úst visel?! A jak, ty sám viděl jsi něco? Zloducha nebo nějakého anděla?“

„Já jsem nic neviděl!“ odvětil Kris. „Já jsem jenom poslouchal, ale ona, ona vše to viděla.“

„Hospodine!“ zvolal opět Mikuláš a jel dále hluboce zamlklý.

Manželé Maxwellovi zůstali na večeři v overfieldském statku, potom teprve odjeli domů, proto neměl Kris kdy, by se šel do rybníka vykoupat, jak to po honě v letě vždy činíval. Večeře byla totiž ustanovena na sedmou hodinu, tak že se sotva převlékl.

Mikuláš byl za večeře náramně hovorný a vysypal ze sebe s obvyklým nedostatkem taktu vše, co byl od Krisa zvěděl, ač tento již ostatním byl sdělil, co je mohlo zajímati.

„Mluvilo se také o rozvodu,“ vyjekl mezi jiným, potom se však zarazil a pohlédl po očku na Rudolfa, „než bude asi lépe o tom zde nemluviti, viď, Krise?“

Rudolf hleděl, jakoby se nechumelilo, do svého talíře.

„O tom se Kris nezmínil,“ pravil pak, „vylož nám to, Míšo.“

„I ne, ne!“ zvolal Mikuláš. „Nepřeji si, abys se od nás do města vrátil s plným rancem povídaček. Příteli, máš příliš jemné uši. A potom, jak že se to mělo se sv. hostií z Calaisu k ní přiletěvší — viď, že o tom byla řeč, Krise? Inu ano, ano, ty's arci povídal, že's o tom nic neslyšel.“

Kris vzhlédl, lehounký ruměnec plál na jeho lících.

„Tak jest, Míšo,“ pravil.

„Zdá se, že nám Kris mnoho věcí neřekl,“ začal Rudolf.

Pan Jakub mrskl ze svého místa pod baldachýnem pohledem po svých synech.

„Sdělil nám, čeho bylo třeba,“ poznamenal.

„Aha!“ vybuchl opět Mikuláš. „Ale svatá panna pravila, že král půl roku nepřežije, jestiže — —“

Na obličeji Krisově zrcadlilo se zoufalství s bolem. Otec znovu zakročil.

„Lépe bude, když o tom nebudeme mluviti, synu můj,“ pravil Mikulášovi. „Není nad to, jak takových věcí se nedotýkat.“

Rudolf sevřel svoje rty, by potlačil úsměšek, jenž mu kolem koutků pohrával.

„Míšo, ty's na mou věru nejnebezpečnější žvanil, jakého jsem kdy viděl. Za to, co's tu dnes žvanil, mohlo by nám všem o hlavy jíti. Díky Bohu, že služební odešli.“

„Míšo,“ zvolala tu prosebně Maria, „stul svůj jazyk za zuby!“

Paní Torridonová podívala se s nerušeným klidem z jednoho na druhého; zavládlo na

okamžik trapné ticho, jaké se zpravidla dostavovalo, když domácí paní na jevo dala, že míní něco říci. Skutečně také její rty se pohybovaly, avšak slova s nich nesplynulo, nýbrž jenom těkala očima po stříbrných konvicích na stole před ní stojících.

Když konečně manželé Maxwellovi vstali a se vzdálili a po večerní pobožnosti bylo, pustil se Kris chvatně s ručníkem přes dvůr do bytu zámeckého kaplana nad sakristií. P. Carleton, jenž seděl za stolem, na němž hořela lampa, vzhlédl a hned se zvedl.

„Ano, Krise," pravil, „jdu také. Měsíc co nevidět vyjde."

Dveřmi od sakristie vystoupili na plošinu trávníkového svahu, jenž se táhl až k tmavému rybníku. Nebe jiskřilo hvězdami a na východě, tam v těch končinách, kde stál právě vycházející měsíc, zříti bylo rostoucí jasnost. Lesy za vodou tměly se jedinou černou hrází na pozadí oblohy, vzduch pak byl prosycen silnou vůní letní noci. Hrubě spolu nemluvili, kněz zůstal na břehu, co se Kris bral dále po výtoni, prkny obložené a palachem k vodě vedoucí. Náhle cosi zaharašilo, na to ozval se skřek, a vodní slípka vylítla ze svého úkrytu a letěla přes rybník, zastiňujíc stříbrné tučky, jimiž hladina jeho od hvězdnatého nebe ponad ním byla poprášena.

Kris byl brzičko hotov; chvíli stál tam bledě svítící postavou v nočních mrákavách, pozoruje zaníceným okem svítící se tečky, jež se

znova vynořily na nehybné hladině rybníku. Potom učinil vzmach a mrsk sebou do vody!

Když se opět vynořil, zdálo se mu, jakoby plaval mezi dvojím nebem. Co pomalu středem plaval a drobné vlny před ním se čeřily, zdálo se mu, jakoby vodní hladina byla zmizela. Pouze bezedná propast ležela před ním, jejíž hloubka byla zrovna tak nezměřitelna, jako výška oblohy, hvězdami postříkané. A co hlavu brzo na pravo, brzo zase na levo zavracel, připadaly mu stromy vysoko nad hlavou mu strmící daleko méně věcnými než tam ty dvě nesmírné prostory shora a ze zdola. Hrobové ticho panovalo vůkol, přerývalo je toliko čas od času jedva slyšitelné pluskání vlnek kolem jeho ramen a zadutí nevypověditedlně libé svěžesti, po němž se vždy jako struna hudebního nástroje zatetelil. A vlivem toho ticha zdál se opět z jeho duše — jako včera večer v kapli — vyvětrávati tento svět se svými hořkostmi a trpkostmi; byl tu sám jeden — živá bytost — s Bohem; vše ostatní nemělo pro něho pražádného významu.

Obrátil se na znak, i viděl na hrázi tmavou postavu, jež na něho čekala, a ponad ní vypínati se ohromnou, věžatou budovu, jež svým půltuctem osvětlených oken, na východ hledících, připomínala mu světské lidi a jejich vášně.

„Ejhle!“ zvolal tu kněz.

Kris znova se obrátiv, spatřil mezi dvěma vysokými stromy kousek dále na hrázi svítiti stříbrný srp právě vyšlého měsíce. Na černou

tůň ulehl teď světlý pruh. Krisovi dělalo radost, že se může rozjeti tam k tomu vzdálenému světlu, za plavby pozoroval s neobyčejným zájmem, jak se z čista jasna vynořují stíny tam, kdež jich prve nebylo, jak týž měsíc, jenž házel na vodní hladinu světlo své, tytéž stíny na ní kouzlil. Jeho duše jakoby se vznesla do vyšších, volnějších sfér, než v jakých se pohybovala za parného dne uprostřed křiku, rohových signálů v oživlé najednou doubravě. Jak vzdálenými a maloulinkými jevily se mu Rudolfovy úštěpky, Mikulášova prostořekost a Mariin soucit! Oč v čistším a svěžejším ovzduší se tu nalézal! Tato povznešená nálada — což na tom, byla-li výsledkem fysických nebo duchovních příčin — vyvolala u něho nápadnou zamlklost, když tak deset minut poté s knězem domů se vracel. Ale P. Carleton; jak bylo viděti, měl pro to porozumění.

„Je mnoho ještě věcí kromě rozvodu králova, o nichž nejlépe jest se nezmiňovati," prohodil, „a já myslím, že koupání pod hvězdami je také jednou z nich."

Brali se právě mimo kapli. Kris pozoroval s pocitem prazvláštní rozkoše hru barev v okenních tabulkách, jež na nich věčné světlo v kapli hořící kouzlilo, a jež mu připadalo — reflexem, jakýmsi protiobrazem světelného jasu na vodě.

„Vstupte na chvilku ještě ke mně," pravil kněz, když dostihli pobočního vchodu, „ovšem nejste-li příliš unaven."

Společně prošli dveřmi sakristie, zavřeli je za sebou a vystoupili po točitých schodech v rožní věži do pokoje knězova. Kris vrhl se všecek šťasten a osvěžen do vysoké lenošky u okna, z něhož bylo viděti na kraj a na měsíc, jenž stoje teď vysoko na nebi, vrhal své světlo na stromy.

„Škoda, že večeře tak dopadla," pravil kněz, zasednuv za stůl. „Mám rád p. Mikuláše a pokládám ho za hodného křesťana, ale zvláštně taktním není."

„Povězte mi, velebný pane," ozval se tu Kris, — „co se vlastně chystá?"

P. Carleton pohlédl naň s úsměvem. Jeho tvář nebyla právě krásná, ale byla milá, a to pro malé, dobrácky hledící oči a výrazné, velice citlivé rty.

„Na to se musíte optati p. Rudolfa," odtušil P. Carleton, „ale lépe bude, když toho necháte. Ale on rozhodně ví více než my všichni zde."

„Ale neměl by tak mluviti."

„Drahý příteli," pravil kněz, „nedbejte toho! Pomněte, že Pán náš snesl i posměch i potupu."

Na okamžik zavládlo ticho, potom ujal se Kris opět slova.

„Povídejte, velebný pane, o životě v Lewesu. Jak to tam bude?"

„Dost krušně vám tam bude," na to kněz povážně. „Jak vám známo, připadal mi duchovní život moc přísný a těžký. Proto jsem po půl roce z duchovní správy odešel, ale

život v benediktinské řeholi je ještě přísnější. Nevím opravdu, zda jsem se minul se svým povoláním, či zda jsem je našel. Ale rozhodně já nejsem ten muž, který by vám dovedl poraditi.“

„Rudolf míní, že život mnišský je snadný a lehký. Za jízdy domů pravil mi, bych si proto moc starostí nedělal, že život v klášteře je velice příjemný. Začal vykládat o životě mnichů v Glastonbury, ale nechtěl jsem to slyšeti.“

„Ach,“ poznamenal kněz teskně, „svět přikládá vždy náramně přísné měřítko na počínání si klášterníků! Věřte mi, dost krušným bude vám tam život, najmě první rok. Než jak jsem už řekl, já nejsem ten, jenž by vám mohl raditi — já sám jsem v zkoušce neobstál.“

Kris pohlédl soucitně na kněze, jenž si pohrával s ocelovým perem na stole ležícím, co s těsně přivřenými rty a svraštělým čelem do dálky hleděl. Celkem býval kaplan neobyčejně mlčelivým, účastně se hovoru jen potud, pokud toho nezbytně třeba bylo, by nebyl pokládán za podivína nebo mrzouta, ale ve společnosti Krisově býval sdílnějším a nejednou ztrávil také několik hodin tajemným hovorem s p. Jakubem. Kristoforův otec měl u zvláštní úctě svého zámeckého kaplana, a nejednou dost ostře se srazil se svou ženou po jeho příchodu na zámek, poněvadž paní Torridonová mínila s kaplanem tak zacházeti jako se svým nadsklepním. Ale teď bylo kaplanovo

postavení naprosto zabezpečeno, začež povinen byl nemálo své taktnosti a skromnosti. Tiše, klidně a důstojně pohyboval se v domě, přesně a dochvilně plně svoje povinnosti a zachovávaje pravou mlčelivost. Nějaký čas byl učitelem obou synů statkářových, Rudolfovým arci jenom několik měsíců, Krisovým však od jeho dvanáctého roku, a žák ten uzavřel s ním cosi jako tajnou smlouvu neboli spolek a vyhledával ho co chvíle, a býval od něho vždy radostně přijat, ač jen velmi zřídka dostávalo se mu od P. Carletona důvěrné a neobmezené sdílnosti. P. Carletonovi byl také Kris zavázán za první uvedení do mystického života modlitby. V knězově pokoji v koutě u okna stála police s rozmanitými knížečkami, z nichž hochovi nahlas předčítával, s počátku překládaje mu přečtené do mateřštiny, potom však, když se Kris s latinou více spřátelil, jen v řeči originálu. Ano, v knězově bytu dověděl se hoch o onom tajemném, okouzlujícím světě, v němž veliké duše viděly a slyšely věci věčné, v němž důvěrně rozmlouvaly se Spasitelem a jeho blahoslavenou Matkou. Časem přicházely nové knížečky, tak že jich police ani již pojati nemohla, z čehož Kristofor usuzoval, že kněz přes to, že se nevěnoval klášternímu životu, přece jenom stopoval a prahl po jeho duchu, ode všeho ostatního se odpoutávajícím.

„Ale povězte mi přece," začal znova, když kněz, odloživ pero a skříživ nohy, vězící ve střevících s přaskami pod talárem, pohodně se

ve své lenošce uvelebil, „povězte, proč by mně život tam tak krušným připadati měl. Nebojím se ani kázně ani stravy.“

„Mlčení je to,“ na to kněz, podívav se pronikavě na mladého muže.

„Já ale mlčení miluji,“ odpověděl chvatně Kris.

„Ano, když se jedná o hodinu nebo dvě mlčení, sic by nebylo vůbec ani možná mluviti o nějakém vašem povolání. Ale netroufám, že by vám bylo milo celý rok mlčeti. Než možná, že se mýlím. Ano, ano, den ze dne mlčeti, připadá člověku náramně krušným. A úlevy od toho není, ani v nemocnici ne. Za noviciátu bude se vám naučiti znamením, to je vlastně první cvičení.“

Po těch slovech vstal kněz a vyňal z rožku police knížečku.

„Poslyšte!“ pravil a jal se z ní předčítati návod k známkové řeči pro novice, dle něhož bylo jim ve vzduchu opsati kruh, když chtěli chleba, poněvadž pecen je kulatý, jakým znamením třeba o vodu prosit atd.

„Vidíte,“ pokračoval, „že vám není dovoleno mluvit, ani když byste nejnutnější věci potřeboval. A třeba vám považiti, že mlčení má také svoje pokušení jako svoje radosti. Dostaví se různé případy a pochybnosti, chvilky, kdy myslíte, že druzí vámi opovrhují, zkrátka a dobře celé hejno všelijakých léček a pokušení, o nichž teď pramálo víte.“

„Ale,“ začal Kris.

„I ano," mlčení má také své radosti a propůjčuje člověkovi obzvláštní síly."

Kris mohl si teď učiniti jakous — ovšem abstraktní představu o tom, cože se rozumí řeholí klášterní, nicméně přál si to míti příklady zpodstatněno, názornějším učiněno, a tož pobyl hezky dlouho u kaplana, na to a ono se ho dotazuje. P. Carleton byl — jak se mu svěřil — několik měsíců v noviciátě v Carterbury, i dovedl tedy ledacos o tamějším životě vypravovati. Ale rozdíl mezi řeholí Augustiniánů a Benediktinů byl tak značný, že se nemohl pouštěti do podrobností života v převorství leweském. Ale důrazně ho varoval před náchylností — jíž skoro každá duše k mlčení se zavázavší propadati se zdá — pokládati se za lepšího druhých a za tak zvláštně založeného, že ohledně jeho stávající pravidla platnosti nemají a míti nemohou. A na tu výstrahu kladl kněz tak veliký důraz, že tím Kris byl nanejvýse překvapen.

„Než přece jisto je," pravil Kris, „že dvě duše nikdy si nejsou úplně podobny."

Kněz se usmál.

„Ano, to je jisto; není dvou ovec, jež by se sobě úplně podobaly, ale ovčí přirozenost jest u všech táž, a to si musíte zapamatovati. Klášterní řehole sdělána je pro celé množství osob a ne pro jednotlivce, a jeden každý musí se hleděti přemáhat a jí se přizpůsobiti. To právě jsem já nenahlížel, a proto jsem neobstál. Ano, já jsem si myslil, že jsem něco

zcela jiného než druzí, a zapomněl jsem, že se od nich ničím neliším.“

P. Carleton, jak se podobalo, nalézal jakousi bolestnou slast v ustavičném vracení se k tomu, co pokládal za své vlastní pochybení, a Kris ptal se sama sebe v duchu, zdali právě v těch vzpomínkách nekotví tajemství oné náchylnosti k zádumčivosti, již kněz tak často propadal.

Měsíc svítil teď jasně a vysoko na nebi, a Kris přes tu chvíli za řeči knězovy tiskl se tváří k okennímu rámu a pozoroval, jak mírně planoucí kotouč na obloze stoupal, a jak příšerně a tajemně se v tom bledém světle nesly tak povědomé mu přece trávníky, stromy a vody.

Hluboké ticho spočívalo na dvoře, když se jím tak o půlnoci bral, neboť čeleď dávno již hověla si na loži; plápolající smolnice byla před dvěma hodinami shasnuta, a stíny vysokých komínů rýsovaly se v přesných obrysech u jeho nohou, táhnouce se napříč přes západní část dvoru měsíčnem zalitou. A opět zmocnil se ho pocit sebenicotnosti a celého jeho okolí oproti nezměrnosti hvězdnaté oblohy; ty spousty nakupených na sebe cihel a kamenů, trávníky a lesy vůkol do kola, ba i Anglie, ano celý svět připadal mu v té, co duch jeho vzlétal k hvězdám a tam k těm nesmírným prostorám — vše to, an na to patřil v jase věčného světla, připadalo mu bezvýznamným, pranepatrným, titěrným. Ta myšlenka to také — podle všeho — byla, jež ho k tomu měla, by světu vale dal, jež ho

neustále od té doby, co před osmi lety jeho duše procitla a na sebe a na Boha se rozpomněla, pryč ze světa volala; a srdce dmulo se mu radostí a zároveň tetelilo, když si znova připomněl, že osoba Bohem poslaná jej povolaným označila a že za krátko z této celičky vyjde, aby vstoupil v širý, mlčelivý svět nejmilejších dítek Božích.

III.

PŘÍCHOD DO LEWESU.

Rudolf prodloužil svůj pobyt v Overfieldu nejenom přes celý měsíc, nýbrž nalézal se také mezi těmi, kteří s Bohem přišli dát Krisovi onoho červencového odpoledne, kterého se chystal do Lewesu odebrat. Všichni služební byli shromážděni před síní na zadní části terasy, ale pozornost jejich svědčila mnohem více p. Rudolfovi než odcházejícímu bratrovi jeho; inu, rozvážný a ctihodný přítel Cromwellův ovládal — jako vždy — tak i nyní ducha jejich. Rudolf ukazoval se při takových příležitostech divákům z nejlepší své stránky. I toho dne byl samá přívětivost a srdečnost, a zajímal se neobyčejně o podpěrky obou koní a o řádné stáhnutí řemeny vaků, jež Kris mínil s sebou vzíti. Pan Morris, jenž stál v jeho službách od té, co se pan Rudolf do Londýna

přestěhoval, uvázal se na výslovné přání svého pána jeti s Krisem, první noc s ním v části pro hosty pobýti, a teprve druhého dne ráno s oběma koňmi a zevrubnou zprávou se vrátiti.

„Nezapomeňte odevzdati zajíce vysoce důstojnému panu převorovi!“ pravil Rudolf, pohlížeje na zvěřinu, jež hlavami dolů houpala se u sedla p. Morrisova. „Řekněte mu, že byli v úterý střeleni.“

Pár kroků opodál chodil pan Jakub se svým mladším synem zabrán v důležitý hovor, co paní Torridonová dala si vynésti židli, na níž teď na nejhornějším stupni terasy seděla, by své povinnosti mateřské zadost učinila, aniž nejmenší újmy v pohodlí při tom doznala. Neřekla skorem ani slova, nýbrž jenom svýma záhadnýma černýma očima upřeně pohlížela na nohy koní a na zavazadla. Z čista jasna pozdvihla líně své ruky, aby k mlčení přivedla psíka, jenž se dal do pronikavého štěkotu.

„Čas vyraziti,“ pravil Rudolf, když bylo vše v pořádku, a v téže skorem chvíli dostavil se Kris s otcem. Pan Jakub položil pravici svou synovi na rameno.

Loučení odbyto velice zkrátka. V bodrém obchodním ovzduší, Rudolfem vyvolaném, nebylo možná oddávati se přílišným výlevům citovým; minutu poté seděl už Kris v sedle. Pan Jakub nepromluvil už slova, stoje poněkud stranou, pohlížel na syna. Paní Torridonová usmívala se přímo líbezně a kynula mu dvakrát či třikrát hlavou, kdežto Rudolf s P. Carletonem stál dole na nádvoří, opíraje se

rukou o kříž Kristoforova koně a usmívaje se na bratra.

„S Bohem, Krise," pravil a dodal potom s neobvyklou u něho zbožností, „a Bůh tě zachovej!"

Když oba jezdci vrátnicí projížděli, ohlédl se ještě jednou Kris, slzy maje v očích, a zraky jeho padly na obraz poněkud pozměněný. Pan Jakub stál vedle Rudolfa, a rámě tohoto spočívalo v otcově, P. Carleton stál dosud na svém místě, co se paní Torridonová pomaloučku a povážně ubírala do svých pokojů.

Do Lewesu bylo as tak čtrnáct mil, ale teprve když dojížděli Burgess Hillu, vyzval Kris pana Morrisona, aby k němu popojel.

Zvláštním dojmem působilo naň, když jel teď krajinou, kterou nejméně stokrát před tím byl jel, a když si povídal, že to asi bude naposled, co se tudyto béře, aspoň naposled za těchže okolností. Myšlenka ta účinkovala na něho zrovna tak, jakoby se nalézal v domě, v němž leží mrtvý; kam jen zrak jeho padl, vše bylo mu povědomé a známé, ale přes to přese všecko mělo vše nový, jemu neznámý význam. Pár lidí a dětí, s nimiž se potkal, pozdravovalo ho zcela jinak než jindy, zajdouce tak o padesát kroků, stanuli a hleděli za mladým, náramně vážně se tvářícím šlechticem, jenž jel — jak jim známo bylo — na své budoucí působiště.

Pan Morris popojel na vyzvání Kristoforovo s uctivou horlivostí blíže, nicméně přece

držel se ještě pořád pár kroků pozadu, aby snad zavazadla na jeho koni upevněná a sem a tam se kymácející, mladého pána neobtěžovala, a zodpovídal několik běžných otázek, týkajících se cesty a vaků, jimiž ho Kris zahrnul jako úvodem k další rozmluvě. Sluha byl chytrý a dobře vycvikaný, a tož dovedl se hravě vpraviti v to, jak jest se mu chovati oproti svému pánovi, a jak zase k jeho příbuzným. Před osmi lety přestoupil z Cromwellových služeb do p. Rudolfových. Nic ho tak netěšilo, jako když mohl vykládat o Londýně a o svých tam zkušenostech; byl vám zrovna pravým mistrem ve volbě takových událostí a příběhů, o nichž věděl, že v daném případě vzbudí nejživější zájem. Proto také teď rozpovídal se hodně ze široka o Wolseym,*) odmlčuje se ob čas uctivě, by vyčkal potvrzení svých slov aneb aby nadhodil otázku, již však sám daleko lépe dovedl zodpověděti nežli Kris.

„Slyšel jsem, pane, že lord kardinál má ve svém sídle v York-Housu fůru přepodivného nábytku. Něco jsem z něho viděl u p. Cromwella, jemuž prý je Jeho Eminence byla darovala. Je tomu tak, pane?“

Kris na to, že on o tom nic neví.

„Inu, já myslím, pane, že tomu tak bude; viděl jsem tam aspoň křeslo, jež bylo achátem a perlami zrovna postláno, a od p. Rudolfa

*) Tomáš W., lord kancléř za Jindřicha, arcibiskup yorkský, milovník nádhery a přepychu, potom o vše králem oloupený. Více vide Ottův naučný slovník.

jsem slyšel, že tam odtud přišlo. Viděl jste už, pane, pana kardinála?“

Kris odpověděl, že se s ním sice jednou setkal v úzké uličce westminsterské, ale pro nával lidu že se blíže nemohl k němu dostati.

„Ach, pane, pak jste neviděl, s jakou pompou mnohdy vystupuje. Já se pamatuji na něho, jak se jednoho dne ubíral do Hampton Courtu,*) tu vám panstvo z jeho družiny neslo před ním stříbrné sloupce a dva kněží kráčeli před ním s těžkými stříbrnými kříži. Co asi znamenaly ty sloupce, pane?“

Kris byl nucen opětně doznati svou nevědomost.

„Ach, ano, pane!“ pravil Morris tak přemítavě, jakoby se mu bylo dostalo uspokojivé odpovědi. „A potom to sedlo, pane Kristofore, s postříbřenými třemeny a červeným sametem na mylordově mezku! A pak ten červený klobouk, jejž jeden pán z družiny před ním nesl! A při mši sv. nesměl mu nikdo přisluhovati, kdo nebyl aspoň earlem;**) ano, slyšel jsem, že druhdy při lavabo posluhoval mu vévoda. Pan Rudolf mi vypravoval, že přes sto padesát vozů jelo s panem kardinálem do Cawoodu, a to bylo, když se Jeho Veličenstvo s ním bylo už znepřátelilo a on pokládán byl za chuďasa!“

Kris se ptal, cože v těch vozech bylo.

---

*) Hampton Court — (čti: hemtn-kort) ves v hr. midlesex., kdež měl T. Wolsey skvostný zámek.

**) Čti: örl — hrabě; dnes třetí stupeň hodn. Pozn. překl.

„Jenom jeho zavazadla, pane," na to uctivě Morris.

Sluhovi, jak bylo viděti, působilo nemalé potěšení vykládat o vší té nádheře. za to však vyjadřoval se co možná s největší opatrností o politických názorech Wolseyho, ač se Kris všemožně namáhal rozvázati jeho jazyk ohledně té věci, Morris neměl ani slůvka chvály ni hany pro preláta do nemilosti upadnuvšího; za to otevřeněji vedl si ve příčině Campeggia, jenž jako Vlach nebyl tak nebezpečným thematem.

„Nebyl to dobrý muž, musím — bohužel — říci, pane Kristofore. Kolují o něm prapodivné povídačky, jež prý se měly sběhnout za jeho pobytu v Londýně. Ale jezdit uměl, pane; ano, jak mně páně Maxwellův sluha pravil, umí prý zrovna tak dobře jezditi jako mylord Canterburský. Víte přece, pane, co se povídá o panu arcibiskupovi, že vám obsedí na koních, s nimiž si jeho štolbové rady nevědí. Ale já jsem nemohl nikdy vystát, když cizozemec byl k nám vyslán, aby jednal o našich záležitostech, a zejména takový muž, jakým byl tenhle Talián!"

A potom se rozvláčně rozpovídal o Campeggiovi, o jeho úboru z červeného hedvábí, krajkami zdobeném, o jeho služebnicích a o jeho neanglických manýrách, než pomalu pomaloučku začalo to povídání Krisa unavovat, a tož když minuli Ditchling, začal pan Morris, když byl ještě chvatně poukázal na Fatton Hovel a se zmínil o strašidle v podobě

krávy s dvěma hlavami, jednou bílou a druhou černou, jež se tam zjevilo, pozůstávati pozadu, a Kris jel opět sám.

Dojížděli teď dun, jejichž zelení porostlé kopce vysoko k nebi čněly, a tu a tam, kde se křídy dotýkaly paprsky odpoledního slunce, bílé pruhy a mázy vykazovaly. Ditchlingský maják, o dobrých sto střevíců vyšší než okolní kopce, vypínal se po jejich pravici, a kopcovitá pahorkatina pozvolna se vyrovnávala, svážejíc se rovnoběžně se silnicí k Lewesu. Na východní straně začaly padati stíny, jež se se táhly vlnivými pruhy az k svěže zeleným paloukům.

Kris ptal se sama sebe, kdy že opět spatří tuhle stranu dun; jeho jízda podobala se jakémusi věčnému loučení, nač se jen podíval, vše připadalo mu dražším, než kdy před tím, utěšoval se však myšlenkou na onen šířejší svět, tak nádherný se svými zjeveními a tak kouzelný pro něho se svým tajemstvím. Liboval si v malování si této poslední cesty jako jízdy těsnou, ze všech stran zarostlou, podivuhodně krásnou, ale tmavou žlebinou k svítícím branám, za nimiž se prostíraly ohromné lány, poseté paláci, obydlené nádhernými postavami a zavlažované pravým života tokem.

Nespatřil Lewesu spíše, až ho téměř samého dojel, a ono z čista jasna pod ním se vynořilo se svými bezpočetnými střechami, s tuctem asi kostelních věží, s normanským zámkem na dvojkopčí po levé straně a stříbřitým jasem Ousy, jež se klikatila mezi domy ba z kamene,

ba ze dřeva pod četnými mosty, především však s mohutnými budovami převorství, jež se vypínaly na polední straně městské zrovna před jeho očima, v popředí kostel se svou vysokou prostřední věží, za ním spousta střech budov klášterních, jejichž bílé zdi ostře se odrážely od bujných lučin, táhnoucích se na oné straně řeky.

Jakmile Kris svého koně zastavil, ihned k němu pan Morris popojel.

„Hle, pane Kristofore," pravil mu, a když se oslovený obrátil, tu spatřil v pravo od silnice, sotva padesát kroků od nich městskou šibenici, na níž se houpaly dvě otrhané postavy. Veliký pták v té právě se z nich vznesl a na západ poletem se dal. Na tváři p. Morrisově zrcadlil se výraz ukojeného citu spravedlnosti.

„Obejedeme je," poznamenal, a když příšerná postava, samý cár a samý vřed, s očima zapálenýma, odpola slepýma a s bezzubými ústy, skuhrajíc a žebroníc, ze silniční příkopy vylezla, ukázal sluha se sevřenými rty a významným pohledem na popraviště. Kris sáhl do měšce, hodil něco drobiska žebrákovi a pustil se s kopce do města.

Srdce prudce v prsou mu bušilo, když západní branou vjížděl do vysoké ulice, když pak se veliké zvony klášterního kostela rozezvučely, tu div se mu neutrhlo; bezděky potrhl uzdou, by koně popohnal, jenž si opatrně klestil cestu mezi špinavým kamením, jehož tam plno bylo rozházeno, neboť Krisovi

se zdálo, že ten melodický hlahol k spěchu ho pobádá a jej vítá.

Pan Morris jel těsně vedle něho, ukazuje mu za jízdy hned to, hned ono, tak na př. věž svatoanenského kostela, jež strměla v dáli — po pravé straně — u mostu sv. Pankráce, tak štít na jedné hospodě s vyškrábaným obrazem královny Kateřiny, jejíž však rysy zřetelně vystupovaly ponad namalované přes ně rysy Anny Boleynové, vysoký kopec za převorstvím, korunovaný Kalvarií (t. j. třemi kříži) a střechu pověstného holubníku klášterního. veliké to budovy v podobě kříže s více nežli dvěma tisíci komůrek. Než Kristofor znal to všecko mnohem lépe nežli sluha, proto nevěnoval mu valné pozornosti, a to také proto, že vzrušení jeho každým krokem více stoupalo. Když byli posléze projeli antiochenskou ulici, pak puddingbagskou*) a překročili vyschlé koryto winterbourneské, stanuli před branou.

Hlahol zvonů pomalu posledním úderem srdce vyzněl. P. Morris skočil s koně a zatáhl za řetízek u menší fortny. Hned na to ozvaly se kroky a v zamřižovaném okénku objevila se tvář. Sluha jí cosi řekl, tvář zmizela a několik vteřin potom slyšeti bylo skřípot klíče v zámku, a jedna půlka vrat pro koně byla poodsunuta. Kris sevřel opatky boky svého koně, projel vydlážděným podjezdem, shlížeje s úsměvem

*) Puddingbag = je ubrousek, v němž se toto oblíbené u Angličanů jídlo vaří. Pozn. překl.

a lehounkým uzarděním na lících na starého bratra laika, jenž vlídně k němu vzhlížel a oznamoval mu, že jest očekáván.

Na to seskočil Kris, řka sluhovi, by zavedl koně do stájí v pravo ležících, sám pak se pustil otevřeným nádvořím k západní části kostela, jenž se ještě dobrých padesát stop nad ním vypínal, a obešel oboje hlavní dveře, mramorem obložené. V pravo od kostela byla nízká budova sklepmistrova a hned za ní ještě nižší přístavba pro kuchyň, za níž viděti bylo jehlancovitě vybíhající střechu refektáře. Kostel tonul v záplavě světla, když do něho vstoupil. Světlo to přecházelo v šero v kaplích po stranách lodi rozložených. Za to tím jasněji plála z toho tam přítmí světla svěc tu a tam před obrazy hořících. Loď činila pro svou délku a těsnost dojem nesmírné výšky. Vzduchem převalovaly se mohutnými vlnami plné a libozvučné zvuky, odrážejíce se o vysoká klenutí nad vchodem a hlavním oltářem, uvizujíce na chvíli v žebroví; potom však zanikajíce v kaplích, jež — s bohatou řezbou nahoře — tam na onom konci kostela zrakům divákovým se otvíraly, neboť mniši byli právě v díle Božím a ohlas žalmů kolébal se hned z prava na levo, hned zase z leva na pravo, jakoby loď kostelní byla opravdovskou velikánskou lodí, razící si dráhu k nebeskému království.

Něco málo lavic stálo na západním konci, k jedné z nich pustil se Kristofor, když se byl z kropenky pokropil a před hlavním oltářem poklonil. Potom si do lavice zasedna, sklonil

se bradou k sepiatým rukám a bystře se kolem rozhlížel.

S počátku nemohl, sedě tam úplně vzadu, jasně jednotlivostí rozpoznati, neboť sluneční paprsky byly pobledly, kostel pak sám byl jenom slabě osvětlen a bez okna na své západní straně, mimo to byly oči Krisovy od běloskvoucích silnic, po nichž byl jel, ještě oslepeny, než po něčem při znalosti místa prohlédal. — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Vysoko nad ním táhla se řada světlíků, jež spočívajíce na románských obloucích, prolomeny byly architrávem s mohutným křížem a postavami Panny Marie a sv. Jana po stranách, a tu a tam dále před ním po straně hlavního oltáře vypínalo se u výši devadesáti střevíců nad podlahou stropní klenutí. Na levo a na pravo rozvíraly se západní lodě příční, a z místa, kde klečel, viděl oltář sv. Martina v křídle vzdálenějším s apsidou za ním. Socha sv. Pankráce stála na pilíři, a blikavé světlo lampičky dopadalo na nohy světcovy. Než Krisovy zraky brzinko zase stočily se do prostředku lodi za mříží, kdež táhnoucí se černý pruh v lavicích po obou stranách mu napovídal, že tam sedí mniši, zády k němu obráceni, kdež i on brzo sedati bude. V značných od sebe mezerách hořely podle pultů svíce, jejichž světlo osvěcovalo tváře, sklánějící se hluboko k ohromným listům, a poza tím vším vypínal se oltář se svými dvěma klidně hořícími plameny, jež mu sloužily jaksi korunou

oproti jeho světlému halpasu,*) jenž jej také dělil od čtyř skupin štíhlých, obráběných sloupů, jež zároveň dělily patero kaplí v nejzazší části východní. V lodi sedělo asi šest osob a Kristofor zpozoroval tak dvě lavice před sebou starého muže s dlouhými, na ramena mu splývajícími šedinami, jenž patrně zápasil se spánkem, do něhož jej ukolébávaly táhlé, něžně melodické zvuky, jež celou loď naplňovaly.

Netrvalo dlouho a Kris jal se rozuměti, cože mniši říkají, neboť po něčem spřátelil se sluch jeho se zvuky kostelem se vlnícími. I posadiv se zpříma, naslouchal.

„Fiat pax in virtute tua: et abundatia in turribus tuis. Propter fratres meos et proximos meos."

A na to odpovídáno: — „loquebar pacem de te."

A opět: „Propter domum Domini Dei nostri: quaesivi bona tibi."**)

---

*) Halpas dle Ottova nauč. slovníku říká se stupňům neboli sedadlům, jež se upravovaly v tlustších zdech při okenních ostěních. Měly podobu povýšených stupňů nebo nástěnných laviček a přikrývaly se buď pískovcovými nebo mramorovými silnými plotnami, ač se druhdy také vytesávaly z plných, z ostění vysazených kamenů. Pozn. překl.

**) Žalm 121, 7.—9.: Budiž pokoj v mocnosti tvé a hojnost ve věžích tvých.

Pro bratří tvé a blížní své — mluvíval jsem pokoj tobě.

Pro dům Hospodina Boha našeho: hledal jsem dobrých věcí tobě. Pozn. překl.

Poté slyšeti bylo slabé jakoby zadupání, mniši totiž povstali ve svých lavicích, a s dvojnásobnou silou zaznělo z úst jejich: Gloria Patri . . .

Přímo drtivě působilo na mladého muže naslouchání těm melodickým, hlučným chvalám a pomyšlení, že ani ne za týden, stoje tam mezi novici, svůj hlas v jejich hlasy pojiti bude. Zdálo se mu, jakoby už stál uprostřed toho života, jehož tepot pocítil, když před měsícem pod hvězdnatou oblohou v rybníce se koupal. Ano, tohle to byla jediné skutečnost, vše ostatní — mátoha! Zde kynul cíl, pro nějž člověk stvořen, chváliti totiž a velebiti Boha; zde žily duše, jež lačněly a toužily po dosažení svého životního úkolu, budujíce s bázní a ustavičným třesením pověčný chrám slávy, v němž Bůh přebýval! Najednou dal se do zpěvu, než ihned utichl. Zachová tu mlčení, až nabude práva, by se směl svým hlasem přidružiti k tomu posvátnému obětování se.

Čekal, až bude po všem, až dvě řady černých postav zmizely jižním východem a sakristán jal se světla shášeti. Tu teprve zdvihl se i on a vystoupil — všecek vzrušen a tetele se — v sbírající se šero, an v té právě ozval se zvonek s vížky refektáře, pozývající bratří k večeři.

Zastihl pana Morrise u vchodu domu pro hosty, načež se společně za vedení fortnýřova po schodech pustili do hovorny, z níž byla

vyhlídka přes nepravidelný dvůr na kostel a klášterní klausuru.

Kristofor usedl si k oknu.

Ponad protějšími stěnami dosud jemně se modrala obloha s růžovým zabarvením na západě a houfeček holubů kroužil nad kostelem na svém zpátečním poletu k svému prostrannému útulku u řeky. Fortnýř byl před několika minutami se vzdálil, avšak už ho viděl Kristofor vraceti se s Dom Antonínem Marksem, pátrem hostitelem, jehož dobře znal ze svých dřívějších tam návštěv. V návalu stydlivosti honem se od okna odsmekl a povstal, všecek rozčilen a se třesa. Okamžik potom ozvaly se na schodech kroky. P. Morris odplížil se z pokoje a Kristofor viděl, jak se páteru hluboce uklání a s roztomilou směsí pokory a samostatnosti ve tváři. Poté objevila se ve dveřích černá postať, jež se rozběhla ke Kristoforovi.

„Můj drahý Krise," pravil vroucně Dom Antonín, podávaje mu obou rukou, jež Kris, dosud všecek rozechvělý a rozrušený, uchopil.

Usedli společně k oknu. Mnich otevřel jednu půlku jeho, neboť vzduch v pokoji byl poněkud dusný, potom natáhl ruce na opěradla a přeložil nohy přes sebe, jakoby měl hodinu k volnému použití. Už dříve všiml si Kris neobyčejného klidu a harmonie, jimiž se řeholníci vyznačují, a i tentokrát konejšivě byl tím dotčen. Však také Dom Antonínovi ani na mysl nevstoupilo, by se rozhovořil se svým hostem o klášterních záležitostech, na-

opak jal se mluvit o krajině kolem Overfieldu a o krásách cesty z tamodtad do Lewesu, jakoby Kris byl k nim zavítal na krátkou toliko návštěvu.

„Dnes se vaše koně pansky pomějí," pravil, „přišla nám právě dnes plná fůra bobu. No, a vy, Krise, vy nemáte hladu? Hned tu bude večeře. Bratr Jakub zpravil kuchaře hned, jak jste přibyli."

A nečekaje na odpověď, vykládal dále vesele o komisařích, kteří z Cluny vysláni byli shlédnout klášterních statků v Anglii, a již svými francouzskými manýrami všeobecný podiv budili.

Dom Filip nechtěl s počátku o muškátovém víně ani slyšet, a dnes se ho nemůže dost napiti. Napřed pořád jenom stál na tom: „Opatřte mi francouzské, světle červené víno!" takže jsme mu je sehnati musili. Dnes však zpívá zcela jinou. Ale mši sv. slouží jako anděl, je to vůbec v každém ohledu zbožný muž. Než brzo nás asi zase opustí."

Dom Antonín odpovídal ideálu, jakým dle řeholních předpisů má býti magister hospitum. On skutečně „měl se k hostům s onou líbeznou pohostinností, jížto dobrá kláštera pověst se rozmáhala, přátelství nová utužovala, nepřátelství menšila, jížto však, jak Bůh byl ctěn, tak i křesťanská láska rozhojňována." Zraků jeho neušlo Kristoforovo duševní rozrušení, viděl jeho strachy, zda dostojí s počátku všem nárokům na něho činěným, i tlumil obratně v něm jakoukoliv náchylnost k nemotornosti,

jež by se byla najisto provalila. Tvář jeho měla výraz klidné bodrosti, jeho veliké, dobrácky hledící oči téměř se ztrácely, když se smál, za to řada bílých, jakoby ze slonoviny, zubů se na vás štířila.

Za výkladů Dom Antonínových prohlížel si Kris po očku jeho úbor, ač znal dopodrobna od dřívějška každou jeho součástku. Dom Antonín odcházeje z kostela byl v sakristii zanechal svůj vrchní kůrový pláštík se širokými rukávy, takže v té na sobě měl pouze kutnu vejpůl řemenem stáhnutou, přes ni pak houpal se mu z předu i ze zadu až k zemi sahající škapulíř. Jeho kapuce, jak si Kristofor byl povšiml, byla pomačkaná a ošoupaná od toho, že se rád — sedě — zády o lenoch opíral. Na nohou měl těžké, černé kožené boty, jež bylo viděti z pod mnišské kutny vyčuhovati, a za pásem po pravém boku houpal se mu svazek klíčů, duplikátů to klíčů kuchtíkových a komorníkových (kameraria). Tonsura jeho odpovídala řeholi benediktinské a rty i líce byly hladce oholeny.

Neušlo ho, že si ho Kristofor zkoumavě prohlíží, i položiv přátelsky pravici na koleno mladého muže, pravil usmívaje se: „Ano, také pro vás už vše připraveno a přichystáno. Dom Franklin dnes vše vybral a ptal se mne, padne-li vám to. Arci za boty ručiti nemohu.“

V té ozvalo se venku cosi jako zabřinknutí talířů. Dom Antonín vykoukl.

„To večeři chystají,“ pravil a šel se podívat na stůl, na jehož nepokryté, leskle na-

třené tabuli stálo několik dřevěných talířů, nožů, cínový džbán, solnička a chléb. Jednoduchá židle s opěradly byla přišoupnuta ke stolu. Ostatní úprava pokoje, jíž si byl Kristofor spíše nevšimnul, byla skromna, ale dostatečna, dodávajíc mu právě toho rázu, který byl obmýšlen, aby se od cely lišil. Na podlaze prostřeny byly rohožky; dvé železných svícnů stálo na římse nad krbem a bíle olíčené stěny zdobily tak dva či tři nábožné předměty: dřevěný kříž naproti stolu, potom obraz „Piety“ v rámci s odpustkovou modlitbou kolorovaně provedenou, soška sv. Pankráce na lištvičce ponad krbem. Vedle samých nízkých dubových dveří visel čistě provedený opis pravidel pro hosty.

Dom Antonín spokojeně přitákl hlavou, když se byl po stole rozhlédl, potom vzal nůž a pečlivě jej ubrouskem přetřev, obrátil se znovu ke Krisovi.

„Podíváme se semhle,“ pravil, míře k druhým dveřím vedle krbu. Kristofor pustil se za ním a hned na to octl se v ložnici, jež byla zrovna tak prostě zařízena jako tam ten pokoj, ale se železnou postelí v jednom koutě a s klekátkem vedle, nad nímž visel obrázek P. Marie s tisovou snítkou za ním zastrčenou. Teninký, v kůži vázaný exemplář malého officia (t. j. hodinek) mariánského ležel na šikmém pultě, v příhradě pod ním bylo ještě pár knížek. Dom Antonín přistoupil k oknu a otevřel je.

„Jak vidím, jsou už vaše věci vybaleny," pravil, ukazuje na dva tlumoky, jež zbaveny byvše svého obsahu starostlivýma rukama p. Morrisovýma teď prázdny ležely vedle šatníku.

„Donesl jsem též pár zajíců," pravil Kris. „Rudolf poslal je panu převorovi."

„Fortnýř je převzal," na to mnich. „Vypadá to jako úplatek!" A znova přikývl svou usmívající se tváří, očka se mu přimhouřila, ale pohled jejich byl právě tak smavý jako jeho úsměv.

Než ložnici opustil, podíval se na postel, poodhrnul přikrývky a stlačil je, až sláma pod nimi zašustěla, nakoukl do hliněného džbánu, rozdělal hrubý ručník visící na dřevěném kolku a potom se znova na mladého muže usmál.

„Večeři!" pravil zkrátka.

Kris omluviv se zdržel se časek v ložnici, by si smyl s tváří a rukou prach z cesty, když pak se do pokoje vrátil, viděl, že okenice jsou přivřeny a svíce rozžaty, na stole pak mísa s kouřící se polévkou a pečený holub zvaly hosta k večeři. Mnich očekával Krisa u dveří.

„Já se musím teď, Krise, vzdáliti," pravil mu, „ale přijdu se sem ještě podívat, než bude kompletář. Mylord převor přeje si zítra ráno s vámi mluvit. Už si ničeho nepřejete? Nezapomínejte, že jste teď doma!"

A na Kristoforovo ujištění, že má vše, čeho potřebuje, vzdálil se Dom Antonín spokojeně

a vážně. Hned potom bylo ho slyšeti sestupovati po schodech.

P. Morris přišel za Krisem, než byl ještě s večeří svou hotov, a když mu mlčky byl odebral jeho talíř a čerstvý pro sýr před něho položil, tu si Kris s jakousi nervosní slastí povídal, to že naposled posluhuje mu při stole sluha. Ku podivu brzičko cítil se tu jako doma; fazulová polévka byla silná a chutná, pivo studené; příjemná únava po jízdě zmocňovala se ho. Také p. Morris na Krisův dotaz ubezpečoval, že v oddělení pro služebné všemožně bylo i o něho postaráno a že se při večeři výborně bavil s jedním Francouzem, jenž tu dle všeho s Clunyackými komisaři mešká. Úcta k pánovi octla se v patrném rozporu s p. Morrisovou zálibou pro špásování, neboť nemohl se zdržet, aby nenapodobil cizincovy výslovnosti a jeho živé gestikulace.

„To vám, pane, není ani člověk!“ doslovil svou zprávu a při vzpomínce na Francouze smíchy se zrovna prohýbal.

— — — — — — — — — — —

Teprve za půl hodiny vrátil se Dom Antonín a když se ho byl zeptal, byl-li obsloužen řádně a k úplné své spokojenosti, zašel si s ním k oknu sednout a jal se vykládati.

Mezi jiným pravil, že hosté nejsou povinni účastniti se nočních pobožností, ba on že Krisa co nejdůtklivěji varuje, by té noci nic podobného nepodnikal, počínaje pátou hodinou ranní že se v kostele každou hodinu mše svatá slouží; o sedmé že je prima a po ní

hned tak zv. Missa familiaris pro klášterní čeleď a pracovný lid. Snídaní že se hostům podává o osmi, o půl deváté že je kapitulní mše s každodenní kapitulou, po jejímž rozpuštění že si přeje p. převor s Kristoforem mluviti. Hrubá zpívaná mše sv. že bude o deváti, oběd pak o jedenácti. Neopomenul také mladého hosta upozorniti na tabulku vedle dveří vísící, na níž všechen ten pořádek byl zaznamenán.

Ač Kristofor věděl, že mu bude tak tři čtyři dni v domě pro hosty stráviti, než ukončeny budou všecky formality jeho osoby se týkající, přece začal o tom s P. Antonínem řeč. —

„Inu," na to mnich, „o tom o všem uslyšíte od Jeho Milosti p. převora. Na každý způsob budete až do neděle naším hostem. potom teprve budete smět dostaviti se do kapitule a o přijetí do řádu poprositi. To bude vám tři dni po sobě opakovati a potom teprve, dá-li Pánbůh, budete jako novic oblečen.

I zahleděl se na něho laskavým pohledem.

Kris vytasil se ještě s haldou otázek, Dom Antonín zodpovídal mu je, ačkoliv po klášterním mravu a zvyku neopomenul podotknouti, to že vlastně leží mimo jeho obor.

„Dom Jakub Berkely je novicmistrem," pravil, „i poznáte v něm bohabojného a otcovsky pečlivého muže. Nejprvé budete se učiti, jak máte nositi řádové roucho, co s rukama dělati, jak důstojně choditi. Potom se

budete učiti, jak se ukláněti s rukama přes kolena přeloženýma, takhle asi," ukázal mu to názorně, „má-li to býti hluboká poklona a kde a kdy třeba tyto úklony dělati. Potom budete se učiti bdíti nad svýma očima. Právě tyto maličkosti slouží k tomu, by propůjčily duchu potřebné síly, tak asi — ano právě tak, jako kůl slouží mladému štěpu k tomu, aby rovně rostl a svým časem zdárné ovoce vydal. Dostanete také reguli, jakož i poučení o tom, co vše musí každý mnich na paměť umět a jak se mají Bohu chvály zpívati. Buďte ubezpečen, Krise, že nebudete si moci stěžovati do nezaměstnanosti."

Kristofor pranic se nad tím nepozastavoval, že taková péče věnuje se zevnějšímu chování mnicha. Věděl ze svých dřívějších návštěv v Lewesu a potom z knížek P. Carletonem mu zapůjčovaných, že dokonalost řeholního života v míře nemalé zakládá se na maličkostech, jež slouží netoliko za pomůcku k tomu, nýbrž také dopomáhají duši ke klidu a k sebranosti, k nabytí toho, po čem se nese snaha života řeholního. Ideálem, jak mu pověděno bylo, bylo docílení dokonalého ovládání veškeré úsoby, tedy nejenom očí a rukou, nýbrž i všech hnutí duše; co Bůh spojil, toho člověk nemá rozlučovati, a člověk, jenž je pánem každého tělesného hnutí, jenž se v té příčině nikdy, ať už ze zapomětlivosti, ať stržen pudem nezapomene, ten věrojatně zůstane také pánem své vůle a zachová si povždy jak niternou, tak i zevnější klidnost.

V té rozezvučel se hrubý zvon ke kompletáři a páter hostitel náhle uprostřed svých výkladů se zvedl.

„Mylord převor uložil mi, bych vám vyslovil jeho díky za zajíce," dodal jenom ještě spěšně. „Váš sluha může snad zítra p. Rudolfovi poděkování to vyříditi. Než teď pojďte!"

Sběhli schody a vystoupili v letní soumrak, co se hrubé rány na zvon nad jejich hlavami do sbírajícího se smrákání nesly. Přes vysokou zeď v levo pronikalo sem mdlé světlo z města a za ním vypínal se tmavým pásem řetěz dun, jimiž Kris dopoledne byl jel. Tam za těmi kopci — povídal si v duchu — ležel jeho bývalý domov. Co se mlčky brali vydlážděným chodníkem k západnímu konci kostela, vyvstal mu živě před duchovním zrakem obraz pokoje, v němž včera večer seděl, viděl svou zamlklou matku v jejích černých hedvábných šatech, zřel otce v jeho vysokém křesle, viděl Rudolfa seděti v pohodlné židli způsobem neobyčejně přirozeným a nenuceným a slyšel ho vypravovati různé příběhy z města a posléze viděl kaplana tiše se odpližovati z pokoje. Včera večer mohl se ještě k nim počítati, tu měl ještě právo a nárok na místo mezi svými. Spatří-li ještě kdy své milé, potom bude jenom hostem jejich, ježto potom bude už dávno synem jiného domu s novými právy a známostmi; a myšlenka na to naplnila srdce jeho neovladatelným, mučivým bolem.

U dveří chrámových vzal mnich rámě mladého muže na okamžik pod své a stiskl je, Kris pak vzhlédna viděl, jak z pod hustého obočí hledí na něho dvé dobrosrdečných očí.

„Bůh vám, Krise, žehnej!“ splynulo se rtů Dom Antonínových.

IV.

ÚKOL.

Krátce po odjezdě Kristoforově do Lewesu opustil také Rudolf Overfield a vrátil se do Londýna.

Doma býval vždy trochu nesnášelivým, ukazuje se zpravidla z nejhoršího svého rubu: kousavě štiplavým, malomluvným a nesympatickým. Jednotvárný život na venkově zdál se mu nesnesitelně protivným; nenacházel tam stravy ani pro svého ducha ani pro svou činnost: vídati den ze dne tytéž tváře, poslouchati tytéž výklady a úsudky o hospodářství, jež se mu z té duše protivilo, nebo debaty, jež ze zdvořilosti k němu mnohdy byly vedeny, o politických otázkách, s nimiž mluvčí nebyli obeznámeni, vše to bylo mu těžkým břemenem, i pohlížel na vše to jako na nutné zlo, jemuž se musil podrobiti za povinných návštěv svých rodičů. Chtěj nechtěj musil v úctě míti zbožnost otcovu, nicméně

přece cítil se jí býti deprimovaným, pouze v ovzduší němého cynismu, jejž kolem sebe jeho matka šířila, jakoby byl nalézal jakous takous úlevu. Domníval se, že ji chápe a že jí rozumí, a druhdy s jakousi rozkoší ji pozoroval maluje si v duchu, jak by se asi chovala při sebe nepatrnější krisi domácí nebo při té neb oné nehodě na ni přikvapivší, ba mnohdy zajímalo ho i jedva znatelné zacukání jejích koutků, jakož i líné přivírání a otvírání jejích víček, pohybů to, jež už poukazovaly na pocit jakéhosi znepokojení duševního. Než i to nebylo mu dostatečnou náhradou za stinné stránky života v Overfieldu. Proto s pocitem patrné úlevy vstoupil koncem července do cestovního povozu, aby ještě jednou pokynul na s Bohem svému otci, jenž za ním hleděl se schodů terassových s tváří zamyšlenou a rozpačitou, — bylo zřítelno, že by se synovi rád zavděčil — a srdce mu v prsou přímo radostí poskočilo, když uší jeho doletělo zapráskuutí biče před odjezdem.

A měl také jakousi omluvu pro svůj odjezd, neboť rychlý posel dovezl mu z Londýna různé listiny od p. Tomáše Cromwella. Nahlédna do nich ubral tvář svou do vážna a prohlásil, že se musí neprodleně do města vrátit v úředních záležitostech. A zrnko pravdy bylo na tom, neboť jeden z těch spisů týkal se Alžběty Bartonové, svaté dívky Kentské, a ohlašoval její zatčení. Cromwell arci nevolal výslovně Rudolfa do Londýna, ale psal mu

o jejím zatčení a přál si věděti, cože tomu lidé na venkově říkají a jaké mínění o svaté dívce mají, najmě v jeho okolí.

— — — — — — — — — — — —

Jízda do Londýna připadala Rudolfovi náramně krátkou; studoval cestou listiny mu zaslané k vyjádření, čině tu a tam na okraji příslušné poznámky a vyhlížeje časem, ale jen tak mechanicky a beze všeho zájmu, oknem do kraje. Šlo celkem o dvanáct případů, jichž vyšetřením byl pověřen: nejprvé byla tu zpráva o knězi High Hatchovi, že se měl oženit, a Cromwell si přál podrobností celého toho případu. Rudolf vyjel si z té příčiny jednoho dne do farnosti dotyčného kněze, by na farnících potřebné vědomosti vyloudil. Dále udáno bylo, že jistý hospodský tak pět mil severně Cuckfieldu měl se vysloviti proti rozvodu královu a proti jeho nynější choti; potom stal se omyl při udělení jistého úřadu kazatelského a Cranmer žádal Cromwella, by v té věci zavedl šetření; a v Cheapsideu prodán byl dům, na nějž měl Rudolf svou pozornost obrátit a vysloviti se, cože o tom prodeji soudí. A ještě jiné podobné záležitosti zabíraly úplně jeho pozornost až do čtyř hodin odpoledne, kdy jeho povoz vjel na pramici v Lambethu a on honem papíry do tašky strčil, než z kočáru vystoupil.

Když byl dojel svého domku ve Westminsteru, nájem z něho platil jeho velitel, přenechal sluhům starost o odnesení a uložení zavazadel, sám však se neprodleně odebral

v průvodu Morrisově — v najaté drožce — do Chancery Laneu (t. j. kancléřské třídy).

Za jízdy snad po sté již uvažoval o kariéře muže, k němuž se právě ubíral.

P. Tomáš Cromwell najednou po dobrodružném a v temno zahaleném životě v cizině rychle postupoval. Před třemi lety přestoupil ze služeb kardinálových přímo do služeb králových, krátce potom povýšen byl na knighta (šlechtic), jmenován tajným radou, pokladníkem státního pokladu a sekretářem kancléřského dvoru soudního. Současně však rozvíjel neobyčejnou činnost ve svém podivuhodném systému slídičském, jímž dovedl ve všech dílech a končinách anglických objevovati nespokojence a jímž se stával den ze dne nepostrádatelnějším králi, jenž jako všichni Tudorovci žil v ustavičném, žalostném strachu a třesu před tajnými úklady, ač přece mužně hleděti dovedl zjevnému nebezpečí — do očí.

A důvěrným agentem toho muže byl Rudolf! Mohl-li si tedy mysliti na nějaké hranice, když si svou budoucnost v duchu maloval?

Když Rudolf domu Cromwellova dojel, spatřil přede dveřmi státi kočár a na pozeptanou, na koho příležitost ta čeká, dostalo se mu odpovědi, že jeho pán chystá se právě s ní odjeti. Ale co se ještě roztazoval, má-li přece do vnitř vstoupiti nebo ne, slézal už Cromwell těžkopádně se schodů drže jakési listiny v ruce. Dlouhý plášť bez rukávů pole-

loval za ním po schodech. Na hlavě trčel mu plstěnný klobouček, v jehož pérové ozdobě blyskotal se žlutý drahokam.

Jeho plná, masitá tvář, hladce oholená jako u kněze, pojednou se rozjasnila, když byl Rudolfa spatřil. Ihned vsunul rámě své pod rámě svého agenta.

„Pojďte se mnou k večeři!“ pravil mu. Oba se otočili na opatku a vyjdouce na ulici vsedli do kočáru. Pan Morris podal oknem tašku svému pánovi a potom s obnaženou hlavou čekal, až se povoz rozejel po nově zřízené a upravené cestě.

P. Jakub Torridon byl by dozajista neobyčejně překvapen býval, kdyby byl viděl, jak se jeho lhostejný syn ke Cromwellovi choval. Byl samá uctivost, usiluje ze všech sil jemu se zavděčiti, strachy zrovna zmíraje před důtkou, zkrátka a dobře počínal si jako nějaký rab, neboť v té hrozné osobnosti našel svého hrdinu. Rychle vyňal svoje papíry, pečlivě je uhladil a jal se podávati svoje zprávy, tu ještě něco do listin připisuje, tam zase to a ono přeškrtávaje. Cromwell pohodlně se uvelebiv v koutku pozorně poslouchal, občas pronášeje nějakou poznámku k jeho výkladu, z toho zase na rubu listiny něco si napisuje nebo pozoruje Rudolfa přívětivým, ač kradmo, okem, neboť se mu líbili lidé čilí a činní. Věděl však také velmi dobře, jak se sic chování Rudolfovo různilo od toho, jak teď vystupoval, neboť právě úžasná osobivost

a tvrdošíjná mlčelivost mladého muže upoutaly na sebe jeho pozornost.

„Dobře, velmi dobře, pane Torridone," pravil posléze. — „Já se již o další postarám. Odložte teď ty papíry!"

Rudolf poslechl, vyvrátil se a mlčel, ale tak, že až do očí bila jeho ochota o dalších věcech jednati, než Cromwell pro okamžik neměl chuti obírati se dále ještě s úředními záležitostmi, nýbrž zmíniv se jen stručně o několika neprojednaných dosud případech, jal se vykládati svému mladému příteli novinky dne.

„Frith byl upálen," pravil. „Snad jste již o tom slyšel. Zůstal zatvrzelým až do konce, tak aspoň referoval mylord biskup. Slípal do očí všem naukami sv. Zlatoustce a sv. Augustina. Poskytl šprýmařům hojnost příležitosti k vtipům. Tak jeden z nich mínil, že p. biskup poslal Fritha, jenž o očistci nic věděti nechtěl, přesvědčit se, existuje-li takové místo či ne. O způsobu, jakým se tam odebral, proslovena tato hříčka slovní: „Frith frieth",*) ale nepodařila se. Tihle šprýmaři zpravidla přestřelují. Hewet doprovodil ho do Smithfieldu**) a do pekla."

Rudolf se usmál a ptal se, jak to vše bylo od lidu přijato.

„I velice dobře! Jeden z kněží vyzval lid, aby se za Fritha nemodlil, ježto toho zrovna

*) To jest: Frith se peče (smaží).

**) Tak se zove náměstí v Londýně, kdež bývali odsouzenci popravováni a spalováni. Pozn. překl.

tak málo zaslouží jako zdechlý pes, ale Frith se na něho usmál a prosil Pána, by mu odpustil ta nelaskavá slova.“

Zatím, co mu Cromwell ještě všelicos z toho, o čem se jednalo u soudu, vyprávěl, dojel kočár domu, jejž si byl Cromwell nedávno postavil nedaleko augustiniánského kláštera v Throgmortonské ulici.

„Moje žena a děti jsou v Hackney,“ pravil vylézaje z vozu. „Budeme večeřeti sami.“

Byl to velikánský dům, přestavěný ze staršího, nádherně okrášlen různými výrobky italskými a v pozadí měl velikou zahradu, do níž vedla okna dvorany. Večeře byla neprodleně nahoru donesena, — dvě sluky se salátem. Naše dvojice zasedla za stůl, přisluhovali pak jim dva služební v modré livreji se stříbrnými prýmy a knoflíky. Cromwell nedotkl se ani slovíčkem něčeho úředního, dokud nebyla na stůl postavena láhev s vínem a dokud se služební nevzdálili. Ale potom ihned spustil.

„A jak to vypadá na venkově?“ ptal se. „Co se tam povídá?“

A vzav z vyřezávaného dřevěného talíře, jenž stál uprostřed stolu, broskev, zahleděl se na ni.

Rudolf roztazoval se s počátku vykládat o tom, čeho se dověděl ze soukromých rozmluv, než Cromwellovi podařilo se dávno již odstraniti podobné úzkostlivosti jednak mocí své osobnosti, jednak uplatňováním zásady, že povinnosti, jež má člověk k státu, jsou

větší těch, které má ke svým přátelům. Cromwell tvrdil také, že při podezření nejjednodušší věcí jest podati celou rozmluvu rozličných osob v celku, jelikož pouze zrádné výroky trestu podléhají a on sám že nejlépe dovede posouditi, mají-li k zodpovídání pohnáni býti čili ne ti, co tak mluvili nebo hovoru tomu přítomni byli. Rudolf se nad to časem přesvědčil, že učiněným sdělením poměr jeho k přátelům nižádné újmy nedozná, poněvadž velitel jeho dosud žádné jeho informace nevyužitkoval tak, že by Rudolf býval nucen vystoupiti jako veřejný svědek. Kromě toho nahlížel, že by taková udání rozhodně od někoho jiného byla požadována a tož že z ohledu spravedlnosti a milosrdenství lépe již, stane-li se to od osob svědomitých, než od osob nesvědomitých.

A tož vyprávěl mu bez okolků a výhrady, o čem všem se v domě jeho otce jednalo, jsa přesvědčen, že si Cromwell přeje učiniti povšechný jen úsudek v otázkách, o které se mu právě v té jednalo.

„Pane, oni mají velikou víru v kentskou pannu," pravil. „Můj švakr Mikuláš mluvil dokonce o jejím proroctví ohledně smrti Jeho Veličenstva. Bohabojní věří v ni, bezbožní pokládají ji za blázna nebo podvodnici.

„Filii hujus saeculi prudentiores sunt,"*) zacitoval vážně Cromwell.

---

*) Výrok Písma sv.: „Synové tohoto světa jsou chytřejší — —". Pozn. překl.

„Váš švakr byl přece — tuším — synem světla.“

„A je jím doposud.“

„To jsem si myslil. A co jste ještě slyšel?“

„Všude vzpomínají doposud lady Kateřiny. Soudím tak z řeči mysliveů, již jsem jednoho dne byl vyslechl“.

„A co jste slyšel o klášteřích?“

Rudolf se rozpakoval.

„Můj bratr Kristofor odebral se právě do Lewesu,“ pravil potom. „Rozumí se, že jsem za takové slyšel jenom příznivě o nich mluvit, ač jsem tu a tam zaslechl nejeden výrok proti nim. Zejména jeden světský kněz velice nepříznivě se o nich vyslovil před naším kaplanem, jenž je nadšeným jejich obhájcem.“

„Kdo to byl?“ tázal se Cromwell, hledě ostře a úkosem na Rudolfa.

„Eh, bezvýznamný muž, pane; farář z Velikého Keynesu.“

„Svatá dívka nalézá se v situaci náramně nepříjemné“, pravil po krátké pomlčce Cromwell. „Nalézá se v moci Canterburského mylorda, i můžeme ji klidně v jeho rukou ponechati. Myslím, že bude oběšena.“

Rudolf mlčel. Věděl, že není radno Cromwella na příliš mnoho se ptáti.

„Co řekla o smrti královně a o morové ráně, stačí již k její záhubě!“ ujal se Cromwell opět slova. „A Bockinga a Hadleigha stihne také brzo zasloužený osud. Netuší dosud nebezpečí, jež jim hrozí.“

Rozmluva přešla teď na mnichy a na nemilost, do které upadli u krále po neblahých událostech minulého jara. Pater Peto kázal u přítomnosti králově o vinici Nabothově a o žalostném konci Achaba, utiskovatele. Došlo k dramatickému přímo výstupu, jak se Cromwell vyslovil, když v neděli na to kanovník z Herefordu, dr. Curwin, s téže kazatelny proti P. Petovi do pole vytáhl a za to pak od jednoho ze spolubratří tohoto, od P. Elstowa, — jenž ani svého místa v kůru neopustil — nejenom byl pokárán, nýbrž tak dlouho napadán, až král sám ze své lavice se vší přísností zakročil a mlčeti mu poručil.

„Oba byli ze země vyobcováni," pokračoval Cromwell, „ale tím celá záležitost není ještě skončena. Však o tom bratří jejich ještě uslyší. Neviděl jsem nikdy krále tak dopáleného. Pravda, zlost jeho byla částečně ještě více podnícena tou okolností, že lady Kateřina těm mnichům tak velice přála. Kdykoliv se dvůr v Greenwichi zdržoval, bývala vždy v kostele přítomna nočnímu officiu a P. Forrest, jak vám známo, byl jejím zpovědníkem. Mají u krále šeredný vroubek."

Rudolf poslouchal ušima očima, Cromwell arci mnoho mu toho o klášteřích nesdělil, nicméně z poznámek tu a tam padlých dovtípil se Rudolf, že se cosi proti nim kuje.

Když bylo po večeři a sluhové se stolu sklízeli, přistoupil Cromwell k oknu, jehož tabulky s novým erbem a emblemy v bohatých barvách provedenými, — modrý štít

s kavčaty a růže na břevnu mezi třemi vzpřímenými lvy, jen jen hořely. Tam vám stál: zavalitá, hrozná postava s krátce ostříhanou hlavou a nápadnými „papulemi“ a díval se do zahrady.

Jakmile služební odešli, obrátil se Cromwell k Rudolfovi.

„Mám zase něco pro vás,“ pravil mu, „ale něco mnohem důležitějšího, než cokoliv jsem vám dosud byl uložil. Třeba k tomu chytré hlavy. Především si sedněte.

Pustil se pokojem k erbu, u něhož se byl Rudolf posadil, vzal si od stolu židli, odvázal polštář od opěradla a podstrčil si jej pod záda, by se mu pohodlněji sedělo.

„Jde o tohle,“ spustil zkrátka. „Známo vám, že p More octl se v náramně ožehavém postavení. Napřed měli jsme případ s pozlacenou lahví, již dle tvrzení Powellova, jakož i rukavičky napěchované čtyřiceti librami (roz. šterlingů) měl přijati úplatkem. On však dokázal lichost toho tvrzení, a mě to těší, nesmírně mě to těší,“ pokračoval důvěrně pohlížeje na svůj prsten, jímž točil, aby se drahokam v něm leskotal na světle. — „Teď se však přidružila k tomu nová zápletka. Povídá se totiž, že se stýkal se sv. dívkou a že její potrhlosti poslouchal a mylord Rochesterský prý rovněž. Než nejsem si tím jist.“

Cromwell se tu náhle odmlčel zahleděl se s okamžik na Rudolfa a potom zase na prsten.

„Nejsem si tím jist,“ opakoval znova, „ale rád bych nabyl v té věci jistoty. A já si my-

slím, že byste vy mně k tomu mohl dopomoci."

Rudolf seděl tam na pohled klidně, jakoby se nechumelilo, ale srdce prudce mu v prsou buchotalo. Totě byl důležitý úkol.

„Přál bych si, abyste ho navštívil," pokračoval jeho velitel, „a abyste se pokusil rozvázati v té příčině jeho jazyk. Jenomže nevím, jak by se to dalo provésti."

„Ví přece, že jsem ve vašich službách," namítl Rudolf.

„Ano, ano," mínil Cromwell poněkud mrzutě, „to je to právě. Není hloupý a nedá se tak hned obalamutiti. Než víte co? Já myslím, že byste ho měl navštíviti ve jménu mém a dělati, jako byste v té věci při něm byl. Než je otázka, uvěří-li vašim slovům," doslovil ponuře, patře zpytavě na svého agenta.

Hluboké ticho zavládlo na několik minut, za něhož Cromwell tiše prsty na stole bubnoval. Pojednou však ujal se Rudolf slova.

„Už vím, pane, jak to půjde!" pravil. — „Mohu s ním mluvit o svém bratru Krisovi, jenž — jak jsem vám byl už řekl — na radu sv. panny vstoupil do Leweského kláštera; nu, a tu se dovím, co p. More o tom soudí."

Cromwell hleděl stále ještě upřeně na Rudolfa.

„Ano," pravil, „to by šlo. Co se pak ostatního týká, — no to přenechávám úplně vám.

Hovořili ještě chvíli o p. More-ovi. Cromwell vypravoval svému mladému příteli, jak klidný život kancléř vede, co se byl své hod-

nosti a povinností s ní spojených zřekl; líčil mu jeho dům v Chelseji se vším možným s tím souvisejícím, sdělil mu také, že More je odhodlán již naprosto veřejnými záležitostmi se neobírati.

„Stahuje se bouřka, jak vám asi povědomo bude," pravil, „a p. More není špatným prorokem povětrnosti. Neschvaluje záležitosti s lady Kateřinou, královna pak Anna není mu zrovna nakloněna. Já myslím, že nejlépe učiní, když se bude pěkně tiše chovati."

Ač Rudolfa nebylo tajno, že tato tolerantní řeč není výrazem pravého smýšlení Cromwellova o muži, jejž právě přetřásali, přece ke všemu přisvědčoval, zmiňuje se tu a tam několika slovy o p. Tomášově věrnosti, jakož i o laskavosti a přívětivosti, s jakou ho přijal, když ho jednou před tím byl navštívil.

„Když jsem posledně u něho byl, častoval mě citáty z Horáce," pravil Cromwell jaksi přihořkle. „Opravdu nevím, co má radši, zda Horáce či modlitbu."

Rudolf opět domyslil se, co se vlastně za tím tají. Cromwella nelibě se dotklo, že se nemohl s Morem měřiti co do klasické vzdělanosti.

„Ostatně lze jenom schvalovati každému lásku k zbožnosti a ke klasikům," pokračoval Cromwell duchaplně, „člověk nalézá u nich útěchu ve dnech zlých. Sám jsem to už zkusil."

Po těch slovech opět mrkl okem po Rudolfovi, by se hned na to zase na svůj prsten zadíval.

„Modlil jsem se právě matutinum o Panně Marii," začal znova, „když jsem z něho byl vyrušen zprávou, že Jeho Eminencí p. kardinál octl se v nesnázi. A přece se dobře pamatuji, že jsem se toho rána vroucně modlil."

I rozpovídal se rozvláčně o Wolseym a o svých stycích s ním a Rudolf pozoroval, jak papulaté, hladké tváře Cromwellovy nabývaly zádumčivého, téměř sentimentálního výrazu.

„Kdyby jenom byl moudřejším býval," prohodil. „Více než jednou jsem už pozoroval, že i nejmoudřejší lidé nejsou prosti nějaké hlouposti. Vždy bývá hlína smísena se zlatem. Mám za to, že jediné oheň, který Frith popíral, může zlato vytříbiti. A hloupostí Jeho Eminence byla — ctižádost.

A na znamení odsouzení zavrtěl hlavou tak, že Rudolf nevěděl, má-li se smáti nebo vážně tvářiti. Po té nastalo delší pomlčení, za něhož si Cromwell s prstenem pohrával. Stáhna totiž s palce svůj pečetní prsten šprtal jím sem a tam po hladkém dřevě dubovém. Než posléze vstal s veselejší tváří.

„Inu," pravil, „čeká na mne ještě stero věcí a syn můj Řehoř hnedle přijde. Rozvažte si celou věc. Mějte přede vším na paměti, že bych se rád dověděl, co pan More o ní soudí, abych — abych zase já věděl, co si mám mysliti. — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

Co se Rudolf za večerního soumraku domů bral, netapal ani chvilky v pochybnostech,

oč vlastně jeho veliteli běží. Nešlo mu o nic jiného než o ulovení topůrka, jehož by mu bylo proti bývalému kancléři užiti, třebas Cromwell ani slůvkem toho neprozradil. Rudolf nemohl se dost vynadiviti chytrosti Cromwellově, jemuž ani slovíčko z úst nevyklouzlo, jež by proti němu svědčilo, a přese vše to byly jeho příkazy tak jasny a světly, že nebylo možná nerozuměti jim. Inu, uměl-li kdo tehda v Anglii „lidem boty podšívati," tož to byl jeho pán. Tou také zbraní vyhrál u krále a na uzdě ho posud držel; tuto zbraň, které velmi často jeho nepřátelé příliš nerozvážně užívali, dovedl on velice fortelně vždy proti nim obraceti a za jeho vedení brzinko se Rudolf naučil tímže způsobem postupovati.

Jedním však z hlavních důvodů jeho obdivu pro Cromwella, byla jeho neobyčejná dovednost, s jakou si vedl při vyřizování nějaké nesnadné záležitosti. Nebylo snad důležitější aféry, v níž by on nebyl měl svých prstů, ano, většinu jich vedl on pevnou rukou a ovládal je až do těch nejmenších podrobností.

Rudolf pozastavoval se nejednou nad malichernými poznámkami, jimiž opatřena byla rubra všech dopisů na stole Cromwellově ležících. Církevní a státní otázky, jež by se byly očím jiných jevily nerozmotatelně zamodrchanými, nepůsobily tomu muži žádných nesnází a těžkostí; jakýmsi duševním nazíráním ihned uhádl, kde že vězí klíč od té které věci a rychle a se zdarem skoncoval jednu

věc po druhé. A přese vše to nebylo člověka, který by s takovým klidem a povážností vystupoval jako on; dovedl vám třebas celou hodinu zcela neviňoučce s vámi mluvit, a přece před ukončením rozmluvy řekl vždy nejenom to, co říci chtěl, nýbrž vylákal ze svého soubesedníka, ať to byl kdo byl, čeho dověděti si přál. Rudolf nejednou ho při tom pozoroval; slyšel, jak nejchoulostivější věci tak dovedně a nenápadně přetřásány byly, aniž mluvčí jenom tušení měl, jak si s ním Cromwell pohrává. Tomuto právě umění nejvíce se Rudolf divil.

A teď to byl p. More, na něhož se Cromwell chystal. Rudolf nepochyboval ani okamžiku, že se za scénou daleko více odehrávalo, než věděti, ba jen tušiti mohl, a čím dále tím více byl přesvědčen, že postavení p. Tomášovo je mnohem choulostivější, než jak se zdá, a že se následky toho brzo ukážou.

Co se jeho samého týká, nelekal se úlohy dané. Kdo chce panovati, povídal si, musí k takovým prostředkům sáhati, ba sám pan More první by zajisté připustil, že ledacos z toho, co v době míru je zavržitelno, v době válečné je dovoleno a přípustno a že se v té nalézáme v době válečné, rovněž by uznati musil. Navštíviti přítele, pojísti s ním chleba a soli, důvěrně se s ním baviti a přese vše to číhati na okamžik, kdy přítel ten vystrčí svou Achilleovu patu, to pokládal Rudolf jako pravý a učelivý žák Cromwellův za politiku

zcela oprávněnou. Proto když se toho letního večera domů vracel, byl nejvýše spokojen s tímto novým důkazem důvěry, pouze to ho znepokojovalo, provede-li také k spokojenosti Cromwellově uložený mu úkol — — —

— — — — — — — — — — — —

Dům, v němž Rudolf bydlel, byl v ulici západně od opatství ležící a stál poněkud za stavební čarou vedlejších budov. Bylo to stavení velice úzké s dvěma toliko místnostmi v šířce své a jednou ve své hloubce, ale mělo trojí ponebí a bylo dost bohatě zařízeno. Nábytek v něm většinou pocházel z panství v Overfieldě. Otec přenechal Rudolfovi vše, co se mu tam líbilo. Obýval výhradně první patro, kdež se nalézala jeho ložnice a obývací pokoj, dělila je však úzká přestávka schodů do vyšších pater vedoucí. Vrchní patra obývali pan Morris a několik ještě služebných. Přízemí používal Rudolf hlavně za pracovnu. a za přijímací salon četných hostů, s nimiž mu bylo jednati při vyřizování úředních věcí. Cromwell totiž nabyl přesvědčení, že se může úplně na Rudolfa uspolehnouti, neboť byl se již od něho přiučil málo mluviti, za to však hodně moc vyslechnouti. A předehra k nejednomu dramatu, z něhož se naposled vyklubala truchlohra, odehrála se tam v těch dvou prostě zařízených místnostech přízemních. Většina právnických otázek, jež souvisely s prohlášením neplatnosti králova manželství s královnou Kateřinou, byla tam v svém prvním stadiu projednána; tam totiž vykládal

jakýsi slavný kanonista (znatel církev. práva) z cizozemské university lámanou angličtinou, vypomáhaje si tu a tam latinou, houfečku pořouchle vypadajících mužů svoje o tom náhledy a názory, co zatím Rudolf z uložení svého pána vše to pozorně sledoval. Cromwell pak pro svou osobu pokládal ten malý, poněkud zastrčený dům za nejvhodnější dostaveníčko s osobami, jimž nechtěl hned na ponejprv příliš moc strachu nahnati. Rudolf a Morris sedávali při všech těch schůzkách v protějším pokoji — na oné straně síně — při otevřených dveřích naslouchajíce, kdykoliv došlo k hlučnější výměně slov nebo k jinému projevu hádky.

Pokoje prvního patra byly neobyčejně pečlivě zařízeny. Na podlahách byly koberce, neboť zařízení to nevyžadovalo tolik námahy jako ustavičné kladení čerstvého palachu. Obývací pokoj byl obložen výplněmi do výšky šesti stop od podlahy, ostatek stěny — tak se tři střevíce — pokryt byl opravdu krásným čalounem, jejž si byl Rudolf z Overfieldu přivezl. Uprostřed pokoje stál veliký stůl, na jehož jedné straně byla řada zásuvek s mosaznými rukojítkami, kdežto uprostřed stolní tabule byla prohlubenina se sklopcem, jenž tak do tabule zapadal, že ho ani nebylo znáti. Druhý stůl, na němž podávána bývala jídla, stál u stěny a nad ním ve zdi zapuštěná kredenc, jejíž dveře byly stále otevřeny, pro talířky a nože. Bylo tam ještě půl tuctu židlí, dva či tři kusy jiného ještě nábytku, lavice

se širokým opěradlem pro záda u krbu a police s knihami proti oknu. Nad krbovou římskou na koberci nástěnném visel obraz Cromwella, malovaný Holbeinem, ale před domalováním od něho jako neodpovídající jeho intencím zavržený. Rudolf si jej od malíře, jenž jej chtěl zničiti, vyprosil. Holbein vymaloval Cromwella téměř en face, takže se divákovi na poprsí jevila krátce ostříhaná jeho hlava, široká, masitá tvář s dvojím podbradkem, jakož i hořejší část ramen pod kožíškem.

P. Morris čekal už na svého pána u dveří, jež mu otevřel.

„Došlo několik psaní, p. Rudolfe," hlásil mu. „Položil jsem je vám na stůl."

Rudolf přikývl jen hlavou a slova nepromluviv nechal lehounký pláštík sklouznouti v nastrčené ruce sluhovy a odloživ hůl, bral se do schodů.

Čekal na ta psaní a skorem všecka týkala se věcí, jejichž vedení v rukou jeho se nalézalo nebo jim k provedení svěřeny byly. Tak byla tam žádost kteréhosi venkovského šlechtice z okolí Epping Forestu, jehož lovečtí psi byli jakousi nepříjemnost způsobili královým myslivcům, aby se za něho u Cromwella přimluvil. Dále byl tu žebravý dopis od jednoho mnicha, jenž pro opětné špatné své chování byl z kláštera vyhnán a jenž si teď stěžoval, že hlady umírá. Rudolf přistrčil dopis ten k nosu, ostrý puch po kořalce udeřil ho v nos, i usmívaje se pod sebe odložil

psaní to. Potom bylo tu sáhodlouhé psaní kteréhosi učitele, jenž byl obviněn z rouhání se Nejsvětější svátosti oltářní a jenž se teď dovolával všech svatých za svědky, že není stoupencem Frithovým v tom zavržitedlném kacířství. Dále byl tu důstojný protest smírčího soudce z Kentu, jemuž byl Rudolf z rozkazu Cromwellova udělil důtku za to, že propustil drzého žebráka a jenž teď žádal, aby směl příště jednati jen se zodpovědnou osobou. I to psaní odložil Rudolf s úsměvem a závazkem v duchu, že prosbě v psaní obsažené vyhoví. Posléze byla tu nabídka, psaná písařem, již učinil kterýsi chlapík, jenž se ani podepsati neuměl a proto jenom křížek udělal, že jest s to podati mu důležité důkazy o velezrádném spiknutí, ale jen pod tou podmínkou, že tajemství bude zachováno a jemu že se dostane slušné odměny.

Před rokem byl by Rudolf z těch dopisů, jež ho znova o jeho veliké důležitosti přesvědčovaly, velikou radost měl, časem však jeho úřední záležitosti nabývaly stále většího rozsahu, čím větší důvěru k němu Cromwell měl, a proto pranic ho již netěšilo, když z nějaké listiny stručný výpis pořídil, jiný zase dopis co nejpečlivěji zodpověděl, nebo též prosbu prostě odmrštil, aby potom příhradu ve svém stole otevřel a do ní akta k uschování uložil.

Když toho dne s prací svou — jak obyčejně — hotov byl, sfoukl opatrně jednu ze

svíček a uvelebiv se pohodlně ve své lenošce, jal se uvažovati a přemýšleti, jak by si měl vésti oproti p. Tomáši Moreovi.

V.

PAN MORE.

Než teprve za měsíc měl Rudolf pokdy navštíviti Tomáše Morea. Cromwell dal mu na srozuměnou, že celá věc nemá nikterak na spěch; z té příčiny a pak proto, že byl jinak dost zaneprázdněn, otálel s provedením plánu. Potom však prostě dopsal p. Tomášovi, že by s ním rád pohovořil o záležitosti týkající se bratra jeho Kristofora, načež dostal zdvořilou odpověď s pozváním, by přišel k němu na oběd příští čtvrtek, v oktávu to Nanebevstoupení Páně, jak p. Tomáš uznal za vhodné dodati.

— — — — — — — — — — — —

Jak čarovně krásný to dům — povídal si Rudolf — když lodice jeho přistála k zahradním schodům, jež vedly z otevřeného trávníku k řece. Budova vypínala se uprostřed sadu, jejž dělila od řeky vysoká zeď s vrátky. Po obou stranách jejich bylo po skupině stromů; hejno holubů kroužilo kolem zvonice, jež čněla k blankytné obloze a s níž právě ozvalo se krátké zaklinkání, ohlašující hodinu oběda, co Rudolf po schodech vystupoval.

Bral se dále stezkou, když nenadále před samým domem spatřil v jeho chládku na břichu kohosi ležeti, co zatím psík, jenž se marně namáhal vyprostiti svou hlavičku ze svírajících ji rukou, do prudkého blafkání se dal. V trávě ležící postava rychle se obrátila na znak a posadila se. Příjemnou, osmáhlou tváří pohrával smích, v dlouhých vlasech trčela stébla slámy. Rudolf pak k nemalému podivu svému poznal v postavě té bývalého kancléře anglického.

„Promiňte laskavě," pravil More vztyčuje se a otřípaje se.

„Neměl jsem ani tušení, překvapil jste mě v poloze nanejvýš nevýhodné, je to vlastně nedůstojno," a náhle se odmlčev dal se znova do srdečného smíchu, a co jednou rukou stále ještě štěkajícího psíka upokojiti se snažil, podával hostu svému pravice.

Rudolf uchopil podávané mu ruky se směsí pohrdání a sympatie.

„Měl jsem čest už jednou dříve vás, pane More, viděti," pravil.

„Tak, tak," na to More, „i doufám, že jsem tehda lepší dojem na vás učinil, ale Anubis nedal se odmítnouti. Cítím se však zahanben a prosím vás, abyste se o tom před paní Moreovou nezmiňoval. Bere si právě vám ku poctě nový čepec."

„Ani nemuknu!" usmál se Rudolf.

Když byl pan Tomáš kde jakou travinku se sebe střepal a obral, aby se neprozradil, pustili se ihned do stavení a to přímo do

dvorany, kdež u prostřeného stolu tři či čtyři děvčata už čekala.

„Jak vidím, matka vaše ještě tu není," pravil pan Tomáš, když byl Rudolfovi své dcery představil a on je — dle panující etikety — uctivě byl políbil, „a tož vám něco povím, — než pst!" — Tu se náhle zamlčel, neboť v té právě otevřely se dveře od schodů a statná dáma tváře spíše slavnostní, než zajímavé, vstoupila do dvorany jen jen hedvábím šustíc a s vyškrobeným, bílým čepečkem na hlavě. Muž středních let, vypadající poněkud ztrápeně, následoval ji, načež se rozběhl k čekajícím mladým damám s takovou bystrostí, že vám to vypadalo, jakoby před kýmsi utíkal.

„Paní Alice," pravil p. Tomáš, „tohle je pan Rudolf Torridon, o němž jsem vám už vypravoval. Bylo mi velikým potěšením, že jsem ho mohl už venku na trávníku uvítati."

„Viděla jsem vás, pane More," odpověděla jeho choť důstojně, podávajíc Rudolfovi ruky, a prohodila několik slov o počasí.

„Tož se tedy mohu ke všemu přiznati," pravil pan Tomáš a usmívaje se rozhlížel se kolem. „Uvítal jsem pana Torridona leže na břichu, co se Anubis snažil do ucha mě kousnouti."

Rudolfa cosi neodolatelně vábilo k tomu muži, jenž si na břichu leže jako školák, se psíkem hrál a jenž se tak roztomile své ženy bál. Pocit pohrdání tím více mizel, čím déle ho pozoroval a viděl jeho chytrácky přimži-

kávající oči, jeho přísná, a při tom přece plná humoru ústa, a když si připomněl, čím ten muž býval, jaké vážnosti a úcty požíval.

Pan Tomáš pomodlil se velice důstojně modlitbu před jídlem a pobožně se požehnal, než si sedl. Potom přečetl úryvek z Písma svatého, přičinil k němu příslušný výklad a teprve potom dali se do jídla. Za oběda čím dále tím méně bavil se Rudolf s domácí paní, jež se zdála nadobro zaujata svými hospodyňskými starostmi a stále cosi sluhovi za ní stojícímu našeptávala, za to však celou pozornost svou věnoval dolnímu konci tabule, kdež pan Tomáš ve svém vysokém křesle seděl, maje na hlavě čepici s chlopní, a se svými dcerami se bavil. Pan Roper, jenž byl s paní Moreovou přišel, seděl naproti Rudolfovi a zdál se výhradně jenom naslouchati. Vysoká dívka jiskrných očí, již byl pan Tomáš jemu představil jako Cecilii, seděla mezi Rudolfem a otcem.

„Naprosto ne," křičel pan Tomáš v odpověď na jakousi poznámku, jež byla Rudolfovi ušla, „nic takového! To Juno tak vřeštěla. Argus*) by se k tomu nebyl snížil. Byl právě zaměstnán prováděním tanečního reje před Bantamkami."

Rudolf v údivu, co by to znamenalo, přeslechl jednu z mála poznámek domácí paní jemu adresovaných, a zatím, co se jí omlouval, hovor na dolním konci přešel na jiné

*) Jména pávů (oproti slepicím). Pozn. překl.

pole. Když jej mohl znova stopovati, pan Tomáš rozhovořil se o pramicích.

„Já bych si přál býti lodníkem," povídal. „Ti lidé nevědí, za jak šťastny se mohou pokládati; mohli by vésti takový příjemný, rozjímavý život; vím dobře, že to nečiní, neboť neslyšel jsem nikoho tak klíti jako lodníci klnou. A přece jaké výhody skýtá jim jejich život! Kdybych nebyl, drahoušku, tvým otcem, chtěl bych býti převozníkem. Si cognovisses et tu quae ad pacem tibi!*) P. Torridone, nechtěl byste býti převozníkem, kdybyste nebyl p. Torridonem?"

„Když jsem se sem ráno plavil," odpověděl Rudolf, „nebylo to mým úmyslem. Veslování proti proudu zdálo se býti po šlacích namáhavým."

„To jest částí denní roboty," na to More. „Dokud jsem býval kancléřem, nebylo mi nic milejšího nad hodně parný den u dvoru, neboť jsem si tu představoval požitek, jakého si brzičko dopřeju, procházeje se svou chladnou zahradou. Po obědě ukážu vám, p. Rudolfe, novou přístavbu."

V tom právě okamžiku dostala se Cecilia s Markétkou, jež naproti ní seděla, do prudké hádky, o čem však Rudolf nevěděl, ale viděl, jak Markétčina tvář čím dále tím více se rozpaluje, a jak se jí rty rozčilením chvějí. Pan Tomáš rychle zakročil.

---

*) Z Luk. 19, 42: Kdybys byl(o) i ty poznal(o), co jest tobě ku pokoji. Pozn. překl.

„Unde leves animae tanto caluere furore?“*) zvolal, mrskna pohledem po Rudolfovi, rozumí-li tomu citátu. Obě dívky okamžitě sklopily zahanbeny oči.

„Pugnavere pares, succubuere pares,“**) poznamenal Rudolf, jakoby nenadálým vnuknutím veden, pohlížeje na dívky.

V očích p. Tomášových radostí se zasvítilo.

„Nevěděl jsem, že jste takovým zlatodolem učenosti, p. Torridone. Tohle by pan Cromwell nebyl nikdy dokázal.

Hluboké ticho zavládlo po vyslovení toho jména, a oči všech spolustolovníků upřely se na Rudolfa.

„Cos takového řekl mně onehda,“ pravil Rudolf, podnícen svým úspěchem. „Pravil mi, že se mu zdáte býti příliš do Horáce zažrán.“

„A že tím moje morálka trpí, pravda?“ na to More. „Vím, že tak soudí, než měl jsem přece čest usvědčiti ho, že se mýlí ohledně té láhve a rukaviček. Aj, to by tak bylo něco pro Martiala, p. Torridone! Úplatnému státníkovi, jenž se odebral na odpočinek, nabyv nespravedlivě dostatečných důchodů, podaří se vyvrátiti žalobu na něho vznesenou pro úplatnost. Nazveme ho Attikem — Attikus — Attikus! — — Řekněme, že oblekl rukavičky,

---

*) Proč medle takovým hněvem vzplály mírné duše? Pozn. překl.

**) Volně: Padla kosa na kámen. (Doslova: Utkali se stejní, stejně podlehli.) Pozn. překl.

by si prstů nepomazal, když z té láhve pil, nebo něco podobného.

Oči p. Tomášovy přímo plály, co to povídal. To byla pro něho pochoutečka, mohl-li udati nějaký klassický citát, ale dostal-li na to přiměřenou odpověď, pak byl zrovna v sedmém nebi. Rudolf blahořečil v duchu své šťastné hvězdě, neboť nebyl žádným učencem; tušiltě, že si rázem získal důvěry domácího pána.

Oběd uplynul klidně, příjemně. Když vstali, přistoupil More k svému hostu, a vzav ho pod paždí, pravil: „Pojďte se teď se mnou podívat na mou novostavbu. Osvědčil jste se, p. Torridone, toho hodným.“

A veda se s ním přátelsky pod paždí, bral se s ním do zahrady za domem, vykládajíce si o radostech venkovského života.

„Co více mohu žádat od Boha?“ pravil. „Moje tužby odpovídají mým prostředkům, a nad to-li může ještě něco více člověk chtíti? Před mými zraky tanou různé vidiny, a já jsem s to, abych je uskutečnil. Tak na př. sním o holubníku s taškovou střechou, i mohu si jej ihned postaviti; vymaluji si v duchu kapli a galerii jako knihovnu, vzdálenou všeho hluku světského, a ajta! už ji mám. Oko nemůže ruce říci: „Nepotřebuji tě!“ Viděti něco v duchu, snít o něčem a nemoci toho provésti, totě srdcervoucí. Provésti něco bez daru obrazotvornosti — je zase duchamorné. Pouze ten muž může se zváti blahoslaveným, jehož

ruka dovede provésti, co oko pojalo, jehož přání snášejí se s jeho prostředky.“

Byl to rozkošný útuleček, jejž si byl pan More na konci zahrady postavil, aby se mohl do něho uchýliti, kdykoliv by po samotě zatoužil. Z malé předsíně — jejížto jedny dveře koutové vedly do kaple — dostali jste se do podlouhlé nízké galerie s policemi na knihy po jedné straně, kdežto na druhé straně veliká čtverhranná okna skýtala vyhlídku do zahrady. Leštěná podlaha nebyla pokryta ani koberci ani rohožkami, tak že bylo jasně na ní zříti stopy kroků od jednoho konce galerie ke druhému běžících.

„Tu se procházívám,“ vykládal More, „a moji přátelé, kteří tam z těch polic pohlížejí, jsou stále pohotově pobaviti mě, ale nikdy mne nevyrušují. Není vám libo, p. Torridone, projíti se tu se mnou? Za té procházky můžete mi svou záležitost přednésti.“

V Rudolfovi ozvaly se výčitky svědomí při vzpomínce na důvěřivost a laskavost svého hostitele, než časem byltě se naučil a navykl podobná hnutí potlačovat a jednati dle plánu jednou pevně pojatého. A tož se vytasil teď se svými obavami o Krisa, jenž prý snad mohl býti sveden na nepravou cestu sv. dívkou.

„Souhlasím naprosto, pane More,“ pokračoval, „aby se bratr můj stal mnichem, je-li k tomu povolán, ale nesnesl bych, kdyby se jím měl státi proti vůli Boží. Ale kterak mohu věděti, byla-li slova sv. dívky Bohem jí vnuknuta nebo ne?“

Pan Tomáš okamžik mlčel.

„Ale on, tuším, na to už spíše myslil," pravil potom, „sic by nebyl sv. dívky vyhledal. To jste přece sám připustil, ne?"

Rudolf přisvědčil, že tomu tak.

„A to již od několika let," pokračoval pan Tomáš.

Rudolf opět přisvědčil.

„A jeho návyky a libůstky jsou přece, není-liž pravda, mnišské? Modlívá se dlouho, rád mlčí, je mírné povahy, co?"

„No, zrovna mírné povahy nebývá vždycky," na to Rudolf. „Časem bývá hodně neurvalým a bezohledným."

„Ano, ano, to býváme všichni. Bylo to ode mne nanejvýše bezohledné, když jsem při obědě epigramem Martiálovým do chobotu vás vehnati se snažil. Však už vás nebudu podobným způsobem obtěžovati. Přes to však může býti celkem mírné a tiché povahy. A tomu-li tak, nenahlížím, proč byste se měl znepokojovati pro to, co mu sv. dívka řekla. Mnichem by se byl asi stal i bez jejích výroků. Ty ho pouze v úmyslu jeho utvrdily.

„Ale," namítal Rudolf, snaže se houževnatě setrvati při věci jednou dotčené, „byl bych klidnější, kdybych mohl říci, že víry zaslužuje."

„V takových případech bez pochybností obejíti se nelze," na to More. „V tom také příčina, proč každému noviciát bývá tak těžkým; jde v něm o to, mladé lidi hned s tím nejtěžším obeznámiti. Po mém soudu netřeba

vám cítiti se nešťastným pro bratrovu budoucnost.“

„A co vy o sv. panně soudíte?“ tázal se Rudolf, přistupuje z nenadané k hlavní věci.

More se zastavil, nachýlil hlavu na jednu stranu jako chytrý pes a zadíval se na svého společníka přimhouřenýma očima.

„Totě ožehavá věc!“ podotkl a jal se znova procházeti.

„To mě právě zaráží,“ na to Rudolf. „Neřekl byste mi, pane More, o ní své mínění?“

Nastala opět pomlčená. Oba došli až konce chodby, a teprve, když se obrátili, ujal se More slova.

„Kdybyste mně, pane Torridone, při obědě nebyl tak trefně odpověděl, měl bych vás v podezření, že jste přišel mne vyslýchat. Než tak chytrá hlava nemůže býti spářena se zlým srdcem, a tož vám odpovím.“

V Rudolfovi se ozval osten vítězoslávy, nikoliv však výčitky svědomí.

„Ano, povím vám svoje mínění,“ pokračoval More, „i jsem přesvědčen, že to podržíte v tajnosti. Po mém rozumu jest sv. dívka dobré stvoření, má však všelijaké vrtochy.“

Dobrá nálada Rudolfova po těch slovech znova poklesla. To byla odpověď naprosto neškodná.

„Já ji pokládám — jako mnozí — za podvodnici — a připouštím vzhledem k tomu, co jsme právě řekli, že má veliké, zářivě svítící oči, jež však nejsou nikterak tak nápadny.

Povídačka o svaté hostii, jež jí byla anděli z Calaisu donesena, jest — po mém mínění — čirý nesmysl. Všemohoucí Bůh nedělá zázraků bez závažného důvodu, ale pro tamten příběh nelze naprosto žádného pádného důvodu uvésti. Nejsvětější Svátost jest v Doveru táž, jako v Calaisu. A ženská, jíž se to přisnilo, může ještě ledajakés podivné sny míti, neboť jsem přesvědčen, že si to nevymyslila. Proto mohla i o jiných věcech sny míti, a z té příčiny ještě jednou vám pravím, že si ji můžete naprosto z hlavy vyraziti ohledně starostí o vašeho bratra. Není ani prorokyní ani věštkou."

I tato odpověď nebyla uspokojiva, a tož přemýšlel Rudolf o odpomoci.

„A co soudíte o jejích řečích ohledně královy smrti, pane More?" tázal se.

Pan Tomáš opět se v chůzi zastavil.

„Víte co, pane Torridone, já myslím, abychom toho raději nechali," odpověděl dosti hrubě.

A Rudolf se kousl do pysků u vědomí své hlouposti.

„Doufám, že váš bratr bude velmi šťasten," ujal se pan Tomáš opět po chvíli slova, „ano, jsem přesvědčen, že jím bude, byl-li, jako za to mám, od Boha povolán. Jak vám známo, strávil jsem sám čtyři léta u Kartuziánů, a druhdy si povídám, že jsem měl u nich zůstati. Klášterní život jest požehnaný život. Nezávidím tak hned někomu, ale tam žijícím závidím. Žíti denně ve společnosti Spasitelově

a svatých Jeho, moci zpytovati Jeho tajemství — secreta Domini, — ano i tajemství Jeho utrpení a okoušeti nevypravitelných slastí z něho plynoucích — totě, p. Torridone, závidění hodný los. Já si druhdy myslím, jako se to má s mystickým (tajemným) tělem Kristovým, tak že tomu i s jeho přirozeným tělem: některé údy, jeho ruce, nohy a bok, byly hřeby probodeny, ač vlastně zdravého místa na těle jeho nebylo — inglorius erit inter viros aspectus ejus — nos putavimus eum quasi leprosum,*) — avšak právě ony části těla jeho, jež byly zvláště bolestně zraněny, jsou mnohem ctihodnější a blahoslavenější nežli ty, jež zůstaly toho ušetřeny. A řeholníci jsou právě těmi záviděníhodnými údy mystického těla Páně.“

Pan Tomáš mluvil nadmíru slavnostně, hlas se mu trochu chvěl, dobrácké pak oči jeho upíraly se na zemi. Rudolf pozoroval ho po očku jednak s úctou, jednak s politováním. Poněvadž si pan More vedl jako spíše otevřeně a přirozeně, myslil si Rudolf, že prostořekostí svou si asi tak velice neuškodil.

Když se blížili dveřím do zahrady vedoucím, padl na ně stín a hned na to se objevila na prahu jedna z dívek.

„Aj, Meg,“ zvolal její otec, „co jest, můj drahoušku?“

---

*) Z Isaiáše pror. 52, 14.: ... neslavné bude mezi muži vzezření jeho.
Z „ „ 53, 3.: — a my početli jsme ho jako malomocného. P. př.

„Přišla Beatrice, pane," hlásila dívka. „Myslila jsem si, že bude vás těšiti, když vám to hned sdělím."

More vztáhl ruce a objav dceru svou kolem pasu, bral se s ní k východu. Ve dveřích se obrátil řka: „Pojďte, pane Torridone, nemáte mi již co říci, tedy pojďte se mnou za Beatricí!"

Na trávníku pod jednou z lip utábořila se společnost, skládající se z několika dívek a pana Ropera. Všichni se zvedli, jakmile naše trojice se jim blížila. More si hned sedl do trávy a přeložil pohodlně jednu nohu přes druhou.

„Viléme, dones tuhle pánovi židli. Nesluší se přece, by přítel p. Cromwellův seděl v trávě jako vy a my."

Rudolf však vrhl se okamžitě do trávy, prose pana Ropera, by se k vůli němu nenamáhal.

„Dobře, dobře," pravil pan Tomáš, „nechte ho tedy. A vy, Viléme, také si sedněte et cubito remanete presso.*) Pan Torridon tomu, vím to, rozumí, ač by se to nemělo o panu Cromwellově příteli předpokládati. Ale tintili — vantili, jak paní Moreová říká, já jsem doposud ani slovíčka s Beatricí nepromluvil. — Beatrice, tohle je pan Rudolf Torridon, a tahle ta, pane Torridone, jest Beatrice. Druhým jménem jest jí Athertonová,

*) A zůstaňte sedět (s rukama založ.) — volně. Pozn. překl.

mně však jest požehnáním v ženské postavě a víc nic.

Rudolf se svižně vymrštil a patřil na vysokou, štíhlou dívku, jež pohodlně byla seděla na vyčnívajícím kořeni lípovém, jež se však v té také byla zvedla.

„Pan More nemůže nikdy mého jména nechati na pokoji, pane Torridone," pravila klidně, znova si po pozdravení sednuvši. „Onehdy použil ho dokonce k hříčce slovní."

„Za niž se však podnes stydím," na to More, „však to bylo hotové sakrilegium na takovém jméně spáchané. Inu, já jsem prostý Tomáš a sic nic víc.*) Proč jste pro mne vzkázala, Beatrice?"

„Nemám pro to jiné omluvy," na to dívka, „leda, že jsem vás chtěla viděti."

„A totě by byla nejpěknější omluva, jakou byste mohla přednésti, kdyby jenom nezavírala v sobě čehosi svůdného. Pane Torridone, co byste na to odpověděl?"

„Nepotřebuji advokáta," pravila dívka. „Dovedu se věru sama hájit."

Rudolf opětně k ní vzhlédl, a to s patrným zájmem. Jak se zdálo, byla velice za dobře s celou rodinou, a dle jejího chování dalo se souditi, že se cítí úplně volnou. Její černé oči spočívaly na travném stéblu, jež si prstýnkem kolem prstu drahými kameny ozdobeném ovíjela, zatím co její bílé zoubky do spodního rtu se zarývaly. Její dlouhá hedvábná sukně

*) Tu hříčku slov mezi: More a more (= více).

splývala nedbale na trávník a z pod ní vykukovaly její střevíčky s přazkami. Její poněkud hluboký hlas zněl velice lahodně, a Rudolf se opět a opět sama sebe v duchu ptal, kdo že ona jest a proč že jí dosud nebyl viděl, neboť náležela přece — to bylo zřítelno — jeho společenské třídě, a Londýn nebyl (tehda) tak velikým.

„Jak vidím, pracujete o novém řetězi, jímž byste mně k sobě ještě pevněji připoutala," ozval se v té More, jenž s ní očí nespouštěl.

Ukázala, o čem pracovala.

„Je to jenom prstýnek," poznamenala.

„Pak to není nic pro mne," na to More, „neboť ohledně žen nedržím já ani s dr. Melanchtonem ani se Šalomounem. Než, pane Torridone, povězte nám nějaké tajemství. Zraďte svého pána! Jsme všichni nanejvýše zvědavi. Nechte, Beatrice, prstýnku prstýnkem a poslouchejte!"

„Poslouchám," odpověděla dívka bodře jako prve, hledíc si však dále otáčení travného stébla.

„Král snídal dnes o osmi hodinách," pravil Rudolf vážně. „To jest nade všecku pochybnost jisto. Mám to z nejspolehlivějšího pramene."

„Totě výtečné!" pravil p. Tomáš. „Pokračujme dále ve svých zrádných řečech. Já mohu k tomu dodati tohle. Jeho Veličenstvo skleslo včera v noci na lože a zůstalo ležeti několik hodin bez vědomí."

Pravil to tak vážně, že Rudolf překvapen k němu vzhlédl. V tom okamžiku vzhlédla také Beatrice, a zraky jejich se střetly.

„Usnul totiž," dodal p. Tomáš.

— — — — — — — — — — — —

Bylo vám pravou rozkoší ležeti v chládku tam té lípy a poslouchati nevinné čtveračení, proto také Rudolf zapomínal pořád víc a více na svou odměřenost, ba i na svůj úkol a nejevil ani za mák chuti vzdáliti se. Tráva počala pod paprsky zapadajícího slunce zlatěti, ptáci pak oživovali po denním parnu a švitořili v korunách všech stromů. Tak sto kroků dále leskotala se řeka na slunci mezi stavením a stromovím a vodou přitlumené hlasy lodníků, již neustále hore dole po řece veslovali, donikaly až sem. Jednu chvíli plula větší lodice mimo břeh Batterseaský s hudbou na zádi; Rudolf opřev se o loket, pozoroval po řece plynoucí lodici, na níž vlajky se třepotaly, a jejíž plavci zdáli se svým rytmickým veslováním dávati takt k poskočným zvukům hudebním.

Rudolf snažil se ze všech sil svých přizpůsobiti se náladě dne, vypravoval svým vláčným způsobem několik zajímavých historek — mezi jiným i jednu o své matce, jež svého daru neotřesitelného mlčení kdysi s takovým úspěchem oprotiv obtížnému tlachalovi použila, že hovornému pánovi slova na rtech odumřela, když byl marně podvakrát či třikrát čekal na potlesk nebo jiný projev souhlasu. Podal historku o tom tak názorně, že se po-

sluchačům zdálo, jakoby viděli před sebou paní Torridonovou procházeti se po trávníku v jejím úboru po zemi se táhnoucím a pohlížeti na ně zpod přivřených ospalých víček s lhostejným výrazem v ztrnulém obličeji.

„Už se u nás nikdy neukázal," doslovil Rudolf, „ale kdykoliv se s ním ve městě setkám, vždy se mne ptá na politování hodnou chorobu mé matky."

Divil se poněkud sám sobě, neboť nebyl zvyklý namáhati se, by se zavděčil, byl si však také vědom, že se mu vlastně jenom o to jedná, jaký dojem činí jeho slova na dívku, jež za ním seděla, třebas zraky jeho těkaly od tváře ke tváři a třebas se hlavně k p. Moreovi obracel. Neušel ho ani jediný její pohyb; viděl jak travný prstýnek byla hodila na hnědé tělo spícího psíka, jenž ho byl s takovým štěkáním přivítal; viděl, jak se chystala k svití nového prstýnku. A když jej byla uvila, jak jej na svůj prst navlékla, jak rukou sem a tam pokrucovala, jak prst na zad vyvracela, by rubín v zlatém kroužku zasazený na slunci se zamihotal, a jakou pozornost — zdánlivě aspoň — věnovala kontrastu smaragdového kroužku s úbělem ruky. Ale oči jeho nesetkaly se s jejími leč jednou, když se ho na cosi ptala. Tu za odpovědi zahleděl se jí přímo do jejích černých očí.

Pojednou ozval se znova zvonek na vížce, a opravdu Rudolfa poděsil. Honem se vzchopil.

„Je mně opravdu hanba," pravil, usmívaje

se, „jak jsem se mohl tak dlouho zdržeti. Ale tím vinna vaše dobrota, p. More.“

„Ale jděte,“ na to pan Tomáš, taktéž vstávaje a protahuje se. „Pomohl jste nám opět jeden den co možná nejpříjemněji ztráviti — musíte nás zase brzo navštíviti, pane Torridone.“

Doprovodil Rudolfa dolů k zahradním schodům a postál s ním tam pleskaje, než převozník, na něhož byli zahoukli, od protějšího břehu k nim přirazil.

„Beatrice je mně tak drahá jako mé vlastní dcery,“ pravil, „a větší nad to chvály nemohu jí vzdáti. Bývá skorem stále u nás a jeví se vždy tak, jak jste jí dnes viděl. Po mém soudu patří k nejsilnějším duchům, jež znám. Co vy, pane Torridone, o ní soudíte?“

„Mnoho řečí nenadělala,“ odpověděl Rudolf.

„Když má co říci, tu vždycky mluví,“ na to More, „sic mlčí. To jest, pane, dobrá zásada; kéž bych se i já jí vždy řídil!“

„Kdo je to vlastně?“ ptal se Rudolf.

„Je dcerou jednoho z mých bývalých přátel, a žije teď u sester mé ženy, Nány a Fány. Často s nimi docházívá do města. Divím se, že jste se s ní ještě nesetkal.“

V té stanula pramice u schodů, a převozník ve svých botiskách smekl se přes její okraj, aby ji upevnil.

„Teď nadešel čas, abyste svou filosofii osvědčil,“ pravil More, když Rudolf do pramice sestoupil, „Sokrates na vás čeká. Mluvte jen o sto šest, p. Torridone!“

VI.

RUDOLFOVO ZAKROČENÍ.

Rudolf se divil, že mu z hlavy nejde urostlá dívka, s níž se byl v domě p. Tomáše Morea setkal. Podal věrnou zprávu svému veliteli o své návštěvě u Morea, ale Cromwell vyslechl ji celkem chladně, ba ohrnul dokonce dvakrát či třikrát nos.

„To jste, pane Torridone, dobře neučinil. Bojím se, že jste ho jenom poděsil, aniž jste tím čeho získal.“

Rudolf na to ani muk.

„Poněvadž se nemíníte omlouvat,“ pokračoval Cromwell, „tož učiním to za vás. Čil asi pečínku, byv zpraven o všem, co se mezi ní a arcibiskupem bylo sběhlo. Inu, musíte se znovu u něho o své štěstí pokusit.“

V Rudolfovi poskočilo srdce radostí.

„Bez nadsazování mohu se pochlubiti, že se mi podařilo získati p. Moreova přátelství,“ pravil. „Byl jsem tak šťasten odtrumfnouti mu na jeho citát zase citátem, i byl jsem neobyčejně laskavě od něho přijat. Mohu k němu docházet, aniž bych byl nucen napřed nějaké zábarky k tomu hledati, kdykoliv si budete přáti.“

Cromwell div ho očima neprobodl.

„Teď už nelze ničeho docíliti,“ na to Cromwell, „ale docházejte k němu, jak často bu-

dete chtíti, snad budete moci tu a tam něčeho zajímavého se dovědětí. Čím více přátel získáte, tím lépe bude.“

Rudolf se poroučel všecek potěšen; tož tedy naprosto bez úspěchu přece jenom nebyla jeho návštěva u pana Morea i ve příčině úlohy Cromwellem mu dané, ba jak se zdálo, podařilo se mu v činnost uvésti svou vlastní záležitost, a tož hleděl s jakousi rozčileností vstříc svým příštím návštěvám v Chelseji.

— — — — — — — — — — — —

Několik měsíců poté mluvil po prvé s králem. Viděl ho arci již nejednou před tím, dvakrát či třikrát v panské sněmovně, kdež král zamračeně a hrozně seděl na svém trůně, opíraje se svým mohutným podbradkem o dlaň, tu a tam nějaké slovo na své poddané zablafna nebo je o theologických otázkách, v nichž byl neobyčejně honěn, poučuje; viděl ho několikrát o slavných průvodech, kdy uprostřed svého komonstva jel na svém obrovském oři, sametem a drahými kameny jen jen záře, a po každé se v duchu tázal, cože mu propůjčovalo jeho moci. Ne, tahle moc nemohla býti jenom výronem despotismu nebo jeho hřmotného, pravého anglického zjevu, ale teprve, když stanul tváří v tvář před ním, bylo mu jasno, proč se všichni lidé před ním skláněli.

Jednoho odpoledne vzkázal Cromwell Rudolfovi, by mu jakousi listinu donesl, a když se s ní dostavil, byl ihned sluhou zaveden do

galerie, v níž se ministr s králem procházel. V té právě, když tam vstoupil, nalezali se oni na protějším konci, a tož zůstal stát u vchodu s tlukoucím ovšem srdcem, ale zachovávaje zevně svou obvyklou sebevládu, a pozoroval mohutná, k němu obrácená dvoje záda a čekal, až by ho zavolali.

Najednou se oba obrátili, a Cromwel spatřiv Rudolfa, pokynul mu hlavou a vyšel mu několik kroků vstříc. Král však zůstal stát, a Rudolf snažil se hluboce v paměť svou vrýti tu plnou, sprostou, otylou tvář s malýma, těsně k sobě přiléhajícíma očima s kloboučkem opeřeným nad ní a bohatým, drahými kameny ozdobeným úborem pod ní. Král stál tam rozkročen s rukama na zad založenýma.

Cromwell převzal z rukou Rudolfových listinu, ten pak nevěda co dělat, poodstoupil několik kroků.

„Tu je to, Vaše Veličenstvo!“ pravil ministr pospíchaje ke králi. „Vaše Veličenstvo bude se moci přesvědčiti, že se všecko tak má, jak jsem pravil.“

Rudolfovi neušel nový, neobyčejně uctivý tón u jeho velitele, tón, jehož nikdy před tím u něho nebyl pozoroval leda jednou, když Cromwell posměšně pouštěl hrůzu na obviněného, jenž mu jakési nesnáze byl způsobil.

Král nic neříkal, nýbrž vzav listinu, chvatně ji přelétl, postaviv se tak, aby světlo na ni padalo.

„Vaše Veličenstvo uzná . . .“ začal opět Cromwell.

„Ano, ano, ano!“ na to král netrpělivě a hrubě, „Ať tam ten mladý muž zase listinu vezme,“ a strčil papír Cromwellovi do ruky, jenž se znova k Rudolfovi obrátil.

„Kdo je to?“ pravil král. „Tuhle tvář jsem už viděl. Kdo jste?“

„To je pan Rudolf Torridon,“ na to Cromwell, „velice užitečný přítel můj. Vaše Veličenstvo!“

„Z Overfieldských Torridonů?“ tázal se znova Jindřich, jenž nikdy nezapomněl tváře jednou viděné, nebo jména slyšeného.

„Ano, Vaše Veličenstvo,“ odpověděl Cromwell.

„Hodně jste, pane, vyrostl,“ pravil král, koule svýma očkama po Rudolfově postavě, „statný přítel!“

„Doufám tak, Vaše Veličenstvo!“ na to Rudolf.

Král se znova na něho podíval a Rudolf sklopil oči před jasem té mocné osobnosti. Tu mu podal král ruky k políbení, ale když se Rudolf k ní sehnul, tu náhle byl si zase vědom skutečnosti, viděl jasně tlusté, rovné prsty, vráscité zápěstí a chlupy na hřbetě ruky.

— — — — — — — — — — — — — —

Rudolf se divil, ano i trochu hanbil za své rozčilení, když se potom se schodů bral. Vždyť se nebylo nic tak zvláštního stalo, hrál při tom roli zcela bezvýznamnou, a přece se tetelil od hlavy až po paty. Teď poněkud lépe chápal, pročže královy rozkazy bývaly tak

rychle provedeny, i když úmysly jejich byly ohavně mrzké. To čirý, přirozený duch autority a královského majestátu zjednával jim platného důrazu. Ta moc působila na něho v těch několika málo okamžicích tak, že pozbyl naprosto vlády nad sebou. Co se bral ulicemi, jež od královského paláce k bytu jeho vedly, rozbíral účinek té osobnosti na sebe, i dospěl poznání, že přes mnohé odporné své vlastnosti, přese všecku svou přímo odpuzující pánovitost a hrubost přece jenom také cosi neobyčejně přítažlivého do sebe má. Tato však přítažlivost zdála se mu býti toho druhu a rázu, jakou trestající ruka působí na bitého psa; moc té osobnosti byla tak úchvatně silná, že si přímo věrnost a poslušnost vynucovala, a že ta oddanost nespočívala jediné v strachu. A tu mu přišla na mysl královna Kateřina, a náhle mu bylo jasno, pročže ta jemná, mravná a zbožná paní, jež tak svědomitě všecky své pobožnosti vykonávala, jež měla v svrchované míře všecky ty zvláštní uhlazené vlastnosti povahy, jež člověkovi dovede jenom urozenost a pravá zbožnost propůjčiti, tak lnula k svému sveřepému pánovi, že se mu se slzami v očích před celým dvorem k nohám vrhla, aby ji od sebe nezavrhoval, titulujíc ho v jednom kuse svým „drahým pánem“, svým „miláčkem“ a svým „nejmilostivějším a nejmilosrdnějším knížetem“.

— — — — — — — — — — — — — — —

Což bylo přirozenějšího, nežli že po tomto sledu myšlenek opět Beatrice před jeho du-

ševním zrakem se vynořila? Vzpomínka na tu dívku vlastně neustále v mysli jeho tkvěla. Od prvního s ní setkání viděl ji ještě aspoň dvanáctkrát, neboť poslechl Cromwellova vyzvání, by hleděl v Chelseji zdomácnět; i nemohl si zatajiti, že se o Beatrici tím více zajímal, čím častěji se s ní stýkal. S jakýmsi potěšením začal se znova obírati studiem Horaca a Terentia, a činil to nejenom proto, aby panu Tomášovi radost způsobil, nýbrž též proto, že doufal si zabezpečiti tím jeho přátelství a svůj dobrý poměr k rodině jeho, k níž fakticky Beatrice byla počítána.

Těšila ho neobyčejně úcta, jakou More Beatrici prokazoval.

„Jest vám téměř tak vtipnou žačkou jako moje drahá Meg," pravil jednoho dne pan Tomáš. „Jen ji zkuste, pane Torridone!"

Rudolf, jenž se byl toho dne zvláště trefným citátem vyzbrojil, nemeškal jej vypáliti — vyzývavě — proti Beatrici, než nedostalo se mu naň žádné odpovědi, ba dívka ani nezamrkla.

Na okamžik zavládlo ticho, potom však spustil pan Tomáš: „Jen se, mé dítě, netvařte tak plaše, však my víme, že jste tomu rozuměla."

Beatrice pohlédla na něho s němým upokojením, potom však děla: „Nechci se tím parádit."

Toho dne poroučel se Rudolf více než jinda zaujat. Ptal se sama sebe, kdy že se přestane zajímat o Beatrici, a divil se síle, s jakou se o ni zajímal.

Když se pak snažil vyzkoumati, z kterého vlastně důvodu cítí se k ní býti tak uvlékána, tu dospěl poznání, že tato přítažlivost k ní hlavně z jejího neobyčejného sebeovládání se prýští. Totě byla přece vlastnost, o kterou ze všech sil svých usiloval a již si byl také již do jisté míry osvojil; pouze v přítomnosti Cromwellově ho časem nechávala na holičkách, toho si byl dobře vědom. V něm našel svého mistra, co se toho týkalo, věděl také, že jeho poměr ke Cromwellovi rovnal se poměru zbožňovatele, stojícího před sochou svého zbožňování; proto trapně, hrozně trapně na něho působilo tušení, že u té dívky — jak se zdálo — nikdo nezaujímal místa podobného božstva. O tom pochyby nebylo, že se obdivovala panu Tomáši Moreovi a že jej milovala, — a Rudolf se přesvědčil ze svých návštěv u něho, jak upřímny a srdečny byly tyto city její, — ale nechovala ni té nejmenší bázně před svým přítelem. Odporovala mu zcela směle, když s ním nesouhlasila, a byla by s klidnou myslí snesla, kdyby se snad její postavení v jeho domě následkem toho bylo změnilo, a přes všecku osobnost pana Tomáše Morea nikdy se tak dalece nezahodila, by mu něco více prokazovala než přátelskou a láskyplnou úctu. A k němu rovněž tak se chovala. Pranic se ho nebála, aniž se cítila nějak ohromenou jeho pověstí, jež v té nápadně stoupala, jako dovedného a smělého komisionáře Cromwellova; ba když se jednou či dvakrát ráčil dotknouti rozsáhlosti úředních záležitostí,

jejíchžto vyřízením jest pověřen, v zoufalé snaze obdiv její vzbuditi, tu se ona jenom na okamžik pronikavě na něho zahleděla a začala hned o něčem jiném mluviti. Div si nezoufal.

— — — — — — — — — — —

První narážky na to, že se mýlí ohledně ní, dostalo se mu od Markéty Roperové, jež stále ještě bydlila s chotěm svým v Chelseji.

Jednoho slunečného, předčasně jarního odpoledne, pustil se Rudolf po břehu říčním pěšky z Westminsteru k obydlí pana Tomáše Morea, kdež v jídelně zastihl samotnou Markétu, jež seděla s vyšíváním u okna, co exemplář Terentia rozevřen ležel na okenním polštáři tak, aby naň dopadaly poslední paprsky zapadajícího slunce. Uvítala Rudolfa velice vroucně, byltě přece už všem domácím velmi známou osobností, a když se byl posadil u otevřeného, širokánského krbu, jehož vyšlehující plameny vrhaly svoje stíny a světelné reflexy po celé místnosti s jejími vysoko zavěšenými čalouny a ztemnělými už kouty, pustila se s ním do živého hovoru.

„Je tu též Beatrice," pravila z čista jasna, meškánahoře u otce. Cosi mu, tuším, opisuje."

„Jak se zdá, bývá velmi často u něho," poznamenal Rudolf.

„Inu ano, otec moc si jí váží. Tvrdí, že nikdo z nás neumí tak pěkně psáti jako Beatrice, a také prý neobyčejně rychle chápe. A potom prý také pořád nepleská jako my ostatní ženské."

To řkouc, vzhlédla Markéta na okamžik, usmívajíc se na něho.

„To jako nebudu směti nahoru?“ pravil Rudolf poněkud nevrle, neboť byl namáhavou prací toho dne všecek zmořen.

„To ne, rozhodně ne!“ na to Markéta. „Ale ona hnedle sejde, pane Torridone.“

Zavládlo na chvíli ticho, potom však zase spustila Markéta.

„Pane Torridone,“ pravila, „smím vám něco sděliti?“

Rudolf přisvědčil. Teplo z krbu sálající činilo jej ospalým.

„Tož tedy poslouchejte!“ začala Markéta jaksi váhavě. „Mně se zdá, vy si myslíte, že vám Beatrice není nakloněna. Ale to není pravda. Jest vám velice nakloněna; — často na vás myslí,“ dodala neobyčejně chvatně.

Rudolf se vzpřímil; ta tam byla jeho ospalost.

„Kterak to víte, paní Roperová?“ tázal se. Hlas jeho zněl opět zcela přirozeně, a Markéta cítila se přízvukem jeho upokojena. Rudolfa sotva dovedla ještě rozpoznati, neboť se bylo téměř úplně v jídelně setmělo.

„Vím to zcela bezpečně!“ na to Markéta. „To se ví, že po vašem odchodě o vás mluvíme.“

„A slečna Beatrice také o mně mluvívá?“

„Moc ne,“ pravila Markéta, „ale poslouchá velmi napiatě, tu a tam se na něco poptávajíc.“

Srdce paní Roperové za té řeči prudce tlouklo, než byla si jednou umínila při první

vhodné příležitosti o tom s Rudolfem promluviti. Zdálo se jí býti přímo neodpustitelným hříchem, by ty dvě mladé duše, jimž z toho srdce přála, si nerozuměly.

„A nač se to tak dotazuje?“ zvídal Rudolf.

„Ráda by věděla, — co vlastně vy soudíte,“ pokračovala Markéta opatrně, sklánějíc se ke svému vyšívání a podtrhujíc každé své slovo — stehem, „o vašich — o vašich úředních záležitostech — inu — ano — jednou se vyjádřila, že —“

„No?“ ptal se Rudolf.

„Že vás nepokládá za tak neúprosného, jak se zdáte,“ doslovila Markéta poněkud veseleji.

Rudolf seděl nehybně na svém místě, hledě upřeně na velikánskou plotnu krbovou s reliefem, představujícím začazeného Phoeba, jenž řídil sluneční povoz. Tušil zcela dobře, čeho Markéta svou řečí zamýšlela a že by se bez závažné příčiny nikdy do takové řeči nebyla pustila, než co mu teď bylo svěřeno, bylo mu tak překvapujícně novým, že se nemohl ihned do toho vpraviti. Markéta pohlédla jednou či dvakrát všecka znepokojena k němu, a posléze z hluboka si vzdychla.

„Je tu příliš tma,“ pravila, „musím donésti světlo.“

I vzdálila se chvatně pobočními dveřmi, vedoucími k bytům čeládky; Rudolf osaměl. Všecka únava jeho byla teď tatam; vír myšlenek a plánů, jenž mu v hlavě za cesty po-

dél břehu říčního před půl hodinou ještě šuměl, ustoupil do pozadí; místo jeho zaujala jedinká převládající myšlenka: „Což měla-li Markéta pravdu? Jak se v tom případě asi sám zachová? Nebyl-li si jist —“

Pojednou otevřely se hlavní dveře jídelny, a na prahu jejím stanula vysoká, štíhlá postava hned v ozáření, hned ve stínu, jak plameny v krbu vyšlehovaly nebo klesaly.

„Meg,“ ozvalo se.

Rudolf ani muk.

„Meg,“ pravila znova Beatrice, „jak je tu tma.“

Tu teprve povstal Rudolf.

„Paní Roperová právě se vzdálila,“ pravil, „je vám, slečno Beatrice, se mnou jen se spokojiti.“

„Kdo tu?“ pravila dívka, postoupivši kousek dále do jídelny. „Pan Torridon?“

S jakýmsi papírem v ruce brala se ke krbu, Rudolf pak honem jí přistavil židli k ohni.

„Ano, já jsem to,“ pravil potom. „Paní Roperová šla pro světlo. Hnedle se asi vrátí.“

Beatrice si sedla.

„Běží o nečitedlně napsané slovo,“ jala se vykládati. „Pan More sám už nemůže ho přečíst, a tož mě poslal s tím k Meg. Tvrdí, že každá hodná dcera dovede rozluštiti otcův rukopis.“

Poněvadž právě v té záře ohně na ni padla, mohl Rudolf postřehnouti líbezně usmívavý výraz v jejích černých očích.

„Pan More má vždycky nějakou výmluvu po ruce!“ poznamenal Rudolf, sedaje si.

Dívčina ruka s papírem pojednou jí sklesla na kolena, zraky pak její poděšeně se na něho upřely.

„Co je vám?“ ptal se. „A pak — proč hledíte tak zvláštně na mne, slečno Beatrice?“

„Vy jste se tak divně vyslovil. Myslíte to do pravdy, pane Torridone?“

Rudolf byl na okamžik všecek pomaten.

„Nerozumím vám dobře . . .“ pravil.

„Myslíte opravdu, že má vždy pohotově nějakou výmluvu?“ opáčila dívka.

Teď pochopil Rudolf, co tím myslí.

„Vy se jako domníváte, že mu hrozí nebezpečí?“ pravil pevně. „Inu ano, tak tomu jest. Není význačnějšího muže, jemuž by nebezpečí nehrozilo. Nenahlížím, proč by se nedovedl i teď, jako doposud, jemu vyhnouti, z něho se vytočiti.“

„Myslíte to opravdu, pane Torridone?“

„Zajisté!“ na to Rudolf poněkud ukvapeně. „Budete se zajisté pamatovati na záležitost s jeho úplatností; — no, a jak se dovedl z ní ospravedlniti! Zajisté, slečno Beatrice.“

„Tož je to vaše upřímné mínění, pane Torridone?“ zvolala dívka. „Jsem přesvědčena, že vy o ledačems víte, čeho my nevíme. Mohu tedy vašim slovům věřiti?“

„Co vám na to říci?“ bránil se Rudolf. „Mohu vás pouze ubezpečiti, že v tom ohledě nevím pranic více, čeho byste nevěděli. Není nad to žádného podezření proti panu Moreovi.“

Beatrice si oddychla.

„Jsem upřímně tomu ráda," pravila, že jsem se o tom před vámi zmínila. Poslední dobou velice mě to znepokojovalo. A před chvilkou nemálo mě poděsil svou poznámkou."

„Jakou to?" ptal se Rudolf zvědavě.

„I zmínil se pouze, že člověk nikdy neví, co ho zítra čeká; že poměry dnes jsou zrovna tak zvláštní jak hrozné — a — a — že by rád měl co nejdříve opis této listiny z obavy —"

Tu se Beatrice náhle odmlčela.

„Chápu plně vaše city, slečno Beatrice," pravil Rudolf něžně. — „Vím, jak pana Morea milujete a jaké starosti druhdy o své přátele míváme."

„A co vy, pane Torridone, o tom soudíte?" vpadla mu nenadále do řeči.

Na okamžik hleděl na ni nerozhodně, a skorem si přál, aby už tu Markéta byla.

„Totě mi otázka příliš obsažná!" pravil posléze.

„Však vy dobře víte, co vlastně míním," na to ona chladně, plně se zase opanovavši. Seděla pohodlně nazad vyvrácena, popotatahujíc lhostejně papíru sem a tam mezi prsty. Rudolf viděl, jak záře z krbu dopadá na její tvář a jak se její jasné, černé oči na něho upírají. Připadl naň záchvat sdílné důvěrnosti.

„Myslím, že se chystají veliké změny," pravil. „To je mínění, tuším, všech."

„A vy ty změny schvalujete?"

Ó jak bych mohl to tak bez rozvahy tvrditi!? — Myslím však, že změny ty jsou nutny."

Hleděla jakoby ve snách na oheň, a teprve po chvíli promluvila.

„Pan More tvrdí, že vy patříte k nové škole," pravila.

Rudolf zachvěl se zvláštní slastí. Markéta měla přece pravdu; dívka zabývala se jím v myšlenkách.

„Žijeme skutečně v pohnutých dobách," mínil jaksi zdrželivě.

„Ó já nejsem ani slepá ani hluchá!" na to dívka. „Arciže žijeme v bouřlivé době, — já se však pouze divím —"

V té vstoupila Markéta se světlem do jídelny.

Toho večera vracel se Rudolf domů mnohem vzrušenější nežli jindy. Bylo mu, jakoby slova paní Roperové byla založenou už hranici podpálila a jakoby mu hřející její plameny srdce ošlehovaly, vrhajíce prazvláštní záři na jeho úřední zaměstnání a na dosavádní jeho poměr ke Cromwellovi.

— — — — — — — — — — — —

První dopis od Beatrice obdržel několik neděl potom, a dopis ten uvedl ho do nemalého rozporu ohledně jeho osobních a úředních závazků.

Cromwell byl v té době neobyčejně zaneprázdněn krocením a potlačováním zápalu horní sněmovny, jež na tom stála, by svaté dívce z Kentu a jejím společníkům poskytnuta byla příležitost hájiti se, než proti nim zakročeno bude královským úkazem, než přese vše to měl kdy sděliti svému agentovi, že Moreovi

a Fisherovi hrozí veliké nebezpečí, a požádati ho, by mu co nejdříve doručil všecky doposud sebrané důkazy proti panu Tomášovi.

„Myslím, že biskupovi uložíme prozatím jenom peněžní pokutu pro jeho styky se svatou dívkou," pravil ministr, — „však až po aktu parlamentním dostaneme se mu na kobylku; co se pana Morea týká, ten se dovedl zatím ze všeho vysekat, ale za pár dní budeme míti i jeho v hrsti. Sepište přesně vše, co proti němu uvésti můžete, pane Torridone, a pošlete mi to ještě dnes večer."

Po těch slovech odšupotal po schodech, aby odejel ve svém povoze do Westminsteru, kdež mínil příliš svědomitým peerům pořádný výklad o tom učiniti, že král není zvyklý něco dvakrát poroučeti, a že domnění, jakoby Jeho Veličenstvo žádalo po nich nějaké nespravedlnosti, jest drzým nadsazováním, jakého se ani on ani jeho královský pán do nich nikdy nenadál.

Rudolf pustil se skutečně do sepisování svých opravdu skrovných obžalob proti panu Tomáši Moreovi, když mu bylo doručeno Beatričino psaní. Dvakráte si je pozorně přečetl, potom vzkázal kurýru dole na odpověď počkati. Po odchodě sluhově dal se po třetí do čtení dopisu.

Nebyl dlouhý, za to však obsažný.

„Prosím Vás," psala dívka, „oznamte nám pro Kristovy muky, kuje-li se co proti našemu příteli. Před třemi nedělmi ujistil jste mne, že nikoliv, i prosím Pána Boha, by tomu dosud

tak bylo. Jsem přesvědčena, že Vy byste sám ani prstem; protiv němu nehnul — (Rudolf podíval se po těch slovech na svůj kratičký referát a hryzl péro) — ale přeji si co nejvroucněji, byste pro něho a pro nás učinil vše, co můžete."

Další slova byla přeškrtnuta.

Rudolf přistoupil s psaním k oknu, přidržel papír k tabulce, i četl zcela zřetelně: „Jestliže Vám na . . ." Usmál se, neboť ostatku hravě se domyslil.

Dále stálo v psaní: „Z pramene velice hodnověrného vím, že se cosi proti němu kuje. On však nechce o útěku ani slyšeti, na povídačky on že nedbá, jenom nás stále napomíná, bychom v Boha důvěřovali a směje se našim strachům. Drahý pane Torridone, učiňte, seč jste! Vaše věrná přítelkyně B. A."

Rudolf vracel se pomalu od okna, a zaujav znova své místo za psacím stolem, zabořil hlavu svou do dlaní. Ze lži nebo z porady na panu Moreovi na základě soukromých s ním rozmluv nebyl by si dělal ni těch nejmenších výčitek; jeho dosavádní výchova směřovala přece proti takovým hlupotám, i když od toho již odezíráme, že jak Cromwellovým příkladem, tak i jeho stálým poučováním posléze nabyl pevného přesvědčení, že blahu státu třeba všecky soukromé zájmy obětovati. Protivilo se mu však obelhati Beatrici, pravdu však jí říci bál se zase, by přátelství a přízně její neztratil.

Co tak v myšlenky zabrán tam seděl, nakoukl sluha opatrně dveřmi, je-li již odpověď hotova, ale ihned se potichu zase ustranil. Rudolf se nepohnul, nýbrž seděl tam jako kus dřeva, tiskna dlaně na oči tak, až ho rozbolely a ohnivá kola začala mu před nimi poskakovati. Potom sebou trhl, zamžikal jednou, dvakrát, popadl péro, kousal chvíli do něho, potom však je odložil a strměl na ty dva papíry, jež vedle sebe před ním na stole ležely.

Z toho uchopil svůj referát a pozorně jej přečetl. Celkem vzato, záznamy jeho byly bezvýznamny, obsahovaly jenom příležitostné výroky pana Tomáše Morea, za hovoru pronesené. Tak nazval královnu Kateřinu „třikrát či čtyřikrát politování hodnou ženou“, asi šestkrát vyslovil se s úctou o římském papeži a jednou dokonce nazval ho Kristovým náměstkem. Halil se vždy v mlčení, kdykoliv vysloveno bylo před ním jméno Anny Boleynové, za to však neskrblil chválou, když byla řeč o Kartuziánech a o mniších vůbec.

Všecka ta udání byla takového rázu, že nic neznamenala, a že mohla nesmírně moc znamenati, možná bylo pojímati je za projevy lojality, ale bylo lze také na ně pohlížeti jako na výmluvná svědectví zrady; skýtal zkrátka druh materiálu, z něhož dovedná ruka mohla vytlouci vážná obvinění, ač tak — jak tu podána byla — ničeho nedokazovala.

Nač dále Rudolf svůj zřetel obrátiti musil, byla jeho povinnost ke Cromwellovi; za nepřístojno byl by pokládal něco mu bez okolků

nalhati, kdežto na druhé straně cítil se naprosto neschopným Beatrici obelhati. Toliko jedno východisko mu zbývalo, uchýliti se totiž k vytáčkám před ní i před ním.

Uchopil znova svoje zápisky, přelétl je ještě jednou okem, potom však s dramatickým posunkem roztrhl listinu a hodil kousky na zem.

Potom vzal péro, psal Beatrici:

„Potřeboval jsem pouze jednoho listu papíru k sepsání všech podezření proti našemu příteli — a ten jsem ještě roztrhal, ač nevím, co tomu bude pan Cromwell říkati. Píši Vám to, bych Vám ukázal, jak velice si vážím Vašeho přátelství. Arci, hrozí našemu příteli nebezpečí. Ale komu, prosím Vás, dnes nehrozí? Zaklínám se Vám však, že nevím, co vlastně se proti němu strojí."

K tomu přičinil ještě několik zdvořilostí s přáním, „aby ji Bůh ochraňovati ráčil", a podepsal se jak ona „věrným a oddaným přítelem."

A když byl pískem psaní posypal, vložil je do obálky a pečlivě je zapečetiv, odevzdal je vlastnoručně kurýrovi.

— — — — — — — — — — — —

Večer odebral se sice se strachy, ale stavě se nanejvýše chladnokrevným, ke Cromwellovi a zapřísáhl se mu nebem a zemí, že nemůže nic opravdu zrádného proti Moreovi uvésti, ba že nabyl při sepisování jeho výroků přesvědčení, že všecka obvinění ta jsou mnohem nicotnější, než si myslil.

„Ale vaší povinností jest postarati se o to, by tomu tak nebylo!" spustil na něho jeho pán.

Rudolf chvíli uctivě mlčel, potom však pravil: „Nemohu ze sviňské kůže udělati hedvábnou peněženku, k tomu bych potřeboval aspoň trochu hedvábí.“

Cromwell, jenž se byl zatím pokojem procházel, náhle stanul. Rudolf jal se mu to s podivuhodnou chytrostí dokazovati, že si nikdy nemyslil, že by jeho výpovědi měly kdy býti hlavní obžalobou proti Moreovi a že by použití jich jenom všecku žalobu proti němu vedenou oslabilo.

„V pěti minutách by všecky ty důvody na padrť rozsekal, jak by postřehl, že o ně celá naše žaloba se opírá — jest dovedným právníkem. Smím-li se tak vyjádřiti, pane Cromwelle, potom musíte se především o to postarat, aby vaše výpovědi proti panu Moreovi byly co nejstručnější a nejpádnější.“

Tak směle mluviti neopovážil se Rudolf ještě nikdy, ale Cromwell byl toho večera v dobré míře. Peerové osvědčili se povolnými a svolili k provedení parlamentních aktů proti Alžbětě Bartonové bez předchozího soudního vyšetřování a bez poskytnutí jí příležitosti hájiti se, proto se podíval na Rudolfa zlostnýma sice očima, ale pravil: „Myslím, pane Torridone, že máte pravdu. Uvážím to.“

Týden potom padla rána.

— — — — — — — — — — — —

Jednoho nedělního večera, když Rudolf s papíry ke Cromwellovi vstoupil, spustil tento, aniž ho přivítal, hned takovou: „Přeji si, p. Torridone, byste se zítra časně z rána odebral

do Lambeth paláce. Zastihnete tam pana Morea s mnoha jinými pány, by složil následnickou přísahu. Přičiňte se všemožně pohnouti ho, by tu přísahu složil; prokažte se mu věrným přítelem!“

A co to pravil, zasvitla v očích jeho taková příšerná škodolibost, že Rudolf chvíli na něho jako u vyjevení patřil.

„Myslím to do opravdy, pane Torridone; přičiňte se, seč jste. Přeji si, by vás pokládal za svého přítele.“

— — — — — — — — — — —

Za té, co se Rudolf druhého dne ráno na pramici přes Temži plavil, uvažoval znova podrobně o celé situaci. Cromwellovi patrně mnoho na tom záleželo, by se udržel v přátelských stycích s Morem, toho však mohl jediné Rudolfovým prostřednictvím docíliti, to by však bylo naprosto nemožno, kdyby byl jeho svědectví použil nebo teprve použiti chtěl. Proto nemalou úlevu skýtalo mu vědomí, že aspoň pro okamžik jeho jidášství (on sám nikdy by nedal chování svému jména zrady) nepoužito.

Když věže lambethské začaly se vynořovati, vytáhl Rudolf z kapsy Beatričino psaní, jež byl od ní jako odpověď na svůj dopis před několika dni dostal, a přelétl je očima. Obsahovalo vroucí díky a samé mu žehnání. Patrně dotkl se svými slovy nejcitlivějšího místa v jejím srdci. V té, co převozníkova loďka k břehu dorazila, zastrčil opět psaní do

kapsy. Ty řádky budou mu užitečným důkazem jeho upřímnosti při návštěvě Moreově.

Když se bral dvorem, tlačila se tam síla lidí, neboť velice mnoho bylo jich obesláno k složení přísahy, jež však — přesně řečeno — neměla ještě závaznosti, poněvadž teprve na podzim mělo dojíti k druhému čtení aktu o tom v panské sněmovně. Několik povozů stálo před vraty, mezi nimi po livreji kočí poznal Rudolf kočár svého velitele a velkokancléře Audleyho. Tam z oné strany zříti bylo hezké číslo koní a mezků, uvázaných ke kruhům ve zdi zadělaným a pacholky hlídaných. Duchovní a sekretáři přicházeli a odcházeli, živě spolu v hloučcích rokujíce, jeden na druhého pokřikujíce, a — nad vším tím ležel jas přívětivého aprilového dne.

Na svou otázku zvěděl, že komisaři zasedají v jedné z přízemních místností, ale jeden z Cromwellových sluhů, jenž stál přede dveřmi, pravil mu, by tam nechodil, pan More že se nalézá sám jeden v horním patře a že ho, přeje-li si toho, ochotně k němu zavede.

Byla to stará, nuzně zařízená místnost s okny do zahrady jdoucími, s kusem koberce u okna a se stolem a židlí. More, jenž kleče u podokenice ven hleděl, obrátil se s laskavým úsměvem v té právě, když sluha nechal dveře za Rudolfem do zámku zapadnouti.

„Aj, p. Torridon! Což i na vás došla zlá chvíle? Tohle je žalářní místnost, do níž mě poslali, bych bral potaz sám se sebou.“

To řka, vzal Rudolfa za ruku a zavedl ho k lavici u okna, z něhož se vykloniv, hleděl opět dychtivě do zahrady.

„Ano, tam na hřišti smějí se hodní hoši prohánětí," pravil „a já musím tu dřepěti. Mně se zdá, mně se zdá, že mne čeká jenom výprask!"

Rudolfovi bylo trochu nevolno z té veselosti, i patřil, spolehna se vedle Morea na okno, několik minut mechanicky na postavy venku se prohánějící. Doufal, že zastihne pana Tomáše buď se modliti neb aspoň v hluboké dumy zabraného.

Na to jal se More vtipkovati o těch, co se pod okny mimo brali.

„Dr. Wilson byl tu ještě před několika okamžiky, teď však jde tamto s dvěma muži. Je to také takový nezbeda jako já, jenž si nechce dáti říci. A tam vidím croydonského vikáře, toho darebáka, jak vychází z komory a ústa si utírá."

Rudolf podíval se na rozpálenou tvář knězovu; rozmlouval s jakousi bezstarostnou bodrostí s přítelem vedle něho kráčejícím.

„Před několika ještě okamžiky tvářil se náramně zkormouceně," pokračoval p. More, „neboť počínal si náramně úporně, ale jeho pán a velitel popleskal ho po hlavě a předložil mu sklenici vína s koláčem. Právě ho zavolali, by si „hltl" (což — jak vidím — učinil), buď pro zvýšení své povznesené nálady, nebo pro své vyprahlé hrdlo, nebo snad také

proto, bychom věděli, quod ille notus erat pontifici.*)

V tom okamžiku bral se mimo dr. Latimer, drže objaty kolem krku dva kněze, kteří mu po boku kráčeli; on rovněž švadronil a se smál, až šosy jeho kněžského kabátu za ním pofrnkávaly.

„Je v povznesené náladě," pravil More, „a já nepochybuji, že jeho svědomí je tak čisté a jasné, jako jeho oči. Nuž pojďte, pane Torridone, sedněte si. Proč jste mne navštívil?"

Rudolf sedl si na lavici s kloboukem mezi kolenama, tak že byl zády ke světlu obrácen.

„Přišel jsem, abych s vámi, pane, promluvil; dole u komisařů jsem ani nebyl, ježto mi bylo řečeno, že jste tu."

„Tak, tak," pravil More, „nuže, tu jsem tedy."

„Přišel jsem se pozeptat, p. More, mohl-li bych vám nějak prospěti; vím, že přítelova tvář bývá mnohdy dobrým rádcem, i kdyby ten přítel byl pravým bláznem."

More pleskl ho jemně po koleně.

„I toto blázen," pravil, „dokonce ne!"

I podíval se na Rudolfa tak podivně, že se Rudolf ulekl, nevzbudil-li snad v něm podezření proti sobě, a tož vytasiv se s Beatričiným psaním, pravil: „Tohle mi psala slečna Athertonova. Bylo mi možná prokázati jí ne-

*) Z ev. sv. Jana 18, 16.: „že znám byl nejvyššímu knězi". Pozn. překl.

patrnou služebičku, aspoň jsem myslil, že tomu tak bylo tehda.“

More vzal psaní a chvatně je přelétl.

„Velice pěkné psaní,“ pravil, „ale proč mně je ukazujete?“

Rudolf zahleděl se na pana Tomáše.

„Protože stojím ve službách páně Cromwellových, nač jste vy nikdy nezapomněl.“

More se napřed zasmál, potom však ujav laskavě Rudolfa za ruku, děl: „Jste buď neviňátkem, anebo všemi liškami podšitým chytrákem. A nač byste se mne tak rád zeptal?“

„Nepřišel jsem, pane More, na něco se vás dotazovat,“ pravil Rudolf s rozhořčením, vyvíjeje z jeho ruky svou, „nýbrž jediné, bych vám posloužil.“

„Abyste se mnou promluvil o přísaze, viďte?“ poopravil ho p. More klidně. „Dobrá tedy, spusťte jen, pane Torridone!“

Rudolf měl co dělati, by se ovládl, neboť chování pana Tomáše nesmírně ho zaráželo, i jal se mu rozkládat a dokazovati, proč že pokládá složení té přísahy za nutno a za přikázatelno. Poukazoval na to, že jak vláda tak i poddanecká poslušnost staly by se pouhými chimérami, kdyby si každý jednotlivec osoboval právo zkoumati požadavky vládní; když tedy dojde k projednání otázek dobře promyšlených, třebas poněkud znepokojujících — a v tomto případě jedná se dozajista o takovou otázku — není-liž rozumnější skloniti se před ustanovením královským a parlamentním, nežli postaviti se na základě svého

vlastního úsudku na stanovisko naprosto odlišné, separátní a chtíti rozhodovati o jednotlivostech, jejichž podrobné znalosti poddaný nikdy nemůže nabýti? A kterak se také za takových okolností může More opovážiti zatracovati všecky ty, kteří přísežní formuli podepsali?

A Rudolf uvedl mu jména několika vynikajících hodnostářů církevních, mezi nimi westminsterského opata a jiné.

„Já jich nezatracuji," na to More, jehož celá věc zdála se neobyčejně zajímati.

„Tedy vy tapáte ještě v té příčině v nejistotě?" ptal se Rudolf, jenž cítil, že je se svou moudrostí v koncích.

More přisvědčil.

„Ale o své povinnosti ke královskému majestátu přece žádných pochybností nemáte; nu a to by mělo vše ostatní vyvážiti."

Pan Tomáš cucal dolní svůj pysk, pohlížeje při tom vážně na mladého muže.

„Jste, pane, velice chytrý!" pravil po chvíli. „Nevím okamžitě, co vám na to odpověděti, avšak nepochybuji, že se odpověď na to najde."

Rudolf byl všecek unesen docíleným úspěchem, i hleděl ho využitkovati, a skutečně po chvíli dosáhl od Morea prohlášení, že bude o složení přísahy uvažovat, ježto proti samé přísaze nic nemá, jen některé klausule její že nemůže se svým svědomím srovnati. Že bude věrným poddaným Anniných dětí, to že by třeba ihned odpřisáhl, ale nemůže prý souhlasiti s útoky na papeže v úvodu aktu

obsaženými a přece prý by složením přísahy k tomu souhlas dal.

„A řeknete tohle také komisařům, pane?“ ptal se živě Rudolf.

„Řeknu jim vše, co jsem řekl vám,“ usmál se More.

Třebas Rudolf pochyboval, že by komise takový ústupek připustila, přece se netajil svou důvěrou a gratuloval si už v duchu, že aspoň tolik docílil. Ale poznámka Moreova hned ho poučila, že týž správně posuzuje situaci.

„Jsem vám, pane Torridone, velice povděčen, že jste sem přišel a se mnou o té věci mluvil, řeknu to také své ženě a dětem. Ale vše to není k ničemu. Pánové jsou jednou rozhodnuti přiskřípnouti mě. Napřed zkoušeli to s úplatkovou aférou, potom přišli na mne se sv. dívkou a teď s tímhle. Ale kdybych i sto přísah složil, oni by si zase nějakou novou smyslili, které bych složiti nemohl, aniž duše své ztratil. To však neučiním. Quid enim proficit homo?“ *)

Sotva že p. More to pronesl, bylo na dveře zaklepáno a sluha vyřizoval, by se p. More do přízemí opět odebral, že komisaři jsou hotovi ho vyslechnouti.

„Tedy s Bohem, p. Torridone! Navštivíte mne časem, třebas to nebylo v Chelseji, co? Než ať jsem kde jsem, všude budu se cítiti nebi tak blízko, jako v Chelseji!“

---

*) Z Luk. 9, 25.: „Co prospěje člověku . . .“ Pozn. překl.

Rudolf sestoupil s ním po schodech a rozloučil se s ním u dveří, jež vedly do místnosti, kde zasedala komise, ale již za půl hodinky vzkázal mu Cromwell, že není třeba, by se tam ještě déle meškal. Pan More odepřel složiti přísahu, i byl odevzdán opatu westminsterskému pod dozor.

VII.

VESELÝ VĚZEŇ.

Zatčení p. Tomáše Morea a biskupa Fishera a dopravení jich do Toweru vzbudilo v Anglii úžas, na kontinentě pak bouři nevole. Ukázalo se opět, že ani hodnost, ani stav nedovedou člověka uchrániti; jen ten, kdo žil v nízkosti a skrytu, mohl doufati v záchranu; všichni ti, kdož se dosud lomozně do popředí drali, pojednou umlkali a bázlivě se krčili.

Na Rudolfa valily se teď překotně události. Kromě svých styků s Morem byl také přítomen jednomu výslechu kentské panny a jejích obdivovatelů, byl ve shromáždění konaném u sv. Pavla, na němž navržené pro ni přiznání se a odprošení ve jménu jejím veřejně předčítáno bylo drem Caponem, jenž měl s kazatelny, postavené zrovna naproti tribuně s kajícími hříšníky, hromové kázání proti lehkověrnosti a pověře. Rudolf dostal

několik dní před tím k prohlédnutí ono přiznání se a odprošení a ponavrhl některé v něm změny a konečně — několik dní po zatčení Moreově — byl přítomen poslední scéně toho dramatu, totiž popravě Alžběty Bartonové a šesti kněží v Tyburnu.

Všecky ty události byly tak říkajíc příznaky, jakým směrem asi budou se bráti věci rozsahu ještě většího. Parlament byltě teď mnohem dále než kdy před tím, zašel v roztržce s Římem, přenesa právo jmenování nových biskupů se sv. Stolice na korunu, ano, a to padalo neméně na váhu, rozhodl v témže smyslu o moci králově ohledně klášterů a řádů.

S druhé strany prohlásil se Řím určitě proti zrušení manželství s královnou Kateřinou, načež král odpověděl popuzováním kazatelů proti papeži a pronásledováním a stíháním Františkánů, kteří byli tehdy nejoblíbenějšími a nejpapežtějšími kazateli. Následkem té politiky bylo napřed více nejschopnějších mnichů uvězněno a potom dva členové poslušnějších řádů, jeden Dominikán a jeden Augustinián, jmenováni vrchními visitátory zpurného řádu.

Když se pověst o tom roznesla, tu strach a hrůza přišerným mrakem ulehly na anglické kláštery. Rudolf dostal tu od otce žalostné psaní, v němž ho otec snažně prosil, aby mu podal podrobnou zprávu, jak vlastně se věci mají, pokud se to arci srovnati dá s věrností k p. Cromwellovi, a aby mu po-

radil, neměla-li by se Kristoforova professe (složení slavných slibů) na pozdější dobu po-odložiti.

„Milý synu!“ psal p. Jakub. „Smutné zvěsti dostaly se k uším našim; na všech stranách panuje strach a třas a nikdo neví, jak se to skončí. Někteří upevňují, že počet řádů bude obmezen. A kdož ví, co se ještě stane, kdyžtě se teď p. More a biskup v takové nouzi octli? Já dobře nechápu, čeho vlastně se parlament dopustil proti zákonité moci sv. Otce, jsem však pevně přesvědčen, že dále nezašel než jiné vlády, jež prohlásily, že panovník je světským pánem své země. Než ať je tomu jak je, co myslíš, že by měl Tvůj bratr učiniti? Včas-li se tomu nepředejde, bude mu v srpnu slavné sliby složiti, já pak si netroufám brániti mu v tom, dokud nebudu lépe o všem, co se kuje, zpraven. Nežádám od Tebe, drahý synu, abys mě psal něco, co má tajemstvím zůstati, neboť vím dobře, co je mou a Tvou povinností. Prosím Tě pouze snažně, bys mi sdělil, co smíš, abych odepřel svého svolení k bratrově professi. bylo-li by radno počkati s ní, až by nastaly pokojnější časy. Tvoje matka ubezpečila by Tě svou vroucí láskou, kdyby věděla o tomto psaní, než dlí ve svém pokoji a posel musí se s tím ihned na cestu vydati. Ježíš Kristus budiž s Tebou!“

Rudolf ihned odepsal, že neví o ničem, co by mluvilo proti Kristově professi, leda že by něco škodlivého mohlo mu vzejíti z jeho návštěvy u sv. panny, na jejíž radu se do

Lewesu odebral, a jestliže otec a bratr ohledně toho starostí žádných si nepřipouštějí, že myslí, že se Kristofor může svěřiti vedení Božímu.

V téže však době, co tyto řádky psal, zkoumal z nařízení Cromwellova výpovědi vrchních visitátorů, svědčících, že se mniši zdráhají uznati nová ustanovení ohledně papežské jurisdikce.

— — — — — — — — — — —

Za to však londýnští Kartuziáni osvědčili se býti pokornějšími a poslušnějšími. S počátku arci se vzpěčovali, když jim předložena byla k podpisu přísežní formule ve příčině následnictví (na trůně), a jak převor Houghton, tak i prokurátor Humphrey Middlemore byli do Toweru vsazeni. Přísežní formulí potvrzovala se neplatnost manželství Jindřicha s královnou Kateřinou z toho důvodu, že její sňatek se starším bratrem Jindřichovým bylo tak zv. matrimonum consummatum, zároveň však obsahovala přísežná ta formule v sobě — čemuž však Kartuziáni tehda dobře nerozuměli — i zavržení papežské autority ohledně dispense pro sňatek Kateřiny s Jindřichem. V měsíci květnu však podařilo se některým vlivným osobám úzkostlivost mnichů odstraniti. Celá řádová společnost složila žádanou přísahu, ač s výslovným připojením výhrady, že se podrobují jen potud, „pokud to dle platných zákonů učiniti mohou“. Než toto skutečné podrobení se vůli Cromwellově, a tedy i Rudolfově, daleko víc platilo, než rozechvění,

jež prý se potom všech bratří zmocnilo, jež však na podzim mírnějším názorům ustoupilo.

Teprve z těch případů bylo Rudolfovi plně jasno, jaké nebezpečí může vzejíti církvi u věcech církevních z vrchní moci královy.

Sedě jednoho rána v jedné z Cromwellových kancelářských místností, probíral se doklady se všech stran docházejícími o nespokojenosti s Jindřichovou politikou, i tříbil vážné, úvahy hodné žaloby od bezcenných a lehkomyslných. Denně posílali špehové ze všech země končin celé haldy takových žalob. Všeobecně činěn Cromwell, králův rádce, za to zodpovědným. O každém takovém výroku bylo do Londýna referováno, ať už padl v hospodě nebo při stole urozených pánů, neb o honě, nebo konečně u karet, a proti vinníkům postupováno nejrozmanitějším způsobem: jedněm udělena ostrá důtka nebo výstraha, u druhých objevil se z nenadání biřic se svými pochopy.

K poslednímu — jak obyčejně — dostavil se k raportu, v té však, co se jižjiž vzdaloval, zavolal ho jeho pán.

„Na okamžik!“ pravil Cromwell. „Rád bych vám něco řekl. Sedněte si!“

Když se byl Rudolf znova na židli posadil, s níž byl před chvilkou vstal, vzal Cromwell do ruky péro, jímž si za řeči pohrával.

„Zajisté že jste si povšiml,“ takovou spustil, „jak vysoko se dmou v zemi vlny rozechvění a proč, je vám rovněž známo. Neběží při tom ani tolik o to, co se již stalo — mám

především na mysli záležitost sňatku a mnichů se týkající — jako o to, čeho se lid do budoucna leká. Lidé se domnívají, že je veta po bezpečnosti; nechápou, že nejlepší záruka pro jejich bezpečnost spočívá v poslušnosti. A kromě toho se obávají, že církev vším tím je a bude ohrožena. Vědí, že papež promluvil, a že si král pranic jeho slov nevšímá, ba že ještě smělejším se stává. A to proto, že mu svědomí tak káže. To mějte vždy na paměti, kdybyste se měl kdy dostati do styků s Jeho Veličenstvem!“

Podíval se na Rudolfa, ale v očích jeho nebylo ni nejmenší stopy po nějakém posměchu.

„Neváhám vám, p. Torridone, svěřiti, že ti lidé mají částečně pravdu, neboť Jeho Veličenstvo má ještě ledacos za lubem, čeho posud neprovedl. Třeba ještě jeden krok do předu učiniti — totiž prohlásiti královu svrchovanou moc nad církví v Anglii.“

Rudolf, jenž cítil, že se na něho upírají přísné oči Cromwellovy, pokynul pouze hlavou, aniž jinak svůj souhlas nebo nesouhlas na jevo byl dal.

„Není to nic nového, p. Torridone,“ pokračoval opět Cromwell po krátké přestávce. „Anglický král měl vždy supremacii, ač připustiti musím, že to časem upadlo v zapomenutí. Teď je však čas právu tomu opět platnosti zjednati. Papeži stali se osobivými a osvojili si tituly, jakých jim Kristus nikdy ne-

propůjčil, i jest svrchovaný čas připomenouti jim, že Anglicko je svobodné a že nehodlá jejich nadvlády trpěti. Co se týká jednoty církve katolické, bude možná potom, až bude lze opírati se o pevnější podklad, o ní uvažovati. Teď běží o to: poučiti papeže, že nesmí býti příliš zpupným. Za krátko, snad také až příštího roku, usnese se parlament na dotyčném zákoně, potom budeme moci již určitěji vystoupiti. Zatím je třeba — jak jste zajisté sám už nahlédl — lid v pokoji udržovat a netrpěti žádného odporu proti právům Jeho Veličenstva. Rozuměl jste mi, pane Torridone?“

Cromwell po těchto slovech odložil péro a vyvrátil se na křesle, vkleštiv prsty v sebe.

„Rozuměl, pane!“ odpověděl Rudolf zcela klidně.

„Tož to je všecko, co jsem říci chtěl,“ doslovil Cromwell, nespouštěje očí s Rudolfa. „Že třeba o tom naprosté zachovati tajemství, nemusím snad výslovně podotýkati.“

Rudolf bral se všecek ustrnulý domů. Cestou znova, a to důkladně uvažoval, co byl právě slyšel. Hle, co rozumní lidé ruce spínali nad troufalostí a dosavadní bezohledností královou, Jindřich chystá se k dalším krokům! Rudolf viděl teď, že pud lidu — jak obyčejně — i tentokrát osvědčil se bystřejším pudu jednotlivcova a že nepokoje na všech stranách se jevící nebyly ničím jiným nežli zcela správnou předtuchou nebezpečí. Idea svrchovanosti královy v té formě, v jaké mu

ji Cromwell předvedl, nezavírala v sobě nic tak hrozného; takové svobodomyslné protesty podány byly již dřívějšími vládami, nynější však (obmýšlený) krok znamenal zjevnou neposlušnost k papežově svrchované moci a opovrhování jeho autoritou v církevních věcech, ano i v záležitostech řeholních domů se týkajících, a toho významu postrádaly dřívější protesty.

A tohle vše bral si král na svědomí! To bylo Rudolfovi novou myšlenkou, ale čím více ji rozbíral, tím více s ní souhlasil. Věru zvlášní to bylo svědomí, ale jak silné a opřené nezlomnou vůlí!

Po prvé kmitl se před duševním zrakem Rudolfovým záblesk naděje — o tom netroufal si dosud ani sníti — že by snad mohlo dojíti k provedení a uskutečnění theorie o národnosti ve věcech církevních, theorie, dle níž se římský biskup, třebas byl prvním celého křesťanského světa biskupem a nadán byl zvláštními výsadami, nesmí plésti do národních záležitostí, nýbrž že o nich mají — bez jakýchkoliv ohledů na něho — rozhodovati domácí autority. Inu — povídal si — v tom ohledu třeba opravdu jiného pořádku. Vidění a různé výtvory chorobné fantasie znešvařily náboženství, jehož se mohl zkušený člověk držeti, tou měrou, že se na všech stranách ozývala touha po jeho očistě. Což kdyby touhle methodou bylo možná nejen z něho vymýtiti všecky ty šlaky, ale i mnohé jiné praktické věci do pořádku uvésti a zároveň tím

staviti hráz nezákonitému vměšování se a peněžitým požadavkům cizozemského biskupa?

— — — — — — — — — — — — — — —

Byl už několikrát navštívit p. Tomáše Morea v Toweru, ba jednou mohl mu donésti i zpráv z jeho domova v Chelseji. Od nějakého měsíce nesměl Morea nikdo z jeho rodiny kromě jeho sluhy navštěvovat, a proto není divu, že ho zastihl Rudolf tak tři neděle po jeho uvěznění lačného po zprávách z domova.

Obýval slušnou celkem cellu v Beauchamp Toweru, jejíž podlaha byla pokryta slaměnými rohožkami, jakož i stěny místo táflování. Vedle lůžka v jednom koutě stál stoleček s křížkem a růžencem, uzounkým okénkem ve zdi 11 stop tlusté bylo vidět do dvora a na White Tower. V celle bylo plno knih, jež mu byl sluha jeho, Jan Wood, z Chelseji donesl a jež mu nebyly dosud odebrány. Několik jich leželo na stole mezi papíry, na něž More cosi psal, když dozorce Rudolfa k němu byl vpustil.

„Aj, to mě těší, že vás, p. Torridone, vidím!“ pravil mu na přivítanou. „Vždyť jsem já věděl, že nezapomenete starého přítele svého, třebas že nemohl vaší rady přijmouti. Ale vy nepochybně přicházíte zase mně rady nabídnouti, ne?“

„Učinil bych tak, kdybych věděl, že ji přijmete,“ v odvět dal Rudolf.

„Ne, nepřijmu jí!“ usmál se More. „Jako dříve tak i nyní nedám se přemluviti. Sedněte si, p, Torridone!“

Poslal ho k Moreovi Cromwell, ale Rudolf milerád se té návštěvy podjal. Věděltě, že se nemůže Beatrici ničím tak zavděčiti, jako bude-li hodně často jejího přítele navštěvovati, jemu pak samému lichotilo, že může tím způsobem vyhověti jak zájmům svého velitele, tak i svým.

Zavedl řeč na přísahu a vypravoval, jak mnozí ji za poslední dvě nedčle složili.

„Těší mě, že to mohou s dobrým svědomím učiniti," poznamenal More. „Než mluvme teď o něčem jiném. Neučinil-li jsem tak ani k vůli své dceři, jež mne o to prosila, neučiním tak zajisté ani k vůli oběma sněmovnám ani k vůli vám, drahý p. Torridone, a vašemu pánovi!"

Vida Rudolf, že by zbytečně se namáhal, jal se o jiných věcech mluviti. Vykládal mu, co nového v Chelseji.

„Moc veselosti tam není," pravil, „a pochybuji, že byste si také toho přál."

„Proč pak ne?" zvolal More se zářící tváří. „Já jsem přece dost vesel. Nechtěl jsem býti mnichem a teď mě Bůh k tomu dohnal a jedná se mnou jako se svým rozmazleným dítětem. Béře mě na klín a laská se se mnou. Nikdy jsem nebyl tak šťasten."

Potom si posteskl Rudolfovi, že nejvíce ho souží to, že nemůže obcovati mši sv., ani sv. svátosti přijímati. Poručík, p. Eduard Walsingham, jenž býval jeho přítelem, řekl mu, že by mu to ze srdce dovolil, ale že si netroufá ze strachu před nemilostí královou.

„Ale já jsem mu pravil," pokračoval More, „aby se k vůli mně neutrapoval, já že jsem s ním naprosto spokojen a uznamená-li, že bych s ním nebyl spokojen, ať mě pěkně ze dveří vyhodí."

„Po chvíli upozornil Rudolfa na práci, o které pracoval. Bylo to pojednání nesoucí nápis: „Rozprava o útěše v utrpení".

„To má mě přesvědčiti," pravil, „že nejsem teď pranic více vězněm, nežli jsem jím dříve byl; vím to, ale druhdy na to zapomínám. Všichni jsme zajatci Božími."

Rudolf přelétl právě napsanou stránku, i divil se veselé náladě, jež z ní mluvila.

„Jiný vězeň z jiného žaláře," četl tam mezi jiným, „zpívá si a tančí si ve svých okovech a nebojí se, že jeho noha klopýtne o kámen, kdežto Boží zajatec, jakmile jenom jednu jeho nohu dna svými pouty svírá, sténaje na loži leží a všecek se třesa křičí strachy, že by mu mohl na nohu spadnouti — polštář."

— — — — — — — — — — — —

Z Toweru pustil se Rudolf přímo podle řeky do Chelseje, by jeho domácím přinesl zprávy o užalářovaném. Byl zemdlelý a zasmušilý Byltě jednak dojat, jednak dohněván Moreovým chováním — dojat jeho prostností a veselou myslí, dopálen jeho důvěrou v ztracenou naprosto věc.

Paní Alice Moreová počínala si jak obyčejně, když do Chalseje zavítal. Měla pravý talent pro věci samozřejmé; stěžovala si mu, jakže to nudné, býti odkázánu na jednu stále

místnost a musiti se podrobovati vůli druhých lidí; žalovala dále na prostotu žalářní stravy a naříkala na pošetilost manželovu pro odpírání přísahy, jejíž přijatelnost jak jí, tak i jejím dětem a převážné většině vynikajících osob v Anglii tak samozřejmou se jevila. Co měla na srdci, vše, všecinko mu vyklopila.

A naposled jala se omlouvati, že je tak jednoduše oblečena.

„Budete mě, p. Torridone, pokládati za nedbalou a nepořádnou, než nemohu si pomoci. Co můj manžel ve vězení sedí, nemám ani chuti, ani prostředků lépe se strojiti."

A vážné oči její zalily se slzami.

Když byl Rudolf rodině sdělil vše, čeho si přála věděti, uchýlil se od ní do zahrady ku Beatrici Athertonové, jež tam seděla pod tak zvaným stromem Ježíšovým s ruční prací na klíně.

Co s rodinou mluvil, všiml si, že tam sedí, a proto mluvil hodně hlasitě. Tušil, proč asi — a těšila ho neobyčejně ta jemnocitnost — se držela stranou za podávání zpráv z Toweru; nechtěla se mísiti mezi ty, kteří na ta sdělení měli větší než ona právo. Každým dnem známosti s ní objevoval nějaký nový rys v její povaze, jenž jej okouzloval svým půvabem.

Zašívala cosi, vzhlížejíc ob čas, ač jehly z ruky nepustila, když jí byl Rudolf došel.

„Nemyslil jsem, že bych vás kdy zastihl s jehlou v ruce," tak na ni hned spustil.

„Na polepšení není nikdy pozdě," na to ona pracujíc dále.

Rudolfa zmocnil se opět zvláštní pocit štěstí. Cosi jako slast ho zalilo při té odpovědi tak rychle dané, a to v okamžiku, kdy vůkol ní a v srdci jejím hluboký panoval žal, neboť věděl, jak velice miluje toho muže, od něhož právě přišel.

Sedl si na lavečku naproti a pozoroval mlčky její prsty a pohyby jejího zápěstí, co steh k stehu pojila. Teprve když se byli ostatní vzdálili, ujal se opět slova.

„Slyšela jste, co jsem povídal, co?" tázal se.

V odpověď přikývla hlavou.

„Mám se zase brzo do Toweru podívat a donésti vám noviny?"

„Kdybyste byl tak laskav," zašeptala.

„Doufám, že mi bude možná přece nějakou úlevu pro něho vymoci," pokračoval Rudolf klopě očí, ač cítil, že ona právě v té k němu vzhlédla.

„Leč bojím se, že toho moc nebude. Ale na každý způsob promluvím o tom s Cromwellem a s poručíkem."

Prsty její na okamžik přestaly se oháněti jehlou, ale jenom na okamžik.

Rudolf byl si vědom, že každé jeho slovo má neobyčejnou důležitost a váhu. Věděl zcela dobře, že dívky té útokem nedobude, nýbrž že musí hledět svoje city a myšlenky způsobem co nejjemnějším jejím přizpůsobovati, že musí dobře uvážiti každé hnutí její mysli a každý výrok svůj. Od rozmluvy s Markétou

Roperovou nepochyboval, že se Beatrice o něho zajímá a že ho stále zkoumavě pozoruje a že by každinká, byť sebe menší chybička s jeho strany mohla mu ji — naposled — přece jenom odciziti. I jeho posuňky, přízvuk jeho hlasu, způsob jeho chůze, vše to byly závažné živly. Tolik však teď najisto věděl, že patří k těm osobám, jež ráda vídala — neboli přesněji řečeno, že jeho osobnost měla cosi do sebe, co se jí líbilo, a tož že musí tím tak operovati, by se v ní vzňal pravý lásky k němu žár. Ale byl tolik chytrý, aby nehrál před ní falešné role, již by — o tom byl přesvědčen — brzinko prohlédla, nýbrž snažil se ukazovati ve své pravé povaze, s nejlepší ovšem stránky a jednati dle svého jemného pudu, jenž mu na jazyk kladl taková slova a takové výrazy, jakých ona od něho očekávati se zdála. Uznával, že mnoho ještě vody uplyne, než dosáhne kýženého cíle; ostatně sám ani jasně nevěděl, po čem vlastně touží; zatím však používal kde které příležitosti, by dále pokročil a byl úplně spokojen s dosavadními svými pokroky.

Měl sto chutí rozpovídati se, co soudí o p. Tomášově názoru a stanovisku, než cítil — přihlížeje k její zdrželivosti — že by to mohlo pokládáno býti za profanaci, ostatně mlčení jeho — věděl to — bylo tu výmluvnější všech slov. Po nějaké chvíli ujala se však ona slova a pravila třaslavým hlasem: „Myslím, že vy skutečně nemůžete nic pro něho učiniti; viďte, že ne? Že musí v Toweru zůstati.“

Rudolf vztáhl k ní s němou výčitkou svoje ruce.

„Nic, pranic?“ pravila opět, sklánějíc se k šití.

Rudolf pohlížeje k ní, stál vedle ní, ale ani slova na to neodpověděl.

„Já — já bych rozhodně něco učinila,“ pravila s rozmyslem, „ano já bych rozhodně něco učinila pro muže, jehož“ — další však polkla.

— — — — — — — — — — —

Když Rudolf toho dne z Chelseje odcházel, hlava se mu točila a srdce radostí mu v prsou poskakovalo. Beatrice více neřekla leda to, ale věděl, co tím myslila, a že by před nikým, kdo by jí byl lhostejným, těch slov neřekla. Že by mohl Moreovi k propuštění dopomoci, na to nebylo pražádné naděje, ale mohl se aspoň tvářiti, jako by se o to pokoušel; věděl Rudolf, že šlechetně smýšlející lidé bývají často mnohem více dojati nezdarem než úspěchem.

Lidé všetečně se za ním ohlíželi, co se domů hnal.

VIII.

O KROK DÁLE.

Když Kris v předvečer své professe pohlížel zpět na ten rok, jenž byl uběhl ode dne, kterého byl přijat v domě pro hosty, skorem

nevěděl, je-li tomu jenom týden či celý věk. Chvílemi připadal mu jeho dřívější, ve světě strávený život jako kdesi dalekánsko visící obraz, na němž se viděl pohybovat odpoutaného od svého nynějšího bytu prostřed podivuhodných scén, na nichž neměl teď žádného účastenství; z toho zase dorážela prudce na něho dobře mu známá minulost, volání její znělo mu neustále v uších a věšela se na něho jako na svůj majetek. V takových okamžicích jevil se mu klášter nesnesitelným žalářem, denní pořádek prázdnou, srdcemornou formalitou, v níž duše jeho vězela spoutána, ba i jeho mnišský hábit, jehož se kdysi jen s největší úctou dotýkal, připadal mu pouze odznakem blázna.

Život ve světě naproti tomu jevil se mu v takových chvílích jediné zdravým; lidé ve světě žijící uplatňovali Bohem propůjčených jim darů a schopností, přestávali na prostých a neokázalých činech a zájmech, docílovali vyššího povolání svou poctivou naivností, nepokoušejíce se vzlétnouti na křídlech, jež jim nebyla dána. Oč rozumnějším byl Rudolfův ideál — povídal si Kristofor! Bůh stvořil svět a tož Rudolf v něm žil — svět, v něm se odehrávaly malé a veliké události, o něž se však on živě zajímal. Bůh stvořil koně a sokoly, opatřil vše, čeho třeba bylo pro povozy a vzácná roucha a kuše, vytvořil pohlaví a schválil mezi nimi lásku a domácí život, dal lidem mozek s jeho mohutnostmi, jakož i srdce s jeho vášněmi, nu — a Rudolf přijal ty věci,

jak se mu podávaly: honil, šatil se vkusně, žil, jednal a obcoval s lidmi. Druhdy zdálo se Krisovi, an ve své celle seděl, jakoby před sebou viděl tu imposantní postavu v celé její sice klidně působící a přece při tom tak pyšné strůji, ten zdravý, chytrý obličej, jehož oči dílem útrpně, dílem pohrdavě na něho shlížely, a jakoby slyšel otázky a poznámky a výkřiky toho dobře vycvičeného hlasu divící se na scestí uvedené horlivosti bratrově, jenž se dovedl všeho toho zříci pro život, jenž byl zbudován na vidinách a jenž přeludy byl nesen.

Událost však, jež se byla sběhla za prvního pololetí jeho noviciátu, přispěla k jeho uklidnění a rozptýlení jeho pomatených myšlenek.

Stařičký Dom Augustin onemocněl a umřel a Kris viděl po prvé ve svém životě úchvatnou tragedii smrti. Když smrt zdála se už nadcházeti, dal doktor stařičkého mnicha dopraviti do nemocnice a Kris spatřil jednoho odpoledne přede dveřmi jejími stolek s křížem a svícemi, s nádobkou na bavlnu a ostatními známkami nasvědčujícími, že mu budou udíleny poslední sv. svátosti. Neznal hrubě toho starouška, leda že si v kůru všiml jeho tváře s krhavýma očima a jeho třesoucích se rukou; než zcela jiná byla, když na večer toho dne na rozkaz svého novicmistra do celly vstoupil a spolu s ostatními poklekl, aby přítomen byl jeho konci.

Stařičký mnich ležel tam na kříži z popela, jenž byl tak na podlaze rozsypán; v záři svěc

vypadaly jeho rysy neobyčejně přepadlé a bledé; jeho vpadlá ústa neustále se pohybovala, otvírajíce se ob čas k vydechnutí, než přes to vše spočíval na tom obličeji výraz tak velebné důstojnosti, jaké Kris dosud nebyl viděl.

Byla mrazivá noc, hluboké ticho panovalo vůkol, jen chvílemi duté rány na městský zvon hlásaly, že zase jedna duše odebrala se do své věčné domoviny.

Dom Augustin byl před hodinou přijal „viaticum“ (poslední posilu). Kris slyšel ustavičné cinkání zvonku, jež znělo jako hlaholení zvonků na Aronově rouše, když se kněz, jenž mu byl přinesl Pána Boha, vracel se sv. břemenem svým, a mladý novic padl na kolena v těch místech, kde právě stál, když shlédl bílý průvod vraceti se do kostela, an se dech provázejících kněze v mrazivém vzduchu nočním bělavou párou nad hlavami jejich nesl, co záře pochodní svým libým, hřejivým světlem oblévala pohybující se jejich stíny a ztichlou chodbu křížovou.

Než to vše bylo už odpraveno a konec nadcházel.

Když Kris v celle byl poklekl, odpovídaje mechanicky na modlitby, za nichž mnichova duše počala se zdvihat a k odletu vznášeti, tu připadl slavnostní pokoj na jeho ducha. Myšlenka, jako smrt stará, silou přesvědčivou se mu vnucovala, a tož myšlenka, že podobný konec vezme život každého člověka, a on sám taktéž. Kde teď Dom Augustin ležel, tam

bude i on ležet se svou minulostí daleko dalekánsky za sebou, jejížto každinká maličkost dozná znova obživnutí svým významem pro věčnost. Všecky nepatrnosti klášterního života: včasné vstávání k nočním officiím, pozornost za nich, odpovědi na žehnání, řeholí předepsané pobyby, neviditelná hnutí duše, jež jednala nebo nejednala z lásky k Bohu, všechen niterný neklid, všechny poklesky, všechno usilování po dokonalosti, všechna ta nepřetržitá činnost za osmdesáti let — všechny ty věci, jež se jevily s jednoho stanoviska tak neuvěřitelně nicotnými, s druhého pak tak neuvěřitelně závažnými — vše to mělo býti teď vyšetřeno a sečteno a věčnému Soudci předloženo.

Hleděl na ustaranou, bolestně strhanou tvář starcovu, na pevně přimhouřené oči, na cukání neoholených rtů, i ptal se v duchu, cože se asi za tím vším tají, jakou to zvláštní rozmluvu má duše sama se sebou, nebo se svým Tvůrcem, nebo se vznešenými duchy nebeskými. A všecko to dálo se v uzounkém rámci čtyř holých stěn, s rozviklaným lůžkem, se zavřenými okenicemi, s kapajícími svíčkami, s křížem z popela na podlaze, s řadou postav a šepotem modliteb!

Slavnostní nálada působila na Krisovu duši jako zvuk varhan brzo se dmoucí, brzo zase klesající, odumírající. Jak prostinky a tklivy byly ty poslední obřady, to vyprovázení duše ubírající se k prahům věčnosti se vším tím, co jí bylo drahým a milým: s kropením svěcenou vodou, s bledým světlem svěc, libo-

zvučně konejšivou latinou! A přece — přece jak marným bylo by vše to úsilí zachrániti duši, jež se za svého bytu v těle pranic nestarala o svou spásu a jíž se teď nedostávalo sil k dohonění toho!

— — — — — — — — — — — —

Když bylo po všem, opustil cellu s nevypověditelně slavnostní vážností.

— — — — — — — — — — — —

Když se na jaře r. 1534 dály veliké události, nalézal se Kris ve stavu naprostého míru a pokoje a znepokojující zprávy o nich připadaly mu jakoby skřeky s jiné planety.

Jednoho dne přihnal se Dom Antonín Marks z oddělení pro hosty do kláštera s výrazem největšího rozčilení.

„Nesu noviny!“ pravil připojiv se Krisovi a jinému ještě mladičkému řeholníkovi, s nímž osamělému novicovi bylo dovoleno časem obcovati. „P. Humphrey z Londýna sdělil mi právě, že tam všecko vře.“

Kris podíval se na něho s chladnou lhostejností, čekaje na další zprávy.

„Povídá se, že p. More odepřel složiti přísahu a že se spolu s rochesterským mylordem nalézá v Toweru.“

Mladičký mnich byl samý výkřik a samý dotaz, Kris však ani nedutal. Bylo to věru smutné, než co mu bylo po tom? Co vůbec bylo komu do toho? Hospodin Bůh byl přece králem!

Dom Antonín měl však naspěch, a proto odkvapil k převorovi povědět i jemu tu no-

vinu, a za hodinku či dvě byl celý dům na nohách. Kris však spokojil se úplně s tou troškou, o kterou se s ním novicmistr sděliti za dobré uznal, a cítil cosi jako opovržení ke zděšeně vypadajícím mnichům, kteří šepotem za dveřmi porušovali „silentium“ (mlčení) a klid klášterní.

— — — — — — — — — — — — — —

Ba i když na sklonku léta do kláštera přijel komisař podrobit mnichy přísaze o následnictví, Kris valně si nevšímal toho, co se kolem něho mluvilo a dálo. Viděl pouze, že jakýsi vzácný pán klášterem se procházel, v zahradě povaloval, v kostele pak přední místo zaujímal; všiml si také, že novicmistr nechával na sebe po kapitulních shromážděních, dlouho trvajících, mnohem déle čekati, než jindy, než i to zdálo se mu nezávažným. Vše to ještě nemělo co činiti s tím, proč se všichni v tomto domě shromáždili — s dílem Božím a spásou duší; kterak by se také ta neb ona právní listina mohla vážně dotýkati tak vznešených věcí?!

Novicmistr mu řekl, že brať klášterní podepsala, řídíc se příkladem druhých, přísežní formuli a že tudíž není třeba se lekati, že nad nimi bdí řádoví představení.

„Já jsem se pranic nelekal,“ odpověděl Kris úsečně, a Dom Jakub pospíšil si pokárati ho a vyložiti mu, že měl proč se lekati, ale že novicové si vždy myslí, že všecko vědí a že jsou vůbec největší svízelí kláštera.

Kris prosil zdvořile za odpuštění a odebral se věnovat svým studiím divě se, že může na světě tolik motanic a zmatků býti.

Než taková nálada duševní nemívala stálého trvání; druhdy potrvala několik neděl, a tu nacházela duše jeho takovou útěchu a takový pokoj, že nemohl pochopiti, kterak že může někdo jiný život vésti. Domníval se, že vystihl pravé jádro a smysl života — a jak to bylo vše prostinké! Jediné Bůh a věčnost zasluhovali úvahy; život u vytržení strávený, pokud arci to bylo možná, mnohem více se snášel se skutečností, nežli život věnovaný obvyklé činnosti. Taková činnost a působnost nebyla — kolem do kola vzato — nic jiného, než ústupek, učiněný lidské slabosti a touze po změně. Rozjímání odpovídalo nejpřiměřeněji a nejpřirozeněji duši, jež znala sebe a Boha.

Než Kris byl nejenom novicem, ale i člověkem, a když ho ta nálada přešla, tu duše jeho mívala pocit hrozné hořkosti a prázdnoty; ponuré mraky vyvstávaly, vichřice nespokojenosti začala douti v nejtajnějších koutech jeho duše a za krátko rozpoutala se bouře bezútěšnosti.

Taková bouřlivá nálada objevila se u něho před professí.

A v těch strázních dostal psaní od otce, jež směl si přečísti a v němž p. Jakub z daleka narážel, nebylo-li radněji, by poodložil rozhodný a neodvolatelný krok na dobu klidnější. V Kristoforovi poskočilo srdce radostí

při myšlence, že by mohl všemu uniknouti. Až dosud nebyl si vědom, jak dalece dal se ovládnouti pohnutkou jeviti se bezúhonným v očích své rodiny a strachem pozbýti její vážnosti a úcty, kdyby před rozhodným krokem couvl; a tu najednou sám otec mu radí, by si ten krok ještě jednou dobře rozvážil; Krisovi se zdálo, jakoby se ve vysoké zdi klášterní byly provalily dveře, jimiž by se mohl k němu se ctí vrátiti!

Hrozný boj bojoval té noci sám se sebou.

Nikdy nepřipadalo mu noční officium tak unavujícně suchopárným. Kouzelný přelud, jenž spočíval na těch temných stěnách a na dvojí řadě mnišských kuten a skloněných hlavách, mystická krása ojedinělých plaménků, jež tu a tam vrhaly světelné „tučky“ na řezbu lavic a černé hábity, propůjčujíce zřejmosti a významu tomu, co by sic bylo v temno zahaleno zůstalo, zvláštní přitažlivost vysokého, žebry prolamovaného stropu, probleskujícího přítmím letním — vše to mizelo a se ztrácelo, zůstavujíc ho — jak se zdálo — při zdravém rozumu, kdy konečně chápal pravý stav věcí. Tam — za těmi příčními loďmi — prostíralo se město, kdež spali rozumní lidé, muži a ženy pospolu, děti pak na veliké posteli vedle v pokoji, tam spali s klidně stráveným dnem za sebou a novým před sebou; tam byly ulice, teď tmavé a pusté až na podřimující psy, tam visely štíty a tabule a hořejší patra skláněla se k sobě, tam od založení města bral se život svými vyšlapanými

stezkami a bráti se bude až do jeho zániku. A tam za městem vypínaly se chládek skýtající pahorky se svými zarosenými stráněmi, kudy před rokem jel, a za těmi kopci leželo zase celé Anglicko se svým lidským životem, s jeho různými zájmy a obchody. A nade vším tím klenula se čistá, hvězdnatá obloha, s níž Bůh se zálibou patřil na všecko, co byl stvořil.

A zatím on stál tu v kůrové lavici s nočními střevíci na nohou a černým hábitem na sobě, s hlavou vyholenou, skloněn k pultu, co z ohromného foliantu, jenž před ním ležel rozevřen s rožky ohmatanými a zamaštěnými, předčítal jednotvárným hlasem formulku za formulkou, s nimiž se byl stálým opakováním sice seznámil, ale doposud si jich neoblíbil, tam stál s těžkýma víčkama po kratkém spánku, co ho nohy bolely a pálily a duše jeho vzpourou zmítána byla.

— — — — — — — — — — — — — — —

Druhého dne poslal ho novicmistr s otcovým dopisem k převorovi. Co převor psaní četl, stál Kris pokorně u dveří, pozoruje převora zpod přivřených víček. Viděl jeho jemně vykrojený profil, měkká ústa a ruku jeho ozdobenou prstenem s emailovou malbou. Převor Crowham byl vzdělaný a učený muž, vůle arci neobzvláště silné, ale úslužný a sympatický. Odloživ psaní, obrátil se poněkud ke Krisovi ve své vyřezávané lenošce.

„Nu," pravil usmívaje se, „máte se rozhodnouti, chcete-li se věnovati sv. povolání.

Pravda, panují ve světě nepokoje, jak tu v tom psaní stojí, než co z toho?“

A znova se příjemně na novice pousmál a Krisa bylo trochu hanba. Na okamžik zavládlo ticho.

„Na vás jest se rozhodnouti,“ ujal se převor znova slova. „Myslím, že jste se cítil u nás šťastným.“

Kris sevřel rty a hleděl k zemi.

„Arci satan nenechá vás na pokoji,“ pokračoval převor. „Bude vám našeptávati všelicos proti složení slavných slibů. Kdyby tomu tak nebylo, potom bych se opravdu obával, že povolání nemáte.“

Čekal opět odpovědi, než Kris i tentokrát nic neříkal. Duše jeho byla takovou bezútěšností zalita, že si netroufal vysloviti, co vše cítil.

„Posečkejte ještě časek,“ pravil převor, „poručte se naší milé Paní a našemu patronovi a složte v jejich ruce váš osud. Za pár dní budete lépe věděti, na čem jste. Učiníte to a přijdete potom opět ke mně?“

„Učiním tak, p. převore,“ odpověděl Kris a vzav psaní vzdálil se, když se byl svému představenému uklonil.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Za týden se Krisovi ulevilo, dostavilo se poznání. Poslechl rady převorovy a myšlenka, že odpovědnost za rozhodnutí nespadá na něho, nýbrž na jeho nebeské pomocníky, působila konejšivě na jeho mysl. A když potom při mši sv. přisluhoval, poznal také, co odpoví.

Stalo se to v kapli nejblahoslavenější Panny, malé to stavbě, do níž se vstupovalo ze severní křížové lodi a jejížto okna hleděla přímo na cestu do města vedoucí. V kapli byl pouze on a sloužící kněz. Bylo asi sedm hodin ráno o svátku Sedmi mučeníků, celá místnost byla zaplavena mírným světlem ranním, ježto kaple chráněna byla vysokým kostelem na jižní straně se vypínajícím od ostrého světla slunečního.

Co se k oltáři brali, zazněl u hlavního oltáře chrámového zvonek k pozdvihování tak zv. mše familiaris, načež hned ztichli kroky kohosi, jenž se bral severní lodí křížovou. Kněz vystoupil po schodech k oltáři a postavil kalich na rozprostřený korporál, otevřel mešní knihu a sestoupil k stupňovým modlitbám. Liduprázdná kaple plná mírného jasu slunečního, ticho, rušené pouze cvrlikáním vrabce pod okapem, působily blahodárně na Kristoforovu duši.

Za mše zdálo se mu, jakoby s ducha jeho sňata byla clona a on jakoby dovedl opět svobodně a jasně mysliti. Všecko kolem něho jevilo se mu znova v dřívějším osvětlení a duše jeho nepochybovala, že znova mu oživlý význam všeho toho zavírá v sobě jediné správný výklad toho. Vše zdálo se mu teď prozářeno a prosyceno býti jasem vnitřního světa; ornát z červeného brokátu, jenž se — na stejné výši s jeho očima — stále sem a tam pohyboval a jehož forma se měnila dle toho, v jaké poloze se lokte knězovy ocítaly,

byl mu teď něčím více nežli kouskem drahé látky, alba pod ním něčím více než pouhým plátnem, kapuce pak přes náramník přehozená jevila se mu čímsi svátostním. Vzhlížel ke čmoudícím, žlutavým plaménkům před pomalovanou prací řezbářskou v pozadí oltáře, na vybledlé kameny vedle šedého vlysu oken, na němž bylo dosud znáti šikmé stopy dláta, na černé krokvoví nad hlavou a posléze se zadíval oknem se sloupy na husté, červencové listí olše, jež stála u cesty, a na oblohu ranním jasem planoucí ponad ní, a opět bylo mu jasno, co to vše znamená pro nesmrtelnou duši. Slova, jež byl za posledních neděl jen mechanicky odříkával, nabyla znova obsahu a života v očích jeho, a co knězi odpovídal, cítil duchovní chvění slov svých v tom tajemném světě, jehož pranepatrnou jen částí jeho duše byla. A posléze nadešel vrcholní okamžik, kdy levicí nadzdvihuje podolku ornátu, pravicí zvonkem znamení dával, že Pán nebes a země na oltář sestoupil; poslední sledy pochyb se rozplynuly, duše jeho znova se koupala klidná, spokojená a bezpečná ve světle, jež mu opět vzešlo.

Po ranní kapitule odebral se k novicmistrovi, by mu oznámil, že se rozhodl složiti slavné sliby, uznají-li představení to za prospěšno.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Koncem srpna opakoval tuto svou prosbu před celou kapitulou, prosba jeho byla vyslyšána a den professe stanoven.

Na to se uchýlil ještě do většího ústraní, by se na ten krok co nejlépe připravil.

IX.

ŽIVOT V LEWESU.

Za vedení mistra j u n i o r ů, jemuž svěřen byl dohled na mladé mnichy po několik let po professi ještě, pokračoval Kris v kolorování, pro něž byl za noviciátu veliké nadání osvědčil,

Umění to arci čím dále tím více mizelo, co zavedením tisku potřeba rukopisů stala se zbytečnou, nicméně přece v některých klášterech bylo umění to dále pěstováno jako vhodné cvičení za hodin pro ruční práci určených.

Krátce po novém roce pověřen byl Kris vykolorováním tištěného antifonáře, jehož okraje a začáteční písmena byla ponechána bílá. Kris odnesl si volné listy s velikou pýchou do oddělení nebo přesněji řečeno do dřevěné přehrady, jež mu byla vykázána v severní chodbě křížové.

Byla to malinká místnost, jedva šest čtverečních stop měřící, a osvětlována byla oknem do zahrady hledícím; byla téměř úplně vyplněna židlí, do zdi zapuštěným šikmým pultem a stolem, na němž umístěny byly barvy a štětce. Dveře vedly na chodbu, v níž se směli procházeti mniši, co už měli po slav-

ných slibech a zrovna naproti dveřím stála ohromná skříň, jež chovala v sobě klášterní knihovnu, a tam z těch knih bylo Krisovi dovoleno čerpati myšlenky ke svým pracím „illuminačním“. To bylo velikou událostí v tom životě z nepatrných jednotlivostí pozůstávajícím, že mohl teď jíti za svými vlastními myšlenkami, aniž byl obmezován na pouhé vyplňování barvami načrtnutých mu již obrysů, a nejkrásnější myšlenky ohledně výzdoby napadaly ho — což arci bylo nebezpečným pokušením pro roztržitost — za pobožností. Jakmile se ocitl ve své lavici mezi mnichy již se sliby, těkaly zraky jeho po hlavicích kulatých sloupů, po kamenných pletencích z listí a ovoce, ze štíhlých dříků vystupujících, po hroznych hlavách, jež v mitrách nebo korunách s výše shlížely, ba i po živých tvářích svých spolubratří a představených, jež se jasně odrážely o tmavé pozadí tesařské práce. I když oči své do knihy před sebou upíral, přece jenom se přistihoval, že myšlenkami svými jinde těká, že se obírá opět a opět světským zaměstnáním. Opravoval v duchu tu a onu nepovedenou křivku začáteční písmeny, nahrazoval prkennou nehoráznost dubovou větvičkou se žaludy a maloval usmívající se tvář p. převorovu mezi nohy (báj. zvířata) na spodku stránky, kdež se humor směl spíše uplatniti

Měl vždy velikou radost, když po hodinkové siestě ve spárně dveře své „boudy“ zavřel a k práci si zasedl. Býval vždy plný tepla

po spánku, tak že chladna v chodbě panujícího necítil, nicméně přece kladl nohy na stoličku na slámě postavenou, by se snad nenastudil, a pak obrátil se usmívaje se ke stolku.

Tam ležely všecky ty drahocenné věci: vraní péra, jež byla tak ostře přiříznuta, že téměř ani jejich špiček nebylo viděti, k vytahování nejjemnějších čáreček, dva druhy tužek, jedna tak zv. stříbrná, jíž prováděny byly bledě šedavé linky, druhá krevelová k leštění zlata; štětce z bobřích a srnčích chlupů, houba a pemza k radirování; růžky s černým a červeným inkoustem trčely na pultě a vedle nich roztahovaly se nůžky a pravítka. Na stole nalézaly se také barvy, jež se byl naučil tříti a míchati, tak roztlučený lapis lazuli (lazur), jenž se nejprve — dle nejnovější methody — nechal horkem zvápenatěti s lacinou modří německou na jedné a s indigem na druhé straně; prasinum (světle zelená barva); rumělka smíchaná již se suříkem a vedle rubrica;*) žlutý operment a především důležité barvy bílé, jako rozetřená křída a skořápky z vajec vedle běloby.

Ve zvláštní schránce, chráněné od průvanu a prachu, uloženy byly drahé zlatolisty (pozlátko) a v nádobečce bylo tekuté zlato, jehož se užívalo při jemnějších linkách.

— — — — — — — — — — — — — — — —

První prací jeho bylo zvláštním, k tomu již upraveným ocelovým pérem vytáhnouti

*) Rudka červená, hlinka. Pozn. překl.

tlusté červené čáry po straně textové, by potom vedle načrtl iniciálky a ozdoby. K tomu mínil použiti Fouquetovy methody z exempláře „hodinek“, jejž si byl vypůjčil ze skříně přede dveřmi a jenž vykazoval spoustu jemného lupení a listoví s medalionky uprostřed, jež byly spojeny spletenými hlohovými proutky, jež se vinuly kolem širokého okraje. V těch medalionech na prvních stranách mínil podati v miniatuře (v malém) pověstné ostatky v Lewesu chované, jako: volný rukáv blahoslavené Panny ve skleněném zvonci, pohár z Kány, Mojžíšovu hůl a Majdaleninu nádobu s mastí. Na posledních stranách, jichž nemínil tak bohatě vyzdobiti, vyobrazí ostatní relikvie a popřeje svému humoru potud volnosti, že vymaluje mezi závitinami na spodku jednotlivých stránek drobnince provedené podobizny svých spolubratří. Převora vymaluje s mitrou, ale dá mu tělo i končetiny lva; novicmistra zobrazí jak utíká — an mu z poletující kapuce vyčuhuje liščí ocas — před psem, jenž ve své levé pracce třímá důtky. Než měl ještě dost času o tom uvažovat, vždyť bude to trvati kolik neděl, než se dostane k posledním stránkám, zatím třeba provésti lupení a růžový plátek, jenž před ním na pultě ležel, věrně okopírovati se sterých hledisk.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Co se do práce dal, tím roztržitějším býval při mši sv. a při hodinkách, a nedělí za nedělí opakovala se táž litanie ve zpovědi. Odezíráme-li od radosti, jakou mu působilo tvo-

ření a načrtávání, již pracovní methoda zaneprázdňovala cele ducha jeho. Nejednou probudil se v dlouhé spárně všecek zpocen, protože se mu zdálo, že přiložil pozlátko, aniž by dříve dotyčné plochy podmaloval nezbytným mořidlem, anebo že svým stilem přejel přes nejpovedenější miniatury své. Než činil neobyčejné pokroky ve svém umění, a převor nejednou přišel za ním do jeho „boudy“ a díval se mu přes ramena, co jeho štíhlé prsty kostěným pérem zlato tak dlouho hladily, až se jako zrcadlo lihotalo nebo co štětcem prováděl na bílém papíře bezvadné křivky. Tu ho poklepal s úchvalou po ramenou a usmívaje se odcházel.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kris byl svrchovaně spokojen, že prosbě jeho za složení slavných slibů bylo vyhověno. Zdálo se mu, že našel život, jenž více než kterýkoliv jiný byl důstojný nesmrtelné duše. Denní cvičení směřovala k jedinému cíli, ke konání díla Božího, k velebení Toho, jenž všecko stvořil, jenž všecko zachovává a k Němuž se zase všecko vrátí.

O půlnoci vstávají k nočním hodinkám, aby spící svět neumlkl naprosto před Bohem, potom si jdou opět lehnout, aby znova povstali s vnějším světem a aby započali den s klaněním se ještě velebnějším. K božskému trůnu nesou se proudy nejčistší oběti z jednotlivých oltářů v ohromném kostele za mírného rána letního nebo za temna chladných dnů zimních, Kristofor rád vzpomínal jednoho

rána, kdy krátce po zahájení svého noviciátu byl v kostele a celá řada kněží k oltáři současně přistupovala sloužit mše sv.; za bzučení hlasů vznikla v něm mystická představa, že se nalézá ve světlé, zářící, milostí Boží prohřáté zahradě, v níž včelky připravovaly med — onu líbezně vonící sladkost, jíž Bůh — jak už dávno tvrzeno bylo — okouší, a když zazněl zvonek k pozdvihování, pokládal to za znamení, že tajemná ta krmě hotova a že každý oltář tone v lahodné vůni linoucí se z těch stříbrných nádob drahými kameny posázených.

Po prvních mších sv. následuje krátká přestávka, za které se v refektáři stoje požívá mixtum — chléb s trochou vína nebo piva — po krátké modlitbě, by dárce všech darů požehnati ráčil krmě a nápoje sluhů svých, a se závěrečnou modlitbou, kterou každý potichu za všecky dobrodince pomodliti se má. Zatím rozezvučí se zvon vyzývající k mariánské mši sv., aby mnichům připomněl, že třeba na přestávku pohlížeti jako na vložený ústupek; po terci a po mariánské mši sv. následuje shromáždění kapitulní, na němž se jednotlivci vyznávají ze svých poklesků a pokání se jim ukládá, kdy živí nástrojové k Božímu dílu bývají zkoušeni a čištěni k použití. O té předčítá se také martyrologium,*) jakož i některé modlitby ranní, by mniši pa-

*) Seznam mučeníků křesť. s vypsáním jejich života a utrpení. Pozn. překl.

mětlivi byli těch velikých nádob v Boží domácnosti, povolaných k tak vznešené službě. Potom se vyřizují různé klášterní záležitosti a pečeť se přitiskuje na tu neb onu důležitou listinu. Kristofor měl jednou příležitost podrobně si tu pečeť prohlédnouti, ježto mu byla k vyčištění odevzdána, i patřil tehda pln úcty na své nové čtyři patrony: sv. Petra, sv. Pankráce, sv. Pavla a Pannu Marii, již umístěni byli ve skalních výklencích nad útesem, pod nímž se valily vody Ousy, a Kris četl několikrát prosbu, jež se kolem vinula:

Dulcis agonista tibi convertit domus ista
Pancrati memorum precibus memor esto tuorum.*)

Po kapitule a po vykonání modliteb za zesnulého — byla-li smrt jeho ohlášena, — spolubratra nebo spolubratří následuje pausa rekreační (zábavní) v křížové chodbě, jakož i pro dokončení dalších domácích záležitostí, než se bratří znova shromáždí k hrubé mši sv. v kostele, při níž se práce a modlitby dopolední jaksi v jedno sbírají a nejsvětější obětí posvěcují. Ano i potom následující oběd je náboženským obřadem; zahájen bývá pozdravem Kristovým, jenž se svatozáří kolem hlavy visí prostřed stěny nad převorovým stolem, načež následují dlouhé modlitby, před jejichž ukončením nesmí si nikdo k stolu za-

*) Drahý mučeníku, Pankráci, k tobě prosebně se utíká dům (společnost) tento, pamětliv buď tvých tebe pamětlivých. Pozn. překl.

sednouti. Na zazvonění začne lektor na kamenné kazatelně na polední straně refektářové stěny svoje čtení a teprve na opětné zazvonění ozve se v kuchyni břinkot a třeskot a služební s bílými zástěrami před sebou vrazí do jídelny s mísami v rukou. Jakmile oběd započne, postaví se stranou nápoj určený pro chudé, před klášterní branou shromážděné, a krátce po té objeví se jejich zástupce v refektáři, by převzal svůj díl; po obědě seberou se všecky pozůstatky, by jimi opět potřební poděleni byli, co zatím komunita (brať klášt.) za zpěvu části děkoslovné modlitby do kostela se ubírá, by se tam ostatek díků po obědě domodlila.

Kristofor naučil se libovati si v tichých, zbožných půvabech refektáře. Požívání pokrmů stávalo se tam posvátným úkonem. Zamlouvala se mu panující při tom střídmost a přesná dochvilnost, jež podporovaly mohutný krucifix nade dveřmi s tklivým nápisem „Sitio“ (žízním), jakož i leštěné, těžké, ale úzké stoly dubové, lesknoucí se cínové příbory, složené ubrousky, čistě upravené a vydatné pokrmy, z nichž každý bratr dostával přiměřenou dávku, nevypověditelná důstojnost převorova, sedícího za svým stolečkem, uklánění se mu služebných, měkké díkučinění, jež se ze své monotonosti pomalu pomaloučku povznášelo k libozvučným terciím a oktávám jako prostá, přímá čára panelování (deštění tabulemi), jež tu a tam vybíhala v jeden nebo více listů. Zvláštní, úchvatnou pohádkou působilo na

něho, když v podzimní večery denní světlo malovanými okny pobledalo a předčitatelova tvář zdála se hořeti v záři dvou hořících svěc na pultě. A dozajista ta vypravování o svatých, výňatky z řádových pravidel, úryvky z Písma sv. klidně a jednotvárně odzpěvované z obavy, aby osobnost předčitatelova nezatemnila obsahu předčítaného — to bylo dozajista lepším doprovodem při jídle, jež samo o sobě vzato, jest přece hrubým úkonem, než horečné štebetání v nějaké světské jídelně a nežli překotná úslužnost placených sklepníků.

Po umytí rukou jdou mniši každý po své práci, kdežto novicové hrají v kuželky nebo jinak se vyrážejí; převor podělí napřed každého zahradnickým nářadím a pak započne robota s doporučením jí Božímu požehnání. Po ukončení této práce a po krátkém studiu sejdou se zase všichni v křížové chodbě, by se odebrali k recitování nešpor, jež se konají — jako hrubá mše sv. — s obřady dni odpovídajícími, po nešporách je večeře, při níž se zachovávají tytéž ceremonie jako při obědě. Po krátké přestávce následuje večerní čtení neboli kolace v kapitulním domě, po níž jest mnichům dovoleno jíti se ohřát u jediného arci, ale mohutného ohně, jenž za tím účelem udržován byl v ohřívárně. Posléze odpěn kompletář se Salve Regina po něm.

To bylo Krisovi takříkajíc vyvrcholením celodenních dojmů. Býval tu po celodenní práci vždy tak unaven, že toužil po loži, avšak tím přistoupením mnichů k nebeské Matce

před odebráním se na lože býval vždy potěšen a uklidněn. V kostele panovala v té době bezmála už úplná tma, poněvadž jen tu a tam nějaké světlo v dlouhatánské lodi hořelo a v mdlém jejich osvětlení ojedinělé jen klečely osoby; líbezná, známá melodie „Zdrávas královny“, doprovázená pianissimem varhan, připadala mu jakoby polibením na dobrou noc. Hluboce jímavá slova té modlitby neminula se nikdy účinkem na jeho ducha; býval všecek uchvácen tím výkřikem vyhnaných dětí Eviných, plačících a lkajících k Marii, jež svou poslušností zase napravila, co Eva svou svéhlavostí byla zkazila, v tomto slzavém údolí a tím posledním trojnásobným povzdechem o milosrdenství k „milostivé, přívětivé, přesladké Panně Marii“. Po nekonečně strázném a toužebném denních modliteb, po vznešenosti přesvaté oběti, po únavné jednotvárnosti žaltáře, po palčivých šlezích důtkami, po potu a znoji ruční práce, po napětí všech duševních sil za kolorování knih podobala se ta modlitba k Marii uchýlení se do mateřského náručí, v němž člověk nalezá útěchu ve vší bídě a nevoli.

Když se byli ještě v kostele svěcenou vodou pokropili, ubírají se mniši do spárny, táhnoucí se ponad kapitulním domem, chodbami a jinými místnostmi, by se oddali spánku až do půlnoci.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Vliv toho života, nerušeného vnějším rozptylováním, jevil se nejenom v lepším poroz-

umění a bystřejším pojímání niterného života, nýbrž i v Kristoforově bezstarostnosti o svět a o život lidí v něm, ba skorem v pohrdání jím. Ta duševní říše začala se po prvé před ním rozvírati ve všech svých podrobnostech a jevili se mu jako kopie — do jisté míry — přírody. I ona měla svou střídu počasí, své dlouhé léto plné tepla a jasu, svou zimu plnou ponurých omrzelostí, své úchvatné a oslnivé východy. Krista v duši, — když povstana procházel se Svou zahradou, plničkou libé vůně a líbezné hudby, nebo když stana, pozdravoval Svého tvora poselstvím Svých očí. Kris časem naučil se chápati, že se tyto duševní změny udávají nezávisle na něm, že se neodehrávají v jeho duši, ale že se spíše duše jeho v nich přeroďuje. Býval šťasten a spokojen, když dech Boží mrazivě vanul a Jeho světlo se zatemňovalo, a z toho zase všecek smuten a bez útěchy, když květy Boží milosti bujely očividně a hvězda života zářila a svítila.

Zatím však bralo se vše v zevnějším světě svou cestou, ale kdesi dalekánsky, že jedva co z toho bylo možná slyšeti nebo zříti, jako když se někdo dívá ze zámecké zahrady na ruch v ulicích pět set stop hluboko ležícího města. Bývalý jeho život v Overfieldu a Rudolfova činnost v Londýně připadaly mu bezpodstatnou, mátožnou činností, bezúčelnou a naprosto jalovou.

Než po něčem měnil se Kristoforův náhled a on nabýval přesvědčení, že nelze naprosto

zapuditi vnějšího světa a že nepříjemnost, k níž rozhodně dojíti musí ze srážky s povahami jeho z té míry protivnými, je zrovna tak jistá jako vše to, co se ho dříve nepříjemně dotýkalo. Don Anselma Bowdena chůze a mastná skvrna na jeho kapuci nikdy nevypraná a vždy do očí mu bijící, když se za ním do kostela ubíral, dráždily ho zrovna tak jako kdysi Rudolfův úsměšek; chraplavý hlas kantorův, jenž vždy o velkých svátcích zpíval, utrapoval ho právě tak jako tvrdohlavost jeho psa v Overfieldu nebo prasknutí tetivy na luku.

Když takové z á c h v a t y na Krisa přišly, zdálo se mu, jakoby právě tenhle dům propadl naprosté zkáze následkem takových případů. Převor byl malicherný, mistr juniorů tyranský, barvy pro kolorování určené méně cenné, sláma v jeho lůžku neobyčejně tvrdá, kapitulní dům samý průvan. A než byl od svého zpovědníka poučen, že tato duševní trýzeň není nic zvláštního, nýbrž že již před stoletími známky a účinky té nemoci byly rozpoznány, a než slova jeho uvážil a doporučených mu prostředků zkusil, vystál Kris nesmírně od nespokojenosti a zoufanlivosti, jež ho časem napadaly. Časem byli mu druzí nesnesitelnými, časem připadal si sám nesnesitelným, i činil si trpké výčitky, že se pokusil o tak vznešený život, anebo také podroboval přísné kritice své spolubratry, že stáhli život ten na tak nízkou úroveň.

Velikým, hrozným pokořením bylo pro něho, když byl ponejprv v kapitulním shromáždění obviněn z prohřešení se proti regulím.

Kleče na kolenou žaloval na sebe, — jak to bylo zvykem, — různé poklesky, jako že zbytečně při pití „chlemtal“, že jako předzpěvák falešnou antifonu zanotil, že v refektáři neposbíral dost pečlivě odrobinek, aby se potom, spokojen nepatrností svých provin, zvedl a s jakousi tajnou rozkoší vyposlechl doznání starého Don Adriána, jenž byl jednou zaspal, dvakrát své pivo vylil, svého superiora (převora) kritisoval a čtyřikrát za velikého s i l e n t i a sám se sebou nahlas mluvil a jenž teď chvatně, ale bezstarostně svoje poklesky odhrkával.

Když bylo po sebeobžalobách, spustili druzí s obviněními druhých, a tu zaslechl Kris k nemalé hrůze své vlastní jméno.

„Žaluji na Dom Kristofora Torridona, že dnes ráno při terci nedržel na uzdě svých očí.“

Bylo tomu skutečně tak; Kris zahloubal se tak velice do pozorování stínového účinku způsobeného krakorcem (konsolou) a do přemýšlení, jak by toho využitkoval při své malbě, že vynechal celý jeden verš až po hvězdičku, jež byla označením pro přestávku. V srdci jeho ozvala se pomstychtivost. Čekal jen, až by došla na něho řada, by žalobci stejnou mincí oplatil.

„Žaluji na Dom Bernarda Parra, že dnes

ráno při terci nedržel na uzdě svých očí. Díval se po mně.“

Řadou mnichů proběhla jedva znatelná vlna rozechvění; převor ujal se po té s jistou přísností slova, uložil vinníkům pokání, Krisa pak odsoudil k těžkému trestu, by si zasadil důtkami dvacet ran.

Když přišla řada na Krisa, by sám na sobě uložený trest provedl, shodil odhodlaně se sebe hábit a vysázel si s jakýmsi zuřivým zápalem dvacet ran.

Když se však chtěl vzdáliti, pokynul mu převor a odvedl ho do své celly.

Protižalování na sebe odporuje regulím — pravil mu. — Ať se to už vícekráte nestane! — a po těch slovech Krisa propustil.

Po několik dní potom bylo Krisovi tuhý zápas podstupovati proti své nelaskavosti, znova a znova ptal se sama sebe, zda nepohlédl zase mstivým okem na Dom Bernarda. Jakoby zlý duch byl mu našeptával trpká, urážlivá slova, jež si pro sebe opakoval, aby jich potom litoval. Než pátého rána stal se účastným onoho podivuhodného zavanutí milosti Boží, jež se v něm víc a více projevovala, a jeho raněná duše nabyla opět klidu a pokoje.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tož takového druhu byla pokušení, proti nimž bylo mu bojovati; tyto niterní útoky bývaly tak prudké, že mnohdy nevěděl, podařilo-li se mu je odraziti nebo ne; tak živě a svůdně představovaly mu z nenadání všeli-

jaké představy pýchy, nezkroceného hněvu a tělesné pochotivosti, že byste byli řekli, že sám je přivolával; nebýval arci často pokoušen ke hříchům slovním anebo skutkovým, — ale když se takové pokušení dostavilo, tu divoce naň doráželo. Ale co se týká oblasti myšlenek a představ, jakož i pohnutek, tu často se dopadal, jako by se byl octl u víru takových idejí, jež víříce kolem něho, znemožňovaly mu pořádně se pomodliti, kalily jeho úsudek a ohrožovaly otravou jádro jeho duchovního života. Tu pouštěl se znova a znova do boje, pohrdal pokoušejícími ho myšlenkami, zamítal je od sebe nebo propracovával se, — nejsa si toho ani jasně vědom, — k jasné a klidné rozvaze.

A když se nazpět ohlížel, ničeho nelitoval.

Pravda, že boj ten sváděn byl v nitru jeho, že nebylo na venek nic z toho všeho viděti, než právě proto byl to boj tím úctyhodnější, neboť potlačiti nejakou vtírající se vám představu nebo pohnutku bývá vždy těžší a co do účinků dalekosáhlejší než vítězství v čistě zevnějších věcech, však také neopominul několikrát za den poděkovali Pánu Bohu, že ho povolal k řeholnímu životu.

Bylo tu však jedno nebezpečí, jež pozornosti jeho ušlo a na něž upozorniti jej zpovědník zapomněl — tož nebezpečí falešného osamocení se. Jak dosud z řečeného vysvítá, theorie klášterního života směřuje k tomu, by se mu věnovali lidé nejenom pro spásu svou vlastní, nýbrž i pro spásu všeho lidu

vůbec. Kláštery byly místem, kde se v jistém slova toho významu provozoval (a dosud provozuje) duchovní obchod, tak jako řemeslníkova dílna pokládá se za místo určené k výrobě jistého druhu zboží a za tím účelem od lidí vyhledávána bývá. Na klášter pohlíželo se jako na dílnu, kde možná dosáhnouti milosti Boží, o čemž pracovaly vyvolené duše, oddávajíce se modlitbám a udílení sv. svátostí ku prospěchu druhých lidí. Kdykoliv otec rodiny chtěl nějaké duchovní dílo provésti, tož se odebral do kláštera za příčinou potřebných k tomu kroků, začež zapravil jistý poplatek k obživě těch, jimž provedení toho díla svěřil, tedy právě tak, jako když si někdo u kupce nějakou zásilku objedná a za dodání zásilky vše zaplatí.

Následkem toho však musili duchovní dělníci býti v jistém styku s těmi, pro něž pracovali. Pravda, žili mimo svět, nejsouce ovládáni jeho zásadami a nepodléhajíce jeho duchu, ale v jistém smyslu byli nuceni žíti ve světě. Bychom užili jiného přirovnání: byli povětrňáky, již ční od země do vyšších oblastí milosti, než základna jejich musí spočívati na zemi, sic by práce jejich byla špatně vynaložena. Musili se cítiti v tajemné jednotě a pospolitosti se světem, jehož se byli zřekli.

Kris na to zapomněl; pracoval a pracoval a dosahoval cíle svého úplně se osamocuje, než následky toho poblouznění vystupovaly v náklonnosti pohrdati světským životem. Často býval nedůtklivým k chudým, jimž měl po-

sloužiti; často posmíval se — aspoň potají — úzkostlivě vzrušeným lidem, kteří přicházeli do kláštera za příčinou odsloužení mší sv., obtížným ženským, jež u vášnivé vytrvalosti obléhaly dveře do sakristie, a zámožným rodinám, jež se povážně na hrubou v kostelních lavicích „naparovaly“ a jež přece měly také své duševní zápasy a jistých ohledů zasluhovaly.

Než brzo vrácen byl skutečnosti. Zapomínal pomalu, že žije v Anglii, jež se nalézala ve smrtelném věru zápasu, než upamatován byl na to způsobem dosti drsným v zimě po své professi.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ubíral se za jistou záležitostí, mistrem juniorů mu svěřenou, do vrátnice, když mu tu do očí padl neobyčejný ruch na dvoře. Stálo tam několik parádních koní a tak asi šest mezků, jež za uzdy drželi tři nebo čtyři cizí řeholníci a několik sluhů.

Kris stanul na rozpacích, neboť nebylo jeho věcí o hosty se starati, než co tam tak na vážkách stál, otevřely se dveře pohostinského domu a z něho vystoupili dva preláti s Dom Antonínem, vysocí statní muži v řeholním šatě, s křížky na prsou a drahými kožíšky na sobě. Kris neprodleně uskočil do křížové chodby, z níž byl právě vystoupil, i viděl je bráti se k bytu převorovu.

Odpoledne o nešporách opět se objevili, zaujali první místa v lavicích vedle převora, Kris pak poznal v jednom z nich slavného

opata colchesterského. Za nešpor opět a opět s úctou k němu pohlížel, neboť opat byl vynikající osobností, patřil k duchovním peerům, měl veliký vliv a těšil se z veliké slávy. Kris pozoroval tu otcovskou tvář, jeho důstojné pohyby a veliký safír, jenž se blyskotal na opatově ruce, když obracel listy své kolorované knihy.

Oba preláti byli i u večeře, sedíce na vyvýšeném místě vedle převora každý s jedné strany jeho. Potom následovala rekreace, než kromobyčejně brzo byli mniši zavoláni do kapitulního domu.

Převor v krátkém oslovení ohlásil shromážděným, že p. opat chce jim něco sděliti; potom si sedl a těkal poděšeným zrakem po obličejích svých poddaných, co zatím prsty jeho na kolenou nepokojně sebou poškubávaly a poskakovaly.

Opat krátce a stručně jim pověděl, že bída a soužení se všech stran klášterům hrozí. Zmínil se obaleně o zákoně supremačním, zdůraznil potřebu modliteb, napověděl, že doba zkoušky nadchází a že třeba, by každý své svědomí co nejpečlivěji zpytoval, a že nevědomí nejlépe učiní, budou-li se říditi radou a pokyny svých představených.

Celkem vzato, znělo to všecko neurčitě a neuspokojivě, nicméně vzal si Kris z toho trojí poučení: 1. že svět vede si neobyčejně čile a že se nedá prvním zbožným přáním odbýti; 2. že se svět strojí vytasiti s jakýmsi požadavkem, k němuž třeba bude vážné za-

ujmouti stanovisko, a za 3. že netřeba se ničeho lekati, dokud duše jejich si zachovají čistotu a zmužilost. Opat byl řečník, jenž uměl mluvit otcovsky mírně a zároveň úchvatně, a když Kris na něho patřil, cítil, že netřeba se opravdu ničeho lekati, dokud budou klášterníci míti takové zástupce a zastánce, a že by svět lépe udělal, kdyby se na pozoru měl, aby se neuvrhl v záhubu nárazem na tak neochvějné skály víry a svatosti.

Ale s příchodem jara ulehla na leweský klášter dusná atmosfera trapného napětí a očekávání. Došly tam zprávy, že More a Fisher pořád ještě jsou ve vězení, že složení přísahy na všech stranách se požaduje, že král všechny ohledy mimo pustil a že není již naprosto žádné vyhlídky na zažehnání občanské roztržky s Římem. Co se týká rozluky duchovní, o té mniši ještě vážně neuvažovali; pokládali se dosud ve spojení se sv. Stolicí, ať si vláda dělala co dělala, modlíce se pouze o to, aby se zase vše vrátilo do svých starých kolejí, by za své vzaly všecky pochyby a rozpaky, jimiž zmítány byly slabé mysli.

Než převorova tvář vypadala den ze dne bledší a ustaranější, duševní pak jeho nálada stávala se ode dne ke dni kolísavější.

Míval k bratřím krátké promluvy, ubezpečuje je jednou, že se vše příznivě utvařuje a že tedy především o to běží, by v poslušnosti jen setrvali a se zbytečně neznepokojovali, z toho zase prohlašuje, že jest všecko ztraceno a že každý musí se sám o svou

spásu starati. Po takovém zoufalém výlevu choval se několik dní zamlkle a morousovitě, pobubnovávaje potichu prsty po svém stolku, když za ním v refektáři sedával, anebo se procházeje křížovou chodbou s očima sklopenýma, cosi pod sebe mumlaje.

Koncem dubna vzkázal z čista jasna pro Krisa a pravil mu, že ho došly z Londýna zprávy, jež činí jeho tam přítomnost nevyhnutelnou, i poručil mu, aby se přichystal na cestu s ním. Za týden, na nejvýše za dvě neděle že vyrazí.

X.

ARÉNA.

V podvečer teplého dne květnového dorazil převor s Krisem do hospody v Southwarku, jež patřila k leweskému převorství.

Veliké, kamenné stavení to stálo na jižní straně Kater Laneu naproti kostelu sv. Olafa a mělo klenuté brány, z nichž jedna vedla do průjezdu taktéž klenutého, kolem něhož běžel vlys z pitvorných zvířat a lupení. V hospodě byla hrstka služebných a několik přátel převorových očekávalo našich poutníků v průjezdě; jeden z nich, mnich z farleyského kláštera, přistoupil k převorovi a cosi mu pošeptal.

Kris zaslechl vykřiknutí a těžký povzdech, ale byl příliš dobře vychován, aby se byl

ptal, co se stalo. Slezl s koně a odevzdav zvíře sluhovi, bral se za ostatními do hospody.

Převor stál už vedle mnicha v síni, jehož se horlivě na cosi vyptával a při tom nepokojně na všecky strany se ohlížel.

„Dnes?“ zvolal pojednou hlasitě a všecek ohrozen na mnicha se zahleděl.

Mnich přikývl bledý jako šatka a rty se mu jenjen třásly.

Převor obrátil se tu ke Krisovi.

„Dnes podstoupili smrt!“ pravil.

Tak před týdnem došla do Lewesu zpráva, že Kartuziáni byli odsouzeni k smrti, protože se zdráhali uznati krále za hlavu anglikánské církve, ale nikdo nevěřil, že by ortel ten byl také proveden. Kris cítil, jak mu krev ve spáncích buchotala, jak mu rty z nenadané vyprahly, když se té noviny dověděl.

„Já jsem při tom, p. převore, byl,“ pravil mnich.

Byl to zavalitý, bodrý muž středních let, jenž však v té vzrušením vypadal bledě a všecek zničeně.

„Byli oběšeni ve svém řádovém rouchu,“ pokračoval ve svém výkladě. „Převor Houghton byl první popraven,“ a připojil k tomu ještě několik hrozných podrobností.

„Nepřejete si, p. převore, shlédnouti popravné místo?“ ptal se. „Můžete si tam zajeti. Váš kůň stojí ještě před hospodou.“

Převor Robert Crowham hleděl chvíli na

něho se zaťatými rty, potom však rozhodně zavrtěl hlavou.

„Ne, ne," odpověděl. „Já — já musím nejdříve do kláštera se podívat."

Mnich podíval se potom na Krisa.

„Smím se tam podívat já, p. převore?" ptal se Kris.

Převor hleděl okamžik na něho jako bez ducha, potom přikývl několikrát hlavou a obrátil se ku dveřím, jež vedly do horních místností.

„Matičko nebeská! Matičko nebeská!" tak mumlal, co se vzdaloval.

Kris vrátil se s cizím mnichem do průjezdu, kdež ostatní stáli předěšeni a o čemsi pošeptmu hovořili, ale hned se rozestoupli, jakmile mnichy spatřili.

Kris byl unaven a uhřát, když byli přijeli, teď však necítil ničeho, leda nezdolnou touhu po shlédnutí popravního místa; pominul koně svého, jejž dosud sluha za uzdu držel, a pudem zamířil k řece.

Mnich na něho zahoukl: „Tamtudy, tamtudy, jenom ne tak rychle, vždyť máme dost času."

U schodků vzali si pramici, by se přes řeku přepravili. Lodník byl veselý muž, jenž slova nepromluvil, jenom si vesele pohvizdoval, co vesloval a člun pomalu se po hladině sunul. Ob čas pohlížel na mnichy. Kris seděl nepohnutě, pohlížeje očima, jež však — jak se podobalo — nic neviděly, přes širokánský proud, na jehož protějším břehu se

vypínala obrovská, ale při tom štíhle hore se nesoucí kathedrála. Byla tomu hezká řada let, co v Londýně nebyl, než nádhera a velikost města nečinily teď na něho žádného dojmu. Mělo pro něho jen potud význam, že bylo v těch dnech jevištěm mučenictví tak mnohých. Jeho duše, jež tak dlouho žila ve světě niterném, pohybujíc se pořád jenom mezi nadpřirozenými věcmi, sváděla zoufalý věru boj, aby se skutečnosti přizpůsobila.

Dvakrát či třikrát pohnuly se jeho rty, ruce se mu pod škapulířem v pěst zaťaly, ale neviděl a neslyšel zhola ničeho. Ba ani se neohlédl, když mimo ně plula bárka, z níž bohatě ubraní páni posměšně na ně pokřikovali. Druhý však mnich přes tu chvíli rozčileně a prosebně vzhlížel, neboť slyšel zřetelně dolétající k nim přes vodu pohrůžky, že teď, co pěkná hrstečka Kartuziánů byla na onen svět poslána, brzičko i na ostatní řada dojde.

Přirazili u schodů vedoucích k Blackfriarsům,*) zaplatili převozníkovi, jenž si pohvizdoval, i když peníze od nich přijímal, a pustili se podle vody, jež se do řeky vlévala, potom však zahnuvše na levo, nechali město za sebou. Brzo ocitli se na dlouhé, rovné silnici, jež vedla do Tyburna, neboť Kris nehorázně vyšlapoval, pranic se na svého průvodce neohlížeje, leda na zatáčkách, aby se od něho dověděl, kudy se má dále bráti. Za

*) Čtvrt londýnská jižně od Temže. Pozn. překl.

nedlouho vynořila se také před nimi vysokánská brána tyburnská.

Pojednou zatáhl ho cizí mnich, na jehož jméno se Kris ani nezeptal, za rukáv.

„Tudyto vlečeny byly sáně," *) zašeptal.

Ale Kris vytřeštil na něho oči, jakoby mu nebyl rozuměl.

Za chvilčinku stihli tyburnské brány a — před nimi objevila se skupina olšová.

— — — — — — — — — — — — — —

Bylo to širokánské prostranství plné prachu a udupané.

Kde jaký kousek trávníčku, jenž se tam u dvou stékajících potůčků byl rozzelenal, byl zničen a nadobro rozdupán. Od západu vrhaly olše dlouhé stíny, a ptáci cvrlikali v jejich snětích. Tu a tam stál hlouček lidí, kteří se zvědavě kolem rozhlíželi. Vykládajícího muže hlas rozléhal se prostranstvím, co jeho rámě hned se zvedalo, točilo, ukazovalo, a z toho zase klesalo — tři nebo čtyři děti choulily se k sobě, naslouchajíce ustrašeně, ale přece jenom s živou účastí.

Ale Kris viděl velice málo z toho všeho. Neměl očí pro to, co se kolem něho dálo. Zraky jeho upíraly se na nízký kopeček, jenž se vypínal tak as padesát kroků opodál, a na tři vysoké koly do trojúhelníku postavené a příčními trámci nahoře spojené.

Jako ve snách kráčel zaprášeným prostranstvím a udupaným trávníčkem tam k to-

*) V nichž zločinci byli na popraviště smýkáni.

mu kopečku, nevšímaje si mnicha, jenž cosi pořád pod sebe rozčileně mumlal; pořád víc a více se blížil, až jasně před sebou spatřil tři či čtyři oprátky, jež nehybně visely s příčního trámce. Nespouštěje s nich očí vydrápal se na vrch, až pod samými koly stanul.

Hluboké ticho panovalo kolem, co tam stál, hladě něžně jeden z těch kolů. Ostatní tam přítomní umlkli, když naše mnichy spatřili a jenom je pozorovali, co budou dělati.

Věže tyburnské brány nějakých sto kroků vzdálené, čněly teď k nebi liduprázdné, ale ráno byly diváky nabité. Za nimi táhla se dlouhá silnice se svými lány a velikánskými pánskými sídly, vedouc do města přímo naproti ležícího a potom do Westminsteru v pravo, do těch dvou doupat tygra, jenž před několika hodinami tak divoce vrčel, když svými pysky lízal červenou krev mučeníků. Jak nevypověditelně klidno a pokojno bylo teď vše vůkol; kromě švitoření ptactva v korunách stromů a jemného ševelu listí a zurčení vody, jež nyní opět čistá a nevinná proudila, třebas že ráno byla poskvrněna, nebylo ani hlásku slyšeti, a slunce stojící v stejné čáře s temenem kopečku, rozlévalo světlo své po prostranství, vrhajíc stín vršku i se šibenicí na něm skorem až k úpatí brány.

Než pro Krise byla celá ta prostora oživena vidinami; prázdně zející prostranství mizelo pod příbojem tváří; zdálo se mu, že vidí kolem sebe postavy, jež ho pozorují, do něho strkají, že se mu do očí dívá tisícero

očí a že všichni očekávají od něho nějakého činu, slova. Na okamžik pozbyl ba i vědomí svého já. Prudkost, s jakou na něho dorážely myšlenkové vlny a možná že i síla všech vzrušení, jež tu toho dne vzbuzena byla, vyhladily jeho osobnost. Ne, nebylo pochyby o tom, on že tu trpěl; vše ostatní bylo klam a mam. Stálým úsilím žíti věčnosti, dostavil se u něho teď trvalý stav. Zákony o čase a prostoře a okolnostech platné přestaly na okamžik existovati; Kris domníval se, že patří za okamžik věčně trvající na svůj vlastní zápas smrtelný a skon.

S hrozným napětím sil opět se po chvíli vzpamatoval, nicméně přece sebou trhl a udiveně se ohlédl, když se mnich jeho ramene dotkl.

„Viděl jste již vše," pravil přitlumeně sic, ale důrazně, „proto toho již nechte. Mohli by se i nás naposled zmocniti."

Než Kris kromě pohledu nevěnoval mu žádné další pozornosti, nýbrž obrátil se znova ke kolům.

Zde to tedy bylo, co ti stateční reci Boží trpěli, pod těmito zde břevny stáli s nohama v káře, jež se stala jejich triumfálním povozem, s hlavami ve smečce, jejíž zářez změnil se jim v odznak nebeský, a co pár slov ke shromážděným pronášeli, dívali se asi tam, kam on teď hleděl, k tyburnské totiž bráně, a totéž slunce, jež mu teď v zádech stálo, svítilo jim do očí.

Pořád ještě hladil drsné koly, když pak znova všecky podrobnosti na mysl mu vstoupily a on si uvědomil, že na těch břevnech houpala se smutná jejich tíže, tu se sklonil a políbil je, proud pak slz zalil mu oči.

Cizí mnich opětně zatáhl ho za rukáv.

„Pro Boha, bratře!“ pravil.

Kris obrátiv se k němu tázal se: „A kotel, — kde stál kotel?“

Kněz sice mrzutě se pohnul, nicméně přece ukázal mu na místo daleko od toho, kde lidé dosud stáli pozorujíce je, a Kris spatřil na břehu jedné z říček velikánskou černou skvrnu v půdě a hromádku popela.

Tam se oba pustili a cizí mnich byl povděčen tomu, že mohl opustiti místo tak do očí všem bijící. Kris ocitl se brzo na okraji zčernalého okoliska uprostřed vlhké a udupané trávy podle říčky. Šedavý popel ze shořelého dřeva byl teď na všecky strany rozvát, ale hrubá polena, jež pod kotlem hořela, do nichž vhozeny byly údy mnichů, dosud tam ležela ohořelá a začmouděná, a Kris pohlížel na ně omráčen a ohromen hroznou vzpomínkou na to. Jeho duch, vší silou se vzpírající prudkému otřesu, nebyl s to, aby skutečnost chápal. Společník jeho slyšel ho v jednom kuse potichu k sobě mumlati: „Ano, zde to bylo! Zde, zde stál kotel! Zde to bylo!“

Náhle se obrátil k svému průvodci a zahleděl se mu pronikavě do očí.

„Stál kotel opravdu tuhle? Víte to zcela jistě?“

Oslovený netrpělivě zabručel.

„A kdež by byl sic stál? Než pojďte, bratře, dost jste toho už viděl!“

— — — — — — — — — — —

Cestou vykládal mu různé ještě podrobnosti, co kdo z nich mluvil a jak se každý z nich choval. P. Reynolds ze sionského kláštera klidně a vesele se rozhlížel, když ze saní vystoupil; světský kněz, jenž byl jako šatka bledý, přimhuřoval v jednom kuse oči; kartuziánští převoři chovali se naprosto bezstarostně a nebojácně; rámě převora Houghtona bylo pro výstrahu druhým pověšeno na londýnské škole zv. Charter-house, hlavy však jejich byly prý nabodnuty na koly na londýnském mostě.

Kris pozorně poslouchaje kráčel pomalu, svíraje pevně v hrsti pod škapulířem kousek hrubé, bílé látky, již byl našel na blízku místa, kde kotel byl postaven. Lokal přímo každou podrobnost, kterou slyšel a zařazoval ji do rámce obrazu, který si v duchu maloval. Avšak obraz ten choval v sobě čehosi daleko více, nežli cizí mnich tušil

Tento kněz byl prostý muž praktického ducha a neměl ani potuchy o vidinách, jež mladý muž vedle kráčející byl viděl; nevěděl nic o víření andělů smrti a utrpení ve vzduchu nad šibenicemi, již čekali, by se chopili svýma vycvičenýma rukama duší po nebi toužících; neviděl nebeských tváří na zemi shlížejících, zmrzačených a přece tak oslavených paží vztahujících se k uvítání; neviděl

Marie s jejíma mateřsky laskavýma očima a se zástupem panen kolem ní; neviděl, jak se to vše, v bezpočetných kruzích těsně k sobě se přimykajících, v jase stále rostoucím vzhůru neslo k oslnivě bělostnému světlu nejvýše zářícímu, kdež Nejsvětější Trojice trůníc v milostné velebnosti očekávala statečných bojovníků, by je korunovala korunou věčné slávy.

XI.

BOJ.

Rudolf, jak si byl přesevzal, tvářil se, jakoby se snažil p. Tomáše Morea zachrániti, svědomí pak své konejšil zaklínáním se před Beatricí, že všecko jeho úsilí je marné, že nemá toho vlivu, jak se ona domýšlí. Pravda, zmínil se více než jednou před Cromwellem, že p. Tomáš je velice milý a učený muž a že ho pokaždé co nejlaskavěji přijímá, ba jednou osmělil se poznamenati, že nenahlíží, čeho smrtí jeho se docílí, než dostalo se mu ostrého pokárání s poznámkou, by se nepletl do věcí, po nichž mu nic není. Potom však Cromwell, když ho zlost přešla, prohlásil, že se okamžitě o smrt jeho nejedná, ale že Moreův houževnatý odpor proti nynějším poměrům je stálým nebezpečím pro královu politiku.

A politika ta nabyla teď určitějšího rázu. Na podzim roku 1534 začala osnova zákona

o králově svrchovanosti nad anglickou církví přesných tvarů nabývati. Rudolf měl příležitost několikrát nahlédnouti do dotyčných listin, ježto provádění všech takových věcí teď v rukou Cromwellových spočívalo, i byl všecek nadšen, ale zároveň též ohrozen šikovnou, téměř zchytralou stylisací jejich. Ustanovení vyznamenávalo se svou stručností a bylo tak sepsáno, jakoby do sebe zavíralo spíše jenom souhlas se zákonem, nežli zákonitý příkaz.

„Ačkoliv královský majestát," tak zněla ta listina, „po právu a spravedlnosti jest a musí býti nejvyšší hlavou anglické církve a od duchovenstva této říše na jich sněmích také za to uznán byl, tož přece pro osvědčení a potvrzení toho . . ., jakož i k potlačení a vymýcení všech bludů, kacířstev a jiných ohavností . . . má býti vážností nynějšího parlamentu stanoveno, že král, náš svrchovaný pán . . ., má býti pokládán a uznáván za jedinou nejvyšší na zemi hlavu církve v Anglii, tak zv. Anglicana Ecclesia." V dalším propůjčovala se králi plná moc jak ve světských tak duchovních otázkách.

Že návrh zákona tak dovedně byl podán, to bylo hlavně zásluhou Cromwellovou; pravilo se v něm výslovně, že se jenom znova prohlašuje a stanoví to, co jaksi vypadlo z paměti a praxe, a při tom dovoláváno se usnesení sněmu duchovenstva, jenž skutečně za předsednictví Warlamova přijal resoluci toho smyslu, třebas že ji obmezil dodatkem „pokud to zákon božský připouští".

Rudolf nevěděl, co si má o tom všem mysliti. S jedné strany zdálo se mu, že osnova chystaného zákona nemůže znamenati žádné radikální odchylky od staré víry, když tě jej duchovenstvo v jistém smyslu bylo přijalo; s druhé však strany slova „jediná nejvyšší na zemi hlava církve v Anglii“ zdála se nejen připoustěti, že koruna má svrchovanou moc nad důchody církevními, nýbrž též co nejrozhodněji zamítati jakoukoliv jurisdikci se strany papežovy.

„Běží tu o uplatnění zásady,“ poznamenal Cromwell, když ho kteréhosi dne prosil za vysvětlení, „zásady, jež vždy v Anglii platila; o jednotlivosti a přesnější nařízení že zatím neběží, to že se dá časem provésti.“

Rudolf nebyl bohoslovcem a tož se moc nezabýval tím, co že asi chová nebo nechová návrh toho zákona. Ostatně i u něho patrný byl vliv agnosticismu,*) jenž se v té právě v Anglii rozlízal, pochybnosti pak, jež ho časem napadaly, zaplašoval myšlenkou, že duchovenstvo přece proti zákonu tomu neprotestovalo. Za mnohem vážnější puntičkářského rozboru, kam až sahají práva jednotlivých autorit, o něž šlo, pokládal zaujetí rozhodného stanoviska k duchovní vlasti, jejíž moc byla tak citelná a jejíž požadavky byly tak velitelské. Jako Angličan cítil v sobě mocný odpor proti chomoutu, jejž — podle

---

ıka, dle níž o věcech absolutních (totiž celku světov. atd.) ničeho poznati nemů-
Pozn. překl.

jeho mínění — Řím usiloval uvaliti na jeho otčinu.

Parlament schválil dne 18. listopadu návrh supremačního zákona.

— — — — — — — — — — —

Rudolf přesvědčoval při každé vhodné příležitosti Beatrici, čeho všeho se odvažuje pro jejího přítele v Toweru, a líčil jí zrovna až úchvatně nebezpečí, v něž se byl proto již vydal.

Krátce po Božím Hodě vánočním seděli pospolu jednoho večera ve dvoraně v Chelseji. Na panelování vysoko sahajícím táhl se pletenec z lupení, z něhož tu a tam vykukovaly červené jahůdky. Nad šikmou římsou krbovou houpala se snítka jmelí a vzduch prosycen byl pronikavou vůní cesminy a vavřínu. Za nynějších okolností — povídal si Rudolf — trochu žalostné.

Minulý měsíc byla uražena nová etapa na Moreově cestě k smrti; obvinili ho z neudání ze zemězrády na základě usnesení, jímžto nezákonnost jeho dřívějšího odsouzení měla býti napravena — konec čím dále tím jasněji vystupoval.

„Pravil jsem vám, slečno Beatrice, že vše bude marné, a marným se to také osvědčilo, p. Cromwell nechce ani slova slyšeti.“

Beatrice podívala se, jak měla ve zvyku, nejprve na Rudolfa a potom zahleděla se znova k zemi. Seděla zpříma ve své vysoké lenošce, co ruce jakoby neživé spočívaly jí na klíně.

„Že jste vykonal, seč jste byl, o tom jsem přesvědčena," pravila něžně.

„Panu Cromwellovi nebylo to dvakrát milé," pokračoval Rudolf, tváře se co nejodhodlaněji, „než to se dalo očekávati."

Znova vzhlédla a Rudolf byl znovu zachvácen touhou urychliti svou věc a svěřiti jí, cože se v srdci jeho děje, než přemohl se věda, že by teď každinké slovo jeho bylo marné.

Bylo to slavnostní a pomalé namlouvání, jako pohyby minuetu; každý z nich zaujímal oproti druhému jisté stanovisko, ale ne z neupřímnosti, leda tu a tam se strany Rudolfovy, nýbrž že to byl přirozený oběma způsob tak se podávat a vyslovovati. Doba tehdejší stála ve znamení důstojnosti, tu a tam nejdivočejšími násilnostmi porušované. Na nejpůvabnější a nejnádhernější představení následovaly nejsurovější a nejsveřepější výpravy, jak tomu bývá v životě páva, jenž si ve dne vážně na slunci vyšlapuje, večer však vřeště sem a tam pohíhá. Než mezi těmito dvěma nebylo pro okamžik příčiny k příkrosti, ba Rudolf liboval si jaksi ve své vlastní povznešenosti a výbornosti a těšil se z obratného inscenování obrazů, při nichž hrál roli tak klidnou.

— — — — — — — — — — — —

Když jaro nastalo a šafrán trávu kropiti se jal podél řeky a slunce pořád větší a větší dráhy opisovalo, stísněnost a nejistota těžce počaly doléhati na domácnost v Chelseji.

Chudoba den ode dne dotěrněji se tam drala, většina jiných p. Tomášových usedlostí byla králem konfiskována, ač paní Alice směla doposud — z milosti královy — Chelseji za svůj majetek pokládati. Jedna drahocennost po druhé vytrácela se z domu, by aspoň nejnutnější mohlo býti obstaráno. Koncem zimy všechen soukromý majetek pí. Moreové byl stráven a syn její dluhoval vládě ohromnou sumu peněz za otce.

Na počátku května sdělila Rudolfovi, že se míní znova ucházet u Cromwella o pomoc a prosila ho, aby žádost její hleděl doporučiti.

„Co jsem měla hedvábného, je totam," pravila, „a zlatý řetízek s křížem, na nějž se jistě pamatujete, p. Torridone, byla jsem nucena taktéž prodati — minulý už měsíc. Opravdu nevím, co si počneme. P. More je tak tvrdohlavý," a tu se jí zalily oči slzami, „a my musíme týden jak týden za něho a za Wooda platiti 16 šilinků."

Vypadala tak slabě a bezmocně, co u okna seděla, jež teď zbaveno bylo svých hedvábných polštářů, z něhož viděti bylo na střechu novostavby mezi stromy probleskující, kdež se její manžel ještě před rokem tak rád procházíval, že se v Rudolfovi opět jednou svědomí hnulo a on si umínil, že seč bude možná podnikne.

Promluvil o tom s Cromwellem téhož jestě večera, když s ním v Hackney večeřel,

*) Šilink = 1 K 20 h r. č. Pozn. překl.

a velitel jeho sedě v hedvábném úboru ve svém křesle, jež měl od Wolseyho, podíval se, co prsty jeho svíraly stopku německé sklenice, jaksi podivně na něho.

„A čeho si tak, pane, přejete, abych učinil?“ tázal se kousavě.

Na to Rudolf, že to sám ani neví; snad že by slovíčko u Jeho Veličenstva uroněné...

„Řeknu vám, p. Torridone, jak já na to pohlížím,“ skočil mu do řeči Cromwell. „Zase jste chybil. Nebylo mým úmyslem, abyste se stal jejich přítelem, nýbrž pouze jím býti se tvářil.“

„Sotva bych toho byl docílil bez prokázání jim tu a tam nějaké službičky,“ odpověděl Rudolf klidně, ale s jakousi nevolí v srdci.

„Není třeba, byste se jím dělal,“ na to Cromwell suše, „čas k tomu již přešel.“

I postaviv sklenici na stůl vyvrátil se pohodlně ve svém křesle.

Přese vše to nedoznaly úcta a podiv, jež Rudolf k svému veliteli choval, újmy. Měltě Cromwell onu přitažlivost, jež je vlastní neobyčejnému a zároveň bezohlednému nadání. Pozorovati ho působilo Rudolfovi stejnou radost, jakou míval, když přihlížel výkonům obratného šermíře; Cromwell byl tak obratný a silný a vždy pohotový; tak nezdolný a trpělivý při obraně, tak bdělý při postřehování vhodného okamžiku k útoku a tak nemilosrdný, když se mu namanul. Obdivovatelé jeho neměli téměř ani smyslu pro ubohost jeho protivníka, jsouce naprosto uchváceni

jeho plánem válečným a pyšni na to, že mohou při něm působiti, následkem toho lidé citliví a útrpní stávali se tvrdými jako jejich velitel, když záměry jeho prováděli.

— — — — — — — — — — — —

Osud kartuziánských mnichů byl by se Rudolfa dotkl, — jak jím tak mnozí byli dojati, — kdyby byl býval pouhým divákem. Ale tak bylo mu při té tragedii přidělenou mu úlohu hráti, i byl všecek nadšen bystrostí Cromwellova postřehování a jeho rozhodnou ukrutností oproti té klidné rozjímavosti, v níž spatřoval hlavní nebezpečí pro královu politiku.

Rudolf přítomen byl napřed v Cromwellově paláci, když se k němu sami od sebe dostavili převoři beauwaleských, axholmeských a londýnských kartuziánů, by se ho pozeptali na význam královy svrchovanosti; než hned první jejich otázka, jak je to možná, aby laik měl v rukou klíče království nebeského, stačila, by bez dalšího výslechu posláni byli do Toweru.

Několik dní potom byl přítomen soudu za předsednictva vrchního archiváře, když Dom a Vavřinec z Beauvaleu a Dom Webster z Axholmeu znova byli vyslýcháni. Bylo tam ještě sedm aneb osm osob, laických a duchovních, a převoři byli znova do Toweru dopraveni.

A tak sledoval výslech za výslechem, z mnichů však nebylo možná žádné jiné odpovědi dostati kromě té, že nemohou napro-

sto se svým svědomím srovnati, by uznali krále za toho, za něhož jej prohlašoval zákon supremační.

Rudolfova zvědavost přivedla ho krátce před popravou převorů do kartuziánského kláštera; měl s sebou písemný úkaz od Cromwella, jímž mu zjednán byl přístup, kamkoliv by si přál, než nepronikl příliš daleko. Byl překvapen dojmem, jaký naň to místo učinilo.

Co se bral k vlastnímu klášteru, neslyšel ani hlásku kromě zpěvu dvou asi ptáčků slunících se nad stavidlem; dveře všech cell s jejich okénky posouvacími pro převzetí pokrmů byly zavřeny a za nimi hrobové ticho; Rudolf cítil, jak se mu srdce v prsou svírá při vzpomínce na život, jaký vedli lidé v těch domcích s maloulinkými zahrádkami, s dílnami, dlážděnými chodbami, kdež každý žil jako poustevník. Což nesmírně daleko bylo tohleto místo od ruchu a šumotu, z něhož on sem přišel! A přece nebylo ho tajno, že nade vším tím tak říkajíc vyřčen už ortel zkázy!

Ptal se sama sebe, jak asi přijali zprávu o tragedii už započínající — tihle vážní, bíle oblečení muži s oholenými hlavami a lícemi a s očima k zemi sklopenýma. Uvažoval, jaký asi účinek tahle novina měla, když k nim pronikala jako kámen, zvolna do hlubiny spouštěný, jenž po cestě nezůstavuje žádných kol. „Tam, za každými hnědě natřenými dveřmi," tak si v duchu povídal, „odehrával se zvláštní alchymistický výkon, při

němž každá nová zvěst a každá pohrůžka zvenčí kladena byla do tyglíku divě tlukoucího srdce a modlitbou a radostným uvítáním přetvořována v podivuhodný, nebeskou svatozáří sršící skvost," tak aspoň se domýšleli ti ubožáci; Rudolf pak s rozhořčeností si pravil, to vše že jest nesmysl, ti lidé že jsou lenoši a snílci. Vzpomněl si na úštipek, jejž byl slyšel o soudcích španělského vína týden jak týden u klášterní brány skládaných; jestliže ti muži masa nejedli, tož měli aspoň výtečný svítek vaječný.

Když však prošel kůrem laiků a octnuv se před mřížemi kůru pro „pátery", pohlédl jimi k bohatému oltáři s jeho svěsnami a pobočními sloupy, korunovanými pozlacenými, svíce držícími anděli, a k skvostně zářícímu oknu nad ním, od něhož se — jak by v nějaké osloně tonoucí — odráželo ciborium se svým hedvábným, nehybně splývajícím závojem, tu znova zachvácen byl posvátnou hrůzou.

Tu se scházívali ti zvláštní, mlčící muži; každý kámen byl takořka prosycen modlitbami odborníků v tom ohledu, třikrát za den vysílanými k nebesům — a za dvou- až tříhodinových bohoslužeb nočních, kdy svět pohroužen byl ve spánek, a mimo to za kapitulní mše sv. a při nešporách.

Srdce jeho však znova se začalo bouřiti, když si vzpomněl na všelijaké pověrečné historky, jež byli mniši do oběhu pustili.

Tak dvě léta — povídalo se — ukázala se nad městem kometa. Co se mniši od „matu-

tina“ (= jitřních hodinek), každý se svítilnou v ruce. tmavým klášterem brali, tu z nenadání vyšlehl z komety ohnivý paprsek a jasem svým ozářil celý kostel a zvonici, potom zase ve tmě zanikl. A krátce potom spatřili zase dva mniši – jeden ve své zahrádce, druhý na hřbitově — krvavě rudou kouli hrozivě se vznášeti vysoko v povětří nad domem.

A ondy — o svatodušních svátcích — při mši sv. k Duchu sv., sloužené po dokonaném triduu (třídenní pobožnosti) na ten úmysl, aby si vyprosili milosti, jakoukoliv obět, jež by od nich požadována byla, s ochotou na sebe vzíti, — slyšeli ne dva ani tři, nýbrž všichni, ani bratří laiků nevyjímaje, jak se za pozdvihování linuly s nebeských výšin jemné zvuky nevypověditelně líbezné hudby. Sloužící kněz poklesl horní částí těla na oltář nejsa schopen dále ve mši sv. pokračovati, ostatní pak mniši v lavicích byli radostí a hrůzou zároveň celí omráčeni.

Rudolf podíval se ještě jednou na oltář, když si na to vzpomněl, na řadu lavic v choru, potom na tmavou klenbu nahoře a na planoucí okna po stranách a v předu, — a ptal se sama sebe, bylo-li by to pravda, zda Bůh opravdu promluvil a bran nebes na minutku pootevřel, aby se z nich vylinuly zvuky nadhvězdné hudby.

Ne, není to pravda, povídal si; to se jenom zdálo člověku, jenž se nespavostí na rozumu pomátl, jenž se z postu a tuhé kázně zbláznil; jednomu se to zdálo a vyblábolil to

pak ostatním, z nichž žádný nechtěl býti pokládán za méně duchovně rozpoloženého a méně vnímavého k božským zjevením.

Hnědá postava objevila se v té u oltáře, by rozžehla svíce k nešporám; držela v ruce voskový sloupek a světélko na jeho konci pohybovalo se jako hvězdička na pozlaceném a vyřezávaném pozadí oltářním. Rudolf otočiv se, vyšel ven.

Čtvrtého května byl při popravě třech převorů a druhých dvou kněží v Tyburnu. Ohromné množství lidu bylo se sešlo na to podívat, skorem celý soudní dvůr tam také byl, ano šeptalo se tu a tam, že sám král byl mezi pěti jezdci, kteří se byli dostavili v strůji pobřežních „hraničárů“ a již se až po zuby ozbrojení se spuštěným hledím kolem šibenice byli rozestavili. Příšerné ticho zavládlo, když mniši ve svých hábitech byli na saních k popravišti vlečeni. Skoro najednou byli na zem shozeni a vražedná řež vykonána na nich, ani ještě dýchali.

Rudolf vrátil se domů plný planoucí odhodlanosti, taková tragedie, jakou byl viděl, byla nutností, silnou vzpružinou ať už v tom nebo onom směru. Byltě již dříve toho přesvědčení, že tihle trpitelé jsou na scestí, a teď se v něm ještě více utvrdil. Právě jejich trpělivost popuzovala ho až k vzteku.

Rozumí se samo sebou, že za takové „činnosti“ nevěděl nic o bratrově přítomnosti v Londýně, a proto byl nemálo překvapen, když mu druhého dne odpoledne pan Morris

zvěstoval, že p. Kristofor na něho čeká dole v přijímacím pokoji.

Co se dolů bral, tázal se sama sebe, cože Kris v Londýně honí a cože mu asi míní sděliti. Čekal v té právě době také Beatrici s její komornou, jež mu měla cosi vyřídit a spolu donésti balíček dopisů, jež slíbil panu Tomáši Moreovi dodati. Byl však odhodlán vlídně bratra přijmouti.

Kris stál ve svém černém řeholním rouše na protějším konci ořechového stolu vedle krbu a ani se nepohnul, když se Rudolf usmívaje a klidně k němu blížil. Tváře jeho byly přepadlejší, než se kdy bratr pamatoval, čistě oholeny, s prohlubinami pod očima, jež plály jakýmsi divným ohněm.

„No, Krise!“ pravil Rudolf a stanul překvapen jeho nehybností.

Tu obešel Kris několika chvatnými kroky stůl a vztáhna poněkud rukou ze široka blonkajících rukávů, pravil: „Ach, bratře, přišel jsem tě odtud odvést; totě bohaprázdné místo!

Rudolf překvapením o krok ucouvl.

„Zbláznil jsi se?“ pravil dost chladně, než cítil, jak se mu srdce pověrečným strachem chvěje.

Kris popadl oběma rukama Rudolfa za rameno vězící v druhém hedvábném rukávě a pravil: „Ty musíš se mnou; pro Ježíše Krista, bratře! Nesmíš ztratiti duši svou.“

Rudolf cítil, jak se v něm staré opovržení zase zvedá a všechen strach ze srdce jeho

zatlačuje. Přítomnost bratrova tak mu povědomá vyvážila úplně náboženskou suggesci jeho roucha a úřadu. To to bylo, čeho se obával a co skorem očekával, že klášter učiní z jeho blouznivého bratra — fanatika.

Ohlédl se na dveře, jež byl nechal otevřeny, než v domě bylo ticho. Obrátiv se k bratrovi pravil všemožně se přemáhaje: „Sedni si, Krise!“ a vyvinuv se mu z rukou šel dveře zavřít, potom se obrátiv pustil se mimo bratra k židli, jež stála zády k oknu obrácena.

„Nesmíš si počínati nerozvážně a divoce,“ pravil rozhodně. „Sedni si, Krise!“

Mnich prošel mimo něho ke krbu z druhé strany a znova se na něho zahleděl, ale nesedl si. Zůstal státi u krbu shlížeje na Rudolfa, jenž seděl na židli s nohama přes sebe přeloženýma.

„Jaké mi to bláznovství?“ pravil opětně Rudolf.

Kris strměl na něho s okamžik ani slova neříkaje.

„Proč, proč,“ — nakousl a pak se odmlčel.

Rudolf cítil, že jest pánem situace, a proto si umínil, že bude s bratrem jako otec jednati.

„Můj milý hochu,“ pravil, „ty jsi se v Lewesích vžil v jakýsi druh bláznovství. Kdy pak jsi přibyl do Londýna?“

„Včera,“ odpověděl Kris pořád ještě tak divně na něho patře.

„Tož tedy,“ začal Rudolf.

„Ano, ty si myslíš, že jsem jako pozdě přišel, ale já jsem to viděl," na to Kris. „Byl jsem tam večer a všecko jsem znova viděl."

Jeho čivové napětí — jak se zdálo — povolovalo v teplém ovzduší zdravého rozumu lidského, jenž vládl v tom úpravném pokojíku. Rty jeho počaly se chvěti a zpola se obrátiv chytl pravicí po římse krbu.

Rudolf si povšiml s jakousi pohrdavou útrpností, že těžké řasy mnišské kutny téměř ničeho neobjímají a že jeho zápěstí, z něhož se byl rukáv svezl, jest skorem jako palach slabounké. Rudolf cítil, že nekonečně vyniká nad svého bratra, tak že si mohl dovoliti chovati se k němu velikomyslně a laskavě.

„Milý Krise," pravil usmívaje se, „vypadáš vyhladovělý a bídný. Mám říci p. Morrisovi, by ti donesl něco k jídlu? Domníval jsem se, že vy mniši jste trochu lépe krmeni než jak vidím."

V příštím okamžiku ležel Kris na kolenou na podlaze šáším postlané, ruce jeho obemkly bratrova kolena a jeho blouznivé oči vzhlížely k němu s fanatickým zápalem prosebným. A z úst proudem dravým řinula se mu slova.

„Rudolfe," tak k němu lkal, „drahý bratře, pro Ježíše Krista pojď se mnou odtud! Slyšel jsem vše. Vím, že ty ulice zde jsou krví zbarveny a že v ní i tvoje ruce smáčili. Nesmíš ztratiti spásu duše své. Vím vše, všecinko: musíš odtud! Pro Krista Pána!"

Rudolf se mu vyvinul a povstal, odstrčiv židle.

„Nebesa!“ zvolal. „Mám bratra — blázna. Vstaňte, pane! Nechci v domě svém žádných komedií.“

Zadupal prudce nohama pohlížeje pevně na bratra, jenž byl sklesl na své paty.

„Vstaňte, pane!“ opakoval znova.

„Vyslyš mě, bratře?“

Rudolf se roztazoval.

„Vyslechnu tě, budeš-li rozumně mluviti. Myslím, že třeštíš.“

Kris se zdvihl. Všecek se třásl a ruce se mu poškubávaly a zatínaly.

„Tož tedy slyš,“ pravil, a hlas se mu lámal. „Jde o to —“

„Sedni si,“ skočil mu do řeči Rudolf a ukázal na židli.

Kris se posadil. Rudolf přistoupiv ke dveřím, otevřel je.

„Morrise!“ zavolal a pak se vrátil ke své židli.

Tak s dva, tři okamžiky panovalo hluboké ticho, po té bylo slyšeti na chodbě kroky a vrznutí dveří. Páně Morrisova rozšafná tvář patřila klidně a neodvratně na svého pána.

„Dones,“ velel Rudolf, „masovou paštiku a vína!“

Mrskl po sluhovi významným pohledem, na okamžik švihl okem do předsíně, potom však opět zavrátil očí na Morrisa. Nevyčetl mu však z očí žádné odpovědi. Mlčky vyklouzl sluha z pokoje, nechav za sebou dveří pootevřených.

Rudolf obrátil se opět k bratrovi.

Kris měl kdy zatím se upokojiti; seděl tam po svém dramatickém výbuchu všecek bledý a vážný, ruce maje sepiaty pod škapulířem.

„Nuže mluv!“ pravil Rudolf s laskavou pohrdou jako spíše. Začal chápati, jaká moucha na jeho bratra sedla; i umiňoval si, že vystoupí otcovsky sice, ale rozhodně. Třeba hned na místě dáti tomu mladému bláznu naučenou.

„Jde o to,“ pokračoval Kris chvějícím se dosud hlasem, jenž se však stával čím dále tím jistějším. „Lid Boží má býti pronásledován, o tom nelze už pochybovati. Ti, co včera byli utraceni, byli světci, a p. Cromwell vězí za vším tím, a — ty mu sloužíš.“

Rudolf náhle vztyčil hlavy, by se ujal slova, ale bratr ho předešel.

„Vím, ty mne pokládáš za blázna, a troufám si říci, že máš pravdu. Ale vím také, že bych raději byl bláznem, než — než —“

„. . . než darebákem,“ doslovil Rudolf. „Děkuji ti, milý bratře, za tvá dobrá mínění. Než nechme toho. Tys tedy jako přišel poučit mne, co bych měl činiti?“

„Přišel jsem spasit duše tvé,“ na to Kris nespouštěje očí svých s bratra.

„Jsi velice laskav ke mně,“ v odvět dal Rudolf trpce. „Než nepřeji si už žádné další komedie.“ Náhle se odmlčel, ježto se dveře otevřely. „Tu je, Krise, jídlo. Ty nejsi svůj,“ mrskl opět po svém sluhovi, „tys, myslím, dnes ještě nic nejedl.“

Co se p. Morris měl k odchodu, vyhlédl opět do síně.

Kris si jídla ani nevšimnul. Zdálo se, že vůbec ani nezpozoroval příchodu a odchodu sluhova.

„Pravím ti," stál na svém, upíraje na bratra svoje vytřeštěné oči, „pravím ti, pronásleduješ lid Boží, a já jsem přišel nejen jako bratr, ale i jako řeholník varovat tě."

Rudolf ukázal usmívaje se rukou na mísu a na láhev. To však podráždilo Krise až ke vzteklosti, neboť z očí dštily mu blesky a ústa se mu zatínala, když se náhle zvedl.

„A já ti pravím, kdybych hlady zmíral, nevzal bych v tomto domě ani odrobinky chleba, neboť je to dům nepřítele Božího."

Vztáhl prudce levici a srazil láhev s vínem se stolu. Červené víno rozlilo se po podlaze.

„Hle, tu krev teče před očima tvýma," jal se křičeti všecek hladem, nevyspáním a hrůzami, jež byl převiděl, šílený, „země volá k nebi o pomstu proti tobě!"

Když láhev se stolu byla spadla, vyskočil Rudolf, i stál tam, všecek se třesa a pohlížeje se založenýma rukama pronikavě na mnicha. V té otevřely se tiše dveře, a p. Morris stanul na prahu jako na stráži, ale slovíčka nepronesl, tak že ho ani ten, ani onen z bratří nezpozoroval.

„A kdybys desetkrát mým bratrem byl," křičel Kris, „přece bych se ruky tvé nedotekl!"

Tu bylo na domovní dveře zaklepáno, načež sluha zmizel.

„Ať jen vstoupí, třebas to byl král sám," vzkřikl mnich, „ať jednou slyší pravdu!"

V té byl sluha přes všecko své protestování odstrčen, a do pokoje vstoupila Beatrice.

XII.

VÍTĚZSTVÍ.

Za nastouplého ticha bylo slyšeti toliko vláčné šustění dívčiných šatů. Dveře se tiše přivřely a p. Morris stanul v pokoji poněkud ve stínu u okna připraven přiskočiti ku pomoci, kdyby třeba bylo, Beatrice popošla tak s dva kroky do pokoje a stanula tam vztyčená a v důstojném postoji. Byla trochu bledá a pohlížela s jednoho bratra na druhého, již na ni „výrovali" jako na ducha.

Rudolf ujal se první slova, když byl napřed dvakrát či třikrát spolkl sousto, jež mu chřtán ucpávalo. Nutě se do úsměvu pravil: „Ah, to jste vy!?"

Beatrice postoupila o krok k němu blíže, patříc na Krisa, jenž tam stál s napiatým výrazem v zsinalé tváři a s vytřeštěnýma, planoucíma očima.

„Pane Torridone," pravila měkce, „donesla jsem vám ten balíček. Moje komorná má jej u sebe."

Za těch slov pohlížela zpytavě na Krisa.

„Ó to je můj bratr," vyjekl Rudolf přihořkle, zavadiv pohledem o bratra. „Opravdu, on je to!"

Tu pozbyl Kris znova vlády nad sebou.

„A to je můj bratr—vrah; skutečně on je to!"

Beatričiny rty se rozevřely, víčka její zamrkala. Potom vztáhla nerozhodně pravici k Rudolfovi, ale když on k ní pokročil, nechala ji zase klesnouti.

„Slyšela jste ho?" tázal se Rudolf.

„Nerozumím," na to dívka, „váš bratr..."

„Ano, jsem jeho bratr, Bůh mi pomoz!" zabručel Kris.

Beatrice se znovu na okamžik odmlčela, co výraz opovržení zohyzdil její tvář.

„Slyšela jsem dost, p. Torridone. Nešel byste se mnou?"

Kris o krok pokročil.

„Nevím, kdo jste, paní," pravil, „ale máte vůbec pojem o tom, kdo je tenhle pán? Víte-li, že je to stvůra p. Cromwellova?"

„Vím vše," na to Beatrice.

„A byla jste také v Tyburnu," tázal se Kris trpce, „snad s tímto mým bratrem?"

Beatrice podívala se vyzývavě na něho.

„Co proti němu, pane, máte?"

Rudolf učinil posunek, jakoby chtěl mluvit, ale dívka srazila ho z toho.

„Ráda bych to věděla. Co proti němu máte?"

„Je stvůrou Cromwellovou, jenž zosnoval smrt svatých Božích. Tento bratr můj, jak

jsem slyšel, byl při jejich výslechu a při jejich popravě. Není to dost?“

Kris byl opět pánem nad sebou, ale slova jeho byla jako lučavka sžíravá. Rty se mu za řeči křečovitě svíjely.

„No?“ tázala se Beatrice.

„No, není-li toho dost; jak se to má pak s Morem a rochesterským mylordem?“

„Byl dobrým přítelem p. Moreovým,“ odpověděla Beatrice, „to já vím.“

„A dopomůže mu k mučenické dozajista koruně,“ ušklíbl se Kris.

„A už nic více proti němu nevíte?“ tázala se dívka klidně.

Mnich se zachvěl od hlavy až do paty; otevřel rty, ale hned je zase sevřel, plamen v očích jeho na okamžik vyšlehl, potom však potuchl, zaťaté ruce se pozdvihly, aby hned zase sklesly. Posléze vypravil zcela klidně ze sebe: „Ne, paní, víc už nic proti němu nemám.“

Beatrice pustila se pokojem k Rudolfovi a položila mu ruku na rameno, pohlížejíc pevně na Krisa. Rudolf dotekl se na okamžik druhou rukou svou její, potom ji vztyčil a učinil jí významný posunek směrem ke dveřím.

Kris obešel stůl; p. Morris otevřel s lhostejnou tváří dveře a vyšel za ním, zanechav Beatrici samu s Rudolfem.

— — — — — — — — — — — —

Kris vrátil se večer před tím z Tyburnu až k šílenosti rozrušen. Hluboce nešťasten, sám a sám strávil celý ten večer, z dum těž-

kých nevycházeje. Ani oka za celou noc nezamhouřil, neboť hrozné vidiny v jednom kuse táhly před jeho duševním zrakem, co se z boku na bok převracel na svém úzkém loži v cizím pokoji. Znova a znova vznášel se Tyburn se svými přeludy před ním ; viděl silné oprátky, slyšel skřípání jejich a mručení davů, cítil ostrý zápach kouře z hořících polen a husté, z kotle vyvalující se páry. Jednu chvíli zdálo se mu, jakoby světnička, ve které ležel, byla plna bíle oblečených a němých postav, jež ho pozorovaly, bledých, bezvýrazných tváří, očima kamsi daleko se upírajícíma. Přes tu chvíli vrhal se na kolena, mrskal se důtkami, by také měl pocit bolesti, než mír jeho Bohu zasvěceného života byl tentam. Pro něho nebylo již ani nebe, ani Spasitele, ni lásky. On byl tu přikut všecek zdrcen a potřen v tom odpadlickém městě, jehož hluk a křik až do jeho komůrky stoupal. Úchvatná vise, že se mu dostane vítězné palmy, rozplynula se v niveč, podobala se pohádce dávno slyšené. Cítil se zkrušeným fysickými vlivy, hrubými podrobnostmi tragedie — škrcením, krví, kouřem, ostrým puchem zástupů; nebe zastíral mu čmoud a dým.

Teprve druhého dne, když s převorem a asi s dvěma cizími ještě mnichy seděl a znova slyšel hrozné to vypravování, jakož i o tom, co že More a Fishera čeká, uvědomil si jasně význam Rudolfova postavení. Nevěděl více než dříve, ale nabyl náhle porozumění pro to, co věděl.

Jeden z mnichů zmínil se o spoluvině Cromwellově na těch hrozných událostech a převor, jenž tam seděl, hlavu do dlaní maje zabořenou, jen očí trochu zavrátil a na okamžik smutným pohledem na Krisovi spočinul. Kris okamžitě mu porozuměl.

To tedy bylo dílo, jež bratr jeho konal. Seděl tam ještě více bez sebe než prve; před jeho duševním zrakem snuly se obrazy neznámých mu poradních síní, v nichž zasedali velicí mužové v hedvábí ubraní na povýšených místech, a Rudolf byl mezi nimi, Zdálo se mu, jakoby slyšel jeho štiplavé otázky, jimiž se zavrtával až na samé dno víry obžalovaných, jimiž na světlo vynášel přítulnost obžalovaných k náměstku Kristovu, jejich neochvějné přesvědčení.

Za oběda jenjen mu oči plály, než převor toho nepozoroval, ježto se sám nalézal ve stavu vášnivého vzrušení, a když od stolu vstali, dovolil beze všeho Krisovi navštíviti bratra, přeje-li si toho.

Kris pobíhal chvíli po obědě nepokojně svou světničkou sestavuje si celé řeči, v nichž se ohrazoval proti tomu, co se bylo stalo, a spolu své hrůze nad tím, jakož i žalu výrazu propůjčoval, ale ať dělal co dělal, upokojiti se nemohl. A tož se posléze odebral do Westminsteru, úzkostí všecek trna o Rudolfovu duši a zároveň nevolí a rozhořčením proti bratrovi plana.

A teď za večerního chladna sestupoval znova k řece jsa si vědom, že svou výstřední

prudkostí svou vlastní věc poškodil a pozbyl práva o tom mluvit.

— — — — — — — — — — — —

Byl to opět zvláštní večer, jejž po večeři v převorově pokoji strávil. Týž mnich, jenž ho byl den před tím do Tyburnu zavedl, Dom Odo, byl tam zase. Kris, jenž pociťoval teď protičinnost své rozuzdané prudkosti, seděl vysílen a horečně rozechvěn v jednom koutě, hned výstup, jejž s Rudolfem měl, znova prožívaje a nové důvody, jež měl přednésti, vymýšleje, hned zase rozmluvě přislouchaje a smysl její uvědomiti si se namáhaje.

Zdálo se, jakoby krvavé události teprve byly počaly.

Bedale, cornwallský arcijáhen, byl tyto dni u Kartuziánů; viděli ho tam jet a potom s několika knihami pod paždí ze dveří vystoupit. Vstoupil tam branou, nad níž bylo rámě převora Houghtona večer před tím pověšeno. Všeobecně se čekalo, že teď ještě více zatykačů vydáno bude.

„Co se týká Jeho biskupské Milosti z Rochesteru.“ pravil mnich, jemuž, jak se zdálo, zvláštní potěšení působilo, že může býti Jobovým poslem, „a p. Morea, nepochybuji ani za mák, že budou odsouzeni. Trvají neoblomně na svých názorech. Slyším, že mylord je těžce nemocen, i budu se modlit, aby ho Pán Bůh k sobě povolal. V Římě prý ho jmenovali kardinálem, ale Jeho Veličenstvo prý se zapřisáhlo, že se postará, by neměl nač kardinálského klobouku posaditi.“

Potom se rozpovídal o biskupovi, líče jeho utrpení v Toweru, neboť bylo mu přes osmdesát let a neměl téměř ani, čím by nahoty své přikryl.

Kris pohlížel opět a opět na svého představeného. Převor seděl tam ve své vysoké lenošce, hlavu maje o ruku opřenou, tiše a zamyšleně; toliko když Dom Odo na okamžik se odmlčel, vzhlédl nevrle a pokynul mu, aby pokračoval. Jakoby se nemohl dost naposlouchat, a přece viděl ho Kris se svíjet a slyšel ho těžce oddychovati při každé nové podrobnosti.

Mnich vykládal jim také, jakou že řeč měl převor Houghton s káry.

„Ptali se ho, zda se aspoň nyní míní podrobiti královým zákonům, a on se dovolával Boha jako svědka, že se nezdráhá tak učinit ani z tvrdošíjnosti, ani ze zkaženosti, nýbrž jediné proto, že král a parlament jinak rozhodli, než naše sv. matka církev káže, a on že pro svou osobu ochoten jest nevím jaká muka podstoupiti, než nějaké učení církve sv. odpřisáhnouti. A když se byl pomodlil několik veršů z třicátého žalmu, byl s popravčí káry sražen.“

Převor hleděl ztrnule na mnicha, jenž vykládal o tom všem s jakýmsi příšerným „gustem“, a dvakrát či třikrát pohnul rty, jako by chtěl mluvit, ale zůstalo jenom při tom pokusu. Mlčky opřel zase bradu o dlaň, když mnich domluvil.

Kris téměř ani nevěděl, jak míjely dni po jeho příjezdu do Londýna. Trávil je většinou ve své světničce, ráno obstarávaje korespondenci převorovu, nebo stoje na stráži u dveří, co za nimi jeho představený s preláty a jinými duchovními osobami rokoval, neboť duchovenstvo londýnské bylo tak neklidné, jako rozvrácené mraveniště, nepřetržitě přicházeli a odcházeli — polekaní a ustrašení řeholníci, již se plaše kolem rozhlíželi, několik opatů, kteří nedávno přibyli, aby svoje místa v horní sněmovně zaujali, převoři a prokurátoři, kteří tu byli v úředních záležitostech. Kláštery byly ve stálém styku a spojení, neboť hlava jejich, rozjímavý Kartuzián, byla napadena, a nikdo nevěděl, jak se to vše skončí.

O Rudolfovi neměl Kris zatím žádných dalších zpráv. Mínil mu psáti, ba chtěl ho dokonce ještě jednou navštívit, než pouhé myšlenky na to vždy se zhrozil. Jakékoliv příbuzenské styky — povídal si — jsou mezi nimi naprosto nemožny, dokud se Rudolf nezřekne svého příšerného zaměstnání, a ten, kdo zhřešil, musí první projev lítosti učiniti. Rád by byl věděl, kdo že je ta dívka, co u něho viděl, a jako zbrklý mnich domýšlel se hned nejhoršího. U člověka, jenž vedl život jako Rudolf, nedaly se předpokládati žádné mravní zásady. A ona byla k němu tak přívětiva, tak se ho zastávala, a byla tak nedůtkliva — jak se Kris domníval — při pouhé zmínce, že by bratr jeho schopen byl nějaké

nepravosti. Nebylo pochyby, že i ona patřila k té zkažené „bandě“, že byla jednou z velikých dam, jež se kolem dvoru ometaly a jež „cucaly“ krev lidu Božímu.

Jeho niterný život, posledními zkušenostmi tak krutě otřesený, počal se pomalu pomaloučku znova upevňovati.

Jako kočka v novém domě snažil se po něčem v hospodě zdomácněti a zavésti ono spojení mezi sebou a vnějším světem, jehož je tak třeba v sebe pohrouženým duším, jež nevedou dosud života naprosto odloučeného. Zařídil si svou, vedle převorova pokoje se nalézající světničku tak, že se co možná nejvíce jeho celle podobala, odstranil několik kousků nábytku, jež ho roztržitým činily, postel přestavil do jiného kouta a pověsil svůj růženec tam, kde jej míval viseti v Lewesu. Každého rána přisluhoval převorovi při mši sv. v kapličce s domem spojené a při rozjímání vynakládal všecky síly své, by své rozptýlené myšlenky opět sebral. Druhdy při bohoslužbě začal se mu zase nadpřirozený svět zjevovat jako vršek útesu jasně z písčiny vynikající, jenž se jeví osamělým a zpola vnějšími věcmi zakrytým, ale jenž skutečně bytuje a věčně trvá. Pomalu pomaloučku se mu vracel bývalý klid a někdejší ovzduší se znova uplatňovalo. Konečně přece byl tu Bůh zrovna tak, jako tam; jeho milost a milosrdenství, ochrana andělů a Nejsvětější byly tytéž v Southwarku jako v Lewesu. Ano, to vše zůstávalo, kdežto vše ostatní bylo naho-

dilé: výška jeho světničky, jež se naprosto lišila od výšky jeho cely, neznámé kouty na chodbách, nový mu lomoz v londýnských ulicích, zvuky hudby, zmatený ruch denního života.

Tak v polovici měsíce července vzkázal pro něho převor, když byl napřed měl dlouhou poradu s jakýmsi cizincem.

Stál u vysokého krbu, ozdobeného čistou prací řezbářskou na římse, zády ke dveřím obrácen, hlavou a jednou rukou o kamenickou práci opřen, i obrátil se všecek malomyslný, když Kris k němu do pokoje vstoupil.

Kris všiml si smrtelné bledosti na jeho tváři a křečovitého pocukávání jeho rtů.

„Bratře," pravil převor, „mám vykonati nebezpečný úkol a vy musíte se mnou."

Kris cítil, jak mu v prsou srdce prudce, ba přímo horečně bíti počalo.

„Mám navštíviti rochesterského mylorda. Přítel vymohl k tomu dovolení. Vydáme se na cestu o páté hodině. Dole u schodů vezmeme si loďku."

Kris, maje oči uctivě sklopeny, čekal.

„Ve čtvrtek má býti znova vyslýchán," pravil převor, „moji přátelé přejí si, bych ho navštívil. Bůh ví —"

Tu se náhle odmlčel, kynul rukou a co Kris pokoj opouštěl, viděl ho znovu se spolehnout na kachle a hlavu do dlaní zabořiti.

Minulý týden byli další tři Kartuziáni odsouzeni, výslech však biskupa, ač jméno jeho stálo v prvním obžalovacím spise, byl o několik dní poodložen.

Jako p. Tomáš More, nalézal se i on už přes rok v Toweru; výnosem parlamentu byl složen se svého biskupství, palác jeho byl vydrancován, s ním pak samým, jak se povídalo, v Toweru co nejtvrději nakládáno.

Kris byl všecek vzrušen myšlenkou, že má toho muže tváří v tvář spatřiti. Co do Londýna přijel, slyšel na všech stranách vychvalovati jeho učenost, svatost a strohost života, Když biskup tak rok na obeslání do Londýna Rochestr opouštěl, tu došlo k podivuhodnému loučení, o němž se dosud ve městě vykládalo. Ulice byly nabity zástupy lidu, jenž hlasitě plakal a se modlil, co on s obnaženou hlavou středem jich jel, uděluje jim svého požehnání. U městské brány zastavil svého koně a jasně zvučným hlasem prosil a zapřísahal jich, aby všichni věrně vytrvali v staré víře a nedali se nikým o ni oloupiti. A teď ležel tu sám v žaláři pro víru, on, kardinál sv. církve římské, zbaven šatů, by jimi nahotu svou přikryl, a jedva do syta dostávaje se najísti! Při plenění jeho biskupského paláce, co lidé z pokoje do pokoje pobíhali, strhujíce se stěn čalouny a stříbrné příbory na jednu hromadu snášejíce, našel jakýsi mnich v jednom koutě zastrčenou velikánskou železnou truhlu. Drancující jali se na sebe pokřikovati, že jsou v ní peníze pro „krvelačného papeže“, ale když ji otevřeli, nenašli v ni nic, leda žíněnou košili a dvoje důtky. —

Ze Southwarku do Toweru byl hezký kus plavby a k tomu proti proudu. Co se pod mostem plavili, pohlížel Kris k domům těsně vedle sebe stojícím, k velikánským branám na obou koncích a k tvářím dolů shlížejícím, a co loďka střelou letěla těsným průjezdem mezi mostními pilíři, zahlédl vysokánskou baštu ponad branou a koly na ní trčící s nabodenými na nich hlavami. Tam odněkud z toho lesu příšerných kmenů hleděli na něho kartuziánští převoři!

Když se Kris na své lavečce obrátil, viděl převozníka potají se šklebiti a když zavrátil očí směrem lodníkových, tu uzřel, jak vedle něho sedící převor s tváří jako šatka bledou oči své neodvratně na zem upírá.

Když u schodů přistáli a vstupenkou se vykázali, nebyly jim žádné obtíže činěny. Strážný vyvolal ze strážnice jednoho muže, jenž se pustil před nimi cestou podél hradeb vedoucí k vnitřní hlídce. Zahnuvše po té v levo octli se na velikém nádvoří kolem t. zv. bílého Toweru.

S hlavou svěšenou, jakoby se chtěl vyhnouti veškeré pozornosti, bral se převor těžkopádně dále, a Kris si všiml, že ozbrojencům a jiným osobám, již v něm podle insignií preláta poznali a uctivě ho pozdravovali, žádné pozornosti nevěnoval. Bylo tam plno lidí, kteří se na večerním sluníčku procházeli, jak vojáků tak i služebných, a tu a tam na úpatí věže stál halapartník v koženém kabátci a opíral se o svou zbraň. V Toweru

nalézalo se v té mnoho znamenitých mužů jak duchovního, tak i světského stavu, kteří odepřeli tu neb onu přísahu složiti, a Kris prohlížel si okna zvědavým zrakem, představuje si v duchu, kdo že za nimi asi sedí a v jaké asi náladě.

Ale čím dále se brali, tím více se nad tím pozastavoval, proč že převor a on tu jsou a kdo asi jim tam přístup vymohl, neboť neměl příležitosti do vstupenky nahlédnouti.

Když došli žaláří věže, pravil hlídač cosi stráži a provedl oba mnichy mimo ni, pustiv se napřed po úzkých schodech, jež v závitinách do temnot vedly. Tu a tam byla v tlustém zdivu okna, jimiž Kris viděl hned kousek příkopů na západě, hned zase vnitřní dvůr s obrovským a massivním bílým Towerem na východě.

Převor, jenž se bral hned za strážným, ale před Krisem, pojednou se zastavil, a Kris slyšel ho cosi pro sebe mumlati. V témž okamžiku zaskřípal klíč v zámku zrovna před nimi.

Co tam mladý mnich stál a zdiva po své pravici se držel, znova probudilo se v něm rozčilení, k němuž se však teď přidružilo cosi jako hrůza. Už cesta několika set loket od zevnější brány až sem byla čímsi strašným a očividné obavy převorovy, jenž od přistání jejich slovíčka srozumitelného nepromluvil, nikterak k obodření jeho ducha nepřispívaly.

Po prvé ve svém životě octl se v těch hroznych zdích; cestou sem viděl nízkou

„bránu zrádnou“, jež se stala tak mnohým „smrtnou“. V té právě, co se zdiva držel, viděl v levo uzounkým otvorem pruh otevřeného kraje za baštami a za příkopy, a tam kdesi bylo — jak správně hádal — návršíčko, jež se rdělo týden jak týden proudy krve.

Převor se náhle obrátil.

„Vy!“ zvolal. „Nadobro jsem na to zapomněl; posečkáte tu, až vás zavolám.“

Bylo slyšeti vrznutí dveří poněkud výše položených; převor vystoupil a překročil práh Krisa venku zůstaviv. Dveře se opět zavřely, ale ne dost rychle, aby Kris nebyl mohl nahlédnouti do místnosti s klenutým stropem. Dozorce s klíči v ruce stanul vedle něho, aby čekal.

XIII.

VĚZEŇ A KNÍŽE.

Slunce stálo již hezky nízko a vrhalo dlouhatánské stíny, když se dveře znovu otevřely a převor Krisa pokynem hlavy vyzval, aby vstoupil. Co Kris venku čekal a okénkem hleděl na zelenou vodu v hradním příkopě a bašty za ní ve stínu tonoucí, co žalářnický o pár schodů níže stál, brzo na ztrátu času hubuje, brzo zase jakousi písničku pro sebe si pobroukávaje, donikaly ob čas uší jeho hlasy shora, ale jenom bzukotem, jenž posléze zanikl.

Když Kris práh překročil, spatřil před sebou zaprášenou místnost s holými stěnami, dva či tři kousky hrubého nábytku a vztyčenou postavu převorovu ve světle jedinkého okénka, ale potom zapomněl na všecko kolem, když zrak jeho padl na muže, jenž stál usmívaje se u stolu.

Byla to vysoká, štíhlá postava, teď trochu ohnutá, ale dosud úctu budící, oblečená v rozškubané černé roucho, jež časem bylo sezelenalo; obličej její byl neobyčejně hubený a kolem velikých hnědých očí bylo plničko vrásek, prořídlé pak šediny vyvíraly se rozcuchány zpod staré čepičky kněžské s chlopněmi. Ruka, k níž se Kris shýbl, aby ji políbil, činila dojem svazečku sítiny potaženého pergamenem a ruka nad zápěstí jevila se ve volném, roztrhaném rukávě hubenější, nežli skutečně byla.

Když se mnich opět narovnal, viděl, že se na něho upírají ty laskavě smělé oči.

Převor učinil uctivý pohyb a pošeptal mu několik slov, biskup pak mu na to odpověděl.

„Ano, ano, p. převore, rozumím vám, — Bůh vám žehnej, synu můj.“

Potom zaměřil biskup k židli a těžce oddychuje sklesl na ni, neboť nemocí a nedostatkem byl všecek vysílen. Sepiav své hubené ruce pravil: „Sedněte si, bratře, a vy p. převore, taktéž.“

Kris viděl převora bráti se k staré, rozbité židli, sám však ostal státi, posvátnou úctou

naplněn, ba skorem poděšen tou vyzáblou tváří, v níž pouze oči zdály se míti ještě život v sobě; obličej biskupův byl tak přepadlý, že čelisti přímo příšerně z něho vystupovaly, jakož i brada. Ale hlas zněl ku podivu líbezně a dojemně.

„Mluvili jsme, p. převor a já, o nynějších časích, a co by se nejlépe pro nynější poměry doporučovalo a jak že třeba, bychom všichni zůstali víře své věrnými. Zůstanete, bratře, věrným věřícím?“

Kris se násilně sebral, aby nepodlehl nadobro všeovládajícímu kouzlu té tváře a toho hlasu.

„Zůstanu, biskupská Milosti!“

„Tak dobře; řiďte se pokyny vašeho převora a buďte ho poslušen. Shledáte ho vždy moudrým a zmužilým.“

Biskup pohlédl přívětivě na převora, Kris pak zaslechl hluboký vzdech, jenž zněl jako zavzlykání, z koutu, kde stála rozviklaná židle.

„Žijeme v době nad míru vážné,“ pokračoval biskup, „a mnoho záleží na tom, jak se my zachováme. Jeho Veličenstvo jest špatnými rádci obklopeno.“

Zavládlo na chvíli hluboké ticho. Kris nemohl odvrátiti svých očí od biskupova obličeje. Skládal se sice jenom z kůže a kostí, ale zdál se býti proměněn světlem z nitra biskupova vyzařujícím, a jemně vykrojená ústa a veliké jiskrné oči vyznamenávaly se neobyčejnou milotou.

„Jeho Veličenstvo byl nedávno v Toweru, — tak jsem aspoň slyšel, — a jednou v Marshalseavském vězení navštívit Dom Šebastiána Nevdegatea, jenž, jak vám známo, kolik let, než ke kartuziánům vstoupil, u dvoru strávil, ale ani mně, ani — myslím — p. Moreovi nedostalo se jeho návštěvy; — než, milý synu, nesmíte příliš přísně Jeho Veličenstvo posuzovati; býval hodným hochem, jak mi velice dobře povědomo; — byl to velice statečný a zdvořilý hoch. Kterýsi francouzský šlechtic vyslovil se jednou o něm, že se mu zdá, jakoby přímo s nebe byl spadl. A býval vždy horlivým u víře a v konání náboženských povinností a měl neobyčejně jemné svědomí, jež mu mnoho trampot nadělalo. Než dostalo se mu špatných rádců.“

Kris vzpomněl si jakoby ve snách, že biskup Fischer byl kdysi královým vychovatelem.

„Je také dobrým theologem,“ pokračoval biskup, „to však je teď jeho neštěstím, ač mi ještě nikdy na mysl nepřišlo něco takového vysloviti. Možná, že se stane ještě lepším bohoslovcem, jestliže se Bůh nad ním slituje, potom vrátí se také ke své staré víře. Ale my sami musíme býti dobrými katolíky a musíme býti hotovi za svou víru zemříti, chceme-li ho o ní poučiti.“

A po opětné pomlčené pokračoval: „Slyším, synu můj, že máte býti na kněze vysvěcen a že míníte ještě těsněji na sebe vložiti jho Kristovo. Není to za našich dnů jho lehké,

ač láska je takým učiní, jak on sám řekl. Doufám, že to brzo bude, co?“

„Zažádáme o dispens pro scházející čas do předepsaného stáří, biskupská Milosti,“ poznamenal tu převor.

Kris o tom slyšel před svým odjezdem z Lewesu a proto nebyl překvapen novotou té zprávy, jako spíše neobvyklou měkkostí převorova hlasu.

„Velmi dobře,“ na to biskup. „Potřebujeme teď horlivých a zbožných kněží. Veliká tma panuje v kraji našem, i třeba mnoho, velice mnoho světla na rozptýlení té tmy. Máte, — jak jsem slyšel, — bratra ve službách Cromwellových?“

Kris ani muk.

„Nesmíte se nad tím přespříliš utrapovati. Všemohoucí Bůh může vše v dobré obrátit. Snad si váš bratr myslí, že tak Bohu slouží. Nejsme tu, bychom druhé soudili, nýbrž abychom jednou počet vydati mohli ze svých činů.“

Biskup po několika ještě otázkách rozhovořil se o p. Moreovi řka, že si mohl nějaký časek s ním dopisovati, ale teď že jim odebrali všecky k tomu potřebné pomůcky, ano že ho i knih zbavili.

„Velice mě rmoutí, že nemohu ani sám mši sv. sloužit, ani jí přítomen býti; teď musím všecku svou důvěru skládati v přesvatou obět od druhých přinášenou.“

Hlas jeho zněl tak něžně a klidně, že se Kris jedva slz zdržel. Zdálo se, že duše

v tom dochřádajícím těle doposud si zachovala svou bodrou rovnováhu a že byla ode všeho pozemského odpoutána. Nikde ani stopy po slabosti a nevrlosti. Ba i žalářní cella se svými holými stěnami, se svým zapavoučeným stropem, svou vyšlapanou podlahou, svou hroznou chladností a ponurostí zdála se dýchati vlažným, duchovním ovzduším, proudícím z té čisté, silné duše. Kris neoctl se nikdy tak na blízku pravému světci.

„Neviděli jste asi nikoho z mých rochesterských lidí?“ pokračoval biskup obraceje se k převorovi.

Převor zavrtěl hlavou.

„Druhdy bývám pro ně velice zkormoucen; viděl jsem onehdy mnohé z nich zde na dvoře. Zapomínám, že dobrý Pastýř může svých ovcí uchrániti. Byli mně tak věrně oddáni, že nepochybuji, že zůstanou i Jemu věrni.“

V té bylo zvenčí zaklepáno klíčem na dveře. Biskup se namáhavě a pomalu zvedl.

„Bude to pan Giles,“ pravil, „stýská se mu po večeři.“

Oba mniši padli na kolena a když Kris na okamžik očí přimhouřil, slyšel jemné šeptání biskupova požehnání nad hlavou.

Potom políbili mu ruku a Kris zaměřil ke dveřím, oči maje slzami zality.

Slyšel ještě biskupa cosi převorovi šeptati a potom cosi jako vzlyk... „Bůh mi buď nápomocen!“ pravil převor.

Více nebylo již mezi nimi promluveno. Naše dvojice brala se za dozorcem po scho-

dech a vystoupila společně v zlatý jas sluneční.

Kris netroufal si pohlédnouti na převora. Jenom jednou zavadil pohledem o jeho tvář, když ho nechal přejíti, a pohled ten řekl mu toho dost. —

Plno loděk houpalo se na vodě dole u schodů k řece vedoucích, neprodleně vstoupili do jedné z nich poručivše lodníkovi, by je do Southwarku převezl.

Byl skvostný večer letní. Řeka tonula v záplavě slunečního jasu a po její hladině, jež se lihotala jako roztavené zlato, prohánělo se bez počtu loděk všemi možnými směry. Byly vám tam prosté pramice, jež buď přirážely ke schodům na všech stranách k řece vedoucím aneb od nich odrážely, tu a tam viděti bárky s velkoobchodníky nebo velmoži k večeři se plavícími. Bárky ty s řadou vesel po obou bocích, s příděmi a záděmi ohnivými barvami planoucími, pohybovaly se pomalu proti proudu k City (staré město londýnské). Brzo vynořil se před nimi londýnský most, jenž se jako nějaký pohádkový zámek rysoval na planoucí obloze na západě, a za ním a nad něj čněla vysoká věž kathedrály. Na druhé straně — poněkud východně od mostu — začínala řada domů, jež se táhla až k southwarkským věžím s nádherou zapadajícího slunce na sobě, kdežto tam, kde uličky až k vodnímu okraji vybíhaly, hluboké stíny se ukládaly. Tu a tam padly zraky vaše na chumáče bujného lupení

červnového. Hejno labutí, jež se v té nádheře bílými skvrnami vyjímaly, plulo s napětím všech sil proti proudu.

Vzduch byl plný plničký všech možných zvuků; třískání vesel a údery jich, hlasy lidské nesly se jasně a zřetelně ponad vodou a když se octli uprostřed řeky, tu se rozhlaholil v dáli nevypravitelně slavnostně a libozvučně zvon na kostele sv. Pavla, zvony na jiných kostelích vpadly do toho a sborem měkkých hlasů vyzváněno „klekání“.

Kris už se domodlíval modlitbu, již potichu říkal, když se zpoza mostu ozvaly zvuky plechových nástrojů.

Lodník nechal na okamžik veslování, obrátil se a drže v jedné ruce obě vesla, druhou pak očí si zacláněje hleděl upřeně proti proudu. Kris viděl, jak nastalo hnutí mezi loďkami tam hore, ba i jak se lid na mostě sbíhá a jak se tam z odtad k nim nese provolávání slávy.

„Co je to?“ tázal se převor ostře pozdvihna hlavy, když lodník zaklev divoce veslovati se jal.

Muž pohodiv hlavou nazad děl: „Jeho Veličenstvo královské!“

— — — — — — — — — — — — — —

S minutu či dvě nebylo ničeho zříti. Jenom několik člunů vedle nich vyhýbalo se na stranu z prostředku řeky, by cestu uvolnily, a od mostu ozývalo se volání o pomoc, patrně kdosi stržen dravým proudem octl se v nebezpečí. Pramice, jež se nalézala bezprostředně

mezi nimi a mostem, uhnula se, tak že svítící dráha vodní přepuštěna zúplna králi.

Potom znova ozvaly se fanfáry a pořád blíž a blíže se ozývaly.

Kris byl si vědom nesmírného vzrušení. Dramatický kontrast mezi výjevem, jemuž byl před chvílí přítomen, a podíváním, jehož právě svědkem se měl státi, zmáhal ho. Poznal jeden konec životního řetězu, viděl umírajícího, v cáry zahaleného biskupa v Toweru; teď měl spatřiti druhý konec. měl spatřiti panovníka ve vší slávě a nádheře jeho, na jehož rozkaz tam ten kmet byl do žaláře uvržen. Převor seděl teď hrdě vzpřímen vedle Krisa; jedna ruka jeho spočívala mu na koleně tak pevně se zatínající, až články prohělávaly, druhou držel se pevně okraje loďky.

Potom znova se ozvaly pyšné zvuky hudby a první z člunů objevil se pod mostním obloukem nějakých sto loket opodál.

Ježto teď proudění řeky bylo neobyčejně dravé, snažil se lodník dostati se do mírnějších vod po stranách, než při tom prasklo mu jedno veslo. Převor sebou trhl, když lodník zahřešil a druhým veslem divoce veslovati se jal, než loďka točila se bezradně sem a tam, tak že byl nucen zavrátiti ji v opačnou stranu.

Zatím královské čluny plavily se dále pod mostem a Kris vida, že loďka, v níž seděl, je dostatečně z cesty, třebas ne na takovou vzdálenost, jaké vyžadovala povinná úcta ke králi, oddal se pozorování skvělé té podívané.

Slunce bylo právě zmizelo za vysokými domy u mostu a hluboký stín spočíval na vodě pod ním, ale v bezprostřední blízkosti jejich bylo ještě jasno jako ve dne a okamžik na to vjel vůdčí člun v sluneční světlo.

Že to byla bárka královská, o tom nebylo ni nejmenší pochybnosti. Byla to veliká loď, aspoň sedmdesát stop od přídi až k zádi měřící, a nádherně pomalována. Když se náhle na slunečnu objevila, přímo svým zlatem oslňovala. Příď lihotala se modrou a karmazínovou barvou, v zádi vypínal se karmazínový baldachým s lehounkými třásněmi, ověšený po stranách těžkými, drahocennými svěsnami, a nad ním vlála královská vlajka.

Kris snažil se spočítati vesla, jak se v pravidelném tempu do vody nořila a opět vynořovala, rozprašujíce při tom spoustu krůpějí a ukazujíce na každé lopatce vymalovaný znak královský. Aspoň s osm nebo deset vesel, zdálo se mu, že je na každé straně. V líci lodi — za vyřezávanou a pozlacenou sochou klovnovou — stálo několik trubačů se svými polnicemi souměrně obrácenými k svěsnám, jež se sem a tam vzdouvaly.

V té událo se Krisovi spatřiti hlavy veslujících lodníků, jejichž čapky, patřící ke královské livreji, pohybovaly se správně jako hodiny při každém úderu vesel.

Za touto lodí následovaly ostatní, bylo jich asi půl tuctu; když pak se každá z nich nenadále ve vší své nádheře zlata a barev objevila na vodní hladině slunečnem zalité

a provolávání slávy z londýnského mostu bouřněji a hlučněji hřmělo, zapomněl mladý mnich na okamžik na tklivou, za vším tím, co byl slyšel a viděl, tající se tragedii, zapomněl na lepkavý towerský vrch, na Tyburn s udupanou půdou a na přetížené šibenice, — zapomněl i na hrozné hlavy lidské, jež na něho shlížely svýma vyhaslýma, zmučenýma očima s vysokánských kolů jasně se v té právě rysujících na růžovém nebi, — zapomněl na kartuziány a na jejich ubolévající srdce; zapomněl na potupenou a zavrženou a za souložnici vyhlášenou královnu, — zapomněl na všecko, co činilo život v těch dnech tak těžkým a nepochopitedlným, — ano, na všecko to zapomněl při tom nádherném vidění, při té pastvě pro oči, při těch mihotajících se před ním barvách, při těch živých zvucích.

Ale jenom na okamžik.

Na vyvýšeném místě pod baldachýnem vůdčí lodi sedělo šest osob a tato skupina, hýřící karmazínem, zlatem a drahým kamením, činila střed té skvělé podívané.

Nejzáze seděli dva muži. Kris jich neznal, ale když oči jeho s okamžik na nich prodlely, viděl, že jeden z nich je ramenatý a hladce oholený a že má na rameně zvláštní odznaky. Stranou k němu (ke Krisovi totiž) seděly dvě dámy, zády k němu obrácené, v hedvábných a karmazínových prostřihovaných šatech, majíce bílé, pod načesanými a těsně přiléhajícími, rohatými čepci viditelné

šíje drahými kameny ověšené. A uprostřed seděl párek, muž a žena; a na ty upřel svoje zraky, když loď u vzdálenosti asi dvaceti loket mimo něj plula, neboť tušil, kdo že to je.

Muž, opravdu giganticky vypadající ve svých nabíraných rukávcích a širokém plášti, seděl poněkud na zad vykloněn; jedna mohutná ruka jeho spočívala na opěradle kobercem povlečeného křesla a jeho tuří hlava, ozdobená purpurem a peřím, skláněla se k ženě po boku mu sedící. Krisovi podařilo se zahlédnouti pramének zrzavých vlasů pod jeho uchem a pod placatým zátylkem mezi vysokým límcem a čapkou. Zachytl také na okamžik ženskou tvář klidného výrazu na štíhlém krku s očima sklopenýma a červenými rty. Když pak loď octla se v přímé čáře s jejich loďkou a trubači spustili ohlušující fanfáry, obrátil se onen muž tváří přímo k němu.

Byla to neobyčejně široká tvář, vroubená zrzavými vousy, kolem rtů poněkud prořídlými, kolem brady však hustšími; následkem malých, těsně k sobě přiléhajících očí, stále přimhouřených, a tenkých, sevřených rtů zdála se býti ještě širší, nežli tomu skutečně bylo. Jeho dvoulaločná brada vězela hluboko v límci a jeho „papule“ visely mu po obou stranách jako dva splasklé míšky.

Byla to nejmohutnější tvář, jakou kdy Kris viděl aneb o jaké se mu kdy zdálo, — ale z každého jejího rysu vyzíralo zvíře, — a byla by to opravdu hovadská tvář bývala,

kdyby ne pevného, bezlesklého pohledu očí a pevně sevřených rtů. Okouzlovala ho a zázoveň děsila.

Fanfáry dozněly, vesla znova do vody zabila, jako když rozvášněné srdce zabuchotá; král se odvrátil a cosi okolosedícím řekl, — a loď přejela.

Teprve teď uvědomil si Kris, že vyskočiv po celou tu dobu stál. Ztěžka a prudce oddychuje zase si sedl s pocitem nevole a oškliwosti naprosto mu neznámé.

To tedy byl pán Anglie, původce všech jejích běd a zmatků, ten vypasený muž širokánského, „papulatého“ obličeje v purpuru a drahokamech a to byla jeho kuběna, jež vedle něho tak počestně se sepiatýma a oprsténkovanýma rukama v klíně a se sklopenýma očima seděla, co teplý dech jejího pána v její líce dul! Oni to tedy byli, co chtěli očistiti církev boží od takových mužů, jako byli kardinál biskup v Toweru a duchaplný, svatý právník! Tedy na rozkaz takových lidí jako tihle, stalo se, že hlavy kartuziánských páterů, majíce čela a brady plátnem ovázaná, shlížely strhanýma očima tam s těch kolů!

Všecek se třesa a ničeho nevida seděl tam Kris, co lodice s královými přáteli mimo něj do Greenwiche pluly.

Z čista jasna rozlehl se z Toweru za nimi divoký křik. Kris sebou trhl a když se ohlédl, viděl vystupovati bílé obláčky dýmu z hradního koutu vedle samé „zrádné“ brány a několik pronikavých, ač nesrozumitelných vý-

křiků, patrně z úst lidí v přístavišti a lodníků na schodech, ozvalo se v dáli.

Převozník si zase sedl a nasadil si na hlavu čepici.

„Díky Bohu!“ pravil. „Zrovna ještě včas.“

I jal se jedním veslem loďku k břehu říditi.

Kris zahleděl se na okamžik na převora, potom však opět pod sebe.

Převor seděl se rty pevně sevřenými a s rukama sepiatýma na klíně a oči jeho měly vyděšený a smutný výraz.

Vypůjčili si veslo od jiného člunu a plavili se dále k Southwarku. Převozník zastavil se jednu chvíli, by si naplil do dlaní, když se blížili proudění pod mostem.

„Byl to pan Cromwell a Jeho Veličenstvo,“ pravil.

Kris podíval se na něho s otazníkem v očích.

„Ten se zlatým řetězem kolem hrdla,“ dodal, „a vedle něho sedící byl Audley.“

Převor při vyslovení jména Cromwellova pohlédl na Krisa, ale slova nepromluvil. Kris pak pohroužil se znova v dumy. To tedy byl Rudolfův pán, králova pravá ruka, po králi nejvíc obávaný muž v celé Anglii, také kancléř Audley byl tam a Anna, všichni nalézali se v jedinkém dřevěném člunu. Jak snadno bylo by Bohu bývalo vztáhnouti ruky a zahubiti je! Než hned z toho zastyděl se za svoje myšlenky, za svou malomyslnost a nedůvěru; znova vzpomněl si na Fishera a na

jeho statečného druha, jenž sídlel v těle tak zlomeném.

Několik minut potom přistáli u schodů a brali se dále k hospodě.

Když Kris převora předběhl, aby zaklepal, vztáhl převor ruky a zadržel ho.

„Počkejte!“ pravil. „Víte-li, kdo podepsal vstupenku, jíž jsme se v Toweru vykázali.“

Kris zavrtěl hlavou.

„Pan Cromwell,“ pravil převor. „A víte-li, kdo nám ji poslal?“

Kris hleděl na něho všecek udiven.

„Byl to váš bratr!“ na to převor.

XIV.

SVATÝ PURPUR.

Bylo jasné jitro, když několik dní po té rochesterský biskup na towerském návrší dotrpěl.

Kris se tam záhy dostavil a zaujal místo za hloučkem lidí, kteří stáli zrovna proti Toweru. Po kolik hodin pozoroval, jak se stíny plouhaly kolem spoust zdiva a jak světlo mohutnělo a měkký jas mezi ním a obrovskou masou „bílého“ Toweru, jenž byl nějakých sto kroků vzdálen, rozlévalo. Hezký časek před devátou sešlo se tam veliké množství lidu a o té hodině nalézal se Kris už ne v zadních řadách, nýbrž v samém středu davů.

Ministroval převorovi při „šesté“ a večer před tím dostal od něho dovolenou býti přítomen popravě, ale převor ani slovem se nezmínil, že by se sám také na ni šel podívat. Kris nahlížel, že převor prožívá těžký zápas a že si přeje býti ušetřen všeho dalšího hrůzoděsného; pozoroval zároveň, že převorova zmužilost návštěvou u biskupa byla značně posilněna, ač si autority měly nevím jaký úmysl za lubem, když mu dovolily jej navštíviti. Jenom toho nemohl pochopiti, proč že se Rudolf k tomu propůjčil, netroufal si však svého představeného dalšími otázkami obtěžovati.

— — — — — — — — — — —

Biskup měl skvostnou řeč při svém výslechu a protestoval s neobyčejným důrazem proti p. Richově proradnosti s takovým důrazem, že davy posluchačů v soudní síni přítomných hlučně proti Richovi demonstrovaly. Biskup totiž, věře slovu královskému, že z toho, co svému příteli svěří, ničeho jako zbraně proti němu zneužito nebude, vyslovil nepokrytě za soukromé rozmluvy s Richem, co o supremačním aktu vlastně soudí, a při výslechu Rich dovolával se jeho slov.

„Ježto se královské Výsosti zalíbilo,“ pravil biskup, „poslati ke mně potají pana Riche, by zvěděl ode mne — nepatrného muže — moje mínění a radu, již jsem také s radostí přednesl a již vždy milerád mu dám, když si toho bude žádati, zdá se mi přes příliš krutým, že táž rada moje, že právě toto moje

mínění teď má býti dostatečným svědectvím proti mně, že jsem vinen zeměžradou."

Rich se omlouval, že neřekl ani ničeho více neučinil, než co mu bylo králem uloženo a výslech skončil odsouzením biskupovým.

— — — — — — — — — — — — — — —

Co Kris před popravištěm čekal, modlil se téměř v jednom kuse. Však byla také dostatečnou pobídkou k modlitbě hrozná tvrz před ním se svým stem okének a nové, s pět šest střevíců vysoké popraviště v popředí se vypínající. Ob čas přemýšlel také o tom, jak asi biskup svoje poslední chvíle tráví, i domníval se, že si o tom může správnou představu učiniti. Dlouhá, šedá zeď za příkopou a věže ponad ní čnící, jak významny byly ve své němé síle. Z místa, kde stál, bylo lze viděti blyskající se zákruty řeky se zelenými stráněmi tam na oné straně; a volná, krásná vyhlídka, lehynká mlha nad vodou se vznášející, ptáci nad tokem křižující, loďky sem a tam se snující, vše to činilo příkrou protivu k hrůzám vězení a popraviště.

Pojednou ozval se odkudsi z Toweru zvon a množstvím diváků přehnala se vlna vzrušení. Několik kroků od Krisa stál neobyčejně vysokánský muž, jenž se v té zahleděl k níže položenému terrainu u řeky, kdež se průjezd černě odrážel od blýštící se hladiny vodní. Živým zájmem prosvitly rysy mužova obličeje a Kris viděl, jak se jeho rty pohybovaly a jak mu oči z důlků vystupovaly. Potom povstalo mezi davy prudké vlnění a Kris zatlačen

byl tlačenicí v levo. Na baštách a na protějším konci prostranství jen se vám hlavami mrvilo, jež všecky obráceny byly v jednu a touže stranu. Nastal veliký hluk a Kris viděl, jak jedna žena vedle něho pojednou zbledla a tiše štkáti se jala.

Do očí padl mu světlý bod, jenž hned potuchal, hned zase vyšlehal a jenž vycházel z řady lesknoucích se halaparten a jenž se pohyboval nad hlavami diváků k návrší s popravištěm v pravo. Viděl též, jak jeden kůň hlavou pohazoval a jak potom — v zadu — bylo několika ozdobnými birety zamáváno.

Potom zahlédl na okamžik mezi sem a tam točícími se hlavami hubenou tvář muže s čepičkou až po uši stáhnutou, jež se rhytmicky klátila, jakoby majetník její byl v židli nesen býval. Ale v příštím okamžiku zmizela mu s očí.

Lesknoucí se řada halaparten se protáhla, rozštěpila se, by se ihned mezi něho a popravní místo vklínovala. Šum davů přešel v trapné ticho. Slavnostně rozezvučel se znova zvon ze žaláře a Kris, maje potem zvlhlé ruce sepiaty, jal se mechanicky počítati rány na zvon, co očima měřil kordon kolem popraviště a na to, co teď přijíti mělo, čekal. Potom byl opět několik kroků v pravo zatlačen a když znova pevné postavení zaujal, objevil se na popravišti jakýsi muž, jenž se ukláněl a rukama živě rozkládal. Objevil se ještě jiný muž v zorné čáře, jenž sleza schody obrátil

se tváří k divákům a s rukou vztaženou tam stanul.

Šum a nový opět ruch v davech. Kris měl co dělati, by na svém místě obstál, v té pak, když vzhlédl, začaly se ozývati přitlumené, uctivé výkřiky, jež čím dále tím více mohutněly, výkřiky soustrasti a rozhořčení, neboť od Toweru sluncem zalitého jasně se odrážeje stál muž, k vůli němuž všichni se tu byli sešli.

Oděn byl v černé roucho s kápí, ruce pak, v nichž držel křížek a knihu, tiskl k prsoum. Na hlavě měl kněžskou čepičku a nad hlavami diváků čněla jeho bledá, hrozně hubená tvář.

Kris ani nepozoroval, že se popraviště plnilo lidmi, až černě oblečená postava se škraboškou předstoupila a biskupovi uctivě se poklonila. A opět zavládlo hrobové ticho.

Kris viděl, jak se biskup obrátil a lehce na poděkovanou uklonil, potom zazněl hlubokým tichem podivuhodný hlas toho muže a slova, z nichž ani jedno pod širým nebem se neztratilo, nesla se jasně a zřetelně celým prostranstvím.

„Ze srdce rád ti odpouštím a doufám, že uvidíš, jak mužně nechám přehnati se této bouřce přes mou hlavu.“

Černá postava poodstoupila a biskup stál tam na rozpacích hned v tu, hned v onu stranu pohlížeje, jakoby čekal na příslušný pokyn.

Tu předstoupil důstojník towerské stráže,

ale Kris viděl pouze rty jeho se pohybovati, ježto po biskupových slovech nový opět repot se strhl.

Pokynul však rukou a poodstoupil za zajatce.

Biskup přikývl, zvedl ruky a sňal s hlavy svou čepičku, jeho šediny zjevily se zrakům diváků; potom chvíli hmatal kolem krku, co v druhé ruce křížek a knihu držel, a za přispění důstojníkova shodil se sebe svou kápi a volný šat. Když se tam objevil ve své kazajce a nohavicích, tu vydral se z úst napiatě přihlížejících lidí výkřik hrůzy a soustrasti a vzlykot, neboť nevypadal ani jako živý člověk, tak strašně byl vyzáblý. Ale na hubeném, stařeckém obličeji zrcadlila se důvěra a bodrota přes to, že muž ten byl smrti zasvěcen. Opět přitiskl knihu a křížek ke svým prsoum, na to pokročil k okraji popraviště.

Výkřiky odumřely v šepot a ztichly nadobro, když začal mluviti. Bylo mu každé slovo rozuměti.

„Křesťané!“ tak začal. „Jsem tu, abych podstoupil smrt za víru sv. katolické církve Kristovy.“ Pozvedl poněkud svého hlasu, jenž zněl pevně a důvěřivě. „A děkuji Bohu, že mne má zmužilost dosud neopustila, tak že se ani teď smrti nebojím. Pročež prosím vás všech přítomných, abyste mně byli nápomocni svými modlitbami, bych v rozhodném okamžiku, kdy smrtelná rána mně zasazena bude, abych prost vší bázně pevným zůstal, aniž se jen o vlásek uchýlil od katolické víry.“

Tu se na chvíli odmlčel a sepial ruce. Vzhlédl k nebi.

„A prosím všemohoucího Boha v Jeho nekonečné dobrotě a milosrdenství, by ráčil krále a této říše chrániti, by držel nad nimi svou mocnou ruku a aby seslal dobré rádce Jeho Veličenstvu.“

Náhle se zamlčel a svěsil hlavy.

Tiché štkání ozývalo se z řad diváctva.

Kris cítil, jak se mu chřtán zadrhuje a jak mlha na okamžik zrak mu zakaluje.

Potom viděl, jak biskup křížek z jedné ruky do druhé vzal a jak knihu na zdař Bůh zdánlivě otevřel. Jeho hubený prst utkvěl na jednom místě, i četl měkce, jakoby pro sebe, ač mu bylo zcela dobře rozuměti: „To pak jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista. Já jsem tě oslavil na zemi, dokonav dílo, které jsi mi dal, abych je učinil.“ (Jan 17, 3—4.)

Nastalo opět ticho, neboť se zdálo, že na ta slova bude míti výklad, on však hleděl chvíli do knihy a potom ji tiše zavřel. Toliko tato ještě slova dodal: „Tu je dost naučení pro mne až do konce mého života.“

Mezi němými postavami, jež stály v pozadí popraviště, vznikl ruch a důstojník opět předstoupil. Biskup se obrátil, aby mu vstříc vyšel, a přikývl hlavou, předávaje mu knihu. S křížkem v ruce padl za přispění důstojníkova na kolena. — — — — — — —

Krisovi se zdálo, jakoby byl už celou věčnost čekal, avšak očí nedovedl od biskupa odvrátiti. Kolem sebe slyšel těžké oddychování lidí, nad ním klenula se jasná obloha letní, z řeky donikaly sem rány vesel a hlasité pokřiky, z Toveru pak občas zatroubení na roh a úder na zvon; ale vše to byly toliko vnější věci a neměly, jak se zdálo, co činiti s hlubokým mírem a pokojem srdce, jenž z popraviště vyzařoval a jímž zalit také Kris se cítil. Prostora mezi ním a biskupem jako by byla zhlazena, a Kris cítil se — s mnoha tisíci kolem sebe — v sdružení a spojení s duší toho muže, jež se chystala co nevidět tento svět opustiti. Nedovedl se modliti, ale měl pocit, jakoby byl jedno tam s tím modlícím se mužem, jakoby srdce jeho s jeho v souzvuku bilo, jakoby on svou vlastní silnou vůlí ještě stupňoval vroucí oddanost, jež se tu — po jeho přesvědčení — projevovala.

Po celou tu dobu hleděl upřeně na biskupa, i viděl — nevida, jak starý muž na zad se vyklonil, maje oči přimhouřeny a pohybuje rty, z toho zase jak se přiklonil a zraky své na postavu Ukřižovaného, jehož znamení v rukou držel, upřel, jak potom křížek pozdvihl a dlouhým, vroucím pocelem probodené nohy poceloval. Za ním stáli nehybně v řadě důstojníci a v předu — dole — třpytily se halapartny.

Minuta ubíhala za minutou, aniž jaká změna se udála. Lidé jakoby trapným očekáváním byli ztrnuli; čas jakoby se byl zastavil. Ne

náhle, ale zcela nepozorovaně zachvátilo mnichovu duši tušení neviditelného, jakého byl už v Tyburnu doznal. Na nějakou chvíli odstoupila ho všecka starost a všecka hrůza; makavě jasno mu bylo teď, co jindy toliko věrou chápal; věděl, že duchový svět skutečně existuje, že Tower, širočina, hrozící stíny smrti jsou pouhými přeludy. Patřily k tomu, co se právě ve skutečnosti odehrávalo, měly pro to svůj význam a bylo jich k tomu třeba, ale postrádaly vší podstatnosti, bytnosti. Věčná říše, v níž Bůh byl vším, byla jediné skutečností. Necítil víc ani žalu ani lítosti. Cítil jediné existenci bytosti samé v sobě a věčně bytující, bytosti, jejímiž účastníky všichni lidé jsou.

Z tohoto zvláštního pocitu nebyl téměř ani vytržen, když se hubená, černá postava zdvihla; Kris pozoroval biskupa, jakoby byl asi patřil na nezbytný posunek herce, jenž hraje dávno naučenou roli. Biskup obrátil se k východu, kde teď slunce stálo vysoko nad towerskou branou, a děl:

„Accedite ad eum, et illuminamini; et facies vestrae non confundentur.*)

Potom se za hrobového ticha ještě jednou k divákům obrátil a zraky jeho těkaly po bezčetných tvářích k němu vzhlížejících. Ale tvář jeho měla výraz klidné vážnosti, oné

---

*) Žalm 33, 6: Přistupte k němu a osvíceni buďte; a nebudou zahanbeny tváře vaše. Pozn. překl.

vážnosti, s jakou se shledáváme u muže, jenž se silnou rukou chopil hořkého kalichu; rty jeho byly těsně sevřeny a pohled jeho očí pevný a hluboký.

Potom pozdvihl pomalu a vážně své pravice, dotkl se jí čela a přežehnal se latinským křížem, pohlížeje při tom stále neochvějně kamsi do dálky přes hlavy diváků, a hned potom bez nejmenšího váhání padl na kolena, natáhl ruce přes špalek a celým tělem se protáhl.

Kris nemohl ho teď viděti, neboť špalek, na nějž byl svou hlavu položil, byl jenom několik palců vysoký.

V davech nové opět vzedmutí a nový šum, když kat s ohromnou širočinou na ramenou předstoupil a stana, čekal.

Ale opět minuta za minutou ubíhala.

— — — — — — — — — — —

Kris pozbyl úplně sebědomí, pouze skutečnost popraviště a krušivý pocit trapného čekání jasně tkvěly v jeho vědomí. Zdálo se, jakoby cosi v jeho mozku bylo krajně napiato jen jen prasknouti, jakoby cosi nesmírně obsažného mělo se mu zjeviti. Sic vše ostatní bylo tamto -- neviděl nic z toho, co se kolem něho dálo, ba ztratil a i tušení neviditelného, toliko jedinký bod v celé prostoře pro něho existoval, onen bod, kdež se mělo cosi hrůzoděsného přihoditi.

Bylo v tom cosi svrchovaně srdce rozrývajícího a trapně mučivého, když kat širočiny pozdvihl a pak se jí rozpřáhl; pohyby jeho

při tom připadaly vám nesmírně váhavými, napínajícími rozrušené bez tak nervy až k smrtelným strázním. — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ale když vzrušení dostoupilo vrcholu, dopadla na krk napřažená širočina.

XV.

KRÁLŮV PŘÍTEL.

Zpráva, že se pan Kristofor, vraceje se z Londýna do Lewesu na několik dní v Overfieldě zastaví, nevyvolala tam příliš velikého rozruchu. Jeho příchod neměl do sebe té dráždivé síly jako příchod páně Rudolfův, ježto tento činil daleko větší nároky než prostinký mnich. Pro jednoho musili koně býti v nejlepším stavu, zvěř pak ani příliš divoká ni příliš krotká, pokoje bez nejmenší skvrnky a nesměly ani býti nábytkem přeplněny ani příliš prázdnotou zeti; u druhého na všem tom tolik nezáleželo, neboť byl nejenom druhorozeným, nýbrž i mnichem a proto nesrovnalostem uvyklý a ochotný spokojiti se s učiněnými jednou přípravami.

Paní Torridonová nepodnikla arci ni těch nejmenších kroků, když se o Krisově návštěvě dověděla, vyslovila pouze přání, by nebyla nucena při každém jídle účastniti se rozmluvy o postavení duchovenstva; a když se Kris

posléze — tak týden po popravě biskupa Fishera — dostavil, odloučiv se od převora v Cuckfieldě, procházela se právě v zahradě pro ni vyhrazené za zámeckými příkopy.

Pan Jakub počínal si zcela jinak. Dal připraviti dva pokoje, by si syn mohl jeden z nich vybrati; jeden nalézal se vedle pokoje p. Carletonova a tedy na blízku kaple, druhý byla světnice, v které Kris před svým odchodem do Lewesu bydlel; a když posléze mnich tak hodinu před slunce západem sám jeden na svém unaveném mezku, maje svůj raneček upevněný na podocasníku, přijel, stál jeho otec ve vrátnici, by jej přivítal, a kráčel vedle něho k domu, maje pravici na synově koleně položenou.

Cestou téměř ani nemluvili; p. Jakub podíval se Kristoforovi do jeho bledého, znaveného obličeje a dal mu několik otázek, jež syn zodpověděl pokynem hlavy; srdce obou byla plna, co se k domu brali.

Toho večera večeřeli otec a syn sami v soukromém pokoji, neboť nikdo si netroutal žádat od paní Torridonové, by poodložila své večeře na pozdější hodinu; když byli povečeřeli a Kris byl otci vyložil, co viděl, — za vypravování byl nucen pro vzrušení časté pausy činiti — odebrali se do pokoje s dubovým panelováním, kdež na ně paní Torridonová a P. Carleton čekali u krbu z vlámských kachlů.

Paní Torridonová seděla jak obyčejně ve svém vysokém křesle, majíc své krásné ruce

v klíně složeny, i usmívala se svým přirozeným opovržlivým způsobem, co očima syna od hlavy až do paty měřila.

„Řádové roucho velice pěkně ti, synu můj, svědčí — v každém ohledu," — dodala, pozorně si ho prohlížejíc.

Kris byl jí učinil svou poklonu krátce po svém příjezdu, takže teď nebylo třeba žádného obřadného vítání. Kris posadil se vedle otce.

„Byl prý jsi u Rudolfa," poznamenala paní Torridonová.

Ježto Kris nevěděl, co o tom ví, tož jenom prostě přisvědčil. Otci svému však byl vše pověděl.

„Mám pro vás novinu," pokračovala, stavši se jaksi kromobyčejně hovornou. „Rudolf míní se oženiti s Beatricí Athertonovou, s onou dívkou, jižjsi, Kristofore, u něho viděl."

Pan Jakub vykřikl překvapen a zvědavě se vyklonil; Kris zaťal rty.

„Je přítelkyní páně Moreovou," vedla dále svou paní Torridonová, nejsouc si patrně vědoma rozruchu, jaký svou zprávou způsobila, „než to je, myslím, Rudolfovou věcí."

„Proč pak mně o tom Rudolf nepsal?" tázal se otec poněkud přísnějším tónem.

Paní Torridonová odpověděla mu na to krátkým, ale jadrným — mlčením a potom pokračovala: „Myslím, že si přál, abych já vám to oznámila. Než před dvěma či třemi lety k sňatku nedojde. Nemůže prý teď paní Moreové opustiti."

Kris byl tou novinou poněkud pomaten,

ač se to vlastně celkem bezvýznamným jemu zdálo. Za jízdy domů uvědomil si po prvé, že sem už nepatří; dvě leta v Lewesu strávená neminula se s účinkem, i vracel se teď do své domoviny ne jako syn, nýbrž jako host. Už po svém sporu s bratrem nahlížel ten rozdíl, neboť nepociťoval nad hříchy bratrovými žádných výčitek svědomí, jichž by zajisté před pěti lety nebyl ušetřen býval. Proto také tato novina, třebas se ho dotýkala, nepronikla až do tiché svatyně, již si byl ve svém srdci za těch měsíců strohé kázně vybudoval.

Ale otec jeho byl pobouřen.

„Měl mně psáti," pravil přísně. „A vy, manželko má, prosím, abyste nezapomínala, že já mám právo mluviti do synových záležitostí."

Paní Torridonová ani se nepohnula aniž slova na to odpověděla.

Pan Jakub znova se na zad vyklonil a vsunul něžně ruku svou pod Krisovo rámě.

— — — — — — — — — — — — — — —

Zvláštní pocit zmocnil se mladšího syna, když se několik minut potom opět octl na západní empoře (kruchtě) kaple, kdež byl tak dvě leta klečel; na okamžik zdálo se mu, jakoby byl opět doma. Ale když bezděčně poodsunul škapulíře, co si k žaltáři usedal, uvědomil si znova skutečnost. Tehda měl na sobě ještě hedvábný úbor, ruce jeho byly drsny od napínání luku, jemné chmýří ovrubovalo jeho bradu a horká krev kolovala

v jeho žilách. Teď však vězel ve své mnišské kutně, obličej jeho byl hladce oholen, cítil se unaveným a sklíčeným, dosud slabým po bolestech duševního obrození. Dalek byl vší lidské lásky, ale domníval se býti bližším Božské.

Po kompletáři zašel si k otci, a tu se pan Jakub rozpovídal otevřeněji o zprávě, kterou byl právě slyšel.

„Je-li skutečně přítelkyní páně Moreovou," pravil, „potom by se mohla státi jeho spasitelkou. Bolestně jsem se v něm zklamal. Neznal jsem pana Cromwella tak, jak ho teď znám, když jsem ho k němu vypravoval. Chybil jsem opravdu, Krise?"

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kris vypravoval teď otci, co mu byl převor řekl o Rudolfově přispění, by se mohli do Toweru k biskupovi Fisherovi dostati, i ptal se ho, co by asi za tím vězelo.

Pan Jakub s minutu s dvě seděl nic neříkaje, toliko svou šedou, do špičky vybíhající bradu jemně si pohlazuje a do krbu pohlížeje.

„Bůh mi odpusť, křivdím-li mu, synu můj," pravil posléze, „ale rád bych věděl, zda nedovolili panu převorovi jíti do Toweru jen za tím účelem, aby otřásl věrou a důvěrou obou. Co tomu říkáš, Krise?"

Kris rovněž chvíli mlčel; věděl, že nesmí špatně mluvit o hodnostářích.

„Možná! Vím, že pan převor — — —"

„Co, synu můj?"

„Že byl nesmírně nepokojným a úzkostlivým — — —“

Pan Jakub plácl jemně syna po koleně, by mu dodal odvahy.

„Převor Crowham je, myslím, velmi svatý muž, ale — ale trochu slabý. Než nedosáhli svého úmyslu. Biskup vešel do slávy věčné a druhý je teď ještě zmužilejším než byl.“

Než se Kris na lože odebral, zašel si ještě na slovíčko k P. Carletonovi. Sedl si zrovna tam, kde seděl před dvěma léty, an měsíc jasně na nebi svítil.

„Když se již tak dalece pustili,“ pravil kněz, „půjdou ještě dále. Jakmile člověk nad propastí uklouzne, potom pádu do ní neujde. Teď dojde na pana Morea, nepochybuji o tom ani trochu. No, jak budete, Krise, brzo vysvěcen?“

„Zadali již o dispens,“ na to mnich zkrátka. „Do dvou let, dá-li Bůh, budu dozajista knězem.“

„Cítíte se šťastným?“

Kris učinil bezděčný posunek.

„Nevím, co se tím míní,“ pravil, „vím však, že jsem dobře učinil. Co se mých citů týká, tápám v naprosté nejistotě. Cesty Boží a říše Jeho jsou nevystihly.“

Kněz se na něho — nic neříkaje — zvláštně podíval.

„Nu, velebný pane?“ tázal se Kris usmívaje se.

„Máte pravdu,“ na to kaplan drsně. „Dobře jste učinil. Překročil jste již hranici.“

„Jakou hranici?“

„Hranici snů. I život klášterníků není jich prost, ale vy je máte již za sebou.“

Kris patřil na něho s rozevřenými rty. Chvála ta mu lahodila po trpké zkušenosti s Rudolfem. Kněz tušil asi, co se v jeho duši děje. „Ó chybíte mnohdy,“ pravil, „ale jen s počátku. Jste mnichem, synu můj, a mužem.“

— — — — — — — — — — — — — — —

Paní Torridonová upadla znova ve své neochvějné mlčení po svém včerejším rozpovídání se, než přese vše neušlo Krisa za těch pár dní, co mu bylo dovoleno u rodičů pobýti, že její chování k němu bylo pohrdavé. Dávala to na jevo sterým způsobem; — tváříc se na příklad jako by ho neviděla, zdráhajíc se upustit od svých návyků i ve věcech sebe nepatrnějších k vůli němu a zachovávajíc přísné mlčení o tom, čeho plno bylo jak jeho tak i jeho otce srdce. Plnila své povinnosti přesně a řádně jako vždy, jednala bez unáhlení a spravedlivě se starým sluhou, jenž začal vystrkovati růžky a k němuž její manžel byl samé ohledy a strachy, ale nepokoušela se ani za mák získati si synovy důvěry, nikdy také sama od sebe nezačala o ničem rozpravy.

— — — — — — — — — — — — — — —

Čtvrtého dne po Krisově příjezdu do Overfieldu došla tam zpráva o odsouzení p. Tomáše Morea, ale nezpůsobila většího vzrušení než dostavení se dávno očekávaného neštěstí. Vědělo se přece, že je neodvratné. Posledního

pak večera, co Kris v otcovském domě dlel, došly poslední podrobnosti.

— — — — — — — — — — — — — — —

Pan Jakub a Kris vykonali dlouhou vyjížďku po usedlosti hrubě nemluvíce, neboť každý z nich věděl, co se děje v srdci druhého, a slézali právě s koní před stupni na terrasu vedoucími, když se ozval dupot tryskem uhánějících koní a když hned na to dva jezdci vrátnicí — tak sto kroků vzdálenou — projeli.

Kris cítil, jak mu srdce prudce bije a hrdlo se stahuje, než zůstal klidně stát a čekal na to, co teď — jak dobře věděl — přijíti musilo, několik vteřin po té zastavil Mikuláš Maxwell svého koně prudkým uzdy zacásnutím u samých schodů.

„Bůh je zatrať!“ vzkřikl všecek rudý v obličeji.

Pan Jakub ihned k němu přiskočil a za rameno ho uchopil.

„Míšo!“ pravil mrskna okem na zevlující sluhy.

Mikuláš cenil zuby jako rozkacený pes.

„Bůh je zatrať!“ zaklel znova.

Zatím dojel i druhý jezdec, jenž byl všecek zaprášen a jenž se zdál náramně uondán býti. Ani otec ani syn, již na schodech stáli, neznali ho, zdál se však býti služebným duchem; rychle shoupl se s koně a chopil se p. Mikulášova koně.

„Pojď do stavení, Míšo,“ pravil pan Jakub. „Tam si můžeme nerušeně o všem pohovořiti.“

Co se naše trojice společně do stavení brala

a cizinec v uctivé vzdálenosti jich následoval, Mikuláš znova vybuchl.

„Provedli to," pravil, „Je mrtev! Matičko Boží!"

Bičík poskočil mu v zaťaté pěsti. Obrátil se k muži za nimi se beroucímu a pokynem hlavy vyzval ho, by jich jen následoval. Společně vstoupili do páně Jakubova pokoje. Pan Jakub uzamkl dveře.

„Teď, Míšo, vypravuj!"

Mikuláš postavil se ke krbu divoce očima koule.

„Tenhle brach ví všecko dopodrobna — byl při tom; vylož jim to, Dicku."

Muž podal jim svou zprávu. Sloužil u mladšího bratra páně Mikulášova, jenž žil ve městě, i byl hned po popravě, jež toho rána byla vykonána, poslán do Great Keynesu. Ježto měl dost obstojné vzdělání, podal velmi pěkně své vypravování.

Pan Jakub zacláněl si rukou oči, co vypravování poslouchal, Mikuláš nepokojně sebou vrtěl u krbu, přerušuje tu a tam sluhu ba na to se ho dotazuje, ba zas ono mu připomínaje, kdežto Kris byl se uchýlil do temného koutu u okna. Za té, co naslouchal, vznášel se mu živě před očima výjev, jejž byl před několika dni viděl, ač teď na jevišti byly osoby zcela nové.

„Dnes ráno se to, pane, stalo na towerském návrší. Dávno před ustanovenou hodinou byla se tam shromáždila síla lidí. Stoupal dost zmu-

žile po boku důstojníkově, jenž byl jeho přítelem, nesa v ruce červený křížek.“

„Stál jste přece těsně u popraviště,“ poznamenal tu p. Mikuláš.

„Tak jest, pane; stál jsem u samých schodů. Kolísaly se, co po nich stoupal. Byly to rozviklané schody, i poprosil důstojníka, by ho podpíral.“

„Opakujte jeho slova, člověče, jeho slova!“

„Přesně si jich nepamatuji, pane; ale smysl jejich byl asi tento: „Hleďte, pane důstojníku, bych se živ a zdráv dostal nahoru, o sejití se já už sám postarám.“ A tož se dostal bez úrazu nahoru. Tam vesele si zacupal, aby se přesvědčil, je-li lešení pevné. Potom měl řeč k přítomným a prosil jich, aby se za něho modlili. Pravil jim, že umírá — jako rochesterský pan biskup — za víru svaté, římské, katolické církve.“

„Slyšel jste, že hlava páně biskupova byla donesena k Náně Boleynové?“ skočil mu tu Mikuláš divoce do řeči.

Pan Jakub vzhlédl.

„Teprve teď, Míšo,“ v odvět dal pan Jakub.

Sluha pokračoval: „Potom si pan More k modlitbě klekl a všechen lid choval se tiše jako v kostele. Nikdo se neopovážil na něho pokřikovati. Potom povstav odložil své šaty, tak že šíje jeho byla obnažena, a potom si — usmívaje se — přejel rukou po krku. Na to upozornil kata, že má krk jenom krátký, a prosil ho, by se nic nebál a jen pořádně sekl, sic že by jeho dobrá pověst úhony doznala.

Potom si lehl na špalek a položil naň svou hlavu, ale než dal katovi znamení, učinil ještě malý pohyb, povystrčil před sebe na špalek brady, — neboť v žaláři narostla mu pořádná brada.“

„Opakuj nám jeho slova!“ zabručel Mikuláš.

„Pravil, pane, že se jeho brada nedopustila žádné velezrády a že tedy není třeba, by trpěla jak on. A potom vztáhl na znamení ruky — a jednou ranou bylo to vykonáno.“

„Bůh je zatrať!“ zasyčel opět Mikuláš jako amen k tomu, obraceje se rychle ke krbu, by mu nebylo viděti do tváře.

Nastalo hrobové ticho na několik vteřin. S očima k zemi sklopenýma stál tam sluha, — potom ujal se znova slova.

„Co se týká hlavy rochesterského mylorda, byla — prý — odnesena v bílém sáčku ke královně, a ona ji tloukla po ústech.“

Mikuláš opřel se loktem o krbovou římsu a zabořil hlavu do dlaní.

„A nahé tělo zůstalo po celý den na lešení, co halapartníci kolem popíjeli, v noci teprve hozeno bylo do jámy na barkingském hřbitově.“

„Na čí rozkaz?“

„Na rozkaz pana Cromwella, pane.“

Opět zavládlo ticho, jež opět sluha přerušil.

„Povídalo se, pane, ještě všelicos,“ nakousl, ale potom se rozpačitě zamlčel.

Starý pán mu pokynul, ahy jen pokračoval.

„Povídá se, že z hlavy mylordovy na mostě

světlo vyzařovalo každé noci," pravil sluha uctivě, „byla tam také, jak vím, celý den veliká tlačenice, tak že ulice byly v pravém slova toho významu zahrazeny a nikdo ani tam dostati se nemohl ani odtamtud vzdáliti. A tož ji posléze srazili do řeky; tak se aspoň povídalo. — neboť když jsem se tam podíval, byla tatam."

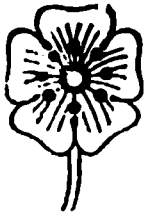
Mikuláš se otočil, oči mu plály a bledá tvář jeho byla všecka strhána a hněvem jen jen soptila.

Pan Jakub vstal a hlas se mu lámal, když pravil: „Děkuji vám, muži. Dobře jste přednesl své vypravování."

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Když se sluha k odchodu měl, otočil se pan Mikuláš rychle zase ke krbu a položil svou hlavu na loket, Kris pak viděl, jak se mohutné jeho plece prudkým vzlykotem otřásly.

DRUHÁ KNIHA

KRÁLOVO VÍTĚZSTVÍ

DÍL PRVNÍ

MENŠÍ KLÁŠTERY

I.

PROJEV VÍRY.

Ku konci srpna ubírala se Beatrice Athertona podél severního břehu řeky z Charingu do Westminsteru ohlásit Rudolfovi, že od předvčerejška je v Londýně.

Od onoho červnového dne, kdy zastala oba bratry pohromadě, z hrůz téměř ani nevycházela. Stojíc vedle Markétky, viděla pana Morea před soudem, jak tam stál ve svém hrubém, vlněném kabátě opíraje se o hůl, pobytem v žaláři všecek shrbený a zešedivělý, slyšela jeho jasné odpovědi, jeho bystré otázky a pozorovala, s jakou radostí vyslechl ortel smrti; přebyla s těžce zkoušenou rodinou ráno 6. července, klečíc s ní na modlitbách v kapli přístavby, až do ní pan Roper, jehož tvář byla všecka zsinalá a jenž se třásl jako osika, nakoukl a ony zvěděly, že je po všem. Byla s truchlícími pozůstalými při pohřbu v kapli sv. Petra v Toweru a posléze, — což bylo nejtěžší zkouškou — stála za tmavé noci letní u branky, slyšela opatrné úhozy vesla, jakož

i chvatné kroky, ženoucí se hore stezkou, i vpustila Markétku, jež nesla drahocenné, s kolu na londýnském mostě ukradené břímě.

Potom odebrala se na nějaký čas s paní Moreovou a jejími dcerami na venek a teď se opět vrátila — ve stavu jakési duševní rekonvalescence — do nového domu tetina na břehu v Charingu.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tvář její byla o poznání bledší než kdy, ale v očích jejích plál živý oheň, co se — zahalena ve svůj modrý plášť — se svou komornou brala za sluhou v livreji, jenž několik kroků před ní nesl v ruce hůl se stříbrnou hlavicí.

Připomínala si v duchu scénu, kdy jí byl Rudolf o ruku řekl.

Když byl Kris pokoj opustil, zůstala naše dvojice nepohnutě státi na svém místě, dokud domovní dveře za ním se nezavřely; tu teprve obrátil se k ní Rudolf s otázkou ve svých jasných očích.

Ona jej ubezpečovala, že ani slovu nevěří z toho, co se jí mnich namluviti snažil, a byla si vědoma, že tím skládá a c t u s f i d e i (projev víry), jak tomu bohoslovci říkají. Ne že by se nad Rudolfovým postavením nepozastavovala, — ledacos ji při něm zaráželo — než byla si pevně a rozhodně umínila, že námitek těch nebude dbát, aniž jim víry dá. Byl to výslední důsledek myšlenek a hnutí, jež se v duši její odehrávaly od toho okamžiku, co se začala zajímat o toho silného,

bezohledného muže, a důsledek ten byl urychlen fanatickým útokem, jehož svědkyní byla. Rozpor, jenž po jejím mínění panoval mezi Rudolfovou povahou a jeho činy, nebyl arci ještě vysvětlen, než rozhodla se v tom okamžiku, že toho ani třeba není, že vše, co o těch jeho činech ví, je nedostatečné a že nemůže-li si toho vysvětliti, přece jenom Rudolfovi důvěřovati může.

Rudolf byl přece velice poctivým a upřímným, povídala si. Vždyť jí připomněl, že je služebníkem Cromwellovým, jehož mnozí pokládají za nepřítele církve a státu. Mlčky mu s klidnou důvěrou kynula, vědouc dobře, co bude teď následovati, neboť obličej jeho byl jak šatka bílý a oči mu přímo zpod široce rozevřených víček ohněm sálaly. Cítila, jak se jí prsa dmou a jak jí tepny na krku až prudce bijí. Ba i teď ještě — při pouhé na to vzpomínce — srdce jí prudce poskočilo a ruce se jí zaťaly.

A potom náhle — v okamžiku — to přišlo. Její ruce byly náruživě sevřeny a oči její jeho upoutány, a potom i to přešlo, a ona mu odpověděla jedinkým slůvkem.

Než i potom nebylo to tak snadné. Cecilie obrátila se k ní více než jednou se zvědavými otázkami. Paní Moreová dovolila si několik nešetrných poznámek, jež bylo za těžko snésti; teta její však přijala zprávu o tom — mlčky.

Než to bylo už přestáto. Potřebný souhlas byl dán z obou stran, a teď se opět nalézala na cestě do Westminsteru, co Rudolfův obraz

před očima se jí vznášel, on pak sám jenom ještě nějakých sto kroků od ní vzdálen.

— — — — — — — — — — — — — —

Zahnula poslední alejní zatáčkou, prošla uličkou a zabočila pak do dvorku křemelicemi vydlážděného před domem.

Pan Morris stál ve dveřích, když se jim blížila. Poodstoupil, ale bylo viděti, že si neví rady, má-li ji dále pustiti nebo ne.

„U pana Torridona jsou nějací páni, madam.“

„Tož tedy počkám,“ pravila Beatrice rozhodně a chystala se vstoupiti. Sluha posud na vážkách pootevřel poněkud více dveří, a Beatrice vstoupila se svou komornou do pokoje v pravo.

Co se tam ubírala, zaslechla hlasy za protějšími dveřmi a zároveň kroky páně Morrisovy, jenž pospíchal síní.

Nebylo jí dlouho čekati. Před dveřmi zahrčel kočár. Komorná, jež seděla u okna, vyhlédla. Tvář její náhle zvážněla.

„Je to páně Cromwellův kočár,“ pravila.

Beatrici udělalo se pojednou jaksi nevolno; přese vše to, co si již byla namluvila, byl pan Cromwell stinnou stránkou Rudolfovou.

„Jde sem?“ tázala se.

Komorná znova vyhlédla.

„Ne, milostivá.“

Dveře pokoje, do něhož vešly, nebyly úplně dovřeny, stále ještě přitlumený šepot dolétal k nim přes chodbu, hned potom však

bylo slyšeti, jak klika byvši stisknuta cvakla a po té zřetetně a jasně Rudolfa.

„Postarám se o to, mylorde!“

Beatrice povstala, cítíc se jaksi neklidnou. Napadlo ji, že by tu neměla být; vzpomněla si teď také, že sluha nejevil zvláštní ochoty ji dále vpustiti. Na chodbě rozlehly se kroky a slyšeti bylo slova zapředeného tam hovoru a když se v té ozvaly chvatné kroky páně Morrisovy síní, byly dveře pokojíčku náhle a prudce otevřeny, a Rudolf, za nímž stáli ještě dva páni, nahlédl do něho.

„Nevěděl jsem,“ jal se koktati a trochu se zapýřil, při čemž se usmíval a se tvářil, jako by chtěl znova dveře zavříti. Ale Cromwellova tvář s odulým horním pyskem a popelavýma, těsně k sobě přiléhajícíma očima objevila se nad jeho ramenem, Rudolf pak obrátil se s výrazem téměř prosebným.

„Promiňte, pane, je to slečna Althertonová a její komorná.“

S jemným úsměvem na rtech překročil Cromwell ve svém bohatém úboru a zlatým řetězem kolem krku práh.

„Slečna Beatrice Athertonová?“ tázal se uctivě; načež je Rudolf sobě navzájem představil.

Beatrice byla si vědoma, že se dost nemotorně chová. Bylo jí trapno, že byla tu přistižena, jako by sem byla přišla na zvědy. Cítila, jak se rdí, když se omlouvala, že neměla ani zdání, kdo že tu je.

Cromwell pohlížel na ni náramně laskavě.

„Nemáte slečno, proč se omlouvat," pravil. „Vím, že jste přítelkyní páně Torridonovou. Svěřil se mi se vším!"

Rudolf byl, jak se Beatrici zdálo, na nejvýš nepříjemně dotčen, když jim Cromwell oběma co nejpřívětivěji štěstí přál a potom znova ke dveřím se obrátil.

„Mylorde," zvolal tu, „mylorde!..."

Beatrice spatřila tu vysokého duchovního, s hladce vyholenou, bezvýznamnou, ale laskavou tváří, tlustých, odchlípených rtů a světle hnědých očeк v prelátském rouše předstoupiti. Při spatření ho nabyly oči její tvrdého výrazu a rty se jí sevřely.

„Mylorde," pravil Cromwell, „to je slečna Beatrice Athertonova."

Prelát usmáv se natáhl ruky, by políbila prsten na jeho ruce. Ale Beatrice stála jako socha. Viděla však zcela dobře, jak Rudolf na ni prosebně po očku pohlížel.

„Znáte přece kanterburského mylorda?" ptal se Cromwell jako pro objasněnou.

„Znám kanterburského mylorda," na to Beatrice.

Na okamžik zavládlo hrobové ticho a potom slyšeti bylo slabé zafňukání Beatričiny komorné.

Cranmer upustil ruku, ale nepřestal se usmívati, když obrátiv se k Rudolfovi pravil: „Musíme už jíti, pane Torridone. Pan Cromwell byl tak laskav . . ."

Cromwell, jenž tam stál všecek zaražen, obrátil se, zaslechna vysloviti svoje jméno.

„Ano," pravil Rudolfovi, „mylord mě doprovodí. Vy pak se zítra ráno u mne objevíte."

Poroučel se dívce pohlížeje na ni se zájmem tak čtveráckým, že se až z toho zapálila, když pak dr. Cranmer z domovních dveří na ulici vystoupil, co Rudolf s obnaženou hlavou ho vyprovázel, zašeptal:

„Vy jste, slečno, zrovna jako jiné," a potřásl při tom svou velikánskou hlavou jako shovívavý otec. Potom otočiv se vzdálil se i on.

— — — — — — — — — — —

Beatrice pustila se hned přes chodbu, komornou tam, kde byla, zanechavši, do protějšího pokoje a stála u krbu, když Rudolf do pokoje vstoupil, Slyšela, jak se dveře zavřely, slyšela blížící se kroky jeho, až podle ní stanul.

„Beatrice!" pravil Rudolf.

Obrátivši se podívala se na něho.

„Nesmíte se se mnou vaditi," pravila neobyčejně klidně. „Musíte dovoliti, bych to já už se svým svědomím vypořádala."

Rudolfova tvář okamžitě se vyjasnila.

„Ne, ne," pravil. „Obával jsem se něčeho jiného."

„Je prý to ženatý kněz!" poznamenala dívka, ale beze vší trpkosti.

„Troufám si, můj miláčku, říci, že — že — teď pohlížím na lásku a manželství jinýma očima, než prve."

Černé oči Beatričiny potěšením jenom plály.

„Ano, ale když se jedná o kněze!“ namítla.

„I v tom případě, když běží o kněze,“ na to Rudolf, usmívaje se.

Beatrice zaměřila k židli a sedla si.

„Tuším, že se vás teď na nic ptáti nesmím,“ pravila zahleděvši se na okamžik do jasných očí Rudolfových. Zdálo se jí, že posud není jaksi v dobré míře.

„Ó já sám ani nevím,“ pravil Rudolf, když byl světnici obešel a před ní znova stanul. Beatrice klidně čekala, povídajíc si, že už tu vážnou otázku byla pronesla, a v duchu se jaksi z toho těšila, že byl jí zaražen.

„Sám ani nevím!“ opakoval stoje před ní. „Inu — ano — brzičko se to všichni dovědí.“

„Ó já mohu do té doby počkat,“ odsekla rychle Beatrice nevědouc jasně, má-li se cítit uraženou nebo ne nad sdělením jí tajemství, jež za krátko tajemstvím býti nemělo. Rudolf, jenž sám v tom ohledu nevěděl co a jak, podíval se na ni.

„Bojím se . . .“ začal.

„Ne, ne,“ na to ona hanbíc se za své pochybnosti. „Netoužím po tom; mohu počkati.“

„Povím vám to,“ pravil Rudolf. A jda posadil se na židli proti ní, přeloživ nohy.

„Jedná se o visitaci klášterů. V září mám se s visitátory na cestu vydati.“

Živá, třebas bolestná účast hnula se pojednou v Beatrici, ale nikterak toho neprozradila.

„Tak tedy!“ zašeptala. „A co pak bude vaší při tom úlohou?“

Přízvukem hlasu jejího se Rudolf poněkud upokojil.

„Máme se vydati do jižní provincie. Já jsem přidělen k družině dra Laytona. Úlohou naší je vyšetřiti náboženské poměry tam panující, jak se předpisy náboženské zachovávají a tak dále, a potom zevrubnou zprávu o tom panu Cromwellovi podati.“

Beatrice upřela zraky své na zem dlouhým sklouzavým pohledem po Rudolfovi.

„Vím, co si myslíte,“ pravil nenuceně se na ni usmívaje. „Vy si povídáte, co že já — u všech všudy — rozumím klášterům. Ale vždyť mám přece bratra . . . .“

Stín přelétl její tvář. Rudolf poznal, že se jí ta narážka nelíbila.

„Mimo to,“ pokračoval, „třeba k tomu obratných a zkušených lidí a ne duchovních.“

„Ale co dr. Layton?“ tázala se Beatrice.

„Inu, můžete ho zváti duchovním, ale sotva byste ho za duchovního pokládala. Vůbec nikdo by ho nenazval stranníkem jejich.“

„Myslím, že by lépe učinil, kdyby si hleděl aspoň jedné své farnosti,“ poznamenala Beatrice.

„Ano, ale to není mou záležitostí,“ na to Rudolf.

„A co vlastně je vaší záležitostí?“

„Inu, objížděti kraj, zkoušeti klášterníků a sbírati mezi lidem zprávy o nich.“

Beatrice jala se botkou lehce poklepávati po podlaze. Rudolf podíval se na její botku s přezkou a bezděčně se usmál.

Dívka pokračovala: „A v čí jméně?“

„Ve jménu Jeho Veličenstva.“

„A dr. Cranmera?“

„Inu ano, pokud vůbec jakou moc má!“

„Rozumím,“ mínila Beatrice a sklopila oči. Nastalo ticho.

„Nahlédnete také, že se již zpáčiti nemohu,“ vykládal Rudolf nepříjemně dotčen jejím chováním. „Je to částečně moje povinnost.“

„Ó já to nahlížím,“ na to Beatrice.

„A pokud spravedlivě jednám, neděje se nikomu tím křivda.“

Dívka ani muk.

„Nahlížíte to?“

„Tuším, že ano,“ na to váhavě Beatrice.

Rudolf učinil netrpělivý poněkud posunek.

„Ale, počkejte,“ pravila dívka. „Nahlížím to. Kdybych vám nemohla věřiti, potom lépe by bylo, abychom se nebyli ani poznali. Uznávám, že vám mohu důvěřovati, třebas pochopiti nemohu, jak se můžete něčeho takového podjímati.“

Pomalu k němu vzhlédla, a když Rudolf zraků svých do jejích ponořil, tu vyčetl z nich, že slova její jsou upřímná a že nechovají v sobě žádné trpkosti.

„Drahá,“ pravil, „od nikoho sic leč od vás nebyl bych toho snesl, ale já vím, že jste

poctiva a že jen to, co pravíte, také opravdu myslíte. Vy mně tedy důvěřujete?“

„Arciže!“ pravila dívka a usmála se, když ji objal.

— — — — — — — — — — — — — —

Po odchodě Beatričině strávil Rudolf trapnou čtvrthodinku.

Že mu důvěřovala, věděl, ale zdali tomu nebylo tak jediné z té příčiny, že neznala pravého stavu věci? Sedě uvažoval o rozmluvě s Cromwellem a arcibiskupem. Žádný z nich jasně toho nevyřkl, že se požaduje nepříznivé svědectví proti klášterům, ale Rudolf věděl velmi dobře, co od něho chtějí. Mluvili náramně dlouho o mravní zkáze, jíž visitátoři zajisté objeví a zjistí, a Cranmer „vyrukoval“ potom se zprávou o několika pohoršlivých, k sluchu se mu dostavších případech, tváře se nad tím nad míru zkormouceným. Cromwell pak neopominul vytknouti to, jak nedozírně neblahé může to míti následky a že nemravný mnich může na venkově daleko více zla způsobiti, než co dobrého jeho zbožní spolubratři vykonati. A potom spustili oba písničku o nádheře a přepychu, panujících v domech těch, kteří složili slavný slib chudoby, a o pohaně, jaké se dostává svatému učení Kristově takovým farizejstvím.

Nad to známo bylo Rudolfovi z předchozích porad s ostatními visitátory, cože vlastně se očekává od nich, kteří k tomu dílu byli vyhlédnuti.

Byl to především dr. Richard Layton, s nímž se měl Rudolf ke konci měsíce září sejíti, kněz to, jenž měl dvě či tři fary, ale ani o jednu z nich se nestaral. Člověk ten byl Rudolfovi z té duše protivným. Byl to hrubý „chlap“, jenž věděl, kdy že radno se ukrčit a po břichu plazit, a Rudolf naslouchal s jakousi přímo hrůzou, o čem Cromwellovi vykládal. Než bude celkem na něm nezávislým, pouze v několika větších klášteřích, kdež třeba bude více visitátorů, bude v jeho společnosti bývat.

Také Tomáš Legh, mladičký doktor práv, nebyl mu dvakrát milým. Byl to muž neobyčejně domýšlivý, jenž hlavu vysoko nosil a příliš obočí vyhrnoval. Rudolf měl jednou nemalé vyražení a zlost zároveň, když ho viděl po rozmluvě s Cromwellem vystoupiti na ulici, kdež na něho čekal jeho kůň a asi šest sluhů, a odjížděti ho s nafukováním se Honzy v prince se proměnivšího. Nebažil také moc po společnosti Apa Ricea ni po společnosti „křápala“ dr. Londona s jeho červeným obličejem, no — a ostatní nebyli o nic lepší; i byl Rudolf nemálo tomu povděčným, že se nikdo nenalézal v jeho domě, když arcibiskup s Cromwellem k němu na návštěvu dojeli a Beatrice se s nimi u něho střetla.

Rudolf měl jednu chvíli — tak asi čtvrt hodiny po té, co ho Beatrice byla opustila — sto chutí popadnouti klobouk a pustiti se za Cromwellem, aby si to bídácké a špinavé dílo sám provedl, než tu se přihlásila ke slovu

jeho výchova, i dal se do smíchu tomu pošetilému nápadu. Dílo jednou podjaté musilo býti vykonáno! Anglie byla tak říkajíc pověrečnými představami prožrána. Duchovenstvo otrávilo čistý život lidský a zdraví národa nedalo se docíliti leda násilným procesem (postupem). Nepochybně budou při tom trpět i nevinní, lidé s čistým arci svědomím, avšak provinivší se proti obecnému blahu. Každé velké hnutí směřující k všeobecnému dobru přináší nezbytně s sebou pohromu jednotlivcům, než povinností silných jest, zásadám platnosti zjednati bez ohledů na malichernosti.

Co si jednou umínili, třeba vykonat, a tož jenom schvalovati lze, že se mezi prováděči aspoň jeden ctihodný muž nacházel. Ovšem k provedení takového díla třeba bezohledných lidí, jisté hrubosti nebude asi možná při tom se vyhnouti, a tu — povídal si Rudolf — může snad jeho přítomnost k tomu přispěti, by hrubost ona nezabíhala až do krajností.

Co se pak Beatrice týkalo, — inu, Beatrice toho dobře ještě nechápala. Až tomu — jak on — porozumí, bude s ním jistě souhlasiti, ježto je ze silných povah. A potom — zdaž ji nebyl před chvilkou v náruči své držel a zdaž láska není nade vším vítězkou?

Než přece jenom proseděl tam dobré čtvrt hodiny, hledě vyjevenýma očima na střechy před ním se kupící a na jasnou oblohu nad ním se klenoucí. Špičky brkového péra roz-

štěpily se s praskotem v prstech jeho, když pan Morris byl do pokoje nakoukl, nepřeje-li si snad něčeho jeho pán.

II.

ZAČÁTEK VISITACE.

Bylo to mlhavého, sychravého rána říjnového, když se Rudolf s panem Morrisem a několika ještě sluhy na cestu vybral, aby se v Sussexu s dr. Laytonem sešel. Jel sám napřed zabrán v hluboké myšlenky.

Visitace sama, jak mu byl Cromwell jasně a určitě řekl, byla nutným následkem královy politiky. Kláštery, jež pokládány byly za bašty papežské moci v Anglii, měli býti přivedeny pod pravomoc koruny a zároveň královským pokladnám, do nichž jen skrovné příjmy přitékaly, nový zdroj důchodů otevřen. Úroda toho roku naprosto zklamala a královští pachtýři nebyli s to, aby nájemné zaplatili, a tož uznáno za moudřejší schodek ten uhraditi ze jmění církevního, než podrážditi dolní sněmovnu přímou žádostí o zvýšení příjmů královského domu.

Pokud Rudolfovi známo bylo, pokus přivésti kláštery pod královu moc měl jenom částečný úspěch. Vliv biskupa Fishera docílil toho, že se provedení králových záměrů na čas zdrželo a že supremační přísahy, kolem

níž se vlastně celá záležitost točila, většina klášterů nesložila. Teď však měl plán ten býti proveden, a jako průpravou k tomu měl každý konvent a klášter v království býti zvisitován, o časných důchodech jednoho každého z nich zevrubná nahoru zpráva podána spolu s referátem, pokud a jak dalece se jejich obyvatelé již podrobili nebo teprve podrobiti se ochotni jsou. A jak Cromwell Rudolfovi na srozuměnou dal, vše, co by klášterům mohlo škoditi, bude nahoře vítáno.

Rudolfovi bylo dále známo, že úkol, jímž byl pověřen, dvěma prostředky je podporován; předně: suspendováním biskupské moci po čas visitace a za druhé: rozsáhlými pravomocemi visitátorům udělenými. V jedné ze sedlových tašek upevněných na p. Morrisově koni byl balíček papírů, jenž obsahoval šestaosmdesát otázek a pětadvacet předpisů, jakož i královské certifikáty, jež Rudolfa pověřovaly vykonáváním papežské pravomoci. Byl zplnomocněn rozvázat všecky řeholníky, kteří by si toho přáli, od jejich slibů, a měl také rozkaz všecky ty, kteří před dvacátým rokem sliby složili a jimž o té ještě čtyřiadvacet nebylo, beze všeho z kláštera propustiti. Kromě toho uloženo mu provésti se vší přísností klausuru, dosaditi vrátné ke dveřím, aby na zachování klausury dohlíželi, a dodati odvahy všem těm, kdož by měli nějakou stížnost proti svým představeným, aby jen beze všech ostychů — jeho prostřednictvím — je Cromwellovi zaslali.

Rudolf nahlížel zcela jasně, jaký že vlastně účel mají všecka ta nařízení, že se jedná totiž o znemožnění vůbec řeholního života. Bylo samozřejmo, že strohé předpisy ohledně klausury vyvolají nespokojenost, nespokojenost pak že si bude hledět zjednati průchodu zaručeným jí právem odvolání, z čehož rozhodně dojíti musí k anarchii v jednotlivých domech a potom k ráznému zakročení světské moci proti těm řeholníkům, kteří se budou protiviti jejím ustanovením.

A konečně měli visitátoři moc i právo zabaviti všecky kostelní předměty a drahocennosti, jež by se měly — po jejich soudu — nalézati spíše ve světském opatrování.

Jednak z rozmluv s Cromwellem, jednak z vlastní zkušenosti, jíž byl nabyl u sv. Pavla, bylo Rudolfovi též povědomo, jak laikové byli chytře na to připravováni celou řadou opatrně k tomu vybraných kazatelů, kterým bylo možná důvěřovati, že také přednesou, co se jim „napískalo“. Vždyť onehda vyjeda si na procházku spatřil tlačiti se před sv. Pavlem nepřehledné davy lidí a zastaviv se na chvíli slyšel jednoho takového „výtečníka“ zasypávati spoustou nadávek a potup žebravé bratry. S tváří pak a výkřiků lidí kolem poznal, jak opět jednou rozdmychána je v Anglii hrabivá lakota.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Byla to poněkud nepříjemná vyjížďka, na kterou se toho dne vybral. Po nebi honily se těžké mraky, pršelo nepřetržitě a cesty

byly v stavu ještě bídnějším než obyčejně. Zahalen ve svůj plášť, nechal koně svého pomalu se blátem cabrati, co služebnictvo za ním se brouzdalo. A ke všemu tomu nebyly myšlenky jeho nikterak tak růžové, by pro ně na slotu shora a ze zdola mohl zapomenouti. Politické totiž otázky, jimiž se byl až dosud obíral, pojednou o s o b n í úvahy do pozadí zatlačily. Tušil, že si teď chtěj nechtěj zadává tak, jako nikdy před tím, a že by se mu podařilo i tuhle tu slabinu před Beatricí zakřídovati, na to moc naděje neměl. Nad to k obvodu, jejž právě jel visitovati, patřilo leweské opatství, kdež si zajisté Kris pilný pozor na jeho počínání dá, a dále nepatrný klášter rusperských benediktinek, u nichž zase jeho sestra Markéta nedávno slavné sliby své byla složila; a tož ptal se sama sebe v duchu, jaké asi budou po vykonaném tom díle jeho poměry k jeho rodině.

A upřímně řečeno, nebyl ani už tak nadšen hlavním účelem visitace, třebas, jak si povídal, dobré bude, budou-li jednou důkladně p r o m e t e n y zbytečné kláštery a stanou-li se z obyvatelů jejich užiteční členové společnosti lidské. Na ostatek ať už s tím byl srozuměn anebo ne, na každý způsob bylo by kariéře jeho osudným bývalo, kdyby byl odmítl svěřený mu úkol.

Ježto si pro začátek jaksi netroufal, tož to zařídil tak, aby se mohl setkati s oddělením dr. Laytona v premonstrátském opatství v Durfordě, jež leželo na rozhraní Sussexu a Hamp-

shireu, a poučiti se tam o správném postupu při visitování. Byla to však dlouhá jízda, jež mu vzala dva dny. Cestou tam přenocoval u cisterciánů ve Waverly. Tam nebyla dosud visitace provedena, ježto dr. Layton pomalu od západu postupoval, ale zpráva o tom, co zamýšlí, byla již do toho kláštera pronikla, a tož dostalo se Rudolfovi jako zástupci královské komise slavnostního téměř přijetí.

Opat laskavý, poněkud nervosní muž uvítal Rudolfa u vrat opatství se všemi projevy úcty, uděluje odporující si rozkazy ohledně umístění koní a pohoštění hostů svým sluhům, kteří — jak se zdálo — moc se ho nebáli.

Druhého dne po mši sv. a po snídani dostavil se opat do oddělení pro hosty a prosil o krátkou rozmluvu.

— — — — — — — — — — — — —

Nejprve prosil za prominutí, že mu nebylo možná lépe Rudolfa pohostit, ujišťuje, že učinil, seč byl. Rudolf odpověděl na to co nejzdvořileji, opat pak pokračoval, stoje uctivě před židlí, v níž si Rudolf hověl, a za řeči svým křížkem si pohrávaje.

„Doufám, pane Torridone, že vy nás budete visitovat; zastihl jste nás všecky nepřipravené a víte, že činíme, co můžeme, bychom se proti naší řeholi neprohřešili. Kojím se nadějí, že jste nenašel, co by vaši nelibost vzbudilo.“

Rudolf se uklonil a usmíval.

„Přál bych si, bychom měli raději vás než

někoho jiného naším visitátorem. Dr. Layton —“

Náhle se rozpačitě odmlčel.

„Slyšel jste o něm něco?“ tázal se Rudolf.

„Nevím nic proti němu,“ pospíšil si opat, „leda to, že prý má býti příliš přísný na nás ubohé mnichy. Bojím se, že by tu našel ledacos, co není po jeho chuti. Moje autorita v poslední době moc utrpěla; mám tu několik nespokojených bratří, — ne více nežli jednoho nebo dva, pane Torridone — již se dověděli, že se mohou teď obrátit se žádostí k Jeho Veličenstvu, by byli zproštěni svých slibů, a ti dva podryli naprosto domácí kázeň. Jak vidíte, nemíním ničeho utajovati, než bojím se, aby snad dr. Layton nebyl nespokojen.“

„Je mi líto, pane opate,“ na to Rudolf, „než bojím se, že mi nebude lze sem se ještě jednou vrátiti.“

Opatova tvář nabyla žalostného vzezření.

„Ale přimluvíte se za nás u dr. Laytona? Pravil jste, tuším, že se s ním dnes večer sejdete.“

Rudolf slíbil, že učiní, seč bude, i byl za to díky zahrnut.

Co za „chlostajícího“ lijavce dále k Durfordu jel, nemohl a nemohl si z hlavy vyraziti myšlenky na jistou dojemnost situace. Bylo viděti, že kláštery byly zachváceny hrůzou a strachem a že následkem toho všude vznikaly nezbytné zmatky. Život tak mnohého řeholníka, jenž by za jiných okolností byl

v klidu a svaté spokojenosti plynul, byl teď rozčilujícími zvěstmi z rovnováhy přiveden a všecka autorita byla teď otřesena. Jestliže zachovávání řádových předpisů v dobách pokojných působilo nemálo klopot představeným klášterním, tedy nyní, kdy na všech stranách zely dokořán otevřené dveře k upláchnutí, byla to pro ně úloha nekonečně krušnější.

A přece byl nyní a i Rudolf zachvácen jakousi nedočkavostí, jakousi horlivostí. Trpné a nerozhodné povahy působily vždy dráždivě na jeho silný temperament, i cítil cosi jako zlost na opata pro jeho slabošský pokus dovolávati se jeho soucitu. Muži, kteří neměli sice co dělati, mohli přece své podřízené v kázni udržeti; proto úzkostlivé dovolávání se pomoci již samo o sobě svědčilo proti nim jako neschopným k zastávání podobného úřadu. Kdyby byl však věděl všecko, byl by ještě více popuzen býval; co totiž dále k jihozápadu jel, ležel opat s bratřími kláštera, jejž právě byl opustil, v tmavém kostele před hlavním oltářem, volajíce k Bohu o smilování.

„Bože, přišli pohané do dědictví tvého, poskvrnili chrám svatý tvůj,“ *) šeptali rtové jejich.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Až když slunce zapadalo na bouřlivém západním nebi, dojel Rudolf durfordského

*) Žalm 78, 1. Pozn. překl.

opatství. Tak s hodinu před západem slunce ustal déšť a vlhké střechy svítily u večerním jasu.

Když opatství dojížděl, pozoroval jakýsi nepokoj kolem něho. Dva či tři zahaleči potloukali se kolem vrátnice; vrata byla dokořán otevřena a v té právě bylo viděti pár koní zaváděti za roh.

V klášterním nádvoří panoval ještě větší zmatek. Několik soumarů čekalo s hlavama svěšenýma před stájovými dveřmi a jakýsi rozčilený bratr laik vykládal kanovníkovi, jenž před ním stál ve svém bílém hábitě, rochetě a s čepičkou na hlavě, že v celém domě není již místa prázdného. Když se Rudolf objevil, vztáhl bratr se zoufalým posunkem ruce proti němu.

„Matičko nebeská!“ pravil, „tu jest opět jeden z nich.“

Kněz se na něho zakabonil a odkvapil k Rudolfovi.

„Ano, velebný pane,“ představil se Rudolf, „já jsem také jeden z nich.“

Kanovník mu zvěstoval, že stáj je plna, že jich to nesmírně bolí, ale že klášter jejich je chudý, těší ho však, že mu může poradit o stavení hned vedle za rohem, kde bude dost ještě místa pro jeho koně.

„Než co se vás, pane, týká,“ dodal, „nevím si opravdu rady. Všecky naše pokoje jsou obsazeny. Jste, pane, přítelem dr. Laytona?“

„Jsem jedním z visitátorů," na to Rudolf. „Musíte mi opatřiti nějakou místnost."

Kněz se kousl do pysků.

„Nevím, kde bych ji vzal," odpověděl. „Dr. Layton a vy, pane, musíte se spokojiti s jedním pokojem."

Rudolf přehodiv nohu přes sedlo spustil se na zem.

„Kde je?" ptal se.

„U pana opata," na to kněz. „Mám vás k němu dovésti?"

Kanovník bral se přes dvůr, co bílou kožešinou obšitá řádová kápě prudce na něm poskakovala, a uvedl Rudolfa klášterem do jedné z čekáren. Když se její dveře otevřely, bylo slyšet vysoký vadící se hlas.

„Tož pro Boha k čemu jste, když ani pohostinství nepěstujete?!"

Dr. Layton se obrátil, když Rudolf vstoupil. Tváře mu zlostí hořely, rty se mu chvěly a oči divoce koulely.

„Považte si jenom, pane Torridone," pravil, „v tomhle proklatém opatství nemají místa ani pro lidi ani pro dobytek! Pohostinský dům má všeho všudy šest světniček a stáj — to není ani pro prasata, nerci-li pro koně královských visitátorů!"

Opat, mladý muž jemných rysů, jenž byl v té bledý jako šatka a jenž se po všem těle třásl, obrátil se k nim prosebně, řka: „Je mi nesmírně líto, pánové," při tom pohlížel s jednoho na druhého, „ale tím nejsem já vinen. Teď je vše daleko v lepším stavu, než když

jsem se sem dostal. Vše možné jsem učinil u jeho lordství, pana opata z Welbecku, než jsme velice chudobni, on nemůže pro nás více učiniti."

Layton zavrčel na něho.

„Nepravím, že jste tím vy, člověče, vinen, o tom se přesvědčíme, až se podíváme do vašich účetních knih, ale s Welbeckem si ještě promluvím."

„Musíme se sdíleti o jeden pokoj, dr. Laytone," prohodil tu Rudolf. „Aspoň . . ."

Doktor se na ta slova znova obrátil a začal znova soptiti.

„Nemohu si, pánové, pomoci," na to opat všecek zoufalý. „Já jsem už svůj vlastní pokoj vyklidil. Mohu jenom to učiniti, seč jsem."

Rudolf pospíšil si zakročiti. Bouřil se v duchu proti tomuto sprosťáckému řádění, třebas opatem opovrhoval, že si to nechal líbiti.

„Doufám, pane opate, že se dá všecko dobře urovnati," pravil. „Já vám nesnázi dělati nebudu. Můžete mě ubytovati kam vám libo."

Mladý opat vděčně naň pohlédl.

„Učiníme, co bude nám možného," pravil. „Nešli byste se, pánové, se mnou podívat na váš pokoj?"

Co se brali mimo chudičkou budovu klášterní, vyprávěl Layton Rudolfovi, že sám také teprve před hodinou přijel.

„Zažil jsem skvostné chvíle mezi mnichy," šeptal mu do ucha, „a mám pro vás několik anekdot, jimž se srdečně zasmějete."

Ale spatřiv chudobné zařízení pokoje znova se rozkohoutil a spustil pekelný povyk pro rozlámanou židli.

„Chci něco lepšího než tuhletu rachotinu. Doneste mi nějakou z kostela!" pravil opatovi.

Mladý opat podíval se mu směle do očí.

„Čeho od nás chcete, dr. Laytone? Hledáte tu bohatství nebo chudoby? A co si tak o řeholnících myslíte?"

Layton se „zařehtal".

„Teď jste mne, pane, chytl," pravil žduchna Rudolfa do žeber.

Krátce potom zasedli k večeři v hovorně v přízemí. Na stůl doneseny nějaké masité krmě a láhev španělského vína. Dru Laytonovi rozvázal se teď jazyk.

„Pane Torridone, mám vám celou fůru novinek," pravil, „a ukážu vám také ledacos, jako stříbrné kříže a podobné věci, než na to se až zítra ráno podíváme. Pochybuji, zda budeme moci tu naše poklady rozmnožiti, ač je tu relikviář, jemuž by velice pěkně svědčilo na páně Cromwellově stole; je celý poset acháty. Než ihned máte se dověděti mých zpráv. Sluha bude tu co nevidět s mými papíry."

A skutečně po chvilce vstoupil do pokoje sluha s pytlem listin, jehož se Layton lačně zmocnil.

„Hleďte, pane Torridone," pravil, vysypávaje papíry na stůl, „tu máte celou sbírku povídek, hodících se tak zrovna dámám. Přisedněte blíže semhle ke krbu."

Rudolf pociťoval vzmáhající se odpor proti tomu muži, než nic neříkal, ale přitáhl svou židli blíže ke krbu, v němž vesele praskala polena dřeva, by ohřála tam tu chladnou místnost.

Kněz shrnul si papíry na klín a přeloživ pohodlně nohy přes sebe a postaviv si po ruce sklenici s vínem jal se z nich předčítati.

— — — — — — — — — — — — — — —

Okamžik ptal se Rudolf sama sebe, jak se jenom mohl člověk ten opovážit tyhle klepy nazývati důkaznými doklady. Vždyť to byl řetěz domněnek necudného rázu, opírajících se o okolnosti, jež mohly zrovna tak platiti za důkazy viny jako neviny. Byla to snůška mezi venkovským lidem sebraných tlachů, zúmyslně přibarvených do patřičné toniny, když si navzájem odporovaly. Přes tu chvíli — za čtení těch zpráv — opakovaly se výroky toho druhu: „Povídá se v celém kraji, že převor . . . je prostopášný člověk," a přečasto uváděny jako hlavní důvod obžaloby proti dotyčné osobě.

Při jedné z nejvíce rozhodujících zpráv vyklonil se Rudolf vpřed a přerušil čtoucího.

„Promiňte, pane Laytone," pravil, „kdo je ten pan kdosi, jenž to vše tvrdí?"

Layton zatřepetal papírem ve vzduchu.

„Nikdo jiný, nežli mnich," odvětil, „mnich! To je právě při tom nejlepší."

„Mnich!" zvolal Rudolf.

„Byl jím aspoň až do loňska," vysvětloval kněz.

„A potom?" tázal se Rudolf.

„Byl z kláštera vyhnán. Věděl toho příliš moc, víme!"

Rudolf se opět na židli vyvrátil.

— — — — — — — — — — — — — —

Půl hodiny potom udála se s ním veliká změna, pochybnosti jeho byly se téměř rozprášily; mnohé z uvedených případů byly příliš závažny, než aby možná bylo přes ně jenom tak přejíti; na jeho obrazotvornost působily zvenčí výpovědi svědků, na vůli pak hnutí jeho nitra, a tož poslouchal vše bez nevole již, povídaje si, že si přeje jenom pravdy a spravedlnosti.

Mezi spoustou kluzkých podezření, jež byl kněz s vítězoslavnou tváří přednesl, bylo tak asi půl tuctu historek, jež působily přesvědčujícím dojmem. Zvláště jedna tak ho zajímala, že podal Laytonovi ohledně jí několik otázek.

Jednalo se v ní především o četné, mezi venkovským lidem sebrané výpovědi, jenž byl, ač-li Layton v hrdlo nelhal, pevně přesvědčen o nemravném životě jistého mnicha. Zpráva o jeho hříších roznesla se na deset mil daleko z kláštera, v němž žil. Kromě toho bylo tu určité a podrobné svědectví jednoho z jeho soudruhů a konečně částečné

přiznání se samého vinníka. Vše to bylo neobyčejně šikovně zpracováno; — významné výroky naneseny na slabiny svědeckých výpovědí, obratně přednesené theorie sloužily k objasnění a vysvětlení jistých nesrovnalostí, tak že sám Rudolf byl přesvědčen.

Zrovna spravedlivým rozhořčením hořel při myšlence, jak licoměrným byl život toho mnicha. Člověk ten žil celé neděle v těžkých hříších a při tom den jako den stával u oltáře v rouše veřejného sluhy Ježíše Krista!

„Než smetánku ponechal jsem si naposled," pravil dr. Layton. I přečetl ještě několik hanebných obvinění, jež naplnily srdce Rudolfovo hnusem a ošklivostí.

Pozvolna probouzela se v něm ona „furie" proti „obílené nepravosti", jaká tak snadno vyšlehuje v světsky smýšlejících duších a je stravuje. Byl by doznal, že sám sice není bohabojnějším než ostatní průřezem vzato lidé a byl by se aspoň v soukromí přiznal, že rozhodně nestojí na pevných nohách v ohledu dogmatické části náboženství, ale všude a vždy byl by hotov prohlásiti, že nemůže shovívavosti míti s člověkem, jenž po celý svůj život jenom na oko zachovával učení víry a mravů, a jenž na základě této zdánlivé zbožnosti činil nárok na úctu druhých svých spolubližních. Svraštil čelo v spravedlivém hněvu a jal se prsty tiše bubnovati na postranicích své židle.

Dr. Layton vracel se teď k některým z historek, jež byl napřed přednesl, a snažil se

opříti kde kterou jejich slabou stránku, a poněvadž Rudolf byl teď rozčilen, ochabovala také jeho kritická soudnost. Vše jevilo se mu teď daleko přesvědčivějším než dříve. Ex pede Herculem — z viny chlapíka, jenž se byl přiznal, usuzoval také na vinu těch, kteří se dosud k ničemu nepřiznali. V půdě k tomu upravené símě podezření rychle klíčilo.

To tedy bylo to čisté náboženství, jež bylo po vší Anglii rozšířeno, a to byl tedy ten niterný život těch svatě vypadajících střech a stavení, nad nimiž se vznášelo znamení Ukřižovaného, viditelné kde komu, by ho k Bohu povznášelo?! Padne-li opět pohled jeho na jasně klidnou tvář mnichovu, pak už bude věděti, jaká duše se za ní skrývá, potom si uvědomí, jako ještě nikdy za svého života, že nepravost až příliš často chodí pod škraboškou ctnosti.

Souhrn jalových výpovědí svědeckých, jež byl právě vyslechl, zjevil se mu teď v osvětlení zcela novém; ty narážky a podezření a domněnky nabyly z mlhavých a nejasných obrysů teď ostře vyhraněných forem. Ty temné body nepocházely z nahodilého špatného vlivu vnějšího, nýbrž byly to symptomy, zjevy hluboké, vnitřní zkázy.

Co tu dr. Layton ve svém zpravodajství pokračoval, jež s ďábelskou přímo dovedností byl sebral a zpracoval a jež tak přesvědčivě přednášel, jak to jenom chytrá hlava dovedla, vtiskovala se smutná pravda hloub

a hlouběji v Rudolfovu duši a v tom okamžiku, kdy se kněz naposled toho večera zachechtal a své papíry, jež byly na zem spadly, sbíral, dokonal také své dílo v duši druhého.

III.

ŽENSKÝ KLÁŠTER.

Druhého dne se rozešli, dr. Layton pustil se do Waverly, kdež mínil ze soboty na neděli přenocovati, Rudolf pak vydal se na cestu do rusperského kláštera.

Byltě se již poučil, jak si má počínati při svém úkolu, ano — byl naň tak připraven, jak se dr. Laytonovi ani ve snách nezdálo, neboť byl podpálen oním nečistým zápalem, jenž tehda v tak mnohých srdcích hořel. Hořel horlivostí světce pro čistotu a cudnost, ale postrádal lásky světcovy.

Obeznámil se také s odbornými prostředky své úlohy — s onou strohou methodou, jíž se používalo, by učiněn byl nátlak na lidi, a s oněmi vznešeně znějícími frásemi, jimiž třeba bylo pak nátlak osladiti, pozlatiti. Onoho rána seděl s dr. Laytonem v kapitulním domě, prohlížeje účetní knihy, srovnávaje jmění klášterní s inventářem, vyslýchaje různé osoby co do hodnověrnosti předložených listin a pátraje co nejusilovněji po tom, zda nebyl

nějaký pozemek anebo něco od stříbra odprodáno. Potom, když k dr. Laytonově sbírce připojen byl stříbrný relikviář (viz hore), byli řeholníci a služebnictvo a kdo vůbec chuť měl o něčem svědectví vydati, jeden po druhém vyslýcháni a odpovědi jejich do knihy zapsány. A posléze, když poplatky za visitaci byly sebrány, byly vykonány kroky, jež — po soudu visitátorů — mohly co nejvíce přispěti k provedení jejich ustanovení; noví úředníci byli jmenováni pro rozličná místa, opatovi pak samému bylo uloženo, by se odebral do Londýna představiti se p. Cromwellovi. Dán mu však do ruky dopis, v němž stálo plno chvály o jeho horlivosti a opatrnosti, visitátoři byli se přesvědčili, že plně dostál svým povinnostem ohledně budov a pozemků klášterních, i prohlašovali, že si nemohou do ničeho stěžovati, leda do chudoby kláštera.

„A teď dost s Durfordem," pravil Layton, zavíraje krátce před polednem poslední knihu, „ač by se měl vlastně Dirtyfordem*) nazývati." I zasmál se z plna hrdla svému vtipu.

Po obědě vyprovodil Rudolfa, pobyl u něho, až na koně vsedl, poděkoval mu za jeho pomoc a připomenul mu, že se tak za měsíc opět sejdou v Lewesu.

„Provázej vás Bůh!" volal za ním, když se se svou družinou na pochod dal.

---

*) Po česku snad: Špindíra (dirty = špinavý). Pozn. překladatele.

Rudolfův vztek přešel v klidný žár, jenž v něm dále doutnal. Co byl předešlého večera slyšel, docílilo — byvši nad to posíleno přesvědčením prozíravého světáka, jenž znal výborně všecky spády nepravosti, — svého účinku. Účinek ten nepominul ani po nočním klidu.

Nemohl říci, že by se cítil k dru Laytonovi uvlékána nebo vábena.

Pohoršlivá přímo obeznalost jeho s nejodpornějšími podobami hříchu, jakož i špatné vychování jeho a hrubost činily z něho nepříjemnou osobnost. Že však jeho úsudek o klášteřích je správný, o tom Rudolf hrubě nepochyboval. I ženské kláštery, jak se zdálo, nebyly ušetřeny té mravní nákazy; slyšel o tom včera večer hrozné povídačky, i rozhodl se, že ani jeptiškám ničeho nepromine, na každý však že způsob sestru svou z moci a vlivu jejich vyrve. S jakým zadostiučiněním vzpomněl si, že Markéta nemá ještě předepsaného stáří a že má právo a moc z kláštera ji odstraniti, propustiti.

Věděl velice málo o Markétě a jedvaže jednou za celá dvě léta ji viděl. On byl už ve světě, když ona dětství odrostla, a ježto se jen zřídka doma ukazoval a ještě méně s ní stýkal, měl o ní prapodivnou představu. Tanula mu na mysli jako stvořeníčko z mléka a vody, náramně něžné a ostýchavé, jež se pořád jenom modlilo nebo svým bledým, planoucím obličejíčkem k hvězdám vzhlíželo. Poslali ji na vychování do Rusperu, a tu te-

prve velice zřídka se s ní stýkával. Pamatoval, že na něho hledívala s polootevřenými rty a plachýma očima, že si v jeho přítomnosti ani promluviti netroufala a že se s ní vídal skorem vždy, ana buď do kaple se uchylovala nebo z ní vycházela.

Hádal vždy, že se stane klášterní pannou, a souhlasil s tím s jakýmsi cynismem, ale teď mínil souhlas svůj odvolati. To se ví, že se dá do pláče, ale rovněž tak jisto je, že se neopováží na odpor mu stavěti.

Protože právě v tom zahnuli se stezky pro jezdce na jakousi polní cestu, na níž mohli dva jezdci vedle sebe jeti, přivolal Rudolf k sobě pana Morrisa. Sluha byl toho rána nápadně zamlklý.

„Jedeme do Rusperu," pravil Rudolf.

„Tak jest, pane."

„Slečna Markéta jest tam."

„Tak jest, pane."

„Opustí spolu s námi klášter. Snad budu nucen poslati vás s ní do Overfieldu. Musíte se nějak postarati o koně pro ni."

„Postarám, pane."

Zavládlo mlčení na dvě či tři minuty. Pan Morris odpovídal s takovým klidem, jakoby mu bylo poroučeno vykartáčovati kabát. Ale Rudolf byl by rád věděl, co vlastně o tom soudí.

„Co tomu všemu, Morrise, říkáte?" zeptal se ho po chvíli.

Sluha na to ani muk, tak že se Rudolf netrpělivě na něho podíval.

„Mně nepřísluší pronášet o tom úsudku," na to Morris.

Rudolf se hlasitě zasmál.

„Vy jste neslyšel, co jsem já slyšel," pravil, „sic byste měl také o tom svoje mínění."

„Ano, pane," v odvět dal Morris zrovna tak klidně jako prve.

„Pravím vám —" začal Rudolf, ale pak se náhle odmlčel a jel dále jaksi rozmrzelý. A pan Morris pomalu pomaloučku zůstával se svým koněm za svým pánem.

— — — — — — — — — — — — — —

V podvečer blížili se Rusperu stezkou od západu vedoucí, dorazivše však do osady poznali, že zajeli a že se měli jiným směrem už dříve dáti. Ženský klášter ležel, jak jim kterýsi muž řekl, dobrou ještě míli na jihozápad vzdálen. Rudolf vyptával se ještě na to a ono, i dověděl se, že klášter je malounká budova a že by se tam sotva našlo dost místa pro něho a pro jeho lidi, tož zanechal Morrisa v dědině, by se tam po nějakém noclehu poohlédl, sám však pustil se dále ke klášteru podle kostela a dřevěných baráků.

Cesta tam vedoucí byla hanebná a unavený kůň jeho jenom velice namáhavě razil si jí dráhu, tak že byla skorem už noc, když cíle svého dojel a do špice vybíhající střechy před ním na slabě osvětleném nebi se rýsovaly. Několik oken v klášteře bylo osvětleno, dávajíce tušiti, že za nimi panuje teplíčko a a pohodlí v té mrazivé noci. A co na koni ještě sedě naslouchal cinkání zvonku v klá-

štěře, tu na okamžik pochybnost vplížila se do srdce jeho při pomyšlení na pokojný život za těmi zděmi a při vzpomínce na poslání, jež ho sem přivedlo.

Než vzpomínka na vypravování, jež byl slyšel, posud mu v hlavě strašila, a tož spustil dost hrubým hlasem, když posouvací okénko bylo odstrčeno a v tmavé chodbě se objevil křížově zamřížovaný, světlý otvor.

„Jsem jeden z královských visitátorů," pravil. „Zpravte velebnou matku, že jsem tu. Musím s ní mluviti."

Za mřížkou ozval se přitlumený výkřik a Rudolf zahlédl plachý pohled dvou na něho upřených očí. Potom znova ztemněl osvětlený čtvereček. Minulo několik minut, než bylo opět někoho slyšet, a Rudolf, jenž hladov jako vlk a všecek zimou zkřehlý na koni seděl, stával se již netrpělivým. Ruka jeho držela již vidlicovitě rozštěpenou rukojeť, by znovu prudce zazvonil, když se ozvaly uvnitř kroky a záře světla okénkem vyšlehla.

„Kdo tam?" tázal se úzkostlivě znějící hlas staré ženy.

„Vzkázal jsem vám už," na to Rudolf mrzutě, „že jsem jeden z královských visitátorů. I byl bych vám velice povděčen, kdybych nebyl nucen celou noc tu venku civět."

Krátké mlčení na to; kůň zafuněl, jakoby si byl z hluboka vzdychl.

„Kterak to mohu věděti?" tázal se znova týž hlas.

„Inu, protože vám to já pravím," utrhl se

Rudolf. „A třeba-li vám ještě něco více věděti, tedy vězte, že jméno mé jest Torridon. Máte tu u vás mou sestru.“

Uvnitř ozval se výkřik a potom slyšeti bylo šuškání a posléze cvakot chvatných kroků po vydlážděném dvoře.

„Promiňte laskavě, pane,“ ozval se opět stařecký hlas, „ale máte nějakou listinu nebo cos — — —“

Rudolf vyňal rychle papír, jímž mohl dostatečně svou indentitu (totožnost) prokázat, a vyklonil se s koně, by ji otvorem prostrčil. Cítil, jak třesoucí ruka papír z jeho převzala a okamžik po té slyšel vracející se kroky. Potom bylo papírem zašustěno a na to ozvalo se horlivé šuškání.

„Nu moje drahá?“ —

Cosi mihlo se v osvětleném čtverečku, jenž se zatemnil, ana tvář k mřížoví se přitiskla. Potom opět následovalo mihnutí v rámci okenním, z něhož světlo vyzářilo, a posléze zase slyšeti bylo rozpačité šepotání.

„Opravdu, paní, —“ začal Rudolf, než v té bylo klíči zachrastěno, potom slyšeti bylo zasupání a hned na to odsunutí závory, provázené skřipotem otáčejícího se klíče v zámku. Šepot a šuškání, dusot chvatných kroků, až se posléze dveře dovnitř otevřely a v nich se zjevila drobná stařena v černém hábitě, mající tvář se všech stran bíle olemovanou. Ostatní osoby zmizely.

„Je mi velice líto, pane Torridone, že jsem vás tak dlouho nechala u dveří státi, než

opatrnosti nikdy nezbývá. Není vám libo koně do kláštera zavésti?“

Rudolf cítil se poněkud zahanbena tím prostičkým rozuzlením celé situace a pravil, že jenom přijel svůj příchod opovědět, ježto se domníval, že v klášteře místa není.

„Než máme tu malý pohostinský domek,“ na to představená důstojně, „a také místa pro vašeho koně.“

Rudolf byl na rozpacích, než byl utrmácen a hladov.

„Jenom dále, pane Torridone! Učiníte dobře, když s koně slezete a do dvora ho zavedete. Tam se již o něj sestra Anna postará.“

„Nu, nemáte-li již pochybností —,“ začal opět Rudolf, vytahuje nohy z třemene.

„Nu, nemám už žádných,“ na to představená poodstupujíc, aby mohl projíti.

Rudolf spatřil dvorek, osvětlený jedinou, za oknem hořící lampou, jenž byl s jedné strany zastavěn samým klášterem, s druhé pak strany domkem. Za domkem strměla střecha jakési přístavby.

Když Rudolf vstoupil, otevřely se dveře kláštera a z nich vystoupila svižným krokem světská sestra, jež se pustila rovnou přes dvůr a koně za uzdu vzala.

„Dejte mu, sestro, hodně obroku!“ pravila představená a brala se s Rudolfem k pohostinskému domku.

„Vstupte, pane Torridone, hnedle světlo donesou.“

Půl hodinky poté seděl Rudolf u večeře v čekárně pohostinského domku. V krbu praskal veselý ohýnek, na stole hořely dvě svíce a staré, mnohonásobně vyspravované zelené záclony visely na nízkém okně.

Když byl povečeřel, dostavila se k němu představená, jež propustivši sestru, jež jej obsluhovala, sedla si naproti němu.

„Zítra ráno budete moci, p. Torridone, se sestrou mluviti," pravila, „teď už je trochu na to pozdě. Poslala jsem chlapce do dědiny pro vašeho sluhu; může tuhle v té světnici spáti, přejete-li si to. Pro více, — bohužel, — nemáme místa."

Rudolf si ji za řeči prohlížel. Byla velice stará, tváře měla splasklé a malá, vážně hledící očka krátkozraká, neboť občas se nakláněla, by se na něho — mezi svíčkami — podívala. Lehounké černé chmýří pokrývalo její horní ret. Byla — jak se zdálo — naprosto neškodnou; v Rudolfovi ozvaly se znova jako by výčitky svědomí, když si vzpomněl na to, co jí míní zítra říci. Rád by však byl věděl, jak dalece o tom tušení má.

„Velice nás těší, p. Torridone, že v y jste nás přijel visitovat. Obávaly jsme se, by to nebyl dr. Layton; donesly se k našim uším o něm zprávy tak kormutlivé."

Rudolf hleděl honem srdce své obrniti.

„Konal jenom svou povinnost, velebná matko!" prohlásil.

„Ach, není možná, byste byl všecko slyšel!" zvolala stará představená. „Doslechly

jsme, že několik našich domů okradl, — ba že ani oltářů neušetřil. A propustil prý i některé naše sestry.“

Rudolf na to neodpověděl. Povídal si, že aspoň dnes dá staré paní pokoj. Ona na ostatek také na odpověď jeho, jak se podobalo, nečekala, neboť jala se ze široka a rozvláčna vykládat o ohavnostech kolem páchaných, o hanebných obviněních klášterních osob a o pomstě boží, jež najisto stihne ty, kteří jsou za to odpovědni. A naposled obrátivši se přímo na něho, ptala se ho uctivě a důstojně: „Čeho od nás, pane Torridone, žádáte? Musíte mi to říci, bych se postarala, aby vše bylo v pořádku.“

Bezelstná ta důvěra nesmírně Rudolfa bavila.

„To je moje věc, velebná matko. Musím se podívati do všech klášterních knih, správně-li v nich vedeny jsou všecky příjmy a vydání, zaznamenáno-li v nich také, bylo-li co z kmenového jmění odprodáno. Dále musím míti úplný soupis všech obyvatelů zdejšího domu, potom záznam o králi povinných dávkách a konečně musím znáti jména a stáří všech řeholních sester spolu s udáním doby, kdy která z nich složila slavné sliby.“

Představená zamrkala očima.

„Dobře, pane Torridone. Rozumí se, že vy zase dovolíte mně ráno prohlédnouti si vaše papíry; třeba, bych i já byla jista, že také vy máte všecko v pořádku.“

Rudolf se zlostně ušklíbl.

„I ukážu vám vše," pravil. „A potom budu nucen ještě o něco vás požádat, než prozatím to stačí. Až se do mých papírů podíváte, sama zvíte, jaké ještě požadavky bude mi na vás klásti."

V té ozval se venku zvonek. Představená nastavila uši, i slyšela, jak závoru odsouvají a dveřc odmykají.

„Bude to asi váš člověk, pane. Má k vám, p. Torridone, býti snad uveden?"

Rudolf přisvědčil.

„Ale pak se musí již on o koně starat a vůbec o to dbát, aby vše odpovídalo vašemu přání."

Po chvíli vstoupil p. Morris, jenž se co nejuctivěji uklonil malinké, staré paní, jež se ho na jméno jeho ptala.

„Až budete, p. Torridone, hotov s tím, co máte s p. Morrisem projednati, dovolte mu na mne tam u těch dveří naproti zazvonit. Půjdu se s ním na koně podívat."

P. Morris přivezl s sebou všecky papíry svého pána a když je byl na stůl vykramoval a ložnici s hovornou hraničící do pořádku uvedl, prosil o dovolenou, by směl za abatyší.

Dobré půl hodiny studoval Rudolf ještě jednou všecky ty články a předpisy, i byl všecek unesen, že se již tak výborně do nich vžil. V tom pak, co se nad tím pozastavoval, kdeže sluha jeho tak dlouho vězí, otevřely se dveře a p. Morris vstoupil do pokoje.

„Kůň můj trochu kulhá, pane," hlásil. Dal jsem mu bylinný obklad."

Rudolf vzhlédl.

„Ale snad budeme moci odcestovati?“

„Tak za den nebo dva, p. Torridone.“

„Dobrá! Zůstaneme tu při nejmenším do pondělka.“

— — — — — — — — — — — — — — —

Té noci Rudolf dobře nespal. Znepokojovala ho poněkud myšlenka na jeho úkol. Vše bylo by mu snadnějším připadalo, kdyby se abatyše byla buď pokornější neb výbojnější ukázala, ale její zdvořilé a důstojné zároveň vystupování neminulo se s jistým účinkem na něho. I v její sprostnosti a patrné neznalosti toho, co jeho návštěva znamenala, bylo cosi tklivého. Povečeřel skvostně na její útraty, byl obsloužen veselou sestřičkou, jež mu byla snesla, co nejlepšího v kuchyni a ve sklepě bylo možná sehnati, velebná matka sama k němu přišla a rozumně a srdečně s ním besedovala. Představoval si v duchu, jaký asi život vedly tam za těmi protějšími zděmi řeholní sestry pod jejím vedením, — jak asi přísný a odměřený a zároveň jak prostý a vábný to život byl.

A jeho ruka měla prvně drtivou ranou v něj zasáhnouti. Nepochybně byly tu dvě či tři sestry, jež neměly dosud předepsaného stáří a jež tedy musily býti z kláštera propuštěny, a pravděpodobně najdou se tu nějaké skvosty, jež bude možná odnésti, snad nějaký kříž k průvodům, jaký byl viděl v Laytonově sbírce, nebo nějaký drahocenný kalich, jehož se užívalo o velkých svátcích. Vlastní sestra

jeho patřila k těm, jež budou musiti z kláštera odejíti. Jak se asi potom drobňounká ta abatyše zachová? Co asi řekne?

Než, těšil se, co tam v čistém, panelovaném pokojíčku s nízkým stropem ležel, hledě upřeně na hliněnou kropeničku, jež se svítivě od veřejí odrážela, připomínáním si pohnutek, jež ho tam byly přivedly. Snad bude několika nevinným trpěti, snad několik starých srdcí pukne, než muži slušelo se něco takového na sebe vzíti, kdyžtě něčeho takového nadíti se mohl při denním díle svém.

A když si potom ještě na dra Laytona vypravování vzpomněl, tu znova se rozehřál a zatvrdil.

IV.

NEOČEKÁVANÉ SETKÁNÍ.

Vyšetřování mělo provedeno býti následujícího rána v hovorně pohostinského domku.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Rudolf obcoval napřed mši sv., již o devíti sloužil jeden z farních kněží. jenž v klášteře dělal domácího kaplana. Postavili tam Rudolfovi lenošku vně chóru, z níž mohl jak oltář, tak i vysoké, do špice vybíhající okno viděti. Po občerstvení v hovorně rozložil po stole svoje papíry a usedl zaň jako na soudní stolec. P. Morris stál uctivě za jeho židlí, když výslech započal.

Rudolf byl poněkud zaražen chováním se abatyše. Za výslechu, když se nad několika záznamy pozastavil, vstala se svého místa před stolem a přitáhnuvši židli posadila se vedle něho. Rudolf netroufal si odkázati ji na její místo, soudcovská však důstojnost jeho tím poněkud trpěla, kdyžtě osoba, kterou pokládal skorem za obžalovanou, jako spolusoudkyně teď vedle něho seděla.

„Dobře bude, když tu zůstanu," pravila. „Budu vám moci aspoň spíše vše vysvětliti."

Ke klášteru patřila zahrádka, již byly jeptišky vloni prodaly; Rudolf žádal teď vysvětlení, proč byla odprodána.

„Dostalo se nám jí od rodiny Kingsfordu," na to abatyše klidně, „a byla pro nás úplně zbytečna."

„Ale," začal inkvisitor.

„Potřebovaly jsme několik nových rouch mešních," pokračovala představená, „i uznáte, p. Torridone, že jsme ji musily prodati. Nejsme nikterak zámožny."

Dále nic nevyžadovalo vysvětlení leda snad to, jak knihy byly vedeny. Rudolf doporučoval jinou methodu.

„Sestra Anežka má o tom svoje názory. Nesmíme ji tedy v tom rušiti."

A sestra Anežka, jež s druhé strany stolu seděla, ubrala tvář svou do vážna a obchodnicka.

V tom poznamenal si Rudolf v inventáři položku „pluviál ze zlatého brokátu", i žádal, aby mu jej donesly.

Na abatyšin pokyn zvedla se sestra sakristánka a vzdálila se. Vrátila se však v okamžiku s rouchem tím. Sňavši s něho obal, rozestřela je na stole před Rudolfem. Byla to skvostná práce, ozdobená erby a mořskými orly ryzím zlatem vyšívanými; sestra hladila s patrnou pýchou její řasy.

„To jsou Warhamské znaky," poznamenala abatyše. „Znáte je přece, p. Torridone? Zrovna měsíc před jeho smrtí jsme o něm pracovaly."

Rudolf ženě přisvědčil.

„Buďte tak laskava, velebná matko, a nechte to roucho zde. Já se na ně ještě jednou podívám."

Abatyše nebyla žádostí tou ani za mák znepokojena, jenom sakristánce pokynula, by je přes židli položila.

Rudolf kázal ještě několik věcí donést a stranou položiti, — tak na př. drahocennou mitru s několika kamejemi na čelní straně a smaragdy posázenou a potom kadidelnici s filigránovou prací.

Potom přistoupil Rudolf k těžší věci.

„Rád bych mluvil s každou sestrou zvláště, velebná matko," pravil. „I prosím, abyste se vzdálila."

Abatyše mrskla po něm pohledem a po té vstala.

„Dobrá, pane, pošlu vám je." I vzdálila se, provázena p. Morrisem.

Dostavovaly se jedna za druhou a usedaly před stolem se sklopenýma očima a rukama

pod škapulíře schovanýma a všecky — až na jednu — vyprávěly totéž. Neměly si do čeho stěžovati, cítily se šťastnými, předpisy řeholní byly svědomitě a ochotně zachovávány, nevěděly o žádném pohoršení a nepřály si ničeho, než aby jich nechaly na pokoji.

Ale byla mezi nimi jedna, jež posléze všecka rozčilena a vzrušena vstoupila, osůbka to ohnivých, černých očí, jež se v jednom kuse po dveřích ohlížela, co si sedala.

Rudolf dal jí jako ostatním tytéž otázky.

„Přeji si, pane, býti propuštěna," pravila. „Jsem syta toho života zde, jakož i," zamlčela se a pohlédla znova na komisaře,

„Čeho?" tázal se Rudolf.

„Papeženských způsobů," doslovila.

Rudolf pojal náhle nedůvěru k té osobě, nicméně hleděl tvrdým zůstati. Udělal si u jejího jména znamení. Jak ze seznamu viděl, složila sliby před desíti lety.

„Dobrá," pravil, „oznámím to paní abatyši."

Jeptiška okamžik váhala, potom však se optala: „Ale bude o mne postaráno?"

„Dostane se vám zaopatření!" odpověděl Rudolf poněkud nevrle. Byl oprávněn v takovém případě nabídnouti světské šaty a obnos pěti šillingů (= 3·6 korun našich).

Poslední dostavila se Markéta.

Rudolf stěží ji poznal. Za mše nemohl a nemohl ji mezi druhými rozeznat, ano i teď, co před ním ve svém černém rouše a bílém olemovaní kolem hlavy stála, měl co dělat, aby se o její totožnosti ubezpečil. Než po ně-

čem snášela se pamět se zrakem; poznával její jemně načrtnuté obočí, její tenké, rovné rty a když promluvila, poznal také její hlas.

Asi minutu dvě hovořili o domě otcovském, ale Rudolf netroufal si mnoho říci, ježto nesměl s mysli spouštěti, co ještě pověděti měl.

„Musím i tobě tytéž otázky dáti jak ostatním," pravil posléze, usmívaje se na ni.

Vzhlédla ustrašeně k němu, sklopivši potom znova oči.

Ku každé jeho otázce němě jenom hlavou buď přitakovala nebo vrtěla, až se posléze vytasil s otázkou, týkající se mravnosti v domě panující; tu k němu znova vzhlédla a Rudolf postřehl v očích jejích výraz hrůzy.

„Musíš mi odpověděti," pravil, znova se jí na totéž dotazuje.

„Nevím, co tím míníš," odpověděla, patříc na něho všecka pomatena.

Rudolf přistoupil k následující otázce.

Posléze došlo na kritický okamžik.

„Markéto," pravil, „musím ti něco říci."

Zarazil se a jal se pohrávati si s pérem. Ještě nikdy nebyl v takových nesnázích jako teď, co stál před svou sestrou, o níž tak málo věděl. Netroufal si k ní vzhlédnouti.

„Markéto, ty víš, že jsi — dosud nedosáhla předepsaného věku. Jeho královské však Veličenstvo nyní nařídilo, že všichni, kteří nemají ještě dvacet let, musí opustiti klášter."

Hrobové ticho.

Rudolf zlobil se na svou vlastní slabost. Dal se do svého denního díla s tak pevnými

předsevzetími, než zvláštní, půvabné ovzduší kláštera, řada žen přicházejících k němu jedna za druhou s tváří dýšící nevinností a dojemnou bezbranností — učinily na něho hluboký dojem. Proti jeho vůli uplatnilo se jeho náboženské cítění, tak že se chvěl.

Sebral všecky síly své, by se opanoval, i zahleděl se přísnýma, jiskrnýma očima na svou sestru.

„Nestrpím ani nářku, ani odporu," pravil. „Zítra se mnou odejdeš! Dám tě dopraviti do Overfieldu."

Markéta zase ani muk. Hleděla jenom vytřeštěnýma očima na něho, bledá jako šatka. rty majíc rozevřeny.

„Ty jsi asi poslední?" pravil drsně povstávaje, vzpíraje se rukama o stůl. „Vyřiď velebné matce, že jsem hotov."

Tu vstala i ona.

„Rudolfe," vzkřikla, „bratře můj! Pro Ježíše Krista —"

„Jen to vyřiď velebné matce!" opakoval tvrdě a rozhodně.

Obrátila se a slova nepromluvivši, vyšla z hovorny.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Rozmluva s abatyší připadala Rudolfovi trudnější, nežli se byl nadál.

Tváře její zkřivily se jednou křečovitě, než mužně potlačila slzy do očí se jí hrnoucí a pevně se na něho zahleděla.

„Vy mně jako chcete říci, p. Torridone, že míníte sestru svou odvésti?"

Rudolf se uklonil.

„A že sestra Marta vás žádala, aby byla propuštěna?“

Rudolf se opět uklonil.

„A nebojíte se, pane, něco takového na svědomí si vzíti?“

Rudolf se trpce usmál.

„Nebojím, velebná matko,“ pravil. „Vím příliš mnoho.“

„Od koho?“

„Ó, od vašich sester nikoliv,“ odsekl, „ony ovšem nic nevědí neb aspoň nic prozraditi nechtějí, ale od dra Laytona.“

„A co vám pověděl dr. Layton?“

„To vám nemohu říci, velebná matko! není to pro vaše uši.“

Hleděla pevně na něho.

„A vy tomu věříte?“

Rudolf se usmál.

„Na tom pranic nesejde,“ pravil. „Jednám podle rozkazů Jeho Veličenstva.“

Nastalo na okamžik ticho.

„Pak se nad vámi smilovati račiž Spasitel náš!“ pravila.

Potom obrátila se, kde se zlatý pluviál lihotal s mitrou a kadidelnicí na obrubě jeho.

„A tohle to také?“ tázala se.

„To také,“ na to Rudolf.

Aniž slova ještě pronesla, zaměřila ke dveřím.

„A třeba ještě promluvit o honoráři,“ poznamenal Rudolf. „O tom však můžeme až večer pojednati.“

Drobná, poněkud toporná postava znova se otočila a u dveří postála.

„A o kolika hodinách přejete si, pane, pooběd̆vati?“

„Hned!“ odpověděl Rudolf.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Při obědě obsloužen byl s touže zdvořilostí jako dříve, ale oči posluhující mu sestřičky byly zarudlé a ruce se jí třásly, když talířky vyměňovala. Nepromluvili také spolu ani slova až ke konci oběda.

„Kde je můj sluha?“ tázal se Rudolf, jenž nebyl p. Morrisa spatřil od té doby, co byl— před několika hodinami—s abatyší se vzdálil.

Jeptiška zavrtěla pouze hlavou.

„Kde je velebná matka?“

Opět zavrtění hlavou se strany sestřičky.

Rudolf zeptal se na hodinu nešpor a když ji zvěděl, vzal svůj klobouk a šel se podívat po p. Morrisovi. Pustil se nejprve k tmavé přístavbičce a nahlédl do ní horní polovicí dveří, ale ani stopy nebylo tam po jeho člověkovi. V stáji naproti zahlédl koně, snažil se vypátrat i druhého koně, jenž tam měl býti, než bylo tam příliš tma, a tož se vzdálil.

Bylo teplé odpoledne říjnové, když z vrátnice vystoupil; vzduch byl prosycen vůní zvadlého listí. Za silnicí, po níž se bral, táhla se pole daleko do modravé dálky, za nimi jako hranice tměly se prořizující již lesy, hárající posledními barvami podzimku. Nad hlavou tvořila mu modrá obloha, nedávnými dešti vysmejčená, ohromné, průzračné kle-

nutí, po němž táhlo hejno ptactva od východu na západ.

Rudolf zahnul za roh stavení konventu a pustil se k louce, již od zahrady dělil živý plot z ptačího zobu. Co se dále bral, zaslechl přitlumený bzukot hlasů za plotem.

V těch místech byla v plotě branka, po jejíchž stranách křoví bylo poněkud prořídlejší, tak že mohl jím za plot se podívat, aniž sám byl viděn.

Tráva byla tam pěkně hladce přistřihnuta; na velikém záhoně nejblíže zahrady bylo plno kvítí, nepochybně pro ozdobu oltáře pěstěných, a za tím záhonem byly omšené hodiny sluneční, kolem nichž seděl houf jeptišek.

Rudolf přitiskl tvář svou k plotu a pozoroval je.

Tam seděly, každá se svým kolovrátkem, a předly mlčíce. Abatyše seděla uprostřed pod samými hodinami s knihou v ruce, listujíc v ní.

Rudolf viděl, jak tvář jedné ze sester ustavičně se k jejímu kolovrátku sklání, — byla to sestra Anežka, jež byla ráno pluviál donesla. Vypadala zcela klidná a nedojatá, dávala pozor na svou nit a poháněla občas pravicí své kolečko. Vedle ní seděla jiná, jejíž rysy dobře mu v paměti utkvěly; odpovídala poněkud koktavě na jeho otázky ráno a co ji nyní pozoroval, pojednou tvář její křečovitě se zkřivila a slzy ji polily. Viděl, jak abatyše od knihy vzhlédla a ruku svou s jakousi

jemnou rozhodností jeptišce na rameno položila; viděl, jak se abatyšiny rty pohybovaly, než hrčení a vrčení kolovrátků bylo příliš silné, by mohl slyšeti, co pravila; a potom viděl, jak ona sestra hlavy, již měla v dlaně zabořenu, opět pozdvihla a slzy si utřevši, opět své niti se chopila.

— — — — — — — — — — — — — — —

Co se za toho krásného podzimního počasí lukami a mlázím brouzdal, bojoval Rudolf zvláštní zápas se sebou samým. Pohled na ty trpělivé ženy hluboce ho dojal. Rozhodně — žádat od něho, by odvedl svou vlastní sestru z místa, jež tak milovala, bylo přece jenom příliš moc! Dá-li se obměkčiti, dalo se s jistotou předpokládati, že jiný visitátor v nejbližší době tamtudy nepůjde, a tož by mohla aspoň ještě s rok nebo dva v pokoji tam stráviti. Bylo by snad už na to příliš pozdě?

Z toho zase povídal si, že takové jednání je druhdy nutné, že každá změna, byťsi byla sebe blahodárnější, hoře a žal s sebou donésti musí a není muže důstojno, by se vzdával takového díla, protože několika ženám je pro ně strádati. Dlouho to trvalo, než se mohl pro něco rozhodnouti, a večer se již blížil, hodina nešpor byla iiž nadešla a také přešla, když posléze do dědiny zamířil, aby se tam po svém sluhovi pozeptal.

Druzí sluhové nevěděli nic o p. Morrisovi, ježto se od včerejška v dědině neukázal.

Houfec vesničanů pohlížel uctivě na vzác-

ného pána přísných rysů a pevného, nesnášelivého pohledu, co se uličkou ve svém drahocenném úboru, pošvihuje si hůlčičkou se stříbrnou hlavičkou, bral. Dověděli se již, kdože je, ale podívanou na královského komisaře byli tak ohromeni, že zapomněli ho pozdraviti. Když zahýbaje za roh znova se ohlédl, stáli pořád ještě na svém místě a pozorovali ho. I několik žen vyběhlo přede dveře, jež honem v tom, co se ohlédl, spustily ruce, jimiž si oči zacláněly, a rychle ve staveních zmizely.

Když se znova konventu blížil, připadal mu zrovna takovým, jakým jej byl odpoledne opustil. Jasně a zřetelně obrážela se vysoká střecha kaple na nebi červánky zruměněném, zvonek ve vížce vypadal jako by z lepenky byl vykrojen.

Jakmile zazvonil, ihned byl vpuštěn, ale zdálo se mu, jako by vrátná byla ho přeměřila zvláštním pohledem očekávání plným. A co se bral vydlážděným dvorem k pohostinskému domu, hleděla za ním.

V hovorně slyšeti bylo šum hlasů. Postáv na okamžik u dveří ptal se sama sebe, kdože tam asi je. Než jakmile se kroky jeho ozvaly, hlasy ty utichly.

Otevřel dveře a vstoupil, ale potom zaražen stanul.

V šeru oknem do pokoje proudícím spatřil svého otce a svou sestru Marii Maxwellovou.

V.

OTEC A SYN.

Okamžik žádný z nich nebyl slova schopen.

Potom si Maria z hluboka vzdychla, neboť podívavši se na Rudolfa, spatřila v tváři jeho výraz takové neústupnosti a nepovolnosti, jaký v ní pouze jednou nebo dvakrát ve svém životě byla postřehla.

Jak tam stál, zdál se býti ztrnulým odporem. Víčka jeho se téměř přimykala a kolem koutků jeho jemných rtů prohloubily se vrásky. Všiml si toho také jeho otec, neboť ruka, kterou byl prosebně zvedl, znova poklesla a hlas se mu chvěl, když se mluviti jal.

„Rudolfe, Rudolfe, synu můj!“ pravil.

Mladý muž dosud nic neříkal, nýbrž stál tam jako by přimrazen, zpola tváří k oknu obrácen.

„Rudolfe, synu můj,“ začal znova otec, „ty víš dobře, proč jsme přišli.“

„Přišli jste bránit mně v díle mém.“

Hlas jeho zněl pronikavě a tvrdě jako by z ocele.

„Přišli jsme, bychom tě zdrželi od velikého hříchu proti Bohu!“ pravil pan Jakub.

Rudolf vytřeštil zlostně oči a vyvrátil vzdorovitě hlavy.

„A teď tím spíše musí svoje švestky sebrat a jíti než prve," na to Rudolf.

Otcova tvář po těch slovech nabrala přísnějšího vzezření a postava jeho se vzpřímila.

„Víš-li pak, vůbec co děláš?" tázal se otec.

„Vím, pane."

Neobyčejná drzost zračila se v hlase jeho, tak že Maria o krok postoupila.

„Rudolfe," zvolala, „jednej aspoň jako gentleman (šlechtic)!"

Rudolf přísně na ni pohlédl, a jeho tvrdošíjnost zvrhla se v zlost.

„Protestuji proti takovému přepadení," vyjekl. „Jakým právem stavíte se mezi mne a mezi můj úkol?"

Pan Jakub učinil živý, velitelský posunek a jeho dosud prosebný výraz tváře byl najednou tentam, jako když škrabošku s tváře shodí.

„Posaď se," pravil tvrdě. „My máme právo míchati se do Markétiných záležitostí. A povíme ti bez obalu, co ti říci si přejeme."

Maria pohlédla na něho; ještě nikdy neviděla svého otce tak, jak tu zpola od ní odvrácen v strohém odhodlání stál. Když se znova na Rudolfa podívala, uznamenala v jeho rysech výraz téže umíněnosti. Nicméně přece odpovídal panu Jakubovi s jakousi slušností a uctivostí.

„Arciže si sednu, pane, a vy můžete mi přednésti, co chcete."

Pustiv se pokojem, dotáhl židli k vystydlému krbu, v němž ležel od včerejška bělavý popel a nedohořelá polena. Pan Jakub sedl si zády k oknu, tak že mu Maria do tváře neviděla, Rudolf pak postál na okamžik vedle její židle.

„Sedni si, Marie," pravil. „Počkej, donesu svíce."

Poodstoupil ke dveřím a zavolal na vrátnou a potom postaviv svou hůl do kouta, vážně si sedl.

Žádný z nich nepromluvil, dokud jeptiška s dvěma svíčkami nepřišla, jež do svícnu zastrčivši rozžehla; potom, aniž se byla na někoho podívala, z pokoje vyklouzla.

Maria posadila se u okna, tak že nebylo možná záclony spustiti a šero zvenčí a světlo svěc v pokoji zvláštním, mystickým dojmem na vás působily.

Měla dojem, jako by se tu v obraze předvádělo utkání se staré víry s novou v typech těch dvou mužů, kteří již tím kontrast tvořili, jelikož světlo jednoho už dohořívalo, kdežto druhého se vznímalo. Světlo svěc dopadalo plně na Rudolfovu tvář, jež se zřetelně odrážela od bílých stěn pokoje.

Potom jala se pozorně naslouchat.

— — — — — — — — — — —

„Věci se mají takhle," pravil p. Jakub, „doslechli jsme, že jsi tu —"

Rudolfova tvář stáhla se k úsměšku, což otci jeho neušlo.

„Ani mně nepřipadá chtíti něco provésti,

co nesmím," pokračoval starý muž, „anebo se míchati do věcí Jeho Veličenstva — —"

„A přejete si, bych se ani já do nich nepletl," vpadl mu do řeči Rudolf.

„Tak jest!" prohlásil otec. „Jsem přeochoten přijmouti tebe a tvou choť pod svou střechu, postarati se o přiměřené zaopatření vaše, přepustiti vám, jestliže byste si toho přáli, polovici domu, necháš-li jenom tohoto proklatého díla."

Mluvil s rozvážným klidem, ani za mák vášně nebo vzrušení nebylo v hlase jeho pozorovat, ale Maria viděla ze zadu, jak pravice jeho svěrákem se zatíná kolem hlavice opěradla. Zdálo se jí, jako by ti dva muži stálým usilováním o opanování sebe byli náhle ztrnuli. Mluvili spolu ne jako otec a syn, nýbrž jako úplně si cizí.

„A nenechám-li toho, pane?" tázal se Rudolf s touže zdvořilostí.

„Počkej!" pravil otec, nadzdvihna na okamžik ruky, ale hned zase ji nechav klesnouti. Mluvil krátce, úsečně. „Vím, že máš veliké věci před sebou a že mnoho od tebe žádám. Nerad bych, abysis myslil, že toho nevím. Nelze-li jinak, jsem hotov úplně přepustiti tobě a ženě tvé celý dům. Jak o tom soudí matka tvá, arci nevím."

Maria si z hluboka vzdychla. Slova ta jako by v duši její byla pumou třaskla a rozevřela před ní nepředvídanou propast. Běželo dozajista o věc beznadějnou, když otec její takhle mohl mluviti. Za namáhavé jízdy sem ani

slovíčkem se o čems podobném nezmínil. Zahlédla, jak Rudolf pohledem po otci mrskl, potom však zase oči sklopil.

„Jste, pane, velice štědrý," pravil, „než já nebažím po úplatku."

„Potom se pranic, — ale pranic nepodobáš svému pánovi," k takovému výroku nechal se pan Jakub strhnouti.

Rysy Rudolfovy ještě více ztrnuly.

„A to je všecko, pane?" tázal se.

„Odpusť, že jsem se tak vyslovil," dodal otec zdvořile. „Neměl jsem toho výroku učiniti. Není to však žádný úplatek, nýbrž jenom nabídka na odškodněnou za ztrátu, již bys mohl utrpěti."

„Jste už hotov, pane?"

„Toť vše, co jsem ti o tom říci chtěl," pravil pan Jakub, „až snad na —"

„Nu?"

„Až na to, že nevím, jak slečna Athertonová zprávu o tom přijme."

Rudolfova tvář o poznání ještě zbledla. Sevřel však rty, ač se oči jeho otcově pohledu vyhýbaly.

„Totě, pane, hrozba!"

„Jak na to pohlížeti chceš."

V Rudolfových spáncích tepny prudce bily. Hleděl s jakýmsi vztekem na otce. Marii však se zdálo, jako by byla postřehla také jakousi nerozhodnost v jedva znatelném zamrkání jeho víček.

„Nabídl jste mi, pane, úplatek a pohrozil

jste mi. Dvě urážky. Máte snad ještě třetí pro mne uchystanou?“

Maria slyšela, jak otec těžce oddychuje, ale hlas jeho zněl klidně, když pravil: „Už nemám, co bych ti v té věci řekl.“

„Potom musím vám dát odmítavou odpověď,“ děl bez váhání Rudolf.

„Nenahlížím, proč bych se měl vzdáti svého úkolu, kdyžtě proň z toho srdce horuju.“

Ruka starého muže stiskla bezděky na okamžik opěradlo jeho lenochu; byltě ji nadzdvihl, ale pak ji zase spustil.

„Co se Markéty týká,“ pokračoval po chvíli, „slyším, že ji míníš z kláštera propustiti. Je tomu tak?“

Rudolf se uklonil.

„A kam pak tak má se — po tvém mínění — odebrati?“

„Musí domů,“ na to Rudolf.

„Do Overfieldu?“

Rudolf přisvědčil.

„Potom já ji nepřijmu,“ pravil pan Jakub.

Maria povstala.

„A Maria ji také nepřijme,“ dodal, obraceje se k ní.

Maria Maxwellová sklesla na židli. Domnívala se porozuměti otci.

Rudolf hleděl okamžik ztrnule na otce, než mu porozuměl. Pochopiv, kam otec cílí, byl ihned také se svou odpovědí hotov. Pohodil okázale rameny, jako by s nich všecku odpovědnost střásal.

„Inu potom to není mou záležitostí. Do-

stane zítra ode mne jako tam ta druhá šaty a pět šillingů.“

Neobyčejná hrubost těch slov udeřila Marii jako švihanec bičíkem, ale p. Jakub stál pevně jako skála.

„O tom rozhodovati přísluší tobě,“ pravil. „Jenom se zbytečně nenamáhej a neposílej ji ani do Overfieldu ani do Great Keynesu, neboť byla by sem neprodleně zpět poslána.“

Rudolfův úsměv vyjadřoval lehounkou pochybnost. Pan Jakub náhle vstal.

„Pojď, Marie,“ pravil, obraceje se zády k Rudolfovi, „musíme se poohlédnouti po nějakém noclehu. Dobré sestřičky nebudou asi pro nás míti místa.“

Když se mu Maria podívala do jasně osvětlené tváře, byla překvapena rozhodností v ní se zrcadlící, ani stopy po ústupnosti nebylo v ní pozorovati. Naprostou odhodlanost hlásaly ty bledé rysy a po prvé v životě všimla si Maria, jakže se Rudolfovým podobaly. Týž tvar rtů u obou a klapky mu teď pomžikávaly jak u syna.

Rudolf vstal též, a tu náhle viděla, že oči a ústa jeho nevyjadřují už oné úporné rozhodnosti. Zdálo se, jako by si ti dva muži byli duše vyměnili.

„Otče,“ začal Rudolf.

Maria očekávala, že se teď v obličeji starého muže projeví pohnutí, ale on ani svalem nepohnul. Čekal okamžik, než Rudolf zas oněměl.

„Nemám už co dodati. A prosím tě, abys už domů nepřicházel.“

Co se do předsíně ubírali, ještě jednou se ohlédla, i viděla, jak Rudolf omámen a po všem těle se třesa, u stolu stál. Potom vyšli vraty na silnici. Tu vydral se z otcových prsou dlouhý sten.

„Bože, odpusť mi!“ zalkal. „V čem jsem zhřešil?“

VI.

JEPTIŠČIN VZDOR.

Byl to zvláštní večer, jejž Maria s otcem strávila v pokojíčku v prvním patře, na ulici rusperskou hledícím.

Pan Jakub jedva za jídla slovíčko promluvil a hned po večeři šel si sednout k oknu s výrazem prazvláštní bodrosti ve tváři. Maria věděla, že Kris jest očekáván a že p. Morris jel pro něho, když se byl v Overfieldu cestou zastavil. Z krátké však rozmluvy s Markétou poznala, že Krisovy přítomnosti není naprosto třeba. Mladá řeholnice, ač byla omámena a pomatena zprávou, že musí klášter opustiti, nebyla ani na okamžik zviklána ve svém úmyslu zůstati věrnou svému klášternímu povolání a aby ji v tom úmyslu utvrdil, kdyby snad přece nějaké rozpaky měla míti, poslal pan Jakub sluhu pro Krisa.

Vše to zdálo se Marii býti strašným snem.

Byla si s mužem po obědě vyšla na procházku za krásného, slunečního dne říjnového, když otec její — s jízdeckým bičíkem v ruce — z domu vystoupil; několik minut poté viděla se zapletena v nepředvídaný a svrchovaně napiatý poměr napřed s otcem, jehož nikdy ještě neviděla tak rozčileného, a potom se svými bratry a sestrou. Rudolf, ten ctihodný muž úřednický, stanul pojednou před ní jako hrozný nepřítel Boha a lidí, kdežto Kris jevil se jí představitelem duchovní moci a tichá Markétka jako pravé středistě náhlé bouřky.

A teď tu seděla u ohně, zaclánějíc si rukama oči a pozorujíc tak známou jí tvář, v níž vyryty byly teď zcela nové, strohé linie vyjadřující hněv, odhodlanost a napiaté očekávání.

Jednou, když se na ulici ozvaly kroky, otec prudce vyskočil a potom všecek se třesa si sedl.

Čekala, až kroky zanikly, poté pravila: „Kris přece, otče, přijede.“

Přikývl rychle, i poznala z toho, že to nebyl Kris, na něhož čekal. Pochopila to, že pořád ještě v druhého syna doufal, seděli však v hlubokém mlčení dlouho do noci, až oheň v krbu úplně dohořel a hvězdy, jež byla na obzoru viděla, svou dráhu byly opsaly a s dohledu jejího zmizely.

Tu se náhle otec k ní obrátil.

„Jdi si, Marie, lehnout," pravil. „Já na Krisa počkám.

Ležela dlouho bdíc v maloulinké jako přístěneček světničce, jež jí byli dělničtí manželé přepustili, slyšela přešlapování koní v chladné kolně vzadu za domem, a před očima jejíma snuly se postavy, jež se pohybovaly a měnily jako pestré barvy v kaleidoskopu. Hned vznášely se před ní jako u škrabošky ztrnulé rysy jejího otce, — s oním hrozným výrazem kolem úst a v očích, když se na Rudolfa na konec byl podíval, — hned zase Rudolfova tvář s chladným, vyzývavým vzhledem, jenž pouze chvilkami změkl; ba Markétiny vytřeštěné, polekané oči, jak je byla odpoledne v hovorně viděla, ba jejího manžela. Viděla též před sebou krásné, podzimní lesy a louky, jak je byla viděla za zamlklé jízdy sem, konvent, ves, své vlastní sídlo s čtverhrannými okny a tisovým plotem — a na sta jiných ještě obrazů.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Když se posléze probudila, slyšela hlasitý hovor; chatrnými dveřmi prosvěcoval proužek bledavého přísvitu ranního a když se naslouchati jala, poznala, že Kris už přibyl.

Bylo to zvláštní shledání, když několik minut potom ze své světničky vyšla. Tu mnich neoholený a s koly pod očima, s přepadlou tváří, jež se neusmála, když vstoupila; tam její otec s bledou tváří, jež měla zoufalý, ale při tom odhodlaný výraz, a posléze p. Morris, jenž pečlivě ustrojen a vážně jak obyčejně se

tváře za ostatními byl seděl s kloboukem mezi kolenama, jenž však při jejím vkročení do pokoje povstal a uctivě státi zůstal.

Jakmile ji otec spatřil, pravil, obrátiv se k ní: „Nemůže nic učiniti, nanejvýš může ji na ulici vyhnat. Ale nemyslím, že by se toho odvážil.“

„Ah! K vůli Beatrici Athertonové?“ tázala se Maria, jež začala teď jasněji v té věci viděti než prve.

„Ano, k vůli Beatrici Athertonové. Bojí se, bychom jí toho nepověděli. Nemůže teď Markéty ani do Overfieldu, ani do Great Keynesu odeslati.“

„A jestliže ji přece naposled na ulici vyhodí?“

Pan Jakub se ostře na ni podíval.

„Ostatní musíme ponechati Pánubohu,“ pravil.

Když se pak byli vymluvili a něco pojedli, byla se již také ves probudila. Drama v klášteře bylo ven vyneseno hochem, jenž tam ministroval, a před okny domku, před nímž před dvěma hodinami byli viděli s koně slézti mnicha, shromáždil se zástup lidí. Bylo s podivem, že nebylo mezi nimi žádného kněze, ale toho příčinou byla hrůza, jež se všech byla zmocnila.

Když naše čtveřice na ulici vyšla, ukázala se na okamžik nad hřbitovní zdí kněžská čepička, ale hned zase zmizela.

Brali se v bledém podzimním rozbřesku šedavou silnicí ku klášteru. Marii zdálo se, že

pořád ještě sní. co mezi otcem a bratrem kráčela. Každý z nich dával na jevo zvláštní nový charakter, známá atmosféra byla s nich odvanuta, pevné pozadí vzájemné k sobě příslušnosti zmizelo, pohybovali se teď na novém jevišti, by na něm nové úlohy sehráli, což nové síly v nich zplodilo, jakých by v nich nikdy nebyla tušila.

Co se jí samé týkalo, cítila se naprosto bezmocnou, omámenou. Tatam byla její samostatnost, byla si plně vědoma, že se musí opírat o ty dva, co vedle ní kráčeli a již byli tak mužni a rozumni, jak si nikdy nepředstavovala.

Za sebou slyšela šum hlasů a kroky několika vesničanů, kteří za nimi šli, by viděli, co se teď bude díti.

Maria neměla ani potuchy o tom, co otec její zamýšlí učiniti; bylo víře nepodobno, že by připustil vyhnati Markétu v světských šatech a s pěti šillingy v hrsti na ulici, ale zrovna tak neuvěřitelno bylo, že by všecky jeho hrozby byly planými bývaly. Toliko jedna věc hyla jasná, že odpovědnost, již byl na Rudolfa uvalil, byla těžší, než tento předvídal. Vše ostatní musilo zůstaveno býti Bohu. Nevěděla ani, co teď zamýšlí, míní-li se ještě jednou o něco u Rudolfa pokusit nebo jej sobě samému ponechati, a zeptati se ho, na to netroufala si.

Mlčky zamířili přímo k bráně klášterní, i byli hned vrátnou, jejíž tvář byla od pláče opuchlá a křečovitě ztrnulá, vpuštěni.

„Musí teď odejíti," zaštkala jeptiška.

Pan Jakub jenom rukou pohodil, i vstoupil do domečku v levo, v němž fortnýřka obyčejně sedávala, Kris a Maria ho následovali, kdežto p. Morris se pustil k pohostinskému domku.

Co tam v mdlém světle ranním seděli, ozvalo se nad hlavami jejich asi tak třicet ran na zvonek ke mši sv. svolávajících, ale u dveří pohostinského domku tam na dvoře nebylo pozorovati ni toho nejmenšího ruchu. Vrátná byla vyklouzla z domečku svého druhými dveřmi, jež vedly do kláštera.

Maria rozhlížela se roztržitě kolem sebe: na zastrkovací okénko hledící k bráně, na řetízek na něm zavěšený a s jednou závorou spojený, na křížek vedle visící, na modlitby na polici ležící, na dveře vedoucí do kláštera s nápisem „Klausura" na nich. Potom se zase podívala na otce a bratra.

Pan Jakub seděl tam nehybně a slova nemluvě, maje svou šedivou hlavu v dlaně zabořenou, co Kris u okna stoje hleděl do dvora.

Potom viděla oknem, jak pan Morris z pohostinského domku vystoupiv, ke stáji mířil.

Zase ticho.

Minuta za minutou prchala a „agnusový" zvonek s vížky zaklinkal. Kris padl na kolena, Maria s otcem následovala jeho příkladu. Nebylo nic slyšeti leda jejich oddychování a jednou vroucně zašeptané slovo modlitby z úst starého muže.

Hned poté strhl se na dvoře šramot, Maria pozdvihla hlavy.

S místa, kde klečela, viděla na obojí dveře tam na dvoře, na dveře pohostinského domu a stáje, a v té právě vystoupil z jedněch Rudolf v rukavičkách na rukou a v jezdeckých botách na nohou, s kloboukem v ruce, co p. Morris z druhých koně jeho vyváděl.

Při zvucích „agnusového“ zvonku sluha smekl a padl, drže koně stále za uzdu, na kolena, ale pán jeho stál jako sloup a pozoroval ho, Maria viděla Rudolfovi pouze se strany do tváře, ale každý viditelný rys její vyjadřoval opovržení a tvrdost.

Znova ozval se zvonek, tajemství proměňování bylo dokonáno, sluha se zvedl.

Když otec a Kris vstali, vstala též Maria, i pozorovali mlčky, co se na dvoře dálo.

Rudolf dal znamení, načež sluha přivázal koně ke kruhu vedle stájových dveří a odebral se s uctivou úklonou mimo svého pána do pohostinského domu. Rudolf chvíli venku postál, potom však pustil se za ním.

Minulo opět několik minut.

Venku na ulici ozval se klusot koňských kopyt a hlasité mluvení, jež bylo čím dále tím zřetelnější. Klusot ztichl, bylo prudce zazvoněno; znova bylo slyšeti hlasy.

Kris pohlédl na otce, ale starý muž zavrtěl hlavou. Naše trojice nehýbajíc se pozorovala a naslouchala. Když bylo znova prudce zazvoněno, otevřely se dveře za nimi a vrátná chvatně vstoupila, provázená abatyší.

„Pojďte se mnou!“ zašeptala stařičká představená. „Sestra Zuzanna jde jim právě otevřít.

I poodstoupivši poněkud vyzvala je pokynem ruky, aby jen vstoupili; okamžik na to nalézali se všichni čtyři v kláštеře a dveře za nimi zapadly.

„To jsou p. Torridonovi lidé,“ šeptala abatyše se široce rozevřenýma očima, „přijeli posbírat zabavených věcí.“

Vedla je úzkou chodbou, potom vzhůru po schodech do korridoru, jenž se táhl nad křížovou chodbou, a otevřela dveře jedné cely.

„Počkejte tu!“ pravila. „Toť vše, co můžete teď dělat. Já k nim sejdu. Nalézáte se v klausuře, ale nemohu si pomoci.“

A po těch slovech odkvapila zavřevši za sebou dveře.

Naši přistoupili honem k oknu a dívali se, nic nemluvíce, do dvora. Dvorek zdál se býti teď dopola lidmi naplněn. Kromě Rudolfova koně, poznatelného po drahém sedle, jenž byl stále ještě u stáje uvázán, byli tam ještě tři koně a několik lidí nakládalo právě na ně různé balíky. Z jednoho balíku vykukoval cíp zlaté látky.

Rudolf, pozoruje svoje lidi, stál přede dveřmi pohostinského domu, dávaje jim tu a tam bičíkem příslušné pokyny. Diváci u okna nahoře neviděli mu do obličeje, poněvadž stál zrovna pod nimi, nýbrž jenom drahocennou čapku s pérem a jeho mohutnou postavu. Pan Morris, čekaje na rozkazy svého pána,

stál teď u jeho koně, vrátná pak opírala se o dveře.

V té vystoupila drobná postava představené kláštera ze dveří pod nimi a postavila se vedle sestry fortnýřky.

Nakládání dělo se za hlubokého mlčení. Byl to trapný úkol pro Marii státi tam a pozorovati tu němou truchlohru, ničení a olupování toho pokojného domu a nic proti tomu nemoci. Věděla, že rozhodnutí spočívá v silnějších rukou, než byly její; prosebně pohlížela k otci a bratrovi vedle sebe, bledé však tváře jejich vypadaly ztrnule a ani se k ní neobrátily.

Dole zavrzly dveře, a z kláštera vystoupily dvě ženštiny a stanuly v očekávání. Jedna z nich byla po světsku oblečená, druhá ještě ve svém řeholním šatě, ač přes ruku měla přehozený dlouhý, černý plášť. V Marii zarazil se dech a zuby zaryly se do rtů, když v té druhé poznala svou sestru.

Měla chuť dáti se do křiku proti té svatokrádeži a — bezděčně přistoupila ještě blíže k oknu, než v tom okamžiku spočinula otcova pravice na jejím rameni.

„Buď zticha, Maruše; tak je to dobře!“

V té právě vyváděli otevřenými vraty jednoho z koní, druhé pak hnedle za ním, ale hlavní osoby stály ještě na svých místech: abatyše a sestra vrátná na jedné straně, Rudolf na druhé a obě ženštiny — v nepatrné vzdálenosti od sebe — na nejzazším konci dvorku.

Tu pojednou švihl Rudolf svým bičíkem, a Maria viděla, jak sestra její zaměřila k bráně; zahlédla její tvář i viděla, jak rty její zesinaly a se chvěly a z očí že jí hleděla hrozná strážeň. Družka její rychle za ní pospíšila, obě pak zmizely za branou na silnici.

Rudolf znova pokynul, a p. Morris přivedl mu koně, odvázav jej od kruhu, a stanul v hlavách koně podržuje třemeny svému pánovi.

Rudolf vzal otěže do levé ruky a na okamžik viděli jeho bledou a sveřepou tvář nad křížem koňovým, potom se na koně vyšvihl a vrazil pravou nohu svou do třemenů.

Pan Morris pustil uzdu a poodstoupil, ale skoro současně švihl ho Rudolf bičíkem prudce po tváři.

Maria bezděčně vykřikla a se zapotácela, než okamžik poté vyklonili se otec a ona hluboko z okna.

„Proklatá sketo!“ zvolal pan Jakub. „Morrise, ode dneška jste mým sluhou.“

Rudolf ani se neohlédnuv, vyrazil z vrat a krátce potom zmizel, — vrátná zavřela za ním.

Dvorek teď ztichl a spustl, jenom abatyše stála tam nehybně s p. Morrisem vedle a se světskou sestrou u vrat s rukou posud na klíči, jímž byla v zámku otočila, s očima v očekávání upiatýma na svou představenou. Pan Morris přikládal si občas šátek na tvář a Maria, jež vzlykajíc z okna se vykláněla, viděla červené mázy na bílém plátně.

„Ach, Morrise!“ zašeptala.

Sluha, přes jehož jednu tvář táhla se krvavá naběhlina, vzhlédl a poněkud se uklonil, ale slova dosud ze sebe vypraviti nedovedl.

Venku za vraty slyšeti bylo cinkot udidlových řetízků a potom jakýsi hlas, ale slovům nebylo rozuměti.

To Rudolf mluvil, co však pravil, mohli pouze uhadovati. Nad hlavami jejich klenula se bledě sivá obloha podzimní a několik ptáků cvrlikalo na protější střeše.

Hlas venku ozýval se hlasitěji, potom umlkl, za to ozval se tepot koňských kopyt.

Pořád ještě nikdo uvnitř se nehýbal. Abatyše stála tam s rukou pozdviženou, jako by mlčení přikazovala, a Maria slyšela, jak cvakot kopyt na silnici slábl, z toho, jak půda stoupala, jasněji zněl, až posléze úplně zanikl.

Starý muž dotkl se Mariina ramene a všichni tři pustili se chodbičkou a potom dolů po schodech.

Když domkem vrátné na dvůr vyšli, viděla Maria, že abatyše svoje místo byla opustila a že stála vedle fortnýřky u samé brány. Byla obličejem k nim obrácena a zdála se — poněkud ku předu nahnutá — naslouchati, spodní ret měla do úst vsátý, jiskrná očka její hleděla do prázdna, rukou pak stále ještě ticho přikazovala.

V té bylo jemně na vrata zaklepáno, abatyše se okamžitě obrátila, sáhla chvatně po klíči a okamžik poté byla vrata dokořán otevřena.

„Vstupte, mé ubohé dítě!“ pravila.

VII.

PŘEVORSTVÍ SV. PANKRÁCE.

Tak asi měsíc poté sešel se Rudolf se svými spoluvisitátory v leweském převorství. Opustil Rusper v zlostné umíněnosti, proveda z pouhé pýchy, čeho s počátku neobmýšlel. Příchod jeho otce a Marie docílil pravého opaku toho, čeho se byli nadáli, a Rudolf vyhnal Markétu z kláštera prostě z toho důvodu, že nemohl snésti, by se jeho rodina domnívala, že by se dal od svého úmyslu odstrašiti.

Když byl onoho říjnového rána odejel, zanechav Markétu s jejím pláštěm přes ramena před klášterní branou, měl arci silné podezření, že ji znova do kláštera přijmou, ale necítil v sobě dost síly k dalším krokům. Tož se spokojil s odesláním své zprávy dru. Laytonovi, věda velmi dobře, že krutý trest klášter stihne, vypátrá-li se, že abatyše rozkazů visitátorových neuposlechla.

Potom projížděl asi tak měsíc hrabství, odvážeje bohatý s sebou lup, ustanovuje nové úředníky a prováděje jiné povinnosti mu svěřené. Opětně a opětně byly mu nabízeny od klášterních představených úplatky, než — počínaje si zcela jinak než jeho spoluvisitátoři — vždy je odmítl a vystupoval tím přísněji

proti těm, kteří se čehos takového opovážili; propustil celou řadu mladých řeholníků, jakož i starších, již si propuštění přáli, a poté, když do Lewesu dojel, byl dokonale zapracován do svých úředních povinností.

Ale myšlenka, jaké asi následky může jeho jednání pro něho v budoucnosti míti, zřídka jenom jej opouštěla. Odvrátil od sebe svou rodinu a snad i Beatrici. Když jednou jeda Cuckfieldem zběžně se podíval na lesy nad Overfieldem, hýřící ve svém podzimním hávu, ptal se v duchu sama sebe, mohl-li by se tam ještě jako doma cítiti. Bylo se mu zříci mnohého, než utěšoval se myšlenkou na svou kariéru a lahodící mu vyhlídkou, že dnes nebo zítra může se státi majitelem takového panství, až provedeno bude dílo, jehož význam teď chápal, a až se kláštery vyprázdní.

K nemalému překvapení obdržel od své matky — po zvláštním poslu, když právě v jednom kláštеře meškal, psaní. Psala mu, že může býti jejím souhlasem jist a že je tomu povděčna, že má aspoň jednoho syna — mužem, vypsala mu také, že se otec a Maria bez Markéty vrátili a že myslí, že ji asi rusperská abatyše znova přijala.

„Jen tak pokračuj, synu můj," končila, „vše dobře dopadne. Vím, že nemůžeš domů, dokud otec je v takové míře, ale je to neutěšené místo, a tož ničeho neztratíš. Až se oženíš, bude jiná. P. Carleton je hrozně nudný, než o to také nic."

Při vzpomínce na život, jaký asi teď v jeho

oteckém domě panoval, neubránil se Rudolf úsměvu.

Jednou psal Beatrici v prosebném skoro tónu ubezpečuje ji, že se všemožně přičiňuje, aby byl co nejspravedlnějším a nejmilosrdnějším, a předpokládal na jisto, že ví, jak pohlížeti má na přepiaté historky a počínání si visitátorů, jež by se snad k uším jejím donesly. Ale nedostal žádné odpovědi. Však jí psal, že žádné ani nečeká, poněvadž je stále na cestách a nemůže jí žádné určité adressy udati.

Když dojel dun nad Lewesem, zachvácen byl mocným vzrušením. Tu čekala na něho nejtěžší úloha, ježto se tu ke všemu ještě družila příchut, že to má býti pro něho prostředek způsobiti co největší nepříjemnost svému bratrovi, jenž ho byl tak často rozhněval. Od hádky s Krisem v létě choval proti němu v srdci svém zlost a opovržení. Povídal si, že si Kris drze oproti němu počínal, že hrál před ním komedii a tím se o všecky nároky na šetrnost připravil. A zpráva, již mu jeden z jeho lidí donesl, že bratr jeho byl přítomen výjevu v Rusperu, nenaladila ho příznivěji. Patrně přivedl tam Krisa Morris, jenž se onoho nedělního rána potají do Overfieldu vypravil a tím zrádcem pána svého býti se osvědčil.

Rudolf byl zprvu nemálo překvapen chováním se svého sluhy, byltě přece vždy uctivý a poslušný, teď se však ukázalo, že srdce jeho nepatřilo cele jeho pánu, nýbrž že proniknuto

bylo dosud pověrečnou úctou k církvi a duchovenstvu, a třebas Rudolfovi připadalo svrchovaně nepříjemným a obtížným pozbýti ho, přece jenom dal přednost nedokonalému sluhovi před proradným.

Leweské převorství skýtalo nádhernou podívanou, když Rudolf vyjel na vrch posledního horského výběžku pod Harryskou horou. Město leželo pod ním v hluboké kotlině pohárovité s domy nad sebou se kupícími po jejích bocích. Za městem na pozadí s polí hýřících podzimní nádherou a z leskotajícího se úvodí vypínal se vysoký kostel s klášterními budovami tulícími se k němu.

Hlavou šlehla mu myšlenka, že mu tu bude náramně dobře. Město leželo velice příhodně mezi Londýnem a mořem, koňmo možná bylo dostati se za den tam i onam. Tu by se našly krámy i společnost pro něho a z převorství — po upravení — bylo by důstojné a vhodné pro něho sídlo. Pouze přílišná svědomitost Beatričina mohla by tu býti jakousi závadou, ale nepochyboval, že by posléze i jí nezdolal. Bylo by přece směšným pro osaměle stojící dívku chtíti se vzpírati přesvědčení celé země a nechtíti užiti výhod plynoucích z nutné reformy. Důvěřovala mu přece, a tož snad nebude třeba velikého přemlouvání, by získal její rozum jakož i srdce.

Arci leweské převorství bylo skvostnou prémií, o niž bude mnoho uchazečů, to uznával Rudolf ještě lépe, když octna se před jeho skvostným podjezdem, spatřil nad sebou vy-

sokou věž a dlouhotánské střechy křidlicové v pravo. Než jeho poměr ke Cromwellovi byl co nejlepší, a tož si povídal, že z malé otázky ohledně té věci nemůže mu žádná škoda vzejíti.

Sestoupil s koně značně rozechvěn, když spatřil ustavičné honění se sem tam Laytonových lidí. Zrovna jako v Durfordu byl i tu jeho představený před ním se dostavil a celé místo bylo vzhůru nohama. Koně byli už v chlévích umístěni a se soumarů skládali právě zavazadla před domem pro hosty; sluhové v livreji dra Laytona přecházeli sem a tam, mezi nimi mihl se poděšeně vypadající nějaký mnich, na všech stranách ozýval se šum hlasů a lomoz. Jeden ze sekretářů dra. Laytona, jenž byl v Durfordu, poznal Rudolfa a hned k němu přispěchal s uctivým pozdravem.

„Doktor je u podpřevora," pravil. „Poručil, abychom vás, p. Torridone, jakmile přibudete, okamžitě k němu dovedli."

Rudolf následoval ho do domu pro hosty a vzhůru po schodech, po nichž také Kris stoupal, když sem po prvé přišel a byl uveden do hovorny. Co se dveřím blížili, donikaly z nich hlasy, a když Rudolf vstoupil, viděl ihned, že dr. Layton už je v práci.

„Jenom dále, pane," zvolal vesele od stolu, za nímž seděl. „Tu je kus strašné práce pro vás a pro mne. Jdeť o zcela sprostou velezrádu, p. Torridone."

Před stolem stál mnich, jenž se úzkostlivě obrátil, když Rudolf vstoupil. Byl to muž pro-

středních let, vlasů již prokvetlých a tváře osmahlé jako u cizozemce; z očí hleděly mu teď strach a hrůza a rty se mu třásly, až žalno bylo na to patřiti.

Rudolf pozdravil dra Laytona několika slovy a posadil se vedle něho.

„Ano," pokračoval dr. Layton, „teď vám nezbývá nic jiného, leda doporučiti se králově milosti. Sám jste se přiznal, že jste se dopustil velezrády ve svém kázání, a kdybyste se nakrásně k tomu nebyl přiznal, nic by to neznamenalo, poněvadž mám ve své tašce žalobu mladého muže z Farley. Pravíte, že jste nevěděl, že by to bylo velezrádou, než troufáte si, pane, opakovati slova svá před Jeho královským Veličenstvem?"

Mnich pohlížel poděšeně s jednoho na druhého. Rudolf viděl, že jest až hrůza přestrašen.

„No, mluvte, pane!" rozkřikl se doktor, uhodiv plochou rukou na stůl.

„Co — co — co mám, pane, — učiniti?" koktal mnich.

„Musíte se, velebný pane, doporučiti králově milosti. Především musíte důvěřovati mně a tuhle panu Torridonovi. A teď poslouchejte!"

Dr. Layton vzal jeden z papírů před ním ležících a předčítal jej nahlas, pohlížeje po každé větě — přes papír — přísně na mnicha. Bylo to prohlášení — ve formě sebeobžaloby, že podepsaný toho a toho dne kázal v kostele sv. Pankráce v leweském převorství u přítomnosti převorově a celého konventu, — ač ne-

vědomky, — velezrádně a že převor, ač věděl, o čem řeč bude, a dotčené kázání slyšel, přece je ani nezakázal aniž potom odsoudil, a že se podepsaný dovolává královy milosti pro své provinění a že se úplně podrobuje rozsudku Jeho Veličenstva.

„Já — já nesmím žalovati na svého představeného!“ koktal mnich.

Dr. Layton „vyvalil“ na něho oči, pokládaje papír na stůl.

„Jde pouze o to,“ rozkřikl se. „koho chcete spíše uraziti — vašeho-li převora, jenž co nevidět dopřevoruje, či Jeho královské Veličenstvo, jenž s pomocí Boží zůstane ještě dlouhá léta králem a jenž nad to má neobmezenou moc nad životem a nad smrtí. Máte na vybranou, velebný pane!“ Pozdvihl listiny za rožky. „Třeba vám, pane, jenom slovíčko říci, a já roztrhnu tuhle listinu a napíšu o té věci své vlastní dobrozdání.“

Mnich podíval se znova bezradně na oba muže. Rudolf cítil cosi jako trochu rozkoše při myšlence, že to byl Kristoforův představený, jenž tu jako nezpůsobilý chlapec před stolem stál, i přeměřil ho chladným pohledem. Dr. Layton učinil prudký pohyb, jako by papír roztrhnouti chtěl, podpřevor pak vztáhl chvatně své ruce.

„Podepíšu to, pane,“ zvolal, „ano, podepíšu to!“

Když byl mnich po podepsání své sebeobžaloby pokoj opustil, obrátil se dr. Layton s vítězoslavnou tváří k Rudolfovi.

„Bohu díky!“ pravil pobožně. „Nevím, co bychom si byli počali, kdyby byl odepřel listinu podepsati, než teď ho máme v hrsti a jeho převora taktéž. A jak se vám vedlo, p. Torridone?“

Rudolf vyprávěl mu něco ze svých zkušeností od své poslední zprávy, o ženském klášteře, kde až na tři, všecky jeptišky byly buď vyhnány nebo propuštěny; o mužském konventu, kde zastihl sklepmistra na mol opilého pod sudem ležet, a o jiném, kde se ještě — po jeho soudu — horší věci páchaly.

„Jen to, p. Torridone, všecko sepište,“ zvolal kněz, „a nešetřte epithet! Já vám mohu také několik povedených historek pověděti. Než napřed musíme tu vše skoncovati. Zítra ráno budeme míti pořádnou švandu v kapitulním domě. Tenhle převor je babského srdce muž, i můžeme s ním dělati, co se nám uráčí. Že k velezrádě mlčel, totě ostrý meč, jímž mu srdce dojmeme!“

Rudolf poznamenal tu, že má zde bratra.

„Ale můžete si s ním zatočiti, jak vám libo.“ pravil. „Necítím k němu ani za mák lásky. je to kus drzého chlapíka.“

Dr. Layton se příjemně usmál.

„Uvidíme, co se dá dělati,“ děl.

— — — — — — — — — — — — — —

Rudolf spal té noci v témž pokoji, co Kris, když po prvé do Lewesu přišel. Probudily ho jednou zvuky hrubého znovu ve věži, volající mnichy k noční pobožnosti, i usmál se všemu tomu podivínskému bláznovství. Jeho

práce za poslední měsíc shladila v něm poslední stopu pověrečné bázně a kláštery nebyly mu teď ničím více než lomozivými doupaty havranů se svým ohlušujícím vyzváněním a pěním a plny hniloby z lenosti pochodící. Čím spíše budou umlčeny a důkladně prometeny, tím lépe.

Nenamáhal se, aby ke mši vstal, nýbrž ostal ležeti v bíle vylíčeném pokoji, poslouchaje kroky a hlasy pod sebou a pozoruje mohutnění ranního úsvitu na stěně. Dvakrát či třikrát přistihl se při myšlence na Krisa, co asi dělá a jak mu asi je. Vstal teprve, když jeden z jeho sluhů do pokoje nakoukl, aby mu vyřídil, že ho dr. Layton, je-li mu to chuti, za půl hodiny přijme.

Kapitulní dům skýtal zvláštní podívanou, když do něho z křížové chodby vkročil. Byla to vysoká, podlouhlá místnost, padesát stop zdéli, s klenutým — jako u kaple — stropem a vydlážděnou podlahou. Asi na dvanácti z těch kamenných ploten byly vyryty nápisy, připomínající jména pod nimi pochovaných. Mezi nimi byl i hrabě Vilém z Warenne a Gundrada, jeho manželka, zakladatelé převorství přes pět set let už stávajícího. Rudolf letmo přečetl ta jména, co se bral řadou zamlklých mnichů u dveří, zabrán v živý hovor se svým spoluvisitátorem. Veliká, klenutá místnost činila dojem holé střízlivosti; sedadla, o stupínek výše postavená, byla umístěna podél stěn a před převorovým sedadlem pod křížem stál širokánský stůl, papíry pokrytý.

Pod ním, ba až za okolí jeho vybíhajíc, ležela na zemi hromada kostelních rouch a jiných drahocenných věcí, jež dr. Layton kázal tam donésti za příčinou prohlídky a prozkoumání, na stole pak pro větší účinek slavnostní hořely dvě svíce v těžkých stříbrných svícnech.

„Sedněte si tuhle, p. Torridone," pravil kněz, vsedaje do převorova sedadla, „my představujeme teď vrchní hlavu církve v Anglii, nezapomínejte na to!"

I usmál se na osloveného vesele, ale zároveň i slavnostně.

Když se byl do svých papírů podíval, hleděl zaujmouti počínání si soudcovské, poté pokynul jednomu ze svých sluhů, by řeholníky zavolal. Tajemníci jeho zasedli na okrajích před ním stojícího stolu.

Dvojí řadou v opačném pořadí, než jak byl doktor nakázal, hrnuli se teď mniši do pokoje, temné, zamlklé postavy se skloněnými, kapucemi zahalenými obličeji, s rukama v širokých rukávech schovanýma.

Rudolf letmo si je prohlédl. Byli mezi nimi muži všech odstínů stáří, mladí s hladkými tvářemi a starci s obličeji samá vráska, ale teprve když všichni byli svoje místa zaujali, poznal mezi nimi Krisa.

U stolice — vedle samých dveří — stál mladý ten muž s očima skloněnýma, s tváří smrtelně bledou, opřen jsa svou vychrtlou a neohebnou postavou o bledé pažení dubové, jež se neslo do výše osmi stop od po-

dlahy. V Rudolfovi poskočilo vítězoslavně srdce. Ó té slasti, zasedati tu soudcem a míti takového bratra před sebou jako — vinníka!

Převor a podpřevor, jejichž místa byla zasednuta, stáli vedle sebe prostřed sálu, jak to byl doktor nakázal. Jejich záležitost měla především býti projednána.

Zavládlo významné ticho. Oba visitátoři seděli nepohnutě, přísně se kolem rozhlížejíce; tajemníci měli před sebou po archu papíru, v rukou pak drželi namočená již péra.

— — — — — — — — — — — — — —

Potom spustil dr. Layton.

Je — prý — to nevypověditelně trapný úkol, jehož se podjímá; ať si řeholníci nemyslí, že by si na něm zakládal, anebo že by mu potěšení působilo odkrývati chyby a tresty ukládati. Pouze vědomí, že tu zastupuje nejvyšší moc církevní a státní, je s to, aby mu dodalo potřebné síly k provedení tak trudného úkolu.

Rudolf se mu divil, poslouchaje ho. Tvář toho muže měla výraz slavnostní a slavnostně zněl i hlas jeho a důstojnost zračila se v jeho skrovných a významných posuncích. O vážnosti jeho slov nebylo téměř ani možná pochybovati, a přece ho Rudolf slyšel včera večer s takovým „gustem“ a chlástotem vykládati o nejšpinavějších věcech. Než pokládal to vše za dobré pro — Krisa.

„A teď,“ pravil dr. Layton, „musím vám přednésti trapnou věc. Ani si netroufám my-

sliti na následky její, dostane-li se k uším Jeho Veličenstva, a přece na to dojíti musí. Jde o velezrádu.“

Z hlasu jeho zvučela struna zádumčivé vítězoslávy a když se Rudolf na oba mnichy uprostřed dvorany podíval, viděl, že byli bledi jako křída. Převorovy rty se pohybovaly, jako by pronésti mínily jakousi prosbu plnou smrtelné úzkosti, oči pak jeho těkaly kolem.

„Vy, pane,“ rozkřikl se doktor na podpřevora, jenž svoje zraky pod přísným pohledem jeho sklopil, „vy jste se, pane, toho zločinu dopustil, — v nevědomosti prý, — opováživ se v kostele převorství před věrnými poddanými Jeho Veličenstva napadnouti v kázání nepopíratelná práva králova. Mohu snad uvésti pro to polehčující okolnosti, — ač nevím, zda Jeho Veličenstvo je uzná, — mohu uvésti polehčující okolnosti u takového blázna, jako jste vy, jenž se dal na okamžik strhnouti omamností svých slov, ale nemohu žádných — žádných,“ — — řval uhodiv rukou na stůl, — „nemohu pražádných polehčujících okolností připustit u vašeho představeného, jenž vedle vás stojí, jenž opominul v pravý čas proti takové zradě protestovat, potom za ni vás pokárati.“

Převor vztáhl ruce své a zoufale jimi zalomil, ale ani slovíčka ze sebe nevypravil.

Dr. Layton jal se předčítati vyznání, jež byl včera večer na podpřevorovi vymámil. Dočta až k podpisu, vyzval ho, by blíže přistoupil.

„Je to, pane, váš podpis?“ tázal se zdlouha.

Podpřevor vzal papír do třesoucích se rukou.

„Je, pane,“ odpověděl.

„Slyšíte to,“ rozkřikl se doktor, pohlížeje zlostnými zraky na okolostojící, „sám vám praví, že to podepsal. Odeberte se na své místo, velebný pane, a poděkujte Pánubohu, že jste měl odvahu to učiniti.“

„A nyní vy, pane převore, co vy tomu říkáte?“

Dr. Layton ponížil tu hlasu svého a položil sepiaté ruce své na stůl. Převor vzhlédl k němu tímže úzkostlivě prosebným pohledem jako prve; rty jeho se pohybovaly, ale slovíčka s nich nesplynulo. Mniši kolem ani nedutali, Rudolf všiml si, že na sebe pod kapucemi plaše pohlédli, ale žádný z nich se nepohnul.

„Čekám na odpověď, pane převore,“ rozkřikl se doktor, co hrdla měl.

Rty převorovy opět se zaševelily, jako by promluviti chtěly.

Tu se najednou dr. Layton prudce vztyčil.

„Na kolena, pane převore, třeba-li vám milosti.“

V řadách mnichů nastal živý šum a ruch, když převor okamžitě na kolena padl a tvář rukama si zakryl.

Dr. Layton vztáhl teď s vášnivým posunkem ruky a pravil: „Tu vidíte, důstojní pánové a ctihodní bratři, jak dalece ponižuje hřích člověka. Tenhle brach, jenž se převorem

nazývá, byl hodně — na mou věru — smělým v kostele, když se tam velezráda s kazatelny hlásala, a byl nepochybně rovněž tak smělým, když si myslil, že ho jenom přátelé poslouchají. Ale vidíte, jak mu věrolomnost, — mrzká věrolomnost, — srdce dojímá a jak se babsky chová věda, že poctiví muži nad ním k soudu zasedli. Vezměte si z toho naučení vy, kteří jste byli kdysi jeho podřízenými; teď se ho už báti nemusíte!“

Dr. Layton spustil ruce a sedl si. Rudolf viděl, jak klečící na okamžik pozvedl své bílé tváře, než doktor hned se zase do něho pustil.

„Neopovažujte se, pane, vstáti, dokud vám to nedovolím,“ osopil se na něho. „Vám nejlépe poslouží, když si budete počínati jako kající hříšník. A teď mi povězte, pane, co na svou obranu říci máte. Nechci, aby se řeklo, že jsme koho odsoudili, aniž jsme ho vyslechli. Co říkáte, pane Torridone?“

Rudolf jenom přikývl a podíval se na Krisa, než bratr jeho nespouštěl očí svých s převora.

„Nu, pane?“ rozkřikl se znova doktor.

„Prosím vás snažně, pane Laytone“ — —

Hlas převorův třásl se hrůzou, když slova ta ze sebe vyrazil, vztahuje k doktorovi ruce své.

„Ano, pane, vyslechnu vás.“

„Prosím vás, pane, abyste toho Jeho Veličenstvu neoznamoval. Opravdu — jsem nevinen,“ hlas jeho zněl mdle, ale přece jenom ostře v jeho smrtelných úzkostech, „opravdu

nevěděl jsem, že by v tom, co se kázalo, byla velezráda.“

„Že jste to nevěděl?“ pošklebo val se doktor vykláněje se přes stůl.

„Člověče, znáte přece články víry“ — —

„Pane Laytone, pane Laytone, staly se takové změny v posledních dnech“ —

„Změny!“ křičel kněz. „Žádné změny nebyly provedeny leda snad takovými darebáky, jako jste vy, pane převore. Stará víra je dnes táž jako spíš. Opovažujete se snad nazvati Jeho královské Veličenstvo kacířem? Má i to připojeno býti k žalobám na vás?“

„Ne, ne, pane Laytone.“ zaječel převor vztahuje k němu ruce s prsty křečovitě sebou poškubávajícími. „To jsem já nemínil, — Kristus mi svědek!“

„Není to tatáž víra, pane?“

„Ano, pane Laytone, — ano — je to skutečně táž víra. Ale já jsem nevěděl, — kterak bych byl mohl věděti?“

„K čemu jste převorem,“ křičel doktor s dramatickým posunkem, „ne-li k tomu, byste svoje poddané k věrnosti a poslušnosti přidržoval? Chcete mně snad namlu — —“

„Prosím vás, pane, pro blahoslavenou Pannu Marii, neříkejte Jeho Veličenstvu“ — —

„Tak!“ zvolal dr. Layton. „Šetřte si plic, až budete moci sám vše Jeho Veličenstvu povědeti. Mám toho dost! Opět vstal a rozhlédl se po bledých řeholnících. „Mám až po krk celé té věci. A člověk ten nemá slovíčka na svou obranu“ — — —

„Pane Laytone, pane Laytone," volal znova klečící, vztahuje k němu ruce, z nichž na jedné blýskotal se prelátský prsten.

„Tiše, pane," zařval doktor. „Teď mluvím já. Už toho máme až po krk. Zdá se, že není poctivých lidí nikde leda ve světě. Tyhle kláštery jsou doupaty nepravostí! Není tomu tak, pane Torridone? Doupata nepravostí! Ale ze všech darebáků, s nimiž jsem se setkal, a bylo jich mnoho a podařených, jste vy, — myslím, — pane převore, nejhorší. Poslechněte můj rozsudek a hleďte se dle toho zachovati! Vy, pane převore, a vy, pane podpřevore, dostavíte se v předvečer Všech svatých před soudní dvůr p. Cromwellův a povíte mu vaše kousky. Uvidíte, bude-li tak měkkého srdce jako já; možná, že vás požene před Jeho Veličenstvo, — to já nevím, — ale tolik vím, že dovede z vás pravdy dobýti, nedovedu-li já to."

Ještě jednou chtěl ho převor ve svých úzkostech přerušit, ale doktor ho neprodleně umlčel.

„Nevyřkl jsem, pane, svého ortele? Jak se opovažujete ještě něco namítati?"

Opět ozval se repot v sále, ale doktor pozvedl zlostně ruky.

„Zticha!" zařval. „Žádný ani muk! Slyšel jsem už dost buřičských řečí! Úředníku, vykliďte sál a nedopusťte, aby některý z oholených mnichů svůj nos sem strčil, dokud pro něho nepošlu. Mám jich všech až po krk, — ano, mám jich až po krk a srdce mé je plno hoře."

Doktor sklesl na židli s výrazem nejhlubší ošklivosti ve tváři a přejel si dlaní přes čelo.

Na to znamení obrátili se mniši a Rudolf viděl je opět v černých řadách se vzdalovati.

„Nu, pane Torridone," šeptal mu doktor přiloživ ruky k ústům, — „nepovídal jsem vám to? Pan Cromwell bude teď moci s ním si zatočiti, jak bude chtíti."

VIII.

RUDOLFŮV NÁVRAT.

Visitace leweského převorství zabrala několik dní, ježto statky jeho byly ohromné a účetní knihy náramně četné.

Druhého dne odpoledne po výjevu v kapitulním domě vyjeli si dr. Layton a Rudolf prohlédnout si několik pobližších dvorců a nařídit, aby všechen dobytek jejich přihnán byl příštího dne do klášterního nádvoří. Teprve skoro za soumraku vraceli se do převorství. Veliké rozčilení panovalo ve městě, když bídně osvětlenými ulicemi klusali a se rozneslo, kdo že jsou ti páni, kteří tudy v průvodě svého služebnictva tak vesele táhli, a než brány klášterní dojeli, následoval jich hezký dav luzy, jenž zpíval a výskal, jsa všecek rozjařen myšlenkou na kořist; jíž se snad jemu dostane.

U vrat otočil se dr. Layton v sedle a měl k lidem malou řeč, v níž jim oznamoval, že

tu meška ve jménu Jeho Veličenstva krále a že co nejdříve klášter pořádně vyklidí.

„A při tom něco padne," křičel, „ano, všem nám dostane se jakéhosi ‚pšoures'! Vdovy a sirotci byli dost dlouho okrádáni, je jednou čas také trochu pátery oškubati!"

Chátra byla tím všecka unesena a několik hlasů provolalo slávu Jeho královskému Veličenstvu.

„Musíte míti jenom strpení," křičel dr. Layton, „později budou i daně zrušeny. Pánové, jen nám důvěřujte, že provedeme královo dílo, jak má býti provedeno."

Co podjezdem, svítilnou osvětleným, projížděli, pravil Rudolfovi: „Vidíte, pane Torridone, lid je při nás!"

— — — — — — — — — — — — — — —

Toho večera spatřil Rudolf po prvé od sporu s ním svého bratra tváří v tvář.

Ubíraje se křížovou chodbou k bytu dra. Laytona přišel ke dveřím refektáře, právě když se klášterníci k večeři scházeli. Nakoukl do jídelny a spatřil čistou, slavnostní dvoranu osvětlenou svícemi podél stěn planoucími. Dlouhé, prosté stoly byly ubrusy pokryty, převorův stůl se židlí stál na onom konci pod freskovou malbou. Několik bratrů laiků v zástěrách hledělo si mlčky své práce a tři nebo čtyry černé postavy stály nehybně na podiu (výstupku), na němž stoly byly umístěny.

Při objevení se Rudolfově poodhodili s obvyklou uctivostí k hostu svých kapucí a uklo-

nili se mu, když se pak Rudolf po kratinkém postání ve dveřích obrátil, octl se tváří v tvář před Krisem.

Mladý mnich byl právě v té přišel, aniž si povšiml, kdo že tam je, proto kapuce pokrývala ještě jeho hlavu. Následovala tak vteřinová pausa, potom pozvedl Kris ruky a shodil k pozdravu kapuci. Když pak Rudolf s úklonou mimo něho se bral, zahlédl na okamžik jeho hubenou tvář a veliké, šedé oči, v nichž nebylo ni nejmenší stopy, že by bratra znal.

Co se Rudolf dále bral, zmítán byl nejroztodivnějšími city. Byltě mnohem více tím nenadálým střetnutím se, tím projevem zdvořilosti a chladně pevným pohledem toho mladého blázna, svého bratra, vzrušen, než se přiznati chtěl.

Potom ho již nespatřil — leda z daleka mezi jeho spolubratry a poněvadž byli s prací hotovi, opustil následujícího dne klášter.

— — — — — — — — — — — — — — —

V ostatních končinách Anglie postupováno s touže rychlostí jako v Sussexu. Už před tím -- na podzim — byl dr. Layton západ zvisitoval, jinde pak jiní visitátoři „pracovali". Teď se šířila všude pověst, že důchody všech klášterů budou skonfiskovány a že těm z mnichů, kteří by mínili věrnými zůstati svému povolání, bude to dovoleno jen za podmínek co nejtvrdších. Důsledky visitace jevily se v ohromném vzrostu žebráků, kteří zbaveni byli teď pohostinství, jehož se jim spíše v klášte-

řích dostávalo, a na silnicích jen se mrvili lidé, kteří dříve bývali držiteli tak zv. „chlebových listin“ nebo měli nároky na denní podporu v klášteřích, — jakož i vyhnaní mniši, z nichž mnozí — proti vůli své propuštění — nalézali se na cestě na university, kdež doufali pořád ještě dojíti ochrany a pomoci přes provedenou visitaci. Mimo právě vyjmenované potloukali se po silnicích ještě jiní chlapíci, méně poctiví, kteří přednost dávali volnosti před někdejší kázní. Byli mezi nimi i tací, třebas jich mnoho nebylo, kteří se ubírali do Londýna, by tam různé žaloby proti svým představeným uplatnili.

Rozumí se, že následkem toho byl celý kraj na nohou. Před vesnickými krčmami kupili se muži a rokovali horlivě o situaci. Mysli všech byly těmi událostmi hrozně pobouřeny. Co hlavně nespokojenost s bývalým stavem podpichovalo, bylo, že výhody ze zrušení klášterů dosažitelné ležely tak říkajíc na dlani, kdežto nevýhody v daleké ještě budoucnosti. Veliké kláštery, jejich dvorce s dobytkem, drahocennosti — to vše bylo viditelné a makavé; bilo takořka do očí lidem, když se po práci ubírali nebo z ní vraceli nebo když o nedělích na mši sv. se dostavovali. Bylo tam tolik bohatství nahromaděno, jež jim nepatřilo, avšak přece jim náležeti mohlo, kdežto tak zv. „chlebové listiny“, denní nasycování chudých, zaměstnání a podobné věci ležely za jejich obzorem anebo jenom některých jednotlivců se dotýkaly. Ti, co takovými dů-

vody vedeni pro zrušení klášterů horovali, nalézali lomozivé a dotěrné stoupence; kdežto ti, kteří prohlédali trochu hlouběji a měli porozumění pro ohromnou dobročinnost klášterů a pro způsob, jakým právě touto dobročinností čeleno bylo chudobě, — dále ti, kteří dovedli oceniti duchovní výhody, jež plynuly z existence řeholí, a kteří viděli, jak z těch sídel modliteb podněcován byl v duších lidských zápal pro vše, co je vznešeného a dokonalého, — ti, inu, jako vždy i dnes, nedrali se dobrovolně do popředí za debat anebo když tak učinili, nedovedli se vytasiti s důvody, které by byly s to bývaly, aby na venkovský lid působily. Přirození pak vůdcové jeho, venkovské kněžstvo, jež jediné bylo by dovedlo s důrazem vytknouti a poukázati na to, co se pod povrchem všeho toho tajilo, bylo šikovným způsobem, odnětím totiž práva kazatelského, umlčeno.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Rudolf na svých cestách obcoval nejednou prudkým výstupům ve venkovských hospodách a docílil tu vlivem své osobnosti a vážnosti jakožto královského visitátora, čeho si přál.

Tak na př. přišel jednou v sobotu večer do dědinky Maresfieldu u Fletchingu a když se byl o své koně a služebnictvo postaral, vstoupil do „šenkovny“, kdež shromážděni byli místní pohlaváři. Sedělo jich tam asi šest u kamen, při vstoupení tak vzácného pána uctivě povstali a jali se ho pozorovati s ja-

kousi posvátnou bázní, když z posunkův a narážek hospodského seznali, že cizinec zaujímá zvláště vysoké postavení.

Rudolf naučil se obcovati s lidmi všech stavů a když byl povečeřel a svou židli ke kamnům přitáhl, pokračovali dále, byvše jím k tomu vybídnuti, v přerušeném hovoru, a to beze vší ohrádky, neboť neměli ani oni, ani hospodský ni té nejmenší potuchy, kým že jest a proč se tu zdržuje.

Rudolf přivedl za krátko řeč na staré thema i ptal se přítomných, cože soudí o králově politice ve příčině visitace klášterů. S počátku, když o tom začal, mlčeli jako ryby, neboť časové byli zlí, než neochvějný klid urozeného pána, jeho patrná důležitost a jeho láskavost spolu s množstvím vypitého piva rozvázaly jim posléze jazyky a — v pěti minutách byli již v největším proudu.

Jeden z nich, drobný stařec, jenž seděl v koutě s přeloženýma přes sebe nohama, objímaje něžně svůj korbel, pravil, po jeho mínění, že to vše je svatokrádeží; kláštery, — pravil, — byly zřízeny ke cti a chvále boží a k Jeho službě a chtíti jich k jiným účelům použiti, rozhodně že kletbu Jeho na zemi přivoditi musí. Dodal k tomu ještě, — neboť Rudolf obratně umlčel sbor chtících mu odporovati, — že tři pokolení jeho rodiny pochována jsou v kostele arundelských dominikánů a že lituje muže, jenž ruku svou vloží na hrob jeho děda, — známého pode jménem strýčka Jana, — neboť ostrý muž ten

byl horlivým „církevníkem“ *) svého času a že se asi strašně pomstí za každou potupu kostem jeho učiněnou.

Rudolf upozornil s opatrnou zdrželivostí na to, že takové věci pojímání tu nepřipadá, poněvadž Jeho Veličenstvo, jak se domnívá, nemíní rušiti pokoje mrtvých; otázka, o kterou se právě jedná, týká se živoucích. Na to spustili jeden přes druhého, nastala pravá štvanice.

Jeden z nich, řezník, pravil, svolávaje požehnání nebes na hlavu krále Harryho (rozuměj Jindřicha), že země jest až hanba nenasytnými mnichy vyssávána, že se ti hrabiví kněžouři každého roku na obecnostech prohřešují, malé dvorce zabírají, bídně lidem platí a že si, — to zdálo se ho nejvíce „žráti“, — sami dobytek porážejí.

Rudolf pominul — s chvályhodnou snášelivostí — tento poslední důvod, za to však jal se, tak se aspoň tvářil, vážně uvažovat o ostatních, jako by mu byly novými, třebas že je nejméně stokrát už byl slyšel a sám as padesátkrát už s nimi do pole vytáhl, a zatím co o nich uvažoval, převzal nit hovoru jiný, vykládal několik pohoršlivých historek a tázal se, zda lidé, kteří takový, — jak tamti, co o nich vypravoval, — život vedou, mohou býti vzory cudnosti?

---

*) Překládám tak (a myslím, že zcela správně) slovo org. „churchman“ (= člověk církev. smýšlení). Pozn. překl.

Znova onen drobný děda zasáhl do boje a mávaje svým korbelem v návalu náboženského nadšení „vycinkal“ poslednímu mluvčímu pro sbírání špinavostí a uvedl oproti němu několik známých řeholníků, jichž život byl zrovna tak bezúhonný jako jeho.

Tu opět zakročil Rudolf řka, že ani o to neběží. Nejde o to, zda tu a tam mniši vedou spořádaný život anebo rozuzdaný, ježto nikdo není nucen následovati jich ani v tomto ani v onom směru, nýbrž o to, je-li vůbec trvání klášterů s užitkem pro věci tak praktické, jako jsou: zemědělství, obchod a průmysl, podporování chudiny atd.

A tak to šlo dále a Rudolfa začala již unavovati nedůslednost spořících se a jejich naprostá neschopnost držeti se hlavních bodů, než doposud držel v rukou svých kormidlo hovoru, vyhýbaje se na jedné straně mlžinám nadpřirozeného a náboženského, k nimž drobný děda neustále mířil, na druhé pak straně hrubým názorům řezníkovým a sprostotám muže vypravujícího oplzlosti a přestávaje na pozorování přítomných a na vystihování jejich mínění, než aby byl své vlastní na krámek vykládal.

Když se večer už nachyloval, zahlédl dva ze svých lidí, již tam byli vklouzli a usedli v pozadí zkaženým vzduchem naplněné místnosti. Měli nehoráznou radost z ironie situace, i umínil si, že udělají konec přenici opovědením, s kýmže to vlastně mluví.

A příležitost k tomu brzo se jim naskytla. Drobný děda projevil nebezpečnou chuť pustiti se do výkladů o utrpení dušiček v očistci a o trestech na ně uvalených, jež však možno zmírniti obětováním mší sv. a modlením se za spásu jejich. Načež pojednou trapné, úzkostlivé mlčení nastoupilo.

Rudolf náhle vstal a spustil, jeho jasné, poněkud znavené oči zasvítily při pohledu na slavnostní tváře a rty jeho měly pevný, přesný výraz.

„Nu, pánové," pravil, „váš hovor velice mě pobavil. Mnohému jsem se z něho přiučil, i doufám, že to bude k mému dobru. Než někteří z vás mluvili hrozný nesmysl, zejména vy, p. Miggerse, hrozně moc nesmyslného jste nažvanil o duši a o kostech vašeho strýčka Jana."

Hrobové ticho zavládlo, když byl pronesl tato překvapující slova, neboť až dosud mluvil konejšivě a v tónu obhajovacím. Než pokračoval klidně, jako by se nechumelilo: „Jsem pevně přesvědčen, že všemohoucí Bůh svým věcem lépe rozumí, než vy nebo já, p. Miggerse, a nemůže-li se postarat o kosti strýčka Jana beze mší nebo huhňavých žalozpěvů břichatých mnichů" — — —

Náhle se odmlčel a řezník vypukl v hlučný chlástot.

„Nuže. to je moje mínění," pokračoval Rudolf, „přejete-li si je znáti. Já nemyslím ani nepředpokládám jako mnozí z vás, — nýbrž já vím, — což i vy hned připustíte, jakmile

vám řeknu, kdo jsem, — já vím, že ty domy, o nichž jsme mluvili, nejsou ani za zblo lepší než vosí hnízda. Ti lidé vypadají sice ve svých kutnách jako svatí, tropí také veliký bzukot, pobíhají sem a tam jako by za prací, za dílem, ale nevyrábějí žádného medu, pro nějž jíti stálo by za to. Pouze jednu věc mají ve svých děrách, jež má cenu, a to jsou jejich skvosty a jejich zlato a olovo na jejich kostelech a zvony v jejich věžích A vše to jim s pomocí boží brzo odebereme."

Na to ozval se šum z části souhlasu s ním, z části odporu. P. Miggers hleděl ztrnule na toho pošetilého cizince, i postavil rázně svůj korbel na tabuli jako by úvodem k replice, než nedostal se k ní. Rudolf vlastními slovy rozehřát pokračoval. „Vy si myslíte, že mluvím o tom, čemu nerozumím, co? Nuže, vězte, že mám bratra, jenž je řeholníkem v Lewesu, a sestru jeptiškou v Rusperu, já pak sám byl jsem v tom náboženství vychován, až mě omrzelo. Moje sestra, — inu, je jako všecky jiné dívky, — nedovede o ničem jiném mluviti, než o Matce boží a Jeho svatých a kolik svěc si sv. Krištof přeje. A můj bratr! — I raději toho nechme!

Znám kláštery a jejich obyvatele, jak jich žádný z vás nezná; vím, co vína vypijí, jak mnoho za mši sv. žádají, vím, jaké velezrádné řeči mezi sebou vedou, — zkrátka znám jejich život jako svůj vlastní a vím, že jsou ven a ven zkaženi a naprosto neužitečni. A třebas tu a tam podali nuznému talířek polévky

nebo džbánek piva almužnou, sami sežerou deset příborů a „vychlemtají“ celé vědro. Dají chuďasovi vindru, sami však do své kapsy shrábnou dvacet „noblů“.*) Přisobují si pole za polem, dům za domem. Z pachtýřů dělají žebráky a ze žebráků almužníky. Při sám Bůh, čím spíše se král Jindřich té spřeže zbaví, tím lépe pro vás a pro mne!“

Rudolf vyrazil tato slova zlostně ze sebe a hleděl pyšně na zevlující na něho tváře. Domluviv, zaměřil ke dveřím, kdež s rukou na klice stanul.

„Chcete-li věděti, kterak to všecko vím, tedy vám to povím. Jméno mé je Torridon z Overfieldu a jsem jedním z královských visitátorů. Dobrou noc, pánové!“

Hrobové ticho panovalo v nálevně, co Rudolf pod sebe se usmívaje stoupal do schodů.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Měl úmysl vrátiti se tak na týden nebo dvě neděle domů po visitaci Lewesu, než zbývalo ještě mnoho vykonat, a Layton upozornil ho na to, že bohatým řeholníkům pranic neuškodí, zaplatí-li poplatky za opětnou visitaci. Tak se stalo, že se teprve týden před vánocemi octl přede dveřmi svého domu ve Westminsteru.

Jeho průvod vzrostl teď na dvanáct mužů a několik koní; ježto byl značné poklady nahromadil — kromě těch, jež byl v Laytono-

---

*) Starý zlatý peníz angl., asi našich 8 K r. č. Pozn. překl.

vých rukou zanechal, — nebylo by radno bývalo bez většího doprovodu cestovati. Byla to pestrá a oslňující kavalkáda, jež těsnými ulicemi klusala. Rudolf sám jel jí v čele v osamocené důstojnosti; kord jeho zvonil o jeho třemeny, nádherné a blýskavé péro houpalo se nad jeho hubeným, strohým obličejem. Za ním jeli dva sluhové, jež — jsouce až po zuby ozbrojeni — hrůzu budili. Potom teprve následovala jeho družina: — soumaři s vaky, v nichž mnohoslibně šustělo a břinčelo, pod ochranou houfce mužů, kteří dost směšně vypadali, majíce na svých šatech našito plno výšivkových ústřižků a lacinych šperků.

Ale Rudolfovy city neodpovídaly jeho vítězoslavnému vzezření. Za těch dlouhých pojížděk krajem měl dost pokdy k přemýšlení a myšlenka na Beatrici a na to, co tomu bude asi říkati, téměř ho ani neodstupovala. Drsné zkušenosti, jež učinil, surové tváře, jež kolem sebe vídal, hrubý způsob řečí v stájích a hospodách, — sprosté rozmluvy, vše to činilo její obraz půvabnějším a jemu milejším. Cítil k ní cosi jako náruživé zbožňování. Její vážná mlčelivost shodovala se s jeho vlastní nemluvností a její něžnost přizpůsobovala se roztomile jeho síle.

Zatím, co u ohně seděl a jeho lidé pošeptmo za ním plány kuli k novým útokům na ta bohatá hnízda, jichž všichni nenáviděli a přece laskominy na ně měli, vídal on v rudých plamenech ohně Beatričinu tvář a ne chytráckou nebo poděšenou „masku“ mniš-

skou. Viděl ji před sebou se sklopenýma očima, s dlouhými, na lících spočívajícími řasami, s jejími malinovými, pěkně zakulacenými a mlčelivými rty. Viděl její bujné černé vlasy, zastiňující čelo a činící tajemství, jež by tak rád byl pronikl, ještě neproniknutelnějším. Druhdy viděl ji zářiti drahokamem v prasečím chlívku, když mu bylo přenocovati se svými lidmi v nějakém bídném a špinavém statku selském. Viděl černé oči její nořiti se v jeho s roztomilou vážností a viděl její rty se chvíti, jakoby mluviti chtěla.

Často také, když v sám podvečer jel polními stezkami kousavě mrazivými, zdálo se mu, jako by se z čista jasna nad ním splétající koruny tisů rozevřely a ji mu tam stojící zjevily. Její dlouhé sukně šustěly v suchém listí, její štíhlá postava splývala v jedno s temnem a její sladká, důvěřivá tvář patřila láskyplně na něho ze soumraku.

Z toho zase mučila ho — jako píchání rány — otázka, jak ho přijme, až se vrátí s uloupenými věcmi z klášterů na hřbetech svých soumarů, co za ním kvil jeptišek zníti bude skučením větru.

Ale ještě než se do Londýna vrátil, vymyslil a sestavil si v duchu plán, jak si povede, až se s ní střetne. Slyšela asi o počínání si visitátorů, snad i o jeho vlastním, a o tom zejména, neboť bylo víře nepodobno, že by jeho otec nebyl jí psal; i bude po něm žádati vysvětlení, on však místo jakéhokoliv vysvětlování bude se prostě dovolávati její

důvěry v něho. Připustí, že se skutečně zlé věci sběhly, že byl nucen nejen býti přítomen případům, nýbrž dokonce při nich také spolupůsobiti, jichž hluboce lituje, ale že vše možné vynaložil, aby si počínal milosrdně. Je to hrubá robota, řekne jí, ale robota, jež musí býti vykonána, a kdyžtě jednou tomu tak, potom — tomu se byl od Cromwella naučil — lépe je, když ji čestní muži provedou. Nebylo mu — Bohu budiž žalováno! — možná vždy na uzdě udržeti násilnictví svých lidí a — to ať mu její drahé rty laskavě odpustí. Možná také, že jí vykládali nebo ještě vykládati budou o něm historky, jež by těžko bylo vyvraceti. Než miluje-li ho a důvěřuje-li mu, — a že mu důvěřuje, o tom nepochybuje, — zavazuje se jí čestným slovem, že s rozmyslem žádná nespravedlnost nebyla spáchána, naopak, že s pomocí boží nejedné zabránil a že jeho svědomí je čisté.

Totě tklivá řeč obhajovací, — povídal si Rudolf, — a byl jí téměř sám přesvědčen. Nebyl si v ní vědom žádné hrubé neupřímnosti; pravda, líčení jeho bylo umělecky ostíněno, hrubší podrobnosti do pozadí posunuty, ale v celku bylo dozajista pravdivo. A co si v ulicích westminsterských ještě jednou její jednotlivé body opakoval, mínil, že se s účinkem nemine, třebas snad se neobešlo bez nějakých trapných okamžiků.

— — — — — — — — — — — — — — —

Vzkázal domů, že se již vrací, a když přede dveřmi svého obydlí s koně slezl, lila

se otevřenými dokořán dveřmi na ulici příjemná jasnost, neboť šedavé výpary zaklopily západní obzor.

Co se ulicemi bral, shromáždil se kolem něho zástup lidí, ze všech oken vyhlíželi zvědavci a když vystoupil na schody před domem, aby řídil dopravu pokladů do stavení, viděl, že celá ulička a vydlážděné prostranství před ním byly luzou nabity. Byli to většinou lidé bez zaměstnání, lidé, kteří neměli nic pilnějšího na práci, než s křikem shánětí se po vzrušujících vystupech. Hlasité provolávání slávy nejmilostivějšímu králi k jeho visitátorům přes tu chvíli se ozývalo, neboť lidé ti zrovna číhali na každé hnutí, od něhož si nějaký zisk slibovali, a kláštery stávaly se v městě neoblíbenějšími než kdy před tím.

Při skládání spadl jeden z uzlů na zem, šňůra, jíž byl svázán, se přetrhla a v okamžiku bylo místečko mezi mezkem a domem poseto třpytícími se skvosty a lesklými rouchy.

Ihned se strhla o ně divoká rvačka, Rudolf v okamžiku stál vedle mezka s vytaseným kordem. Neříkal nic, ale stál tam hrdě a k boji připraven, co se dav zpět pomalu táhl a sluha věci sbíral. Dalších už nepříjemností nebylo, neboť bylo to jen okamžité vzplanutí hrabivosti, nové výkřiky slávy ozvaly se z řad těch otrhanců, kteří s podivem „výrovali“ na vzácného pána a na třpytící se poklad.

Když věci byly do stavení odneseny a mezek odveden, pokládal Rudolf za vhodné

promluviti několik udobrouchajících slov. Postál okamžik na schodech, než do domu vstoupil.

Množství poslouchalo dost ochotně líčení stavu, v nějž už už věřilo, poněvadž mu v jednom kuse jedno a totéž do uší hučeli chytře volení kazatelé u sv. Pavla a jinde. Při vyslovení jména papežova celé to množství vztekle zavylo.

Rudolf skončil řízným obratem řečnickým, jehož byl už vícekrát užil.

„To je vám, dobří lidé, vše známo, ale ještě lépe tomu porozumíte, až bude dílo úplně provedeno. Místo bohatých řeholníků a mnichů budeme míti bohabojné občany, kteří budou míti po svém domku a kousku pole. Jeho královské Veličenstvo to slíbil a vy víte, že slovu svému dostojí. Máme už až po krk těch kavoňů a jejich nakradených statků, chceme teď míti poctivé ptáky. Mějte jenom ještě časek strpení — —“

Ticho přerušeno bylo náhle hlasitým výkřikem —

„Ty proklatý, loupeživý pse . . .“

A z temna zafičel Rudolfovi kolem hlavy kámen a rozbil okno za ním. Okamžitě strhla se hrozná mela v hlučícím davu.

Rudolf cítil, že se mu v prsou srdce rychleji rozhoupalo a ruka jeho chytla znova po jílci, než zakročení jeho nebylo třeba. Nešťastník, jenž byl kamenem po něm mrštil. byl už dopaden a z vlnícího se davu před ním v soumraku ozývaly se hrozné skřeky,

co po povaleném šlapali. Rudolf ještě chvíli tam postál, potom pustil jílec a vstoupil do domu.

IX.

RUDOLFOVO PŘIVÍTÁNÍ.

„Jakmile slečna Athertonova přijde," nařizoval Rudolf svému sluhovi, „uveďte ji dolc do pokoje."

Ráno po svém návratu seděl ve svém pokoji v prvním poschodí. Na stole jeho ležela spousta papírů, účetních knih, účtů, zpráv o jeho visitační cestě a pracoval o nich, co se oblékl, neboť měl se dostaviti tak za den nebo dva ke Cromwellovi a šlo o zdolání ohromné ještě práce.

Světnice, jež ležela dole naproti pokoji, v němž mínil Beatrici přijmouti a kde před několika měsíci na něho čekala, zatím co byl s Cromwellem a arcibiskupem mluvil, byla teď naplněna jeho sbírkou stříbrného nádobí a kostelních rouch a klíček od ní vězel v jeho kapse.

Večer dozvěděl se od své hospodyně, že Beatrice se na něho odpoledne ptala a že se zdála býti překvapena slyšíc, že se vrátí až v sám podvečer. Ale — jak se podobalo — moc řečí nenadělala, poprosila toliko ženy, aby svému pánovi vyřídila, že ráno k němu přijde.

A teď na ni Rudolf čekal.

Bylo mu mnohem nevolněji, než se nadál. Včerejší událost podivně jím otřásla, proklínal celou tu věc: — přetrhnutí se šňůry, své vlastní počínání a svoje slova, následující na to násilí a smrt chlapíka, jenž byl po něm kamenem hodil, — neboť mrtvolu jeho několik minut poté odklidila stráž, roztrhanou, rozšlapanou hromádku masa a kostí, jež neměla na sobě ani za mák podobnosti s lidským tělem. Jeden ze strážníků vešel k Rudolfovi, když u večeře seděl, a opět se vzdálil prohlásiv, že toho ten pes zasloužil, poněvadž se opovážil pozdvihnouti hlasu svého proti králi a jeho vůli.

Ale především litoval Rudolf svých slov. Na venkově mohl bez ublížení si takové věci říci, ale nepředložeností a bláznovstvím bylo to ve — městě. Cromwellovi lidé měli tiše a skromně vystupovat a ne jako pouliční řečníci, a kdyby byl měl kdy k rozvaze, byl by jistě mlčel. Než dav byl při něm. Patrně nebyl při tom nikdo, na něhož by se mu bylo ohlížeti. Nebylo pravděpodobno, že by se Cromwell o tom vůbec dověděl, a tož snad nevzejde mu z toho žádná škoda.

Zatím běželo pouze o Beatrici, a Rudolf odložil nejméně dvacetkrát toho rána své péro, aby si zopakoval, co jí mínil říci.

Byl si dobře vědom, že dobyl srdce dívčina svou osobností a nikoliv svými ctnostmi nebo svými názory. A tak tomu bylo i u ní. Ne vnější vztahy, těch od roku již nebylo,

ani ne společné náklonnosti, nýbrž jediné náruživá láska je svedla. Podívali se hluboce do srdcí, pevně a bez bázně, a potom vzplanuly obě duše jasným plamenem náruživé vášně, věděli, že jsou pro sebe stvořeni. O lásce bylo velice málo mezi nimi mluveno, najmě po prvních schůzkách. Zřídka si psali a ještě méně polibků mezi nimi padlo. Za prudkého výstupu s Krisem padla přehrada mezi nimi. Poznali tu, že k tomu všemu nevyhnutelně dojíti musilo.

Rudolf se pousmál, když si vzpomněl na to, jak málo on řekl a jak málo ona odpověděla, avšak nebylo také třeba vůbec co říkati. A potom rozevřely se oči jeho široce a náruživě, ruce pak se mu prudce sevřely. Paměť jeho stravoval žár vášně, vzplanuvší v něm z nejhlubších útrob srdce jeho. Všechna jeho činnost, všecky jeho pokusy vysvětlovací a vytáčky zapadly v zapomenutí, jedna toliko věc zbyla, láska totiž jeho a její. Na ni se chtěl obrátiti.

Okamžik ještě seděl v myšlenky pohroužen, potom však vzal opět péro, třebas se mu v ruce třáslo, a pokračoval ve svých počtech.

— — — — — — — — — — — — — —

Byl nadobro zase svůj, když hodinu potom k ní sestupoval. Když mu byl sluha oznámil, že je dole, dopsal klidně svůj řádek číslic, ano, zůstal ještě okamžik seděti, snaže se mechanicky upamatovati na to, co jí mínil vlastně říci. Ph! to byla malicherná a vedlejší

věc; na slovech nic nesejde; byť všeho světa všecky kláštery byly vydrancovány, co to mělo činiti s vášní, jež v srdci jeho hárala?! Nic neřekne, však ona mu i tak porozumí.

Na chodbě dole bylo ještě slabě cítiti sledy její voňavky, načež srdce jeho počalo prudce biti. Chvatně otevřel dveře a vstoupiv do pokoje zavřel je za sebou.

Stála vztyčena u krbu a to tváří k němu, když vstoupil. Jediným pohledem zachytil její modrý plášť, její bílou, drahými kameny posázenou úpravu hlavy, její bledou tvář a zářící oči, jakož i to, že se jednou rukou držela římsy krbové. Pozadí činilo teplé, bohaté panelování a plápolající záře ohně.

Beatrice se nepohnula.

Venku slyšeti bylo pouliční lomoz, křik dětí, hlasy hovořících chodců, drnčení nákladního vozu, práskání bičem a zvonění rolniček. Hrčení kol se blížilo, přešlo a úplně zaniklo, aniž kdo z nich byl slova promluvil anebo se pohnul.

Poté vztáhl Rudolf poněkud své ruce k ní, ale podívav se jí do očí, nechal je klesnouti. Z očí jejích hleděla pevná vůle jako ocel nepoddajná; sklopil svoje zraky před jejími.

„Nu?“ promluvila posléze a hlas její zněl úplně pevně.

„Beatrice!“ zvolal Rudolf hlasem, a úzkost z něho vyznívající rozdírala mu srdce.

Upustila jednu ruku a hleděla na něho, aniž jenom svalem ve tváři pohnula.

„Beatrice!“ zvolal opět Rudolf.

„Tedy nemáte ani slova na omluvu toho, co se včera stalo?“

V hlavě jeho začaly se o překot honiti myšlenky, on pak marně se namáhal jen jednu z nich zachytiti, jenom slovíčko pronésti. Omluvné důvody unikaly před ním jako přeludy. Byl pomaten a jakoby omámen. Měltě přece na tisíce věcí k přednesení a každé slovo jeho bylo by dojista přesvědčilo, kdyby je byl jen mohl pronésti. Mlha pomalu se rozptylovala; on znova viděl její oči, jež posud na něm zpytavě lpěly.

„To je tedy všecko?“ tázala se.

Myšlenky jeho opět se zamlžily; malé výstupy až žalostně jasně vyvstávaly před očima jeho jako ze silnice před rusperským klášterem, Laytonův chytrácky usmívající se obličej, oloupený oltář — pro vše to byl by měl vhodnou omluvu, kdyby ji byl jen mohl vysloviti. A zářící oči pořád ještě na něm utkvívaly.

Zdálo se mu, jakoby ho s jakousi napiatostí pozorovala; rty její byly pootevřeny, hlava poněkud na stranu nachýlena; na tváři její zrcadlil se živý zájem, jenž se však netýkal jí, nýbrž samé věci.

„Beatrice!“ — zvolal opět.

Tu zachvátila ji láska — bouří; ani ve snách se mu nikdy nezdálo, že by mohla tak vypadati; rty se jí chvěly; viděl, jak se její

bílé zuby v sebe zrovna zařezávají, jak se celé její tělo chví. Pokročil o krok, než znova se zarazil, neboť její černé oči přes náruživost a vášeň, jež jí lomcovaly, svítily zrovna tak ostře a nemilosrdně jako před tím.

Rudolf klesl na kolena a zakryl si rukama tvář. Byl si v té vědom pouze jedné věci, že ji totiž — ztratil.

Byl to její hlas, jenž teď mluvil a jenž zněl tak pevně a jasně, jak oči její svítily, ale on nerozuměl ani jedinkému slovu. Slova nic neznamenala, ani ne tolik, co ten křik tam na ulici, co ten pronikavý výskot chlapce tam naproti, ani ne tolik, co praskot ohně, jejž kázal rozdělati, by jí nebylo zima.

Pořád ještě mluvila, než hlas její zněl z jiné strany; bylatě opustila své místo u krbu. Cítil teď na svých rukou teplo ohně. Než netroufal si pohnouti se nebo jen vzhlédnouti; nemyslil v té na nic jiného, leč na to, že ji — ztratil!

Ruka její spočinula na klice; studený závan pozahrával mu ve vlasech, on pak stále ještě slyšel její hlas. Teď už jí trochu začal rozuměti. Věděla vše, — vše, co činil, — co včera mluvil, — i neměl na to ani slova omluvy. Její úsečné věty dopadaly šlehanci na jeho bezbranné srdce, než všechen cit jeho byl odumřelý; pozoroval s jakousi neosobností, jak každý švihanec na své místo dopadal, než přese vše to necítil ani bolesti ani hanby.

Teď odcházela; obraz visící na stěně vedle krbu zatřásl se průvanem, otevřenými dveřmi venkovními tam vrazivším.

Potom se dveře zavřely.

DÍL DRUHÝ

PÁD LEWESU

I.

VNITŘNÍ NESVÁRY.

Z leweského převorství vystěhoval se pokoj. S příchodem visitátorů převalila se přes vysoké zdi do něho z vnějšího světa vzdutá vlna, zůstavila po sobě zkázu a zhoubu a odnesla s sebou pokoj a bezpečnost. Mnichů nebylo více tajno, že s poklady, jež Layton byl s sebou odvezl, odplavaly zároveň jejich staré privileje a že se bouřlivá vlna, třebas teď byla opadla, opět vrátí a že všecko s sebou strhne.

Nikdo však nebyl tou ranou krutěji raněn nežli Kris; doufal, že tam nalezne pokoj a zatím octl se uprostřed buranu. Ochranné přehrady padly a s nimi veta bylo po jeho duševním klidu; svět, o němž se byl domýšlel, že jej za sebou nechal, znova se na něho průlomem šklebil.

Dojímalo ho velice viděti převora, — toho tichého, jemnocitného preláta, jenž se vždy ve své hodnosti opodál držel, — teď ponížené hanbou a potupou v kapitulním domě mu zasazenou. Odvaha, již byl v něm biskup

Fisher poněkud vzpružil, zase ho opustila, i bylo žalno patřiti na jeho bledou, sklíčenou tvář v kostele a refektáři, a pozorovati, že ztratil všecku sebeúctu.

Co se od své „audience“ u Cromwella vrátil, cítil se ještě nešťastnějším. Známo bylo všem, že byl propuštěn v nemilosti a s opovržením, ale nikdo nevěděl, co vše byl ve svých smrtelných úzkostech slíbil.

Dům pozbyl asi šest svých členů. Dva byli o propuštění požádali; tři mniši již se slavnými sliby byli vyhnáni a jeden — nedávno přijatý byl domů poslán. Místa jejich v nádherném chóru zela výmluvnou prázdnotou a výstrahou, — místo nich dostavil se podivínský kněz světský visitátory ustanovený, jenž zřídka jenom mši sv. sloužil a officia v chóru nikdy se nezúčastnil, za to však pravidelně v refektáři a v kapitulních sezeních přítomen býval, kdež na mnichy listy sv. Pavla a svými vlastními komentáři hřímal v naději, že je od papeženství k čistší víře převede.

Zprávy z venku byly jakoby ozvěnou jejich vlastních běd. Týden jak týden pronikaly k nim zvěsti o mladých a starých bratřích, kteří byli vyhnáni do světa, jehož pořádky a způsoby již byli zapomněli, o uloupení drahocenností nedocenitelných nejenom pro jejich skutečnou, niternou cenu, nýbrž též pro lásku, jež je byla darovala, a pro posvěcení, jehož se jim bylo dostalo dlouholetým, zbožným používáním jich ve službách božích. Nebylo

kláštera, jenž by nebyl býval o něco oloupen; král pak sám počínání to schválil, přivlastniv si drahocenné rohy na pití a drahými kameny posázený kříž z Winchestru. Než horším všeho toho, co se bylo už stalo, byl strach před tím, co ještě přijde. Svět, jenž se pomalu přikrádal, zastavuje se ob čas a z toho zase dále se plaze, překročil posléze hranice a přikročil k svatokrádeži.

Tento strach otravoval bratřím život. Sakristán, jenž leštil zbylé skvosty, činil to teď s jakýmisi pochybnostmi a obavami; páter ekonom netroufal si do plánů pro příští rok, písaře, jenž seděl ve své arkýříkové světničce, přešla všecka chuť k práci, vždyť skvosty za několik měsíců budou se snad stkvíti na prstech královských, dobytek snad v cizích chlévích a kolorované listy snad po dvoře poletovati nebo kramářům na kornouty sloužiti.

Dom Antonín kázal jednoho dne v době vánoční o trpělivosti; pravil svým spolubratřím, že život člověka a najmě řeholníka nezáleží v hojnosti statků a že v dřívějších dobách společná a osobní chudoba bývala ideálem klášterů. Nebyl žádným znamenitým řečníkem, ale lidé rádi poslouchali jeho prosté, neumělkované řeči, i ozval se šum souhlasu, když nemotorným celkem posunkem ukázal na osvětlené jesličky, jež postaveny byly na úpatí jednoho z lodních sloupů.

„Matka boží neměla žádného zlatého roucha," pravil, „ani sv. Josef drahocenné na hlavě mitry, a Spasitel náš, jenž všecko

stvořil, měl za podušku jenom hrst slámy. A byl-li nám vzat náš nový pluviál, můžeme proto přece průvody své konati ve starém a proto Pánu Bohu neméně milými býti. Ano, možná, že se mu budeme ještě více líbiti, ježto ví, že to není naší vinou."

Ale následujícího rána došlo v kapitulním domě k trapnému výstupu. Převor měl k nim všecek zsinalý a rozčilený řeč, při čemž se mu ruce jen jen třásly, řeč, v níž prohlašoval, že je podobná kázání, doví-li se o nich Jeho Veličenstvo, nadobro zničí.

„Na tom kázání byl jakýsi člověk, jenž v polovici z kostela odešel," křičel všecek přestrašen, „a kdo nám za to ručí, zdali právě teď o tom s Jeho Veličenstvem nemluví? Já takových kázání trpěti nebudu a vy mně musíte dosvědčiti, že jsem vám to oznámil."

Mniši pohlédli smutně na sebe. Kterak by se jim mohlo dobře vésti pod takovým převorem?

Ale mělo ještě k horšímu dojíti, třebas se to přímo jejich domu netýkalo. Návrh zákona na zrušení menších klášterů, jímž tak dlouho vyhrožováno, prošel v únoru parlamentem, jenž byl uměle složen z lidí slepě kde jaké přání královo schvalujících. Duchovní peerové horní sněmovny byli z něho vyloučeni „dovolenou Jeho Veličenstva nezúčastniti se jeho zasedání". Důchody leweského převorství arci převyšovaly nejmenší míru příjmů stanovených pro kláštery, nechtěly-li propadnouti zrušení, ba dovoleno mu dokonce přijmouti ještě

jednoho ze zrušeného řádu jejich. Než třebas že se na počátku osnovy zákona pravilo jaksi povzbuzujícně: „Ve velikých. osvědčených klášterech . . . tam, kde se náboženství čisté uchovalo . . .“, kde kdo tušil, že zákon ten byl pouze předchůdcem druhého, jenž úplně všem řeholím kořeny podetne.

Potom však doletěl vánek lepších novin, když totiž na počátku léta proskočily hlasy, že Anna upadla v nemilost. Bylotě všeobecně známo, že ona svým vlivem krále podpichovala a že nikdo tak fanaticky nevystupoval proti zděděným řádům. Zdali nebylo možná, že se Jindřich na pokání ještě dá, bude-li ona odstraněna?

Zprávy ty došly potvrzení a na nějaký čas oživly zase naděje.

— — — — — — — — — — — —

Pan Mikuláš Maxwell zajel si navštívit Krisa, i byl uveden do jedné z hovoren.

Byl hrozně rozčilen a jedva svého švakra pozdravil.

„Krise,“ spustil, „přicházím přímo z Londýna s velikou novinou. Králova nevěstka padla.“

Kris vytřeštil oči.

„Mrtva?“ tázal se.

„Díky Bohu, tak za den nebo dva!“

I odplivl si zlostně.

„Bůh ji potrestej!“ zvolal. „Ona, jak se domnívám, vše to zlo spískala. Už před rokem mi to povídali, ale já jsem tomu nevěřil.“

„A kde je teď?“

Tu jal se Mikuláš obšírně vykládati, při čemž jeho bodrá, červená tvář radostí zářila, neboť neměl s ní ani za mák útrpnosti. Pověsti do Lewesu proniknuvší osvědčily se býti pravdivými. Anna byla náhle za her v Greenwichu jata a hned do Toweru odpravena. Král se jí nasytil, třebas že mu jedno dítko povila, a nerozpakoval se ani trochu vystoupiti proti ní s nejhanebnějšími obviněními. Ona zapírala a zapírala, ale nic jí to nepomohlo. Plakala a smála se ve vězení a vzývala Boha o pomstu, než ve vyšetřování proti ní dále pokračováno. Manželství její bylo dr. Cranmerem, jenž mu kdysi byl požehnal, za neplatné prohlášeno, a teď byla odsouzena, že se proti manželství prohřešila.

„Ale když jeho manželkou není," pravil Kris všecek popleten, „nemohla se také cizoložstva dopustit."

Mikuláš se zachechtal.

„Bůh s námi, Krise! Myslíte, že Jindřich něčeho takového nedokáže?"

Potom zase zlostí zbledl a tloukl pěstí do stolu a posílal krále, Annu a Cranmera do horoucích pekel.

Kris vzhlédl, bubnuje jemně prsty po stole.

„Míšo," pravil, „co z toho ze všeho? Kdy zemře?"

Obličej rytířův opět radostí vzplál, i prosýkl zafatými zuby:

„Za dva nebo tři dni, zlíbí-li se Bohu. A dozajista se tam nesetká s těmi, jež tam byla před sebou poslala, ni s Janem Fishe-

rem, jehož hlavu si donésti dala — ta krvelačná Herodiada!“

„Kéž by se přece s nimi tam sešla!“ podotkl něžně Kris. „Budeme se aspoň za ni modliti.“

„Pf!“ houkl Mikuláš. „U mne platí: Oko za oko!“

Kris nic neříkal. Myslil na to, jaké to vše může míti následky. Kdož ví, co se ještě nestane?

„Slyšel jsem podařenou historku,“ vybuchl zase Mikuláš, „zdali víte, že ta ženština se nalézá v téže místnosti, v které před svou korunovací spala? Tehda měla jí býti na hlavu vstavena koruna, teď ji má býti hlava useknuta. A je to pravda, že se směje a pláče. Je prý do dvou pater slyšeti její smích.“

„Míšo,“ zvolal náhle Kris, „mně se to všecko hnusí. Nech ji na pokoji. Kéž by Bůh dal, aby se obrátila a pokání činila!“

Mikuláš byl překvapen a poněkud také zaražen. Takým Kris dříve nebýval; připadal mu klidnějším a zocelenějším, tak mluviti se nikdy před tím neodvážil.

„Ano, hnusí se mi to,“ opakoval Kris. „Já jsem kdysi také bouřil proti Rudolfovi a ničeho jsem tím nedocílil. Těmito zbraněmi nezvítězíme. Kde je Rudolf?“

Mikuláš kousl se do rtů, by potlačil vztek, jenž jím lomcoval.

„Je dosud u Cromwella,“ odpověděl jedovatě, „a jak slyším, velice činný. Učiní prý

ho brzo lordem — ale nebude míti žádné lady.“

Kris slyšel, že Beatrice Rudolfa zavrhla.

„Pořád ještě činný?“

„Ovšem že; pracoval prý o tom zákonu.“

Kris se ještě na to a ono pozeptal, i dověděl se, že si Rudolf od visitace ještě zuřivěji vede. U dvoru byl pečený vařený; vídati ho s králem vyjížděti, i hádá se, že bude ještě více v milosti králově stoupati.

„Bůh mu buď nápomocen!“ vzdychl Kris.

Změna, jež se byla s Krisem udála, byla praneobyčejná. Ani život ve světě, ani pokoj v kláštěře sám o sobě, nýbrž toliko vystřídání dojmů z jednoho i druhého mohlo ji přivoditi. Vroucností niterného života svého změkl, trpkostmi zkušeností ve světě nabytých zocelil se. Rudolfova návštěva v kláštěře, vyvrcholivší v chladném ho pozdravu Krisem jako hosta a tedy jako zástupce Kristova byla tak říkajíc posledním obdobím u vývoje mnichovy povahy. Kris viděl, že se v bratrovi zklamal, choval se k němu upiatě a odměřeně, ale nehněval se na něho. Modlil se z té duše k Bohu, by Rudolfa zachránil.

Když byl Mikuláš pojedl a se vzkazy Marii odejel, svěřil Kris druhým, čeho se byl dověděl; a naděje v kláštěře znova oživly.

Několik dní potom došla zpráva o smrti Annině a o sňatku králově s Johankou Seymourovou den na to. V očích katolíků byla

Johanka aspoň zákonitou manželkou a královnou, neboť Kateřina byla již také zemřela.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kris přijal o té nižší svěcení a z vyšších: podjáhenství a jáhenství a čekal na kněžství. Představení jeho, prohlédajíce k nepokojným časům, pokládali za prospěšno zažádat o potřebnou dispens, jež byla beze všeho udělena. Tolik mnichů, kteří nebyli vysvěceni, byli bez prostředků, nemohouce žádné prebendy obdržeti, do širého světa vyhnáni, proto pokládáno bylo tím za správnější postarati se o živobytí těm, kteří byli vázání sliby a svěceními, kdyby se snad stav věcí ještě více zhoršiti měl.

Krisova netrpělivá radost byla tak horoucí, že se ani dočkati nemohl koruny kněžské. Zdálo se mu, že ona jej odškodní za všecky jiné ztráty. Bude-li moci přepodstatňovati chléb v tělo Páně, držeti je v rukou a u oltáře je pozdvihovati, potom všecko ostatní bude malicherností.

Duši jeho zaplavovaly zase vlny pokoje nadšením ho naplňujícího, když pomyslil, jak se o slavné mši sv. za sloužícím knězem jako jáhen pohybuje, pallu s kalicha snímá a ke konci mše jásavé „I t e, m i s s a e s t“ zanotuje. Jakou moc mu ten den propůjčí! Bude míti v rukou klíč od nepřeberných milostí, bude je moci — jak bude chtíti — udíleti, propůjčuje bezměrné síly té a oné duši, Rudolfovi, jenž v Londýně houževnatě a tvrdošíjně proti Bohu bojoval, své zamlklé a za-

hořklé matce doma, svému otci, jenž mužně a přece zároveň s obavou budoucím nehodám a pohromám vstříc hleděl, Markétce, jež se v rusperském klášteře třásla při vzpomínce, co pojíti může z jejího vzepření se vůli králově.

Převor valně ho nepovzbudil; vzkázal jednoho dne pro něho a sdělil mu, by se připravoval k vysvěcení o sv. Michale, kdy do Lewesu přibude z cizozemska biskup, a že již o to postaráno bude, by směl sv. tajemstvími přisluhovati. Ale neměl pro něho ani slovíčka rady ani blahopřání, pouze hlavou pokynul a potom zase svou bledou tvář k papírům na stole před ním rozloženým sklonil.

Dom Antonín, přívětivý, obtloustlý páter pohostitel, jenž měl o vánocích kázání, trochu ho potěšil, když se spolu křížovou chodbou brali.

„Nemějte mu to, bratře, za zlé," pravil, „mylord převor je strachy všecek nesvůj. Neví, co má dělati."

Kris ptal se, je-li se snad čeho nového obávati.

„Ó ne!" pravil páter. „Ale tu se pomalu pomaloučku od nás odvracejí. Všiml jste si zajisté, jak málo lidí chodí teď k nám na služby boží a ke zpovědi. Chodí nyní raději k světským kněžím."

Kris upamatoval se na několik dokladů této vzmáhající se chladnosti. Chudí, co se chodili do kláštera najíst, nejednou si stěžo-

vali do úpravy jídel, ba jeden z nich, starý klášterní pensista bez jedné nohy, vysypal svou porci na schody.

„Však já dnes nebo zítra dostanu něco lepšího než tohleto," pravil odbelhávaje se. Kris sebral trpělivě studenou čočovici a odnesl ji zase do kuchyně.

Jindy zase jeden z pachtýřů naprosto odepřel jakousi úsluhu prokázati páteru ekonomovi.

„Nestrpím vašeho dobytka ve svém sadě," pravil neurvale. „Vy nejste mými pány."

I návštěva chrámu klášterního vůčihledě klesala, jak dobře byl páter pohostitel poznamenal. Velikánská loď za mříží zela pustotou o těch letních jitrech, neboť sluneční paprsky dopadaly barevnými „tučkami" na holé dlaždice mezi hrstku věřících v předu shromážděných, a asi půl tuctu povalečů opíralo se — v chládku — o západní zeď, rádi by byli dostáli své povinnosti ohledně služeb božích, ale s úmínkem co nejpohodlnějším, proto také se vytratili, než ještě požehnání uděleno bylo.

Příliv víry a zbožnosti — jak bylo viděti — přecházel v odliv i v klidných městech venkovských.

S příchodem léta pozorovati bylo hnutí i v širších kruzích. Při zahájení sněmu duchovenstva měl doktor (bohosloví) Latimer, tehdejší biskup worcesterský, na výslovné přání arcibiskupovo ostré kázání, v němž mrskal nejen řádové, ale i světské kněze.

Kázání to bylo také tak vášnivě protestantské jako dosud žádné při takové příležitosti; pouti, mešní nadace, úcta obrazů a používání neznámé řeči při bohoslužbách, vše to bylo stejně odsouzeno jako příčící se „čistému evanděliu“. Lutherovými úslovími kázání jen jen se hemžilo a z toho, že kazateli nedostalo se žádné veřejné důtky, soudilo se, že se náboženské názory Jindřichovy od té doby, kdy veřejně napadl cizozemské reformátory, jiným směrem daly.

Sněmovní rokování potvrdilo podezření, jež kázání bylo vzbudilo. S podivuhodnou ochotou schválilo duchovenstvo prohlášení manželství Anny s králem za neplatné, zřeklo se poslušnosti Říma a předložilo seznam těch věcí, pro něž se reformy dožadovalo. V odpověď na to poslal král měsíc potom sněmovnám sestavenou za přispění dvou biskupů listinu článků, již duchovenstvo bez prodlení schválilo. Články ty spíše pomíjením nežli potvrzováním nadržovaly protestantismu. — O křtu, svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní mluvilo se v duchu katolickém, kdežto o ostatních čtyřech svátostech se vůbec ani nemluvilo, kdežto úcta svatých a obrazů, jakož i modlitby za v Pánu zesnulé s nepatrnými obměnami důrazně na srdce kladeny byly.

Posléze bylo usneseno podporovati krále v jeho odporu dáti se zastupovati na všeobecném koncilu v Mantově.

Zvěsti o všem tom, jež donášeli do leweského kláštera kněží a mniši ob čas se tam zastavující, nebyly způsobily, by upokojily pokojemilovných. Útok nezastavil se u věcí kázně se týkajících, nýbrž namířeno měl na samé dogma, ba — což bylo ještě horšího — na sám základ dogmatu. Nešlo vlastně o kláštery ani ne o čistotu mravů, nýbrž ohrožena byla sama skála, jež byla podkladem a základem veškeré křesťanské víry a mravnosti. Připustilo-li se jednou, že národní církev, oddělená od papežské Stolice, smí v nejmenším rozhodovati o náboženských otázkách, potom bylo veta po jednotě církve katolické, jak ji kde který mnich v klášteře pojímal.

V kapitule opakovaly se neustále hrozné výjevy. Převor ve své slabosti blábolil, dobrý katolík že nesmí na odpor se stavěti svému panujícímu knížeti, apoštol sám že za povinnost ukládá věřícím poslouchati představených, vrchností, že světlo nového učení osvětluje pochybné problemy a že v pochybnostech je bezpečnější přidržeti se uznané povinnosti občanské poslušnosti. Dom Antonín na to, že někdo větší než sv. Pavel přikázal svým stoupencům dávati Bohu, co božího jest, sv. Petr že se nechal spíš ukřižovati, než by byl poslechl Nerona, — tu se však převor rozkřikl řka, aby mlčel, on že nemůže poslouchati, by jeho nejkřesťanštější král srovnáván byl s pohanským císařem. Jeden mnich vstával za druhým, jedni přidávajíce se k převorovi a prohlašujíce, že není osobního pře-

svědčení a odpovědnosti, druzí s ironickou úctou podotýkajíce, že každý člověk má své svědomí a že ani duchovní představený nemůže nikoho sprostiti příkazů svědomí a opět jiní potáceli se mezi oběma stranami tvrdíce, že rozlišování povinností je nerozluštitelná věc, že je naprosto nemožno věděti, čím v takovém případě jsme povinni Bohu a čím člověku. Než tu a tam bylo také slyšeti hlasy, že nelze těm řečem věřiti, to že není ani vůbec možná, aby král choval tak zlé úmysly proti církvi, vždyť prý dosud obcuje denně třem mším svatým a že se nikdo tak vřele nezastal velebné Svátosti oltářní jak — on.

Kris za těch slovních půtek a šrůtek upokojoval se myšlenkou, on že asi nikdy neoctne se v takovém postavení, by byl nucen rozhodovat, to že za něho učiní jeho představení, alespoň pokud by se jednalo o to, má-li život svůj v klášteře tráviti nebo mimo klášter. Anebo se snažil všecky myšlenky své soustřediti na své nastávající vysvěcení. Převor se za těch výstupů kousal do pysků, pohrávaje si se svým křížkem a netrpělivě podupávaje nohou, až znovu se prudce utrhna poručil všem mlčeti, však prý tomu beztak ani za mák nerozumějí.

Bída však dostoupila svého vrchole, když nové úkazy došly. Kapitula zasedala dlouho dopoledne, by se po obědě znovu sešla.

Úkazy vydané z rozkazu samého krále, již to s dostatek ukazovalo, co že vlastně znamená královský supremát, — svědčily všemu

kněžstvu vůbec. Některé týkaly se pouze světských kněží, některé zase jenom řeholníků, již je s velikou trpkostí uvítali.

Předně dávalo se klášterním společnostem na vědomost, že budoucně — každého čtvrt roku — musí konat aspoň jedno kázání proti moci, kterou si římský biskup neprávem osobil, dále že mají věřícím řádně ohlásiti nedávno vydaných desatero článků a že je mají důkladně poučiti o úctě svatých a kdo by se v té příčině pověrčivostí prohřešoval. Pro první nařízení rozhořela se nejprudší váda.

Dom Antonín, jenž se stával víc a více vůdcem konservativní strany, poukazoval na to, že Petrův stolec jest každému katolíkovi základem autority a jednoty a že otřásáním té skály samo křesťanství v nebezpečí se uvádí.

Na to zlostně převor, že se neútočí na svatou Stolici, nýbrž na budovu protizákonitě na ní vystavenou, a že se odsuzuje zneužití moci a ne moc sama.

Dom Antonín prosil převora, by mu řekl. kde že vlastně leží rozlišovací čára; převor zapletl se do zlostných výkladů, uváděje na př. peněžité papežovy požadavky, obsazování anglických biskupství cizozemci a jiná ještě obvinění, jež hrála toho času tak důležitou roli v náboženských sporech.

Dom Antonín mu odpověděl, proti tomu že se tak nové instrukce neobracejí, jako spíše proti celé ústavě církve Kristovy a že tu

vlastně běží o supremát papežův anebo králův nad její částí v Anglii.

Jednání bylo skončeno posléze prohlášením převorovým, on že se sám uvazuje v uložené kázání, že nemůže jím nikoho jiného pověřiti.

Nebylo to zrovna lákavé ovzduší pro toho, jenž se chystal právě na sebe vzíti břímě kněžského úřadu v církvi katolické.

II.

SACERDOS IN AETERNUM. *)

Překrásného, tichého dne podzimního sloužil Kris svou první mši svatou — před obcí věřících.

Den před tím byl na kněze posvěcen v klášterním chrámu Páně drobným francouzským biskupem. Mystické obřady sledovaly jeden po druhém; byla mu kolem šíje položena štóla a na prsou skřížena — jako symbol převzetí na sebe jha Kristova, ornát přes hlavu mu navlečen, vzadu podvinutý. Potom zaznělo vzývání Ducha sv., jenž jediný zpečetuje spásu. Vlnivé zvuky hymnu hlaholily pod vysokou kupolí a pomalu pomaloučku se ztrácely v západní, slunečnem zaplavené lodi. Natažené ruce mnichovy byly pomazány svatým olejem, čímž mu dána moc světiti dary

*) Pro neznalé latiny: Kněz na věky. P. překl.

boží. Pak mu byly ruce páskami ovinuty, jakoby zhojeny býti měly nezhladitelné rány, jež mu láska byla zasadila, a než pásky s rukou mu byly sňaty, vloženy mu byly do nich posvátné nádoby oltářní s chlebem a vínem a při tom ohromující formulí udělena mu moc obětovati přesvatou obět za živé i za mrtvé.

Potom pokračováno ve mši sv. a novosvěcenec, jenž klečel s Dom Antonínem na klekátku před stupni oltářovými, říkal nahlas spolu s biskupem slova z liturgie z veliké malované knihy mešní, jež před ním rozevřena ležela.

Jak podivně bylo Krisovi, když bylo po všem! Stál u jednoho z lodních pilířů pod soškou sv. Pankráce, co ostatní k němu pro požehnání přicházeli. Nejprve převor bledý a zamračený jako vždy, potom braf klášterní; mnozí pohlédli mu s líbezným úsměvem do očí, než poklekli, jiní hleděli lhostejně a opět jiní slavnostně a sebraně s hlavama svěšenýma, všichni políbili mu libě vonící ruce a poodstoupili stranou, co si laikové šli pro požehnání, mezi nimi nejprve jeho otec a Marie.

Před křeslem jeho v refektáři leželo na stole pár květin; celý den minul mu jakoby ve snách. Procházel se chvíli s otcem a sestrou, jen se blaženě v jejich společnosti usmívaje, ale skorem zhola nic nemluvě.

Večer prošel ještě jednou obřady mše sv. u přítomnosti Dom Antonína, jenž pozor dával,

to a ono mu připomínal a kritisoval. A teď nadešlo ráno a on stál u oltáře.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Větříček, jenž byl večer dul, utichl, kopce kolem Lewesu koupaly se v tlumeném jase slunečním. Mírný žár podzimní plnil vzduch světlem a teplem. Venku na nádvoří zbarvovala světlá žluť listí stromů, strojících se k zimnímu spánku, v opojném ovzduší kroužilo na tisíce holubů.

Do stmělého kostela padaly řadou oken v horní části chrámové jasné paprsky sluneční, ozařujíce těžké sloupy, nerovné dlaždice a skotačivě laškovaly po ležících postavách šlechticů a biskupů. Za mřížkou byla jenom hrstka lidí, pan Jakub a jeho dcera stáli docela v předu a patřili s láskyplnou úctou na milostnou žeň novokněžovu, an se chystal vlastníma rukama trhati boží hrozny a sbírati jeho mystickou pšenici.

Kris osvojil si dokonale všecky obřady, a tož žádné starosti nerušily pobožnosti, jež duši jeho naplňovala a vše ostatní do pozadí zatlačovala. Měl dojem, jakoby skutečně existoval a zároveň jakoby zbaven byl skutečnosti; zdálo se mu svrchovaně přirozeným, že se tam nalézal; nemohl si ani představiti, že by mohl býti něčím jiným nežli knězem; měl pocit spíše uvolnění nežli napětí, než přece připadalo mu všecko zvláštním a nepojatelným, co se nadpřirozené síly kolem sbíraly a duši mu projímaly.

Byl si vědom, že se nalézá v šeré, slun-

cem osvětlené prostoře, vnímal jas vysokých svěc, třpyt lesknoucích se nádob na bílé plachtě oltářní, viděl skvostnou knihu mešní a slyšel šustot kněžských rouch. Ale vše jakoby bylo prosyceno niterným životem, každá podrobnost měla hluboký význam svým vztahem k Nejsvětějšímu, chvílemi trnul nad neslyšitelným tetelením se vzduchu kolem, co pronášel povědomá slova, jimž tak často byl naslouchal.

Když se občas, roztahuje ruce, k lidu obracel, klopil odhodlaně svoje oči a byl si jen částečně vědom tváří, jež na něho hleděly z temných lavic vpředu a z lodi vzadu slunečnem zalité. Ba i přisluhující kněží, Dom Antonín a ještě jeden, nezdáli se mu býti ničím více nežli červenými, neosobními postavami, jež se sem a tam pohybovali, konajíce své funkce dovedně a půvabně.

Pozbyl vědomí skutečnosti ještě více, když se blížil ústředí tajemné oběti a na kůru ozval se jásavý chvalozpěv andělský. Tu i třpytící se halpas s jasem světel nad ním, kde se patero kaplí rozvětvovalo, očím jeho zmizel; viděl pouze čtverec bílého plátna pod sebou a na něm blyskotání se kalicha a bělostný kotouček obětního chleba.

U slov „famulorum famularumque tuarum“*) — jež pronášel ruce spínaje a na nějaký časek se zastavuje v modlitbách kanonu

*) Z kanonu neboli tiché mše sv., vzpomínka na živé, jež zní: „Pomni, Hospodine, služebníků a

— rozevřel se před ním svět, k němuž duch jeho svým úmyslem se nesl. Postava za postavou vynořujíc se táhla před jeho duševním zrakem a na každou dával paprsku božské milosti padnouti. Prvním byl Rudolf bohatě ubraný, uštěpačný a nadutý, snující nějaký ďábelský plán; Kris tak říkaje uchvacuje božskou moc, obdal a pronikl jí bratra svého. Potom přišla Markétka, očekávající s úzkostí vůle boží, potom jeho matka se sobělibou hořkostí, Maria, jeho otec — a když na něho myslil, zdála se mu i náplň božího požehnání nepříliš velikou pro něho; Mikuláš, jeho duchovní bratří, jeho strachy ochromený a zdrcený převor; Dom Antonín se svou hřejivou bodrostí — —

Ach, jak krátký byl ten časek a při tom přece tak dlouze se protáhnuvší, že převor hněvivě vzhlédl a jáhen ve svém šustícím hedvábí nepokojným se stával.

Kris rozdělal znova ruce a vroucí prosby řinuly se mu se rtů jako proudy vod vytaženými stavidly do nezměrného moře božské lásky, jež čekala na ně, by je v sebe pojala.

Jména velikých světců: Petra a Pavla, Šimona a Tadeáše, Kosmy a Damiána kmitala se jako paláce na břehu mořském, se základy svými omývanými libuzvukem liturgie, jako velikánská, Bohem osvětlená sídla bla-

---

služebnic Svých N. N. a všech přítomných, jejichž víra a pobožnost Tobě známa jest, za které Tobě přinášíme atd.“ P. překl.

ženosti, z nichž viděti na blízký, nekonečný oceán — — —

Ruce jeho opět se spojivše zaobloučily se k žehnání, což naznačovalo první vyrojení se léčivé vody, jež se jako božská bytnost snáší, by odpomohla lidským potřebám.

H a n c i g i t u r o b l a t i o n e m . . .*)

Potom následovala krátká, němá znamení, jaká uděluje kormidelník plavcům, když cítí blížiti se vánek, jenž ho přivede do bezpečného přístavu.

Šepotající hlas snížil se k výraznému ševelu, jako se vlny uhlazují, když se řečiště rozšiřuje. Kris dotkl se jemně prsty bělostného korporálu, než hostii do rukou vzal.

Ještě jeden pohled vzhůru k velikému Slunci, jež nad ním plálo, potom ještě jedno znamení kříže, i sehnul se s nevypověditelnou uctivostí, opřev se lokty o oltář, nad běloučkým kolečkem, vznášejícím se na samém okraji nejsoucnosti.

* * *

Jedva znatelný šum povstal vzadu v kostele, když lidé — dlouhým klečením zmořeni — měnili své postavení. Pan Jukub vzhlédl a v očích perlily se mu slzy, když patřil na červenou postavu — tam v dáli pod

---

*) Po česku zní to: Tuto obět služebnosti naší, jakož i veškeré čeledi své prosíme tedy, Pane, abys milostivě přijal a dni naše v pokoji Svém pořádal, od věčného zatracení nás vytrhnouti a ku stádci Svých vyvolených nás připočísti ráčil. Skrze Kr., P. n. Amen. P. překl.

klidně planoucími svícemi, nehybně s roztaženýma rukama nad Nejsvětějším státi s hlavou takořka spočívající na prsou božské lásky.

„Nobis quoque peccatoribus,“ *) — tato slova přervala zase prvně ticho, to nářek vytrysknuvší z hlubin bezmezné bídy lidské vzlétl k nekonečnému Slitování, — a zanikla opět v mlčení.

Potom zaznělo opět jasně a zřetelně „Per omnia saecula saeculorum“ a sbor mnichů na to zapěl „Amen“.

Tak u velikém tajemství pokračováno, jež však teď neseno bylo přítomností Toho, jenž všecky věci v rukou svých drží. Z nekonečného moře milosti volaly dítky ústy knězovými k svému Otci v nebesích a prosily Beránka božího, jenž snímá hříchy světa, by se nad nimi slitoval a jim pokoje svého udělil.

Maria viděla ze svého místa za mřížkou, jak kněz, skláněje se poněkud k sv. hostii v rukou svých, patřil v sv. zanícení na Toho, jehož v nich držel, i šeptala spolu s ním slova: „Ave in aeternum sanctissima caro Christi . . .“ **)

Zakryla si znovu tvář rukama a když opět vzhlédla, bylo po všem, Pán vešel a posvětil

---

*) I nám hříšníkům . . . račiž uděliti podílu nějakého a společenství s Tvými sv. apoštoly a mučeníky. P. překl.

**) Pozdraveno buď na věky nejsvětější tělo Kristovo — — P. překl.

těla a duše toho, na jehož slova se byl pod způsobami chleba vtělil.

Otec s dcerou stáli mlčky na sluníčku u západní strany kostelní, čekajíce na Krisa. Slíbil, že za nimi přijde, jen co se pomodlí děkovné modlitby po mši sv.

Tam za zdí a za pohostinským domem, kdež návštěvníci strávili ty dva neblahé dny, prostíraly se — jako hradby jerusalemské — sluncem zaplavené duny s hlubokými stíny, tam, kde se pohárovité úžlabiny černaly.

Když se obrátili, spatřili v pravo — nad červenými střechami městskými — opět vystupovati duny, ohromné stráně a svahy, přes něž Kris nedávno ještě byl jel, vousatý a opálený od lovu. Tam tím zářezem, jenž na pozadí nebeské oblohy vypadal jako průlom ve vysokánské hradbě, přijel Rudolf.

Ó, zajisté že Bůh ušetří tohoto místa; leželo tak pyšně a klidně uprostřed valů, jež byl sám zřídil! Kdyby celá Anglie se zviklala a padla, tahle aspoň budova obstojí, tohle to rozsáhlé sídlo modliteb, kdež ve dne v noci zvučely chvály Věkovitého a prosby smrtelných, tenhle proslulý dům, v němž kněz tak drahý jim svolal na oltář v posvátném tajemství pravého Syna Božího!

Dveře za nimi se otevřely a Kris vystoupil z nich bledý sice, ale usmívaje se v průvodě drobného, ustrašeně vypadajícího mnicha. Oči se mu zajiskřily, když je shlédl tam státi, než odvrátil se ještě na okamžik od nich.

„Ano,— otče," pravil. „Co jste mi chtěl říci?"

„Pozdržel jste se příliš dlouho," odvětil oslovený, „u slov famularum tuarum; rubriky (pravidla) dí: nullus nimis immoretur, — znáte to přece? — nimis immoretur!"*)

„Ano," odpověděl Kris.

III.

POVSTÁNÍ NA SEVERU.

Některé menší kláštery byly se králi podrobily hned z jara, než ještě zákon v platnost vstoupil, ostatní byly za léta — po provedení zákona — po něčem rozpuštěny. Mezi těmito byl klášter rusperský. Kris se dověděl, že se jeho sestra Markéta vrátila do Overfieldu, by tam prozatím zůstala.

Tytéž výjevy bylo možná pozorovati všude v Anglii. Do každé dědiny, v níž nějaký klášteřík byl, přihnala se v podvečer rota chlapů, vedená komisařem, požádala u klášterní brány za vpuštění, nahrnula se dovnitř a zmizela s očí diváků. Ráno na to začala práce; z kostelů a jiných budov bylo vše doslova strháno, poklady do ranců svázány, práce stolařská a tesařská veřejně na obecním trávníku do dražby dána a po několika dnech rota zase zmizela s těžkým nákladem. Po ní zbyly

*) Nikdo se příliš nezdržuj, t. j. neprotahuj příliš modliteb k vůli věřícím. P. př.

stany bez střech, poplašení řeholníci v nových světských šatech s několika šillingy v kapsách, již hleděli za skvělou kavalkádou, nevědouce, co počíti.

Doufalo se, že král po smrti Annině nejenom dále nepůjde, nýbrž že se ještě vrátí k poslušenství k svaté Stolici. Vlivné osoby na kontinentě ubezpečovaly papeže v tom domnění, v Anglii pak samé převládalo přesvědčení, že dojde k návratu k bývalým pořádkům. Než Jindřich byl až příliš daleko zašel, napil se příliš ze zdrojů bohatství, jež se mu otevřely v klášterních pokladnicích, a po krátkém vyčkávání sáhl opět po poháru. U povahy, jakou byl on, bylo to zcela přirozeno, i kdyby šlechetnější pohnutky byly se k tomu přidružily. Jako prvenství ve všem už v mladých letech jeho bylo metou jeho ctižádosti jak v tennisu, při honech a turnajích, potom ve stavitelství, hudbě a bohosloví, tak tomu bylo i teď, co se počal zabývati vážnější hrou politickou, když se byl od žen a sportu odvrátil.

Proto padl Wolsey, proto bylo Jindřichovi i teď nesnesitelným, aby v zemi jeho třebas jenom stín duchovní neodvislosti se jevil.

Na ty zprávy vzplanul na severu Anglie požár všeobecné nevole a rozhořčení. Vysoko vyšlehly jeho plameny v Lincolnshireu, byly pak ututlány úplně až na jaře příštího roku.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Noviny, jež za zimy a z jara občas do Lewesu donášeny byly, probouzely v srdcích

těch, kteří je slyšeli, celou stupnici pocitů. Brzo smělé naděje, brzo zase zoufalství, ba probouzející se důvěru, ba zase naprostou beznadějnost; z míry odporující si city rozdíraly srdce mnichů a bída dostoupila svého vrchole, když v létě stihla tam zpráva, že opati jervaulxský a fountainský byli v Tyburnu s jinými ještě řeholníky a šlechtici popraveni.

O celé tragedii dověděli se z úst mnicha z benediktinského kláštera v Middlesboroughu, jenž byl na svou vlastní žádost od visitátorů propuštěn, jenž však potom činu svého litoval a hned s počátku k odbojníkům se přidal. Zúčastnil se činně téměř všech půtek a šrůtek a když nezdar celého povstání byl nade všechnu pochybnost jistý, tu boje se o svůj život, prchl na jih a nalézal se poté na cestě na pevninu, by se tam znova svému klášternímu povolání věnoval.

Převor meškal právě na cestách, jež tehdy často podnikal, aniž kdo věděl kam to cestuje, sic by bylo přijetí odepřeno bývalo exmnichovi a rebelovi, než podpřevor nechal se přemluviti, by mu na jednu noc přístřeší poskytl. Té noci seděli dlouho pohromadě v jedné z hovoren, poslouchajíce vypravování mnichova.

Kris stál opřen o zeď a pozoroval mluvícího, jemuž světlo svíce do obličeje padalo. Byl to zavalitý muž prostředních let a oblečen byl — pro větší bezpečnost — v světské šaty; seděl ve své židli ku předu vychýlen a

mluvil živě a vybranými slovy, rozkládaje při tom rukama jako kazatel.

„Byli již shromážděni, když jsem se k nim připojil na jejich pochodu do Yorku; bylo jich tak deset tisíc a Aske je vedl. Nikdy před tím neviděl jsem takového zástupu! S Askem v čele jela četa šlechticů se svými syny v plné zbroji, potom šel obecný lid, jejž vedlo několik šlechticů jako důstojníci. Obecný lid měl jenom vidle a srpy, někteří byli v kožených krunýřích, jiní bez nich, ale dobře vykračovali a zachovávali pořádek. Byli mezi nimi lidé všech stavů a věků: bradatí muži a jinoši a horníci ze severu. Bylo mezi nimi — nevím, jak mnoho — mnichů a kněží, kteří — odvahy jim dodávajíce — s vojskem táhli; a všude, kam jsme přišli, vybíhaly ženy z domů, donášejíce nám pokrmy a pití a prosíce Boha, by při nás byl, a ve venkovských kostelích se nám vyzvánělo. Spali jsme kde který; jedni v domech, druzí na hřbitovech a v silničních příkopech. Kdo se mohli do kostela protlačiti, bývali denně na mši svaté. Mnozí také, již to mohli, nosili „Pět ran“ na kousku látky, vyšitých na ramenou. Byli byste řekli, že nám nikdo neodolá, tak nadšeni a plni víry jsme byli.“

„Také píseň se zpívala, nemíliž pravda?“ ptal se kterýsi z mnichů.

„Ano, důstojnosti. Zpívali jsme ji na pochodu:

Kriste ukřižovaný!
Pro tvé svaté, drahé rány

při nás stůj a k nebi veď
nás, tvou putující čeleď!
Bychom milostí Tvou zas
došli někdejšího pokoje,
potři náboženské rozbroje,
ať jsme všichni jedno zas!

Četa za četou píseň tu zpívala za vzlykání a výskání."

Líčil, jak do Yorku přitáhli a purkmistra donutili, by je vpustil. Zdrželi se tam dva dny a Aske vydal rozkaz, aby se všichni vyhnaní mniši do svých klášterů vrátili.

„Já jsem se odebral do menšího kláštera na blízku — jméno jsem už zapomněl — abych nápomocen byl několika kanovníkům, s nimiž jsem se spřátelil, při znovuusazování se. Řekl jsem jim, že bych zase rád do řádu vstoupil, a oni mne ochotně přijali. Přibyli jsme tam už v noci. Spárna byla beze střechy, než přece jsme v ní spali, kdo aspoň mohl spáti; slyšel jsem jednoho z nich radostí štkáti, když opět ležel ve svém starém koutku pod hvězdami, ráno pak sloužili jsme mši svatou, jak to šlo. Sloužící kněz měl na sobě starou, rozškubanou kasuli, jež jen taktak na ramenou pohromadě držela, a jiného kříže jsme neměli leč z růžence, ten pověsili jsme nad oltář. Když jsem je zas opustil, modlili se opět officium jako dříve a pracovali o pokrytí domu starými trámci, neboť olovo měl p. Cromwell. Zahrádka jejich byla jako mlat udupána, než to se poddá, povídali. Vesničané

jsou prý jim nakloněni, i donesou jim vše, čeho třeba bude.“

Dále líčil svůj pochod na Doncaster, divoké rozechvění osad, jimiž táhli, zprávy, jež ho přes hodinu docházely o vzrůstající moci Askeově.

„Třicet tisíc lidí — jak jsem slyšel — stálo na jednom břehu řeky Donu, neboť lordové Newill a Lumley a jiní a jiní byli přijeli s lidmi s korouhvemi a znaky sv. Cuthberta; mohlo jich býti tak na pět tisíc mužů — odezíraje od těch, co přišli z ostatních krajů. A na druhém břehu stál lord Shrewsbury jako přivrženec králův s vévodou a jeho lidmi. Mistr Aske měl co dělat, aby svoje lidi na uzdě udržel, aby se do nich nepustili. Někteří mladí nakvašenci počínali si jako jamníci před myší dírou. Na mostě bylo vyjednáváno, neboť Norfolkovi běželo především o získání času; a Aske zaslal svoje požadavky Jeho Veličenstvu, — to však byla veliká chyba —“

Mnich spráskl ruce a rozhlédl se kolem planoucíma očima —

„— To byla veliká chyba! Byl příliš poctivý k takovému dílu a neměl ani potuchy o jejich úskočnosti a lstivosti. Nu, co jsme tam čekali, začali se naši lidé rozcházeti; čekaly na ně jejich pozemky a ženy, pomalu pomaloučku jsme se ztráceli. Mistr Aske měl najednou v š u d e býti, nebyla to jeho vina. Lord Derby vytáhl znovu proti klášterům, snaže se z nich řeholníky opět vyhnati. Naši

však lidé nedopustili se ani jedinké násilnosti, neukradli ani penníku (něco více než náš desetihaléř), nezapálili ani jedinkého stavení. Byl to mírumilovný lid, jenž nežádal nic více, než aby mu vráceno bylo jeho staré náboženství a aby mohl Boha ctíti tímž způsobem jako dosud.“

Potom vykládal, jak tím zbytečným vyjednáváním drahý čas byl promarňován a jak síly jejich den ze dne se tenčily. Od krále docházely nejroztomilejší odpovědi, obsahující jak hrozby tak i sliby; ve všem tom patrny byly prsty Cromwellovy. Koncem listopadu shromáždili se povstalci k nové schůzce s královými zástupci u Doncasteru, byvše zapálenými ohni a široko daleko znějícím vyzváněním kostelních zvonů pozváni k ní nad yorkshirské vřesoviště.

Napřed měli jsme schůzku našinců v Pomfretu a hrozně jsme na ni byli pyšni, ač jsem já na to moc nedal, a sestavili jsme svoje požadavky, potom dali jsme se znovu na pochod k Doncasteru. Byl tam vévoda s královou listinou v ruce „u bílých bratří“ a dal nám slib, že se vše, oč žádáme, stane. Tož jsme se vrátili do Pomfretu úplně spokojeni a druhého dne předčítal nám na kopci svatého Tomáše hlasatel amnestii, a my, ubozí blázni, domnívali jsme se, že Jeho Veličenstvo slovu svému dostojí —“

Mnich rozhlédl se trpce kolem, ceně při tom posměšně svoje bílé, silné zuby, jež se podobaly tesákům rozkaceného hafana. Na

okamžik zavládlo ticho. Podpřevor podíval se ustrašeně na tváře svých podřízených, neboť tuhle řeč bylo možno nazvati velezrádnou.

Potom muž pokračoval. On sám — jak se podobalo — vrátil se znova do kláštera, v němž před několika nedělmi viděl znova se usaditi kanovníky, i neslyšel dále nic o tom, co se dálo, leda že hlasatelé procházeli krajem a ohlašovali královskou milost všem, kdož se byli rebelie zúčastnili. Úkaz o tom přibíjeli na kříže každého náměstí a návsí. Úkaz ten oplýval dojemnými slovy královými, jenž byl nadmíru zarmoucen nad tím, že jeho drahé děti uvěřily takovým povídačkám o něm.

Než pomalu pomaloučku počala nespokojenost znovu propukávati, neboť královské sliby ve příčině znovuzavedení bývalých poměrů nebyly splněny a Cromwell, v němž teď viděl kde kdo původce všeho zla, na náboženství spáchaného, stál jako spíše vysoko v králově milosti. Aske, jenž byl osobně u krále a zprávu zevrubnou o všem, co se stalo, mu podal, psal mu teď, že hrozí nebezpečí nové vzpoury, budou-li odklady déle ještě trvati, neboť není nikde ještě pozorovati, že by brzo svolán byl v Yorku slíbený neodvislý parlament.

Došlo k novým nepokojům.

„Byl jsem v lednu v Hullu," vykládal mnich, „s panem Bygodem, ale nepodnikali jsme ničeho, ztrácejíce jenom svoje vůdce, zatím co se Norfolk se svou armádou pomalu

plížil. Žalno vzpomínati, co vše se mohlo státi, kdybychom nebyli Jeho Veličenstvu věřili; než co naplat! V dubnu byl jsem opět na „dolsku“, skrývaje se tu a tam. Všude totéž; mniši byli znovu z klášterů vyháněni a lidé po tuctech věšeni. Já sám jsem čtyři u Meuxu odřezal a v noci po křesťansku je pochoval. Jeden z nich byl mnich, jenž byl ve svém habitě oběšen. Ale nejhůře bylo v Yorku.“

Tvář vypravujícího sebou vzrušením cukala a jednou či dvakrát přejel si dlaní ústa, než se do dalšího vypravování pustil.

„Netroufal jsem si do soudní síně ze strachu, abych nebyl poznán, ale stál jsem venku v zástupu a pozoroval jsem je vstupovati. S Norfolkem jel chlapík — kus darebáka, jehož jsme se všichni v Doncasteru naučili nenáviděti, neboť dělal si z nás vždy potají pošklebky a škodil nám, jak a kde jen mohl. Před tím viděl jsem ho u vévody, když jsme u něho byli pro amnestii; stál za ním s ďábelským opravdu výrazem ve tváři, a teď tu zase byl — — —“

„Jeho jméno, pane?“ přerušil ho Dom Hadrián.

„Torridon, otče; Torridon! Byl to jeden — —“

V pokoji nastal náhlý ruch, tak že se mnich odmlčel a udiveně rozhlížel. Kris cítil, že se mu krev v srdci staví, v uších mu hučelo a zapotácel se zlehka, co se o zeď opíral. Viděl Dom Antonína se nahnout a cizinci cosi šeptati, potom mlhou, jež zraky jeho

obestírala, zřel, jak se mnich na něho ostře podíval.

Mnich poté vstal a uklonil se Krisovi. Poklona jeho vyjadřovala úctu a zdvořilost, ale bylo v ní také cosi z rozhodné důstojnosti.

Když se Kris vzpamatoval, byl mnich už zase v plném proudu, než Rudolfovo jméno se u vypravování jeho už nevyskytovalo.

„Nevěřili byste," pravil, „že do poroty, jež měla soudit Askeho a Constablea, byli jejich vlastní pokrevenci povoláni, a to na výslovné přání Norfolkovo. Jedním z nich byl Jan Aske a někteří jiní, kteří své dcery provdali za syny lorda Darcyho a pana Roberta Constablea. Vidíte, jak to vypadnouti musilo. Budou-li zajatci uznáni vinnými, potom se řekne, že tomu tak dozajista musí býti, když je jejich vlastní příbuzní odsoudili; budou-li však osvobozeni, potom budou jejich příbuzní odsouzeni."

Když se odmlčel, opět splynul repot se rtů posluchačů.

„Nuže, byli odsouzeni, jak vám známo, protože neuznali krále za nejvyšší hlavu církve a protože se pokoušeli donutiti krále ke svolání sněmu, jehož on nechtěl. Byl jsem opět v Yorku, když mistra Askeho přivedli z Londýna, by ho oběsili, a já jsem se na to díval!"

Opět nezdolné vzrušení otřáslo vypravovatelem, i zabořil tvář svou do dlaní, když své vypravování skončil.

„Mezi diváky bylo mnoho jeho přátel, ale

ani jeden neosmělil se zvolati: „Bůh budiž vám, pane, milostiv!“ — — Já jsem si také netroufal — —“

Vzdychl si tak z hluboka, že vám z toho srdce až pukalo, Krisovy pak oči zalily se slzami nad tak velikým žalem.

Dom Antonín se uklonil.

„Děkujeme vám, bratře,“ pravil, ač hlas jeho zněl trochu chraptivě, „a díky Bohu, že zemřel dobrou smrtí. Dojal jste srdce nás všech.“

„Byl jsem kus psa,“ vzlykal mnich, „kus prašivého psa, že jsem mu nepřivolal a neřekl, jak ho mám rád!“

„Ne tak, bratře,“ na to Dom Antonín, „ne, tak nesmíte smýšleti! Vy musíte teď Bohu věrně sloužiti a za duši jeho se modliti.“

Za té, co ještě mluvil, ozval se zvon volající ke kompletáři a mniši vstali.

„Půjdete s námi do choru,“ pravil podpřevor.

Cizinec přikývl, vstal a následoval ho.

Kris nalézal se ve zvláštním rozčilení, když té noci ve své lavici stál. Bylo to smutné vypravování, o tom šlechetném pokusu o znovudobytí starých práv a staré víry, o tom pokusu, jenž by byl úspěchem korunován býval, kdyby povstalci nebyli svému králi důvěřovali a kdyby vůdcové nebyli padli.

Ale vší tou bídou prorážela bolest ještě palčivější, když zvěděl, že Rudolf i v tom svoje prsty měl a že opět stál na straně nepráva ve sporu božím.

Než přese vše to se na něho nehněval. Roztržka mezi nimi povstalá přesunula se z osobního pole do vyššího a Kris myslil na bratra svého spíše jako na nepřítele božího než jako na svého vlastního. Což modlitby jeho nikdy nenabudou vrchu, — ty modlitby, jež spolu s dýmem kadidla o hrubé mši svaté den co den k nebeskému trůnu vysílal za tu horlivou, bloudící duši? Či měl tento bratr jeho ještě hlouběji padnouti, než se mu dostane milosti poznání a odpuštění?

IV.

ZNIČENÍ PEČETI.

Podzim se rychle přihnal. Sychravý jihozápaďák foukal přes duny, ležící mezi Lewesem a mořem, a stloukal sežloutlé listí se stromů kolem převorství. Tráva v klášterní zahradě porostla a pohnědla stálými dešti, jež se střech proudy crčely.

Poslední čas přicházely noviny horší a horší.

Po sv. Michalu pustil se král se vší vážností do díla. Povstáním na severu byl zadržen, i čekal jenom ještě, zdali žhavý popel nadobro jest ututlán, ale když se potom ukázalo, že se sever podrobil právě tak jako jih, dal se znovu do shrabování pohotových bohatství.

Začal nejprve na severu pod záminkou, že třeba potrestati řeholníků za to, že povstání podporovali, a tak jedno větší opatství po druhém začalo se káceti. Furnesské a sawleyské bylo již padlo s Jervaulxem a jinými kláštery, Holme Cultram byl pak dán v opatrovnictví superiora, do něhož bylo lze se nadíti, že na požádanou vydá, co mu bylo svěřeno.

Do té však nepadlo ještě mnoho velikých klášterů, vyjma ty, jež byly v podezření, že se revolty zúčastnily. Přičiněním visitátorů o vyvrácení pověsti, že by král mínil vztáhnouti ruce své na veškeré klášterní jmění v Anglii, kojilo se několik málo důvěřivých duší nadějí, že veliké kláštery budou ušetřeny.

V leweském kapitulním domě docházelo občas k prudkým diskusím. „Biskupská kniha," vydaná duchovenským výborem a králem schválená, jež byla jakousi sbírkou nových věroučných článků veřejně již prohlášených, došla v létě a o jejím obsahu bylo horlivě rokováno; rozčilení však nad ní dostoupilo stupně tak vysokého, že převor od dalšího o ní jednání upustil. Kniha byla spolu s jinými podobnými spisy uložena na čestné místo, ale do police málo používané.

Roztrpčenost nad domácími věcmi dostoupila svého vrcholu v říjnu, když na přetřes přišla vlastní politika převorství.

Jedni upevňovali, že jsou úplně bezpečni a že klid a důvěra jsou nejlepší ochranou a

záštitou jejich, a převor stál při nich; druzí zase prohlašovali, že jediná naděje jejich spočívá v odprodání klášterních pozemků za laciné peníze spolehlivému muži, jenž by ochoten byl jim je zase prodati s nepatrným výdělkem, až by se bouře přehnala.

Převor zlostně povstal, když návrh ten byl učiněn.

„Chcete, bych se stal zrádcem svého krále?“ křičel. „Pravím vám, že já nedopustím, aby se cos podobného stalo. Takové myšlenky jsou mnicha naprosto nedůstojny.“

I sedl si a nechtěl už ani slova slyšeti.

Na to ostatní potají se radili, co by asi jeho slova znamenala. V návrhu jejich nebylo přece nic nepočestného; hleděli toliko zachrániti, co bylo jejich majetkem! A kterak by takovým činem byl král „zrazen“ býval?

Za čtrnáct dní potom dostalo se jim na to odpovědi, a byli jí na výsost překvapeni.

V druhém témdni listopadovém vzdaloval se převor spolubratří více nežli kdy před tím; pouze tři nebo čtyři mniši, podpřevor mezi nimi, byli k němu předpuštěni a rokovali tam s ním v každý čas. Přijelo též několik cizinců, jež převor v soukromém pokoji častoval. A ráno čtrnáctého přišlo vysvětlení.

Po vyřízení obvyklých záležitostí, po vyznání poklesků, po uložení za ně trestů a po upravení některých nepatrností zůstal převor, místo co by byl povstáním znamení dal, že

je po kapitule, seděti na svém místě s hlavou o dlaň opřenou.

Bylo zasmušilé, zamračené ráno, tak že Kris ze svého místa na spodním konci velikánské dvorany stěží rozeznával rysy těch, co seděli pod vysokým oknem na východní straně, než jakmile převor hlavy pozdvihl a ústa otevřel, poznal ihned z ostrého přízvuku jeho hlasu, že jim nějaké neštěstí hrozí.

„Je tu ještě jedna věc," pravil převor a — znova se odmlčel.

Na okamžik zavládlo hluboké ticho. Podpřevor se poněkud nahnul a už už ústa otvíral, když jeho představený znova hlavy pozvedl a na svém místě vysoko se vztyčil.

„Věc je tahle ta," pravil, a hlas jeho zněl tvrdě a vyzývavě, „věc je tahle ta. Mysliti, že bychom se mohli zachrániti, je zbytečno a marno. Mají nás v podezření, ba více ještě nežli v podezření. Doufal jsem a modlil jsem se a namáhal jsem se vyzkoumati vůli boží, mluvil jsem též s p. Cromwellem nejednou, nýbrž mockrát. Další odpor jest naprosto marný."

Hlas se mu hořem a žalem zlomil a Kris viděl, jak svíral opěradla svého křesla namáhaje se opanovati. Samému Krisovi bylo bolno, neboť to nebylo ustrašené blábolení, jaké spíše slýchal, nýbrž to byla řeč člověka, jenž byl do úzkých vehnán jako německá myš do kouta.

„Mluvil jsem s podpřevorem a jinými a oni soudí o tom zrovna tak, jako já. Tajil

jsem to před ostatními, by mohli Bohu pokojně sloužiti, pokud to bylo možná. Teď však musím vám všem, synové moji, oznámiti, že jest nám toto místo opustiti.“

Nastalo hrozné, napiaté ticho. Mniši věděli, že jsou ohroženi; po zprávách, jež se všech stran přicházely, nemohli toho neviděti, ale nevěděli, že by katastrofa tak blízká byla. Starý mnich, jenž seděl proti Krisovi, začal sténat a reptat, ale převor ujal se hned zase slova.

„Já aspoň myslím, že budeme musit odtud. Snad to dopadne jinak, slituje-li se Bůh nad námi, ale kdož to může věděti?! Musíme však býti připraveni k odchodu, je-li to Jeho vůle, a říci: staň se Jeho vůle!“

Převor mluvil nesouvisle, přes tu chvíli se odmlčuje, jakoby sbíral síly k další řeči a k podání své zprávy se nutil. Bylo zjevno, že by měl ještě leccos na srdci a rozpaky jeho vůčihledě rostly.

„Přeji si, by teď nikdo z vás nemluvil,“ pravil. „Zítra místo mše sv. o Panně Marii budeme míti k Duchu sv. a potom vám ještě více sdělím. Přál bych si, byste upustili od debat mezi sebou, ale aby raději jedenkaždý nahlédl do svého srdce a hledal rady u Pánaboha.“

Okamžik ještě poseděl nic neříkaje, potom vstal a dal znamení k rozchodu.

— — — — — — — — — — — — — — —

Byl to zvláštní den pro Krisa. Nevěděl, co si má mysliti, byl však přesvědčen, že jim

nebylo ještě vše oznámeno. Převorovo časté odmlčování se bylo tak výmluvné jako jeho slova. Jednalo se o cosi nadmíru tajemného, jež co nevidět na jevo přijíti musí, i běželo zatím o to, jak by se měl ke všemu tomu zachovati.

Ovzduší kláštera zdálo se býti po celý den dusné, tísnivé; ba i stavení měla jakýsi zvláštní, neznámý a hrozivý vzhled. Těsné pouto, jež bylo jeho duši modlitbami a prací s tím místem spialo, zdálo se teď bezpodstatným a nicotným. Pochybnosti ho mučily; na jedné straně nemohl pochopiti, kterak by možná bylo podrobiti se vůli králově, s druhé však strany, kterak by možná bylo jemu na odpor se stavěti. Dokud by nevyslechl mínění svých spolubratří, nemohl se ani tak ani onak rozhodnouti. Na štěstí bude se jim před ním vysloviti. A tož se zatím obíral rozuzlením spletených nitek, pospojitostí všech sem spadajících pohnutek, tužeb, obav a nadějí; však se rozuzlení všeho toho najde, jen co se o celé věci něčeho více doví.

Mši sv. k Duchu sv. sloužil druhého dne převor sám v červené barvě a Kris jí obcoval s očekávání plnou uctivostí maje na paměti, jak kartuziáni v podobném postavení byli od Boha navštíveni; než hostie byla pozdvižena, „agnusový“ zvonek se ozval, ale nespatřil a neuslyšel nic ledá blikavým světlem osvětlené šero chóru a skučení větru — jakoby štkání — v kaplích.

Potom v kapitulním sezení ohlásil jim převor vše.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Připomněl jim, jak ráno Boha prosili, by zůstal jejich vůdcem, i napomenul jich, aby se vedení Jeho bez bázně svěřili. Lehká prý to věc tvářiti se bezstarostným a nazývati to důvěrou v Boha, ale opatrnost a zdravý rozum lidský jsou neméně známkami pravého křesťana jako důvěra v Boha. Teď už není na místě uvažovati, čeho by si pro sebe přáli, nýbrž cože s nimi zamýšlí Bůh, pokud arci lze to vyčísti ze znamení doby.

„Co se mne týká," zvolal, a Kris se skorem domníval, že to poctivě myslí, tak nadšeně vypadal, „co se mne týká, nepřál bych si nic jiného, než abych směl žíti a umříti zde, jak jsem vždy doufal. Každý kámen zde je mně zrovna tak drahý jako vám, neboť v jistém smyslu byl jsem tu pánem všeho; než na to nesmím mysliti. Bůh-li tomu chce, musíme býti ochotni vše opustiti. Domnívali jsme se, že jsme se všeho zřekli, bychom Krista následovali, když jsme tu po prvé svoje šíje sklonili pod Jeho sladké jho, než myslím, že teď žádá od nás něčeho více ještě, že žádá od nás, abychom odtud odešli právě tak, jako jsme před desíti nebo dvaceti lety z našich domovů odešli. I mimo toto místo nebudeme vzdáleni našeho Boha, ba budeme mu ještě blíže, podrobíme-li se Jeho vůli."

Zdál se přímo horlivostí a pravdomluvností pláti. Tam ta byla všecka jeho bojác-

nost a nerozhodnost, jeho jemná učenecká tvář jen jen hořela co mluvil, Kris žasl a byl ještě více pomaten než kdy před tím. Možno-li by vůle boží poukazovala na tu cestu, jíž se tak lekal?

„S věcí, o níž je nám uvažovati, má se takto," pokračoval převor už klidněji. „Jeho Veličenstvo vzkázalo soukromým poslem pozeptat se p. Cromwella, zda bychom se chtěli převorství vzdáti. O nějakém však nucení není při tom ani řeči," tu učinil významnou pausu, „a Jeho Veličenstvo si přeje, by každý jednal podle svého úsudku a svědomí, zcela — zcela podle své vůle."

Hrobové ticho.

Očekávali to skoro s jistotou. Kde který mnich hleděl s úzkostí po celé měsíce vstříc téhle novině, věda, že dnes nebo zítra najisto přijde, a za posledních dnů bylo očekávání to až do krajnosti napiato. Nicméně přece krušno bylo všem, když se octli obávanému nepříteli tváří v tvář a když si musili doznati, že není naprosto možná dlouho mu vzdorovati.

Podpřevor vstal a jal se mluviti, pohlížeje přes tu chvíli na svého představeného, jakoby u něho hledal potvrzení svých slov. Ke konci každé věty zkřivil vždy zvláštním způsobem svoje ústa.

„Mylord převor oznámil nám svoje mínění a já s ním úplně souhlasím. Jeho Veličenstvo jedná s námi jako se svými dětmi, žádá od nás oddané lásky a poslušnosti. Ale má také

jako otec moc donutiti nás, podrobiti se jeho vůli, kdybychom tak učiniti se zpěčovali. A jak mylord převor včera řekl, nevíme, zda Jeho Veličenstvo přese vše to nedovolí nám tu zůstati, budeme-li poddajnými, nebo nezřídí-li snad znova převorství ze svých soukromých prostředků. Mluví se totiž o přesídlení chertseyských mnichů do kartuziánského kláštera v Londýně z Bishamu, kamž je byl král před rokem přesadil. Ale dozajista nebude s námi tak zacházeti, budeme-li se nyní jeho vůli protiviti. Co se mne týká, já jsem pro to, bychom mu klášter dobrovolně předali, abychom se úplně složili na jeho milost a přízeň."

Když si sedl, zavládlo opět ticho, teprve po několika minutách povstal Dom Antonín. Nepokoj a rozčilení zrcadlily se na jeho narudlé tváři, než mluvil dost rozhodně.

Pravil, že nemůže pochopiti, proč že jim celá ta záležitost nebyla již dříve předložena, by byli mohli vše náležitě rozvážiti a uvážiti. Jest to otázka neobyčejně nesnadná, — ba pro nejednoho z nich přímo otázkou svědomí. Na jedné straně hrozí jim nebezpečí, že přivolí k svatokrádeži, — převor slyše to nepokojně sebou povrtával na svém místě, — na druhé pak straně, že vědomě a schválně propasou jedinkou přiležitost zachrániti převorství. A proto že prosí za přiměřenou lhůtu k rozvážení si všeho toho.

Mluvilo jich ještě několik, jedni byli pro návrh, druzí dožadovali se — jako Dom An-

tonín — delší doby na rozváženou. Poukazovali na to, že nemají příkladu žádného, podle něhož by mohli rozhodnutí učiniti v takové otázce, neboť předpokládají, že se po nich nežádá předání kláštera a jeho statků pro — zradu.

Převor povstal všecek zsinalý.

„To ne, ne!“ křičel. „Bůh uchovej! To jest už odbytá věc. Já — my jsme v té příčině uzavřeli mír s panem Cromwellem.“

„Proč tedy,“ ptal se Dom Antonín, „žádá se po nás předání kláštera?“

Převor hleděl bezradně na něho.

„Má — má to býti znamením, že král je světským pánem země.“

„Toho my nepopíráme,“ na to Dom Antonín.

„Mnozí to popírají,“ odtušil převor slabým hlasem.

Došlo k dalším ještě úvahám. Dom Antonín poznamenal, že tu neběží tak o nadvládu světskou, jako spíše o duchovní. Míchati se do záležitostí klášterních znamená plésti se do pravomoci Kristova náměstka, pod jehož zvláštní ochranou duchovní řády stojí. Jemu aspoň po zralejším všeho uvážení se všecko zdá, že předati klášter — i kdyby krásně nadíti se mohli, že některé statky jim ponechány budou — znamená tolik jako zavrhnouti papežskou pravomoc.

A takovým způsobem rokováno ještě hodinu, potom však povstal ještě jednou převor

a tázal se, má-li kdo z přítomných jestě něco na srdci.

Kris mínil se také slova uchopiti, ale vše, co chtěl přednésti, bylo již od druhých konstatováno, a tož tam seděl a mlčel, pohlížeje hned na převora hned na hladkou prkennou podlahu u svých nohou. Neměl ani zdání o tom, co je mu činiti. Nebyl žádným bohoslovcem.

Tu se vytasil převor se svým posledním trumfem.

„Čas k rozvažování už přešel. Ať si z vás povídá kdo co povídá, byli jsme s dostatek varováni. Všem vám musilo býti známo od několika již měsíců, že před takovou volbu budete postaveni, teď se od nás čeká pouze — na odpověď."

Zamlčel se na chvíli. Rty začaly se mu třásti, než opanovav se pokračoval: „Pan Petre přibude sem dnes večer jako zástupce p. Cromwella a zítra v kapitulním domě provede se postup kláštera a majetku jeho."

Dom Antonín vyskočil. Převor však přikázal rázným posunkem ticho a poté dal znamení k rozchodu.

— — — — — — — — — — — — — — —

Minul i ten den zmatku. Právě strohá kázeň klášterní osvědčila se býti slabinou pro překvapenou stranu při obraně. Nebylo možná scházeti se a porokovati o situaci, jak by si byli přáli, ba i volné chvíle zabíraly neobyčejné — jak se podobalo — práce. Dom Antonín byl zaneprázdněn v pohostinském domě,

jiného, jenž byl proti předání mluvil, odeslal převor kamsi s jakýmsi vzkazem, třetímu pak uložil, aby šel vypomáhat sakristanovi při čištění kostelního nádobí, ježto očekáván příchod visitátorův.

Kris neměl příležitosti pozeptati se na radu nčkoho ze stejně smýšlejících.

Celý den seděl nad svým antifonářem ve své boudce a zatím co pracoval, honily se mu myšlenky hlavou jako lopaty povětrňáku.

Byltě již hezky daleko se svou prací pokročil, byl právě u postních antifon. Ráz kreseb byl tu vážnější; andělé, kteří v zeleném lupení a mezi ranými růžemi předpostí tu a tam na pozouny troubili a na harfy drnkali, rozletěli se a místa jejich zaujaly příšerné obludy. Tu za holým pněm číhal šakal, tam zase z trní vystrkoval lev svou hlavu, jehož k řevu rozšklebený jícen ukazoval ostrá zubiska, jak před patnácti sty lety v pustině na březích Jordánu šelmy ty číhaly a řvaly. Měly teď hluboký význam, povídal si Kris v duchu — a aniž si toho hrubě vědom byl, namaloval lvovi — jak jen nejlépe dovedl — do hlavy dvé lidských očí, těsně vedle sebe ležících, a prodloužil několika črty odchlípou dolní čelist.

A puzen divokým hnutím mysli, vstavil na hlavu lvovi korunu, nad níž však čněl vysoký kříž.

Zatím však duch jeho lopotil se luštěním sporné otázky. Trojí cesta se mu příštím dnem otvírala. Buď odepře podepsati postup-

nou listinu a převezme na sebe následky toho, ať jsou jakékoliv, nebo ji podepíše — a dvě pohnutky mohly by ho k tomu pohnouti. Předně bylo by to votum důvěry k jeho představeným, v tom případě učinil by tak, protože oni tak učinili; po druhé mohl by listinu podepsati na vlastní odpovídání, nabyv přesvědčení, že si tím nejjistěji zabezpečuje svůj život klášterní.

Uvažoval o všech těch třech možnostech. Odepříti podpis znamenalo tolik, jako bezpodmínečně se zničiti, a to netoliko a nevyhnutelně jenom v světském smyslu — věřil pevně, to že u něho nerozhoduje — nýbrž i zbaviti se tím výhod, jichž by se jim snad potom od krále mohlo dostati. Na žádný způsob nedovolili by mu zůstati tam, kde své sliby složil, a při přesazení komunity nedovolili by mu se spolubratry odejíti. Co se týkalo druhé možnosti, tápal v nejistotě, možno-li takovým způsobem na jiné odpovědnost uvaliti; a ohledně třetí věděl, že má pramalou schopnost předvídati nebo tušiti, jak se věci mohou vyvinouti.

Potom znova o tom přemýšlel, uvažuje a odvažuje důvody pro a proti. Představení jeho byli Bohem nad ním ustanoveni; opovážlivostí bylo by se jim protiviti, leda že by toho svědomí velitelsky žádalo. Ale na druhé straně bylo zase podlostí za takovou stěnu se kryti a tak odpovědnost se sebe svalovati. Konec konců nezbývalo mu nic jiného, leč svým vlastním rozumem se říditi.

Důvody do hlavy se mu deroucí kroutily se a splétaly se jako svíjející se proutky na jeho kresbě, a pokaždé, když se domníval, že připadl na rozhodný důvod, objevila se za ním na číhané — šelma. Byl všecek bezradný a zmámený tím orkánem odporujících si pohnutek.

Skláněje se nad svou prací modlil se za osvícení, než uzel zdál se zamotanějším nežli spíše; hodiny nepozorovaně ubíhaly, a přece do rána musil se rozhodnouti.

Tu si vzpomněl na radu, jakou mu kdysi převor dal; totě jedna z takových otázek — povídal si — již třeba přenechati Bohu, vlastní rozum jeho je tu příliš krátký, musí sečkat, až se mu dostane vnuknutí shůry; a když o tom tak uvažoval, tu odložil svůj štětec a padna na kolena poručil to vše Pánubohu, Matce boží, sv. Pankrácovi, sv. Petrovi a Pavlovi. Co se ještě modlil, cítil, jak břímě s něho sňato, i upokojil se myšlenkou, že v pravý čas bude věděti co a jak.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Doktor Petre přibyl skutečně večer, ale Kris viděl ho jenom ze zadu, když ho Dom Antonín křížovou chodbou vedl do převorova pokoje. Převor nepřišel k večeři a místo jeho zůstalo prázdné v šerém refektáři.

Nebyl ani na kompletáři, a když mniši toho večera po schodech do spárny stoupali, věděli všichni do jednoho, že jejich převor s Cromwellovým vyslancem poradu koná.

Ale byl na svém místě ráno při kapitulní

mši sv., ač s nikým ani slova nepromluvil a hned po mši sv. zase se ztratil.

V ustanovenou hodinu shromáždili se mniši v kapitule.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Když tam Kris vstoupil a se porozhlédl, viděl, že místnost je celkem tak zařízena, jak o návštěvě dr. Laytona a Rudolfa. Dlouhatánský stůl s haldou knih a papírů stál na horním konci těsně vedle estrády (výstupku). Dva písaři, muži chytráckých tváří, seděli po užších stranách stolu a obírali se horlivě svými papíry.

Převor seděl na svém místě ve stínu, i nakláněl se na bok, aby lépe rozuměl muži, jenž vedle něho seděl. Kris na něho dobře neviděl, než soudě z černého taláru a biretu, zdál se býti soudcem anebo soudním písařem. Co s ním převor mluvil, listoval v jakési knize, přikyvuje ob čas k jeho slovům.

Když všichni mniši byli na svoje místa zasedli, potrvala ještě časek pausa. Celé jeviště i vážná, poněkud ztemnělá místnost s klidnými, k zemi hledícími mnichy, již měli ruce v rukávcích schovány, nemělo do sebe nic tragického. Ba i při bedlivějším ohledání jevilo se vám vše správným a zákonným. Byl tam králův zástupce, schopný a učený muž, vyzbrojen všemi odznaky právní moci a řádu, a s ním dva sekretáři, kteří ho mohli v jednání jeho podporovati neb i omezovati. Byla tam shromážděna celá komunita, by v záležitosti jí se týkající pojednala způsobem

předpisům řeholním odpovídajícím; na stole vyloženy byly všecky nadační listiny a veliká klášterní pečeť mosazná. Nic nepřipomínalo vám tam vády nebo nucení; žádalo se toliko od nich, aby — libo-li jim — podepsali jakousi listinu. Každému zůstaveno to na jeho svobodném rozhodnutí; osobní privileje neměly doznati ni té nejmenší újmy, podpis jednoho neměl nikterak býti závazným pro svědomí druhého.

Věru pokojněji nebylo ani možná postupovati.

A přece každému z nich zdála se ta místnost až hrůza příšernou, děsnou. Strach před svrchovanou vůlí královskou jako můra vznášel se nad nimi; bezejmenná nebezpečí nahlížela vysokými okny do vnitř a „výrovala“ na přítomné tam bratry; klidně vypadající osoby úřední byly nástroji hrozného navštívení; ba i ten inkoust a péra a papír, jež tam tak neviňoučce ležely, měly do sebe význam moci nad životem a smrtí.

V té nechal převor svého šuškání, rozhlédl se, jsou-li všichni na svých místech, a potom se zdvihl.

Hlas jeho zněl zcela přirozeně, když jim ohlašoval, to že je dr. Petre, poslaný k nim p. Cromwellem, aby jim poskytl příležitost. osvědčiti svou lásku a oddanost ke králi tím, že mu postoupí své budovy a své statky. Nikdo že není nucen, aby postupnou listinu podepsal, to že se musí státi naprosto dobrovolně; Jeho Veličenstvo nepřeje si nikoho

nutit, aby jednal proti svému svědomí! Pro svou osobu, dodal převor, s radostí že listinu podepíše. Král osvědčil už v sterých případech svou milostivost, a v tu milostivost on že skládá všecku svou důvěru.

Potom si opět sedl, a Kris divil se jeho sebeovládání.

Tu zvedl se dr. Petre a rozhlížel se okamžik po sále, než ústa otevřel; potom opřev se rukama o stůl, sklopil oči a spustil.

Nejprve potvrdil, co byl převor řekl, i blahopřál všem přítomným k takovému představenému. Těší prý ho nadmíru, když je mu jednati s muži tak rozumnými a loyálními. Mnozí, s nimiž mu bylo jednati, nebyli prý takovými — a — a samo sebou se rozumí, že jejich svéhlavost měla v zápětí zasloužený trest. Než o tom nemíní teď mluviti. Ti však, kteří se osvědčili býti věrnými poddanými Jeho Veličenstva, došli již odplaty. S radostí sděluje jim, že vše, co jim byl převor před dvěma dni řekl, je skutečně pravda, že jejich spolubratří z chertseyho opatství, již byli minulého roku do Bishama přesazeni, nejdéle za měsíc stěhovati se budou do kláštera kartusiánů v Londýně. Listiny o tom jsou už vyhotoveny, on sám že o nich spolupracoval.

Mluvil s velikou zdánlivě uctivostí a klidným tónem, bez nejmenší stopy zlostného vzrušení, i když se zmiňoval o potrestání tvrdohlavých. Počínal si zcela jinak než dr. Layton, jenž vystupoval s domýšlivostí a hašteřivou prudkostí. Skončil slovy: „A tož,

velební páni, na vás je voliti. Jeho Veličenstvo nemíní nikoho nutiti. Hned uslyšíte, že podmínky postupu jsou v té příčině jasny a zřetelny. Kdo není přesvědčen, že prokazuje tím králi a sobě nejlepší službu, není nikterak nucen, aby postupnou listinu podepsal. Velice by ho bolelo, kdyby byl nucen domýšleti se, že přiměl nejposlednějšího ze svých poddaných jednati proti svědomí od Boha mu danému. Pane převore, prosím, abyste přečetl přítomným podmínky postupu.“

Listina byla přečtena a obsah její odpovídal tomu, co právě byli slyšeli. Opět a opět opakovalo se v ní, že se jedná o dobrovolný postup ktáštera. Marně byste byli pátrali po nejmenší jen narážce pohrůžné v ní. Majetek klášterní, o jehož předání běželo, byl co nejpodrobněji a nejzevrubněji vypočten, obsažena byla v listině také všechna práva, jež mělo převorství na benediktinský klášter v Castleacreu.

Převor odložil listinu a podíval se na dra Petrea.

Komisař povstal a vzav listinu do ruky, postál tak okamžik.

„Vidíte, velební páni, že tomu tak, jak jsem vám pravil. Domnívám se, že jste si již celou věc rozvážili, tak že není třeba ještě něco podotýkati.“

Sestoupil s estrády a zahnul za druhý konec stolu. Jeden z tajemníků přistrčil mu růžek s inkoustem a dvě brková péra.

„Pane převore,“ pravil dr. Petre lehce se

ukloniv, „jste-li ochoten podepsati to, prosím, abyste tak učinil a potom vyvolal jménem své podřízené.“

Položil listinu na stůl. Převor rychle vstal a obešel stůl.

Kris viděl pouze jeho záda, zatím co hubený právník vedle něho ukazoval mu, kde se má podepsati. Jakoby ve snách slyšel Kris skřípání péra. On sám dosud nevěděl, jak by se měl zachovati. Podepíší-li všichni? — —

Převor poodstoupil. Kris zahlédl na okamžik jeho bledou tvář, jež se příšerně ušklebovala.

Na znamení svého představeného přistoupil teď ke stolu podpřevor, poté přistupoval jeden mnich za druhým.

Krisovi pukalo srdce bolem, když na to patřil; potom však znenadání se v něm zastavilo, v zoufalé naději, neboť naproti němu sedící Dom Antonín ani se nepohnul, nýbrž klidně, hlavu maje v dlaň opřenu, zůstal na svém místě seděti, když byl vyvolán. Kris viděl, jak se převor na pátera podíval, a tvář se mu vzrušením křečovitě zacukala.

„Dom Antoníne!“ napomenul ho převor.

Mnich pozdvihl hlavu a obličej jeho se usmíval.

„Pane převore, já to podepsati nemohu.“

Tu spadly Krisovi šupiny s očí a jako šlehnutí blesku projelo duší jeho pevné rozhodnutí.

Cítil, jak mu tepny nad ušima bijí a vlhké

ruce pevně se mu semkly, ale dokud všichni ostatní se nepodepsali, seděl na svém místě jako socha. Potom se podíval na převora.

Zdálo se mu věčností, než se převor k němu obrátil a jemu kynul, ale ani potom nedovedl Kris odpověděti ani tím nejmenším pohybem.

Potom slyšel své jméno vyvolati, načež odpověděl s takovým záporem, že jemu samému cize zněl jeho hlas. Opakoval slova Dom Antonína. — Já to podepsati nemohu, pane převore.

Potom se vypáčil s očima přimhouřenýma a čekal.

Slyšel kolem sebe šramot, kroky, praštění pergamenu a posléze doktora Petrea hlas; co však pravil, ledva rozuměl. V hlavě totiž duněla mu jedna pouze myšlenka, že totiž odepřel dáti své svolení, že se postavil na odpor králi, — tomu strašnému muži s očima těsně vedle sebe ležícíma, se zaťatými rty a velikánskou „papulou“, tomu muži, jehož byl viděl na řece v jeho lodi seděti vedle ženštiny, již nazýval svou chotí, — vedle ženštiny, jež teď —

Kris se zachvěl, otevřel oči, vědomí se mu opět vrátilo.

Dr. Petre končil právě svou řeč. Blahopřál komunitě, že dala na jevo tolik rozumu a loyálnosti. Zdrcující většinou rozhodli se míti důvěru ke králi, i mohou být ubezpečeni, že Jeho Veličenstvo jim toho nezapomene. Co se

pak týká těch, kteří listiny nepodepsali, může pouze říci, že použili práva Jeho Veličenstvem jim popřaného. Dobře-li ho užili, do toho že mu nic není.

Potom obrátil se k převorovi.

„Teď pečeť pana převora. Já myslím, to že teď přijde na řadu.“

Převor vstal a vzal ji ze stolu. Kris zahlédl, jak mosaz a stříbro toho těžkého vzácného předmětu v ruce jeho zasvítilo, — toho symbolu jejich pospolitosti, -- do něhož, jak mu bylo známo, vryty byly obrazy čtyř patronů klášterních, jakož i skalní útes s tokem Ousy kolem a rýmovaná modlitbička k sv. Pankrácovi.

Převor podal ji komisaři, jenž převzav ji okamžik ji v ruce potěžkával.

„Kladivo!“ pravil.

Jeden z písařův vstav vytáhl zpod stolu kovovou plotnu a kladivo a podal obojí dru Petreovi.

Kris — hrůzou téměř omámen — cítil, jak se mu hrdlo náhle křečovitě sevřelo, když viděl komisaře položiti před sebe na stůl kovovou plotnu a potom pravicí pozdvihnouti těžké kladivo nad pečetí, již levicí šikmo nakloněnou držel.

A potom rána za ranou ozvěnou rozléhala se v krokvoví nad hlavami jejich.

V.

TONOUCÍ LOĎ.

Dr. Petre jak přišel tak zase odešel a na oko zůstalo v převorství vše při starém. Neodnesl s sebou ani jediného skvostu ni nejmenšího kousku látky; vyslovil sakristanovi své uspokojení nad pořádkem, v jakém měl nádherný poklad klášterní, a vyzval ho, by ho pečlivě střežil, ježto se venku potlouká holota, jež dovolávajíc se králova zplnomocnění, zabavuje klášterní drahocennosti a pak je ve svůj prospěch prodává. Officia byla ve dne v noci konána a ráno mše sv. slouženy a chudí u brány pravidelně krmeni.

Ale pospolitý život doznal jedva znatelné změny, takové asi, jaká se udává s tělem lidským. Zákonná smrt už započínala, nebylo více pospolitého a jednotného života a svědomí mezi nimi, pečeť byla zničena, jenom jako jednotlivci mohli ještě nějakou listinu podepsati. Teď se „rigor mortis“ (krutost smrti) musil pomalu, pomaloučku dostavovat, až by dokonáno bylo i tělesné zničení a až by přestaly existovati jednotlivé části organický celek činící.

Avšak minuly vánoce, aniž se bylo co zvláštního stalo, Boží hod byl — jak obyčejně — za plné účasti všech řeholníků oslaven. Na půlnoční bylo více věřících, než jich sic po kolik měsíců v kostele bylo viděti, také sv.

svátosti byly hojněji přijímány. Kris viděl v tom znamení, jak působí stín králův i na nejnepatrnější běhy venkovského života. Ježto se teď převorství nalézalo pod ochranou královskou, mělo to na lid přiměřený účinek.

Z „hlavního stanu“ nedocházela žádná zpráva ohledně konečného osudu kláštera, a tož začali se mnozí dokonce oddávati naději, že se zpola přislíbené znovuzřízení kláštera skutkem stane. Ani naše dvojice, jež podpis odepřela, nedostala ni nejmenšího projevu nelibosti, ale třebas se o tom ani za soukromého hovoru ani v kapitulních sezeních nemluvilo, přece jenom byli si Dom Antonín a Kris dobře vědomi, že mezi nimi a ostatními vyvstala přehrada. Jakmile ten aneb onen se blížili, druzí — v křížové chodbě se procházející a rozmlouvající — hned umlkali, převor pak nepromluvil s nimi slova, než co právě musil.

Tak v polovici ledna začal se odehrávati poslední akt.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jednoho rána zůstalo převorovo místo v kostele prázdné.

Byli tomu zvykli, že se nikomu nic neřekna vzdaloval, a proto se nad tím hned nepozastavili, než o kompletáři téhož dne vytratil se také podpřevor.

Bylo to něco neslýchaného, než všichni, kromě pátera pohostitele a Krise pohlíželi na to jako na věc zcela přirozenou, ani slova nebylo o tom promluveno.

Po kapitule druhého dne ráno mrkl Dom Antonín na Krisa, když šel mimo něho v křížové chodbě, i vyšli společně na dvůr, osvětlený jasným sluncem jitřním.

Dom Antonín se ohlédl, nesleduje-li jich někdo; potom obrátiv se ke Krisovi, pravil: „Oba odešli, ostatní chystají se odejíti. Dom Bernard svazuje právě svůj ranec. Viděl jsem jej pod jeho postelí."

Kris hleděl na něho v němém ohrození.

„A co je nám činiti, Dom Antoníne?"

„Nemůžeme nic dělati. My musíme tu zůstati. Nezapomínejte, že my dva jsme jediní, kteří máme před Bohem jakési právo tu zůstati."

Mlčeli okamžik. Kris podíval se na Dom Antonína, i cítil se upokojena výrazem pevné odhodlanosti v jeho kvetoucím obličeji.

„Já zůstanu, Dom Antoníne," pravil měkce.

Ten pohlédl něžně na něho.

„Bůh vám, bratře, žehnej!" pravil.

Téhož večera zmizel Dom Bernard a ještě jeden mnich. Druzí pořád ještě tvářili se nevidomými a ani slovíčkem o to nezavadili, teprve když ještě další dva odešli, vyslovil se Dom Antonín o tom zcela otevřeně.

Byl teď seniorem v klášteře, jemu náleželo teď říditi jednání kapitulní. Když byly formální věci vyřízeny, povstal a pravil neohroženě: „Nemůžete toho déle tajiti, neboť já vím už delší dobu, co se kuje." Po těch slovech rozhlédl se po prázdných lavicích a tvář jeho vzplála náhlým hněvem: „Kdyžtě

chcete odejíti, tož hleďte pro Boha se ztratit nás pak, kteří jsme zůstali věrnými, nechte v pokoji sloužiti našemu Pánu.“

Kris díval se po těch několika málo tvářích, jež tam ostaly, než ony hleděly klidně k zemi a nejevily ni nejmenší stopy vzrušení.

Dom Antonín čekal ještě okamžik, potom však kapitulu rozpustil. Týden na to zbyl v klášteře s Krisem sám.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Jak divně jim bylo meškati tu, v tom ohromném domě a kostele, vésti dále starý život, jenž přece ze tří čtvrtin bývalého významu svého pozbyl, než přese vše to zachovávali všecky obyčeje, pokud to jen možno bylo. Opus Dei (dílo boží) bylo přesně konáno a žalmy ke cti a chvále boží zpívány. V ustanovených hodinách setkávali se oba kněží v kapucích a se střevíci na nohou v křížové chodbě, prošli společně lavicemi a modlili se tam, každý na jedné straně sedě, střídavě předepsané hodinky. Při „Gloria“ se současně uklánëli, jeden druhému se zpovídali a navzájem si rozhřešení udíleli. Každého dne dvě mše sv. byly slouženy v ohromném kostele, jedna u hlavního, druhá u mariánského oltáře a jeden druhému při ní přisluhoval. V refektáři jeden s lektoria (kazatelna) předčítal, co druhý u stolu seděl. Všecky obvyklé formy byly co nejpečlivěji zachovávány. Každého rána scházívali se v kapitule k obapolnému na sebe žalování a v hodinách mezi pobožnostmi a jídlem pracovali s horečným

zápalem o pracích k živobytí nezbytně potřebných.

Při těch pracích vypomáhali jim dva služební, jež jim byl poslal Kristoforův otec, jenž je také platil, neboť s řeholníky byli odešli též všichni bratři laikové a služební, pokladník pak zmizel s penězi.

Toho dne, kterého poslední mnich odešel, dopsal Kris panu Jakubovi, sděluje mu, jak se u nich věci mají a že špižírna je téměř prázdna; druhého dne večer přibyli služební s penězi a potravinami, donesše také psaní od p. Jakuba, jež byl leže nemocen v posteli napsal. Psal synovi, že okamžitě nemůže přijeti, poněvadž má horečku, a Morris že ho nechce opustiti, ale že ho za několik dní ke Krisovi vypraví a doufá, že sám také bude moci brzo k němu se podívat. Ke konci vyslovoval mu slovy co nejvroucnějšími svoji spokojenost s jeho jednáním a počínáním.

„Bůh Ti, drahý hochu, žehnej a odplať!“ psal. „Ani Ti nemohu říci, jakou radost mám z toho, že vím, že jsi zůstal pevným a stálým. Dlouho nemůže to trvati, ale ať si to potrvá dlouho nebo krátce, moje modlitby a moje požehnání je s Tebou a dá-li Bůh, za pár dní bude s Tebou i moje ubohá přítomnost. Kéž blahoslavená Panna Maria a Tvůj svatý patron orodují za vás oba, kteří jste tak hodni ochrany jejich!“

Ke konci druhého téhodne v měsící březnu přibyl p. Morris.

Kris procházel se na čerstvém vzduchu na

dvoře před západem slunce, když byl po celý den pilně v kostele pracoval. Na všech stranách počal se hýbati nově probouzející se život jarní; kopce kolem města měly onen slabounký nádech nepopsatelné barvy, jakou mívají horské stráně, když míza v travinách začne se probouzeti. Nad olšemi nádvorními vznášela se jakási vonná opara z bobtnajících pupenců na koncích snětí. Narcisy, jež tu a tam v chomáčcích bujely, rozvíraly svoje zlaté toulce. Na trávníčku před pohostinským domem bylo viděti bílá a levandulová místečka, jež hlásala, že se trávník brzo krokusovými květy zapestří. A s vysokého západního průčelí ohromného kostela a pod okapy hospodářských stavení v pravo cvičili se ptáci v zpěvánkách, jež měly tak za měsíc nebo dva v plných melodiích zazníti.

Přese vše to, co mu hrozilo, tonul Kris v jakémsi blaženém zanícení. Měltě slastné vědomí, že zůstal Pánu věrným. Chvalozpěv, jenž kdysi kostelem jako mohutný proud hučel a šuměl, secvrkl se teď na slabouninký — jako nitka — pramének, nicméně přece bylo to dílo boží, třebas že tryskalo ze dvou pouze srdcí. V kostele stále ještě — ráno jak ráno — bila tepna nebeské oběti a před nejsvětější Svátosti hořelo dosud nepřetržitě věčné světlo označující místo, kde Pán rozbil stánek svůj. Druhdy však přecházela radost, jež srdce mnichovo plnila, v žalost. Tak tomu bylo včera večer, když spolu se svým přítelem zanotil úchvatné „Zdrávas královno“. Protiva

mezi těmi dvěma slabými hlasy a plnými zvuky, jimiž se před rokem ten prosebný zpěv pod vysokým klenutím kostela rozléhal, bodla ho náhle do srdce, že mu až slzy z očí vytryskly.

Teď však odstoupila ho bodavá bolest; co se tam — toho březnového večera — sám procházel, maje kolem sebe neposunutelné kopce, nad sebou do růžova zbarvené nebe a rašící život v trávě u nohou, neobyčejný mír zaplavoval jeho duši.

V té bylo na bránu zaklepáno a za zvonek zatáhnuto. Kris chvatně přistoupil k vratům a odstrčil závory.

Před vraty spatřil p. Morrisa na koni s dvěma vaky a za ním houfec povalovačů.

Kris se radostně usmál a rozevřel dokořán vrata.

Sluha pozdravil ho a potom obrátiv se k pobudům za sebou děl: „Nemáte práva dovolovati nebo zakazovati mně, smím-li dovnitř.“

A potom projel branou, Kris pak ji za ním zapřel, podívav se na zvědavě na něho zevlující tváře.

P. Morris neříkal nic, dokud koně svého do stáje nebyl zavedl. Potom na vysvětlenou pravil: „Jeden z těch lajdáků, pane, povídal, že tento dům patří teď králi, že nemám tu co hledati.

Kris se znova usmál.

„Jsme, vím to, střeženi. Služebných vždy, kdykoliv pat z domu vytáhnou, se vyptávají.“

Morris sevřel rty.

„Jak tu dlouho, pane, zůstanete?“ zeptal se.

„Dokud nás nevyženou!“ odpověděl Kris.

Bylo pravda, co pravil; klášter byl střežen. Co poslední mnich odešel, stáli vždy dva muži na stráži u klášterní brány, jeden u kostelních dveří, jež hleděly do města, a jeden ještě za řekou na jižní straně převorských budov. Dom Antonín vyložil Krisovi, co že to znamená. Úřady prý ničeho proti tomu nemají, jestliže dva mniši místa hlídají, dokud by o něm nerozhodly co a jak, ale rozhodně nestrpí, by z něho něco bylo odneseno. Ustanovovati nad ním zvláštního dozorce nestojí za to, jelikož vše, co bylo cenného, bylo již dílem od visitátorů dílem od převora, když v noci utekl, odklizeno. Zbylo tam jenom něco pozadního nádobí kostelního, vůbec hrstka poměrně bezcenných předmětů jak k potřebě chrámové, tak i domácí. Kris divil se, že se tak dlouho nikdo o klášter nestará, než Dom Antonín ho poučil, že přesahuje síly dvou mužů odděliti předměty tak těžké jako: olovo, mosaz a zvony, ty že jsou tam v dobrém uschování, až by jinde naléhavější a pilnější záležitosti byly vyřízeny.

P. Morris přinesl Krisovi zprávy o otci. Nebyla to pravá horečka, i dostaví se sem co nejdříve, nejpozději tak za čtrnáct dní. O p. Rudolfovi že nic neslyšeli, leda že je velice činný. Slečna Markéta že je doma v Overfieldu; zdá se, že jí nebyla žádná pozornost

věnována, když po zrušení kláštera spolu s jinými sestrami byla vyhnána.

Kris míval radost, kdykoliv spatřil tu známou tvář v refektáři nebo v křížové chodbě nebo po vykonané práci v kostele, kdež z poza mřížky k němu vzhlížela, co se s Dom Antonínem do choru dveřmi od sakristie ubíral.

Druhdy když za tmavých večerů strach nabýval vrchu nad pevnou vůlí Krisovou, myšlenka na přítomnost Morrisovou působila na něho konejšivě, neboť starý sluha ten šířil kolem sebe cosi jako bezpečnost a domácí klid. V celém jeho vystupování bylo cosi tak přirozeného, jakoby obsluhovati obléhané mnichy bylo něčím tak obyčejným jako cíditi a čistiti stříbrné věci.

Polovice března byla již minula a dosud nedošla k nim žádná zpráva z vnějšího světa. Nebylo také hostů, kteří by jim přinesli nějakých novin, neboť převorství bylo p o z n a m e n a n ý m místem, i nebylo tedy radno doprošovati se tam pohostinství.

V klášteře zatím napětí stoupalo. Kris byl si vědom povznesené nálady, k níž se však pojila jakási tajná hrůza. Hned se vnitřní radostí usmíval, hned zase strachy se třásl, lekaje se každého nenadálého šramotu a boje se samoty. Také Dom Antonín stával se vážnějším a vážnějším; často ujav Krisa pod paždí, procházíval se s ním sem a tam, vypravuje mu různé historky a něžně na něho pohlížeje. Ale vzrušení a rozčilení rostlo v něm zrovna jako u Krisa den ze dne.

Jednoho večera zpívali společně unavenými, přesílenými hlasy kompletář, neboť nechtěli, pokud by možná bylo, žádného officia vynechati. P. Morris klečel za mřížkou, u jedné lavice, sic nebylo v kostele živé duše.

V kůru bylo úplně tma (uměli officium nazpaměť), jenom sakristiovými dveřmi padala tam světlá záře od lampy tam hořící. Kris vzpomínal onoho letního večera, kdy, — bylo tomu už hezky dávno, — kleče daleko vzadu chrámové lodi pozoroval sevřenou řadu bojovníků božích v jejich černých kapucích a naslouchal jednotvárnému, těžkopádnému rhytmu žalmů a toužil po tom, aby směl mezi nimi seděti. Teď se ten pyšný pluk scvrkl na dva muže, z nichž jedním byl on a pohostinský páter, jenž ho byl tehda přijal a odvahy mu dodával, druhým.

Toho večera officiantem byl Dom Antonín a v té právě jaře zapěl do temnot, aby jich Bůh svým štítem zastiňoval a aby se jim nebylo lekati nočních hrůz a přístrachů.

Tu zpěv na okamžik uvázl, neboť Kris nedával pozor; P. Morris sám začal „A sagita volante“ — ale pak se náhle odmlčel zpozorovav, že vlastně samojediný zpívá, a současně ozval se krátký, ostrý třesk s oltáře, jenž se v přítmí tměl.

Na ten nenadálý šramot povzdychl si Kris tak z hluboka, že to znělo jako vzlykání, i sevřel křečovitě ruce.

Dom Antonín začal znova verš a pokračoval „A sagita volante,“ — ani šípu,

jenž ve dne poletuje, ani věci, jež ve tmě kráčí*) — —

Kris se byl zatím vzpamatoval a v officiu dále pokračováno.

Když se oba z kůru do sakristie ubírali, pustil se Dom Antonín napřed k oltáři; Kris zastaviv se viděl ho sehnouti se a rukou po zemi hmatati. Potom se opět vztyčil a sleza se schodů, předběhl Krisa do sakristie.

Pod lampou tam hořící stanul, aby si při jejím světle prohlédl předmět, jejž držel v rukou. Byl to křížek ze slonoviny, jejž tam byl postavil, když poslední kříž z drahého kovu s podpřevorem zmizel. Teď tělem ukřižovaného táhla se trhlina a jedna ruka, oddělivší se od ramene, visela pouze na hřebíčku, jímž dlaň byla proražena.

Dom Antonín pozoroval časek křížek, potom obrátiv se ke Krisovi, podíval se na něho; nepromluvivše ani slova, vešli na chodbu a potom se dal po schodech do spárny. Oba spatřovali v tom znamení, že konec nadchází.

Druhého dne odpoledne vrazil P. Morris do Kristoforovy boudky a zastihl ho, jak svazoval antifonář s malířským náčiním do uzlu.

„Pane Kristoforc," zvěstoval mu, „p. Jakub a p. Mikuláš přijeli."

---

*) Vzato ze žalmu 90. (Přimysli si: báti se, strachovati se, jak nahoře podotknuto.) Pozn. překl.

Když Kris ze své boudy vyběhl, spatřil venku státi rychlou jízdou zmořené koně a v hlavách jejich oba jezdce v zaprášených botách a v šatech v nepořádku. Zůstali nehybně státi, když mnich k nim mířil; Kris však viděl, jak tvář otcova sebou prudce škubala a jak se jeho ustrašeně vytřeštěné oči kolem rozhlížely.

„Díky Bohu!“ zašeptal starý muž. „Přicházím ještě včas. Dnes večer tu budou, Krise.“ Na tváři jeho tetelil se však otazník.

Kris se na něho podíval.

„Chceš použiti koní?“ tázal se opět otec. „Míšovi a mně nehrozí nebezpečí.“

Kris patřil na něho pořád ještě nechápaje. Potom však pochopil a s porozuměním dostavilo se hned také rozhodnutí.

„Nikoliv, otče!“ odpověděl.

Na tváři starého muže zračilo se hluboké pohnutí.

„Jsi nadobro odhodlán, synu můj?“

Kris rozhodně přisvědčil.

„Potom zůstaneme všichni pohromadě,“ pravil p. Jakub a obrátil se, aby koně do stáje odvedl.

Několik minut poté konána v pohostinském domě malá porada. Dom Antonín přiběhl tam všecek od vápna zastříkán, neboť byl líčil spárnu. Sesedli se.

Mikuláš přijel z Great Keynesu hned po polednách do Overfieldu se zprávou, že před hodinou táhl osadou veliký zástup mužů a jeden z nich že se vyptával na cestu do Le-

wesu vedoucí. P. Mikuláš pustil se za nimi a vyptal se jich, kam že mají namířeno, i dověděl se, že cílem cesty jejich je převorství. Na to ihned se s koněm otočil a pustil se do Overfieldu. Zvíře bylo nanejvýše znaveno, když tam dojel, ale vsedna na jiného koně, vydal se ihned s p. Jakubem na cestu, aby mnichům výstrahu dali před příchodem těch lidí a poskytli jim příležitost k útěku, kdyby pokládali útěk za nutný.

„Kdo je vedl?“ tázal se starší mnich.

Mikuláš zavrtěl hlavou.

„Jeli před námi, i netroufal jsem si lépe je prohlédnouti.“

Než na jeho mužné tváři patrny byly rozpaky, co to pravil, a Kris si všiml, že otec jeho pevně rty svíral. Dom Antonín bubnoval lehce prsty po stole.

„Nelze tu nic činiti,“ pravil, „než vyčkat, až nás vyženou.“

„Nemůžete jim vstupu odepříti, co?“ tázal se p. Jakub.

„A přece to učiníme,“ na to mnich klidně, „aspoň jim neotevřeme!“

„Než oni roztřískají bránu.“

„Nepochybně,“ odpověděl mnich.

„Nu, a potom?“

Mnich pohodil rameny.

„Budou nás, jak se domnívám, chtíti vyhnati.“

Skutečně nedalo se tu naprosto nic dělati. Šílenstvím bylo by bývalo na nějaký pořádný odpor jen mysliti. Tam na severu v nejednom

opatství ozbrojili se klášterníci a čelili statečně na návsi plenitelům, ale tam stálo za nimi celé okolí, kdežto zde bylo tomu jinak.

Hovořili ještě časek, i usnesli se, že ani neotevrou ani odporu klásti nebudou. Oba mniši byli odhodláni setrvati na místě, až by byli skutečně vyhnáni; potom spadne odpovědnost na bedra jiná a ne jejich.

Dalo se s jistotou očekávati, že zítra o této hodině — nejpozději — budou vyhnáni; i bylo ujednáno. že se oba mniši, nebudou-li osobně obtěžováni, do Overfieldu koňmo odeberou a tam zůstanou, až by možná bylo o dalších krocích pojednat a rozhodnutí učiniti.

Všichni byli si vědomi, že je to nemalá opovážlivost ještě více dráždíti vrchnosti, než oba mniši byli pevně odhodláni toho se odvážiti.

Vstávali, když v tom právě přišel p. Morris se zprávou, že večeře je připravena v jedné z hovoren mimo křížovou chodbu. Pan Jakub a p. Mikuláš vzdálili se s ním, co naši mniši se ubírali k odzpívání nešpor — naposled.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tak hodinu či dvě potom seděli u večeře v refektáři. Večer se snášel nad krajem, světlo pobledalo víc a více ve vysokých oknech. Dom Antonín předčítal zvučným hlasem s kazatelny a naproti Kristoforově sedadlu hořela v okenních tabulkách řada erbů. Kris si je letmo prohlížel. Byly tam vsazeny, jak se pamatoval, krátce po jeho vstoupení

do kláštera. Pátráno v starých listinách, podle výzkumů takto nabytých pořízen znak jednoho každého převora a na skle vymalován. Všecky tu byly, od domnělého znaku Lanza před pěti sty lety žijícího až po Roberta Crowhama, jenž se dopustil věrolomství; všechny ty znaky vypravovaly dlouhatánskou historii o prelátech a o klášterním životě od jeho počátků až do konce. Kris podíval se za světelné okolí, jež svíčka jeho vrhala, a obrazotvornost jeho viděla celou místnost plnou duchů a přízraků. Bledavé panelování dubové prokmitávalo podél stěn nad prázdnými sedadly, od převorova v levo, nad nímž stmělý, al fresco provedený obraz Kristův ještě temnějším se stával, jak světlo potuchávalo, až ke kazatelně naproti, na níž vážná, červená tvář Dom Antonína se sklopenýma očima ve světle svíčky jasně se jevila. Ach, dozajista bylo tam celé mračno svědků, celý zástup postav, jež shlížely s černého trámoví nástropního a nakukovaly dovnitř lesknoucími se tabulkami, — postavy těch, kteří s touže posvátnou důstojností a laskavostí u téhož stolu jídaly jako tihle dva pozůstalí! Nebylo ani možno cítiti se osamělým v tomto pyšném domě, svatým životem prosyceném; i rozpomněl se s jakýmsi zachvěním, jak mu — Krisovi — kdysi na začátku běd a soužení Dom Antonín do ucha pošeptal, že by tu kamení volalo, kdyby lidé mlčeli, a že by Bůh mohl z těch kamenů vzkřísiti syny ke své cti a slávě — —

Venku na chodbě ozvaly se spěšné kroky. Dom Antonín položiv prst na místo, kam až byl dočetl, odmlčel se a — zraky obou mnichů se střetly.

Dveře se prudce otevřely a na prahu objevil se Morris.

„Můj pán mě posílá, pane," pravil. „Už se blíží."

VI.

POSLEDNÍ ODPOR.

Stíny snesly se již hezky nízko na dvůr, když mniši z refektáře tam vyšli, ale hore svítila ještě mdle ozářená obloha jemnou, průsvitnou zelení. Na západě zářila jasně a klidně večernice.

Na nejspodnějším schodě schodů z křížové chodby vedoucích stály tři postavy, jeden ze sluhů a oba páni, když pak Kris překotně ku předu se dral, dal mu otec — obrátiv se — prstem znamení, by se tiše choval.

Na pravo od nich leželo město a nad zdí, jež spojovala západní část kostela s vrátnicí, bylo viděti probleskovati světla v oknech, tu a tam právě osvětlených.

V prvním okamžiku domníval se Kris, že se tu stala asi mýlka, očekával u brány křik a prudké zvonění. Potom však, když se po-

zorněji naslouchati jal, poznal, že to nebyl planý poplach.

Se strany kopců, jež se temně rýsovaly na večerní obloze, dolétal tam přes zeď šum, jenž stále víc a více mohutněl. Dlouho trvajícím suchem byly cesty ztvrdlé, tak že Kris jasně rozpoznával dusot mnoha koňských kopyt, ale daleko více přehlušoval jej dutý hukot lidských hlasů, jenž každým okamžikem vzrůstal, ob čas zmíral, potom však víc a více se blížil a jasněji zněl. Do toho mísil se psí štěkot, křik dětí a ojedinělé výkřiky, jakož i úryvkové zvuky písně.

Z těch, co na stupních stáli, žádný se nehýbal, pouze p. Jakub spustil pozdviženou pravici. Tak tam čekali ani nedutajíce.

Tlupa jezdců se blížila; Kris hádal, že se asi nalézají na srázné, před samým městem, cestě; v té pak, co tak počítal, ozvaly se koňské dupoty na mostě přes říčku Winterbourne vedoucí.

Dom Antonín protlačil se mimo něj.

„K bráně!“ pravil, i pustil se přes dvůr k bráně. Ostatní ho následovali. Zatím křik venku na silnici se blížil a na vyčnívající vížku vrátnice dopadalo rudé světlo.

Teď, co nebezpečí nastávalo, byl si Kris vědom neobyčejné chladnosti. Nespouštěl očí s brány železem pobité a s vrátek v jedné jejich půlce a s posouvacího okénka v nich, nemysle hrubě na nic jiného leč na to, jak dlouho asi trvati bude, než ona brána bude roztřískána. Též ostatní, ač o jejich přítom-

nosti téměř ani nevěděl, chovali se tiše, ani se nehýbajíce, co Dom Antonín přistoupiv k zamřižovanému okénku čekal na vyzvání.

Došlo k němu téměř neprodleně na to.

Křik se značně rozmohl, když tlupa za roh zahnula. Pod branou objevila se světelná záře; potom bylo slyšeti hlasy hovořích, dupot koňských kopyt ztichl a pojednou ozvalo se nad hlavami čekajících prudké zazvonění.

Mnich odvrátil se od mřížky a pozdvihl ruku.

Potom slyšeti bylo opět hlasité mluvení, to luza za jezdci se valící zatáčela za roh.

Uvnitř pořád ještě ticho. Kris uznamoval na okamžik, jak otcova ruka jeho hledá a jak naleznuvši ji tiskne; potom ozval se nad hlučící šum jasný hlas: „Což pak krysy klášter opustily?“

Zvonek nad hlavami jejich znova se rozhoupal a na bránu bylo zabušeno.

Dom Antonín smekl se za okenici.

Venku hned to zpozorovali, poněvadž vjezd byl temný. Kris viděl, jak se hlava mnichova v světelné záři stínovými obrysy rýsovala.

Potom ozval se znova týž hlas, jenž pravil s cizím poněkud přízvukem: „Jak vidět, jste tu; pospěšte si tedy otevřít.“

Jiný pak hlas poručil, aby bylo ticho. Křik skutečně umlkl.

Dom Antonín vyčkal, až zavládlo naprosté ticho, potom odpověděl pevným hlasem: „Kdo jste vy tam?“

Venku bylo zakleno. Lomoz znova začal, než ihned ztichl, když týž hlas, co o vpuštění byl žádal, zahoukl: „Otevřte, pravím vám, vy krvelační mniši! Přicházíme od krále.“

„A proč přicházíte?“

Na to ozvaly se znova zuřivě hlučící hlasy; Kris přitlačil se ze zadu k Dom Antonínovi a vyhlédl okénkem. Poněvadž však otvor byl těsný, zahlédl pouze jednu nohu muže v sedle sedícího, hnědé plece koně z předu a vypařující se mlhu nad zadkem jeho. Noha sebou poněkud hnula, co Kris okénkem vyhlížel, jakoby se jezdec na koni byl otočil, a potom z vřavy ozval se hlas: „Otevřete? Ptám se naposled!“

„Ne, neotevru!“ odhoukl mnich okénkem. „Nejste nic jiného než“ — i zastrčil zasouvátko, ježto bylo holí prudce uhozeno do příčních klad.

„Zpět do křížové chodby,“ zvolal.

Venku strhl se hrozný řev, co naše šesteřice dvorem do kláštera přes dvůr spěchala. Ale když venku dány jakési povely, zavládlo nedobrozvěstné ticho, než hluk nastal znova, když první rána dopadla na náplň brány.

Když se opět octli na schodech, kde spíše byli stáli, podíval se Kris na svého otce. Starý muž stál tam jako svíce zpříma, ruce maje spuštěny, oči upřeny na klenutí podjezdu, kdež teď hromem dunělo, a jeho rty se pohybovaly. Jednou, když se nad lomoz rozlehl pronikavý hlas, vzdychl si p. Jakub z hluboka a zpola obrácen k synovi, nadzvedl pravice,

jakoby přikazoval, aby byli tiši. Onen hlas znova se ozval a pan Jakub otočiv se úplně, hleděl Krisovi do očí. Než ani ten ani onen slova nepronesli.

Dom Antonín, jenž stál o krok či dva před nimi, v té, co se praštění tříštící se brány začalo mísiti s ozvěnou ran, obrátiv se, přistoupil k nim. Jeho poctivá, plná tvář měla pevný a energický výraz, a s velikou rozhodností pravil: „Vy a pan Mikuláš učiníte nejlépe, když vstoupíte dovnitř. Já však zůstanu zde, budou tu co nevidět.“

Slova jeho zněla zcela zřetelně tu na volném vzduchu přes lomoz u brány.

Mladý šlechtic vykřikl pln nevole: „Ne, ne, ctihodný otče, já se odtud nehnu!“

Mnich se na něho podíval, ale ani slova už nepromluvil, nýbrž k bráně se zase zpět obrátil.

Z tmavé chodby za nimi ozval se klidný hlas: „Jan a já donesli jsme několik stolů, ctihodný otče; mohli bychom tuhle ty dveře zatarasiti —“

Dom Antonín opět se otočil.

„Nebudeme jim už žádného odporu klásti,“ prohlásil.

Umlkli, neboť byli naprosto bezmocni. Nezbývalo než tam stát a poslouchati lomoz a praskot, jenž se po každé ráně příšerněji ozýval v lámajícím se dřevu, a pohlížeti na vysokou zeď a vížku, jež se tak slavnostně a mohutně odrážely od hvězdnatého nebe, a nechati se časem osvětlovat od pochodní dole

planoucích. Pohostinský dům naproti byl téměř úplně tmavý až na jedno okno v horním patře, v němž bylo viděti míhati se záři dohasínajícího ohně, před hodinou v krbu rozdělaného.

P. Jakub popadl náhle syna svého za rámě.

„A ty, Krise?“

„Já zůstanu zde, otče!“

V té ozval se od brány hromový rachot; branka se zakymácela a vyvrátila, a v tom okamžiku skočila tmavým otvorem do dvora mužská postava. V světle pochodní bylo ji jasně viděti, jak tam stála vztyčena. Byla to vysoká postava s opeřeným kloboukem na hlavě a jezdeckým bičíkem v ruce.

Venku panovala nepopsatelná vřava, ježto se lidé o vstup drali a rvali; bylo slyšeti bolestné výkřiky, pád koně a potom dlouho trvající řev, jenž vše přehlušil.

Podlouhlý pruh světla na to zmizel, ježto druhá postava skočila otvorem do dvora, za ní třetí, čtvrtá; několik minut nebylo nic vidět, až opět jasná záře pochodně otvor osvětlila a chlapík držící ji klestil si otvorem dráhu dovnitř.

Teď byla celá prostora pod průjezdem osvětlena. Jeho řimsoví hned plně vystupovalo, hned zase se ztrácelo, jak pochodní bylo máváno; každý kámen zdiva, každý hřeb a každý trámec těžké brány bylo viděti.

Kris učinil bezděky poskok ku předu, když branka padla, tak že teď oba mniši stáli nehybně vedle sebe dole na dvoře ve svých černých hábitech a škapulířích, s kapucemi na hlavách a koženými pásy vejpůl; za nimi na schodech stáli oba šlechtici a služební.

Kris viděl, jak náčelníci pospolu brali se pod klenutím, slyšel, jak celá brána pod návalem množství sténala a se vzdouvala; okamžik poté zablesklo se mu v očích, neboť náhle vytaseny byly dlouhé kordy.

Potom slyšel, jak nad hukot hněvivý velitelský hlas vykřikl jakýsi rozkaz a jak na ten povel jeden z náčelníků postavil se před bránu s napřaženým kordem, ihned porozuměl tomu manévru. Třeba bylo rozkacený dav zadržeti.

Hluk ztichl, přejda v šepot; potom jeden muž za druhým vstupovali dovnitř. Byla jich dlouhá řada. Každý z nich měl v ruce nějaký nástroj, špičák anebo klacek. Patrně tihle lidé vyrazili branku.

Kris je mechanicky počítal, co se dovnitř trousili. Bylo jich něco přes dvanáct.

Potom muž, jenž brány střežil, opět otvorem ven proklouzl; i slyšeli ho, jak měl k chátře řeč.

Než brzo potom přestali na něho pozor dávati, neboť od podjezdu blížil se — provázen nosičem pochodně — onen vysoký muž s jezdeckým bičíkem, jenž byl první do klášterního nádvoří vstoupil; a když dále do dvora pokročil, poznal v něm Kris svého bratra.

Měl na sobě jednoduchý sic, ale přece jenom drahý úbor jezdecký, vysoké boty a klobouk s pérem. Kráčel bezstarostně, jakoby si byl úplně jist sebou samým, nezrychliv ani nezmírniv kroku svého, když tam na dvoře oba mnichy a šlechtice spatřil.

Několik kroků od nich se zastavil, a Kris viděl, že jeho vzhled byl zrovna tak sebevědomý jako jeho chůze. Jeho tenké rty byly sevřeny a oči jeho měřily s jakousi drzou uštěpačností a pohrdlivostí oba mnichy. Ani nejmenší známky poznání nebylo v tom pohledu.

„Dali jste nám notný kus práce," pravil, „a zbytečně. Budeme nuceni o všem tom podati zprávu p. Cromwellovi. Jak slyším, vy jste to ti dva, co odepřeli podepsati postupnou listinu. Byla to pošetilost jako tenhle váš čin. Nemám rozkazu zatknouti vás, tož nejlépe bude, když se hned vzdálíte."

Dom Antonín odpověděl mu rovněž tak pevným hlasem.

„Teď jsme ochotni odejíti," pravil. „Uznáte, že jsme ustoupili jediné násilí."

Rudolfovy rty zkřivily se k úsměvu.

„Ó, v tom-li nalézáte své uspokojení," pravil, „inu, potom — — —"

Poodstoupil o krok a obrátil se k bráně, kde dosud možná bylo slyšeti zlostné reptání za jasných zvuků mluvčího k davům.

Kris obrátil se k otci za sebou, ale hlas mu v hrdle odumřel, tak hrozný byl pohled otcův, kterým na Rudolfa patřil. Stál tam ne-

hybně, jakoby hořem a zlostí ztrnulý, jeho šedé oči svítily napiatým očekáváním, ale rty jeho byly zrovna tak pevně semknuty jako synovy. Ani slova nepromluvil. P. Mikuláš stál vedle něho s napřaženou nohou jakoby ke skoku, Morrisova pak tvář hleděla, jakoby to maska byla, přes jeho ramena.

„Inu potom," opakoval znova Rudolf.

„Ha, ty proklatý pse!" zařval mladý šlechtic a ruka s bičíkem mu poskočila.

Rudolf nepohnul ani svalem. Zdál se býti jako z ocele ukut.

„Pojďme!" pravil Dom Antonín téměř něžně ke Krisovi. „Dost na tom, že jsme odtud násilím vyhnáni."

„Můžete odejíti kostelem, je-li vám libo," pravil Rudolf vážně. „Opravdu ..." Zamlčel se, neboť u brány chátra opět zavyla a zařičela. „Opravdu učiníte nejlépe, dáte-li se tamtudy. Ti tam venku nezdají se býti vašimi přáteli."

„Půjdeme, kudy si toho přejete," na to Dom Antonín.

„Tož tedy jděte kostelem," pravil Rudolf, „anebo nějakou tajnou brankou. Předpokládám, že tu nějakou máte. Většina vašich klášterů má, tuším, tajná dvířka."

Tento pošklebek uvolnil napětí všech přítomných.

Dom Antonín okamžitě se k němu zády obrátil.

„Pojďte, bratře!" pravil.

Kris bera se po schodech vzal otce pod paždí.

„Pojďte, otče," pravil, „naše cesta vede tudyto."

Nastala na okamžik pomlčená. Starý pán pohlížel stále ještě na svého staršího syna, jenž stál dole v tomtéž postoji. Kris slyšel ho z hluboka si vzdychnouti, i myslil, že se chystá něco říci, on však mlčel. Potom se oba obrátili a následovali ostatních do křížové chodby.

VII.

SEKYRAMI A KLADIVY.

Druhého dne ráno seděl Kris u vysokého okna v domě v sousedství kaple sv. Michala a pohlížel k jižní části města.

Vyvázli večer kostelními dveřmi bez obtíží, jsouce sledováni mužem, jehož Rudolf byl za nimi poslal pozorovat, zda s sebou nic neodnášejí. Zanechali řvoucí luzu za sebou a třebaže lidé zvědavě na mnichy pohlíželi, přece se nikdo neopovážil podniknouti na ně útok pro těch pět světských průvodců jejich. P. Morris byl už před několika dni bez Krisova vědomí vyhledal byt v domě jedné ženy, jež klášterníkům přála, a tam večer přímo zavedl celou společnost.

Oba mniši odsloužili u sv. Michala mši sv., než se město ještě probudilo, a teď na snažnou prosbu p. Jakuba dleli mezi svými čtyrmi

stěnami, co oba šlechtici v průvodě sluhy šli se podívat, co se v převorství dále děje.

Z místa, na kterém Kris ve svém černém hábitě u okna do olova zasazeného seděl, viděl srázně sestupující ulicí přes nízké střechy na ohromnou budovu převorského chrámu Páně, jež se tak asi půl míle dále v slunečním jase tyčila, na pozadí lučin, jimiž Ousa tekla k jižní čtvrti městské.

Ulice pod ním byla úplně pustá, neboť kde kdo šel se podívat na plenění a pustošení převorství. Snad bude možná ledacos z pokladů mnichy nahromaděných pro sebe zkořisťovati; dojde asi také k veřejné dražbě, jež se dozajista neobejde bez nějaké jundy a švandy.

Kris byl téměř úplně otupělý, citu neschopný. Ledová kůra, jež minulé noci kolem srdce jeho ulehla, zatvrdila je; jedva chápal, co se kolem něho dálo a jakého dosahu pro celý život jeho tato katastrofa byla. Ty střechy před ním, — oči jeho těkaly od západní věže přes prolamovanou baňatou vížku k jemnému kružboví na západní apsidě a kaplích, — propadly teď rukám plenitelův, a on tu seděl a se suchýma očima a se zaťatými rty na to hleděl, jako člověk hledí na ránu, která ještě nebolí.

Bylo až trapně jasno a ticho. Z některého krbu za kostelem vystupoval kouř. uší jeho stále dolétal lomoz, jako když se kovem buší do kamene, a přes ohradní zeď slyšeti bylo hlasy mužů na sebe pokřikujících. Ob čas objevila se zřetelně na střeše postava dělníka,

jenž se špičákem v ruce se nahýbal, aby svým soudruhům dole udělil potřebných pokynů.

Dom Antonín s breviářem (kněž. hodinkami-modlitbami) v té k němu vešel a pokleknuv vedle Krisa na okenním výstupku jal se taktéž dolů pohlížet; ale nepromluvil ani slova, nýbrž pokukoval po očku na bledou tvář a vpadlé oči druhovy a když si byl několikrát z hluboka povzdychl, zase se vzdálil.

Dopoledne skorem už docházelo, ale Kris seděl pořád ještě na svém místě pozorovacím. Po jedenácté hodině odešli muži se střechy, uplynulo půl hodiny, a žádná jiná postava se tam neobjevila.

Na schodech ozvaly se kroky, p. Jakub vstoupil do světnice.

Pustil se přímo k synovi a posadil se vedle něho. Kris k němu vzhlédl. Starý pán přikývl.

„Ano, synu můj," pravil, „jsou v práci. Kromě křížové chodby a pohostinského domu všecinko má býti strženo. Kostel bude prý za týden se zemí srovnán."

Kris se na něho tupě podíval.

„Celý?" zeptal se.

„Ano, celý kostel, synu můj."

A p. Jakub vypravoval, co byl viděl. Prodral se s Mikulášem a ještě několika osobami až do klášterního dvora, ale do kláštera vstoupiti nebylo mu dovoleno. V ohřívárně stavěli, — jak mu kdosi řekl, — tavírnu na roztavení olova, a kostel, jak sám viděl, jen se dělníky hemžil.

„A Velebná svátost?“ tázal se Kris.

„Dnes ráno bylo posláno pro kněze, by ji odnesl do některého kostela; do kterého, nevím.“

P. Jakub jal se synovi líčiti, jak tam ti postupují při boření a ničení.

Začali s apsidou a kaplemi za hlavním oltářem. Ornamenty (ozdoby) byly odstraněny, obrazy na dvoře na jednu hromadu složeny a mosazné plotny na hrobech povytrhány. Asi půl tuctu zedníků bylo zaměstnáno podkopáváním sloupů a zdí, a zatím co zedníci je uvolňovali, tesaři přistavovali k nim prozatímní opěry. Dělníci ti byli z Londýna objednáni, poněvadž komisaři nevěděli nic bezpečného o smýšlení lewesského obyvatelstva. Dva ze čtyř ohromných pilířů za hlavním oltářem jsou již zpola zničeny.

„A Rudolf?“

Tvář starého muže nabyla bolestně napiatého a trpkého výrazu.

„Viděl jsem ho v pohostinském domě,“ pravil, „ale tvářil se, jako by mne neviděl.“

Byli s obědem zpola hotovi, když se Mikuláš k nim připojil. Vypadal rozpálen a rozkacen a byl všecek zaprášen.

„Ha, těch psů!“ zvolal, stana ve dveřích a všecek se třesa. „Praví, že do večera srovnají kaple se zemí. Olovo s nich už strhali.“

I Jakub vzhlédl a pokynul mu, aby si sedl.

„Hned se tam zase podíváme,“ pravil.

„Ale svoje zavazadla jsme zachránili,“ pokračoval Mikuláš, sedaje si, „našel se tam také

váš uzílek, Krise, a já jsem jej k našim věcem přiložil. Dnes večer bude vše i s koni sem dopraveno.

„Mluvil jste s p. Rudolfem?“ optal se Dom Antonín.

„Ach ano, mluvil jsem s tím — psem! A řekl jsem mu do očí, co si myslím. Ale neodvážil se odepříti mi vydání našich věcí. Jan má dnes večer pro vše to dojíti.“

Za jídla sdělil jim, čeho se ještě dověděl.

„A víte-li, kdo to vše má dostati?“ tázal se vztekle, co se mu prsty rozčilením křivily.

„Pan Řehoř Cromwell, jeho žena a jeho dítě. Krásný to pokoj dětský!“

V podvečer seděl Kris opět u okna sám. Byltě se hned po polednách svoje hodinky pomodlil, a teď tam opět seděl s rukama sepiatýma a očima na kostel upřenýma.

Před hodinou dostavil se jeden ze sluhů se vzkazem od p. Jakuba, by jich před setměním nečekal, že ho zpraví o dalším vývoji věcí. Celé město je tam, — vykládal sluha, — nebylo prý možná venku jich udržeti. Krátce potom přišel Dom Antonín a přisedl ke Krisovi, a p. Morris, jenž byl doma ponechán jako ochranná stráž mnichů, také po chvíli do pokoje vklouzl a postavil se za ně; tak všichni mlčíce čekali.

Obloha začala se jako včera večer znova zapalovati jasnými červánky bezoblačného západu a v světle jejich jasně se rýsovala vysoká věž západní. Do jaké nekonečné dálky zdála se býti teď posunuta poslední noc v klá-

štěře strávená, daleko dalekánsky a přece tak zřetelně se jevící jako krajina, na kterou se díváme obráceným dalekohledem! Do jak dávné doby čekání u dveří křížové chodby, hluk u klášterní brány, násilné vedrání se do dvora, prchání kostelem!

Z velikého komínu valil se teď kouř dravěji než kdy jindy a vznášel se mračnem nad staveními. Snad v té právě tavili tam olovo.

Na rohu bídně dlážděné ulice ozval se dupot, Dom Antonín vyklonil se z okna.

„To jsou koně," pravil, odpačuje se od okna.

Hned potom vstoupil sluha, oznamuje, že oba páni budou tu co nevidět a že vykonal rozkaz mu daný ohledně opatření a osedlání koní. Domnívá se, že budou nuceni dle slov p. Jakubových — ještě téže noci na cestu se vydati.

P. Morris odkvapil, aby přihlédl k balení.

Pět minut poté vstoupili do pokoje oba pánové.

P. Jakub přistoupil chvatně k oběma mnichům.

„Musíme ještě této noci vyraziti, Krise," pravil. „Mluvil jsem s Pontinarim. Nesmíš déle v městě zůstati."

Kris podíval se na otce.

„Opravdu?" tázal se.

„A kaple budou hnedle strženy. Ach, ty můj Spasiteli!"

Dom Antonín odstoupil, aby starý pán lépe viděl, zaujav s p. Mikulášem místo za p. Ja-

kubem a Krisem. A tak opět všichni němě pozorovali, co dále bude.

Denní světlo jižjiž zhasínalo a v oknech níže položených začali rozžíhati. Čtverhranná západní věž, jež celému převorství panovala, pozbyla svého lesku a třpytu, odrážejíc se mdle od lučin. Rudá záře světelná šlehala přes zeď a do dvora hledící strana vížky nad vrátnicí byla jí osvětlena.

Veliké rozčilení ovládalo pozorující, ani hlásek nesplýval s jejich rtů, ale jejich hluboké a prudké oddychování prozrazovalo, jak napiatě na to čekali, co dle jejich výpočtů bylo již za dveřmi.

Venku byl čarokrásný, tichý večer; kdesi na ulici pod nimi hovořili dva muži, z převorství však nedonikal k nim žádný zvuk. Nebylo slyšet ani hlasů dělníků, ani cinkotu špičáků. Ze vzdáli z poza zámku na levo od nich slyšeti bylo divoké štěkání psí, a když jednu chvíli jakýsi jezdec dole mimo jel, kousl se Kris mrzutě do pysků, neboť připadalo mu to jako rušení klidu smrtelné chvilky. Několik hvězd proskočilo na nebi, ztratilo se, potom však znova prokouklo na jižním nebi. Nad dunami vznášela se šedavá opara.

Zraky všech pozorujících byly v té upřeny na východní konec kostela ve stíny zahaleného; viděli střechu klenutí, pod nímž hlavní oltář stál, obloukový pilíř jedné z kaplí a poněkud v popředí nízkou střechu mariánské kaple.

Kris nespouštěl očí s horního klenutí, neboť věděl, tam že se první otřesení projeví.

Nekonečně dlouho mu to trvalo. Přes tu chvíli zvlhčoval si jazykem okoralé rty, — trochu se pošinul a přestal se loktem opírat o ostrou hranu okenního předpažení.

Potom ztajil v sobě dech.

Z místa, kde seděl, bylo v přímé čáře zorné za střechou klenutí viděti vršky zimostrázového mlází a co tak na ně hledí, zjeví se mu pojednou mezi ním světlejší místečko. V témže však okamžiku vidí, jak se obloukový pilíř jako proutek ohnul a — tam ten byl. Potom sesulo se klenutí i se střechou, kdežto zdi neuvěřitelně dlouho padaly, než zmizely.

Mračno bílého prachu vzneslo se dýmem vzhůru.

Otevřeným oknem pronikalo do pokoje ještě rachocení padajícího zdiva a daleko znějící ostrý řev zástupů.

TŘETÍ KNIHA

KRÁLOVA VDĚČNOST

I.

PLÁN.

Doba, jež následovala na zničení převorství leweského přinesla s sebou mnoho neobyčejného pro Krisa. Dostal se z dravého proudu do stojaté vody, odkudž mohl pozorovati prchavý běh času, aniž jím sám byl dotčen, neboť odepření jeho podepsati postupnou listinu, jakož i odpor, který kladl komisařům, zůstaly bez dalšího povšimnutí. Úřady měly tolik práce jiné, že jim patrně za to nestálo starati se o neškodného mnicha, jenž nezaujímal žádného vynikajícího postavení, jenž se — kolem dokola vzato — jen negativně provinil a jenž se zdál býti teď odhodlán žíti v tichém ústraní.

Domácnost v Overfieldu skládala se teď z nejrůznějších živlů. Dom Antonín po dvou měsících odcestoval na kontinent, aby se tam v některém benediktinském klášteře opět svému povolání věnoval, a p. Jakub se svou chotí, Kris a Markéta a P. Carleton osaměli. Kris s Markétou rozhodli se prozatím klidně čekati, neboť ledacos se mohlo přiho-

diti: Jindřichova smrt, změna v jeho smýšlení, nepřátelský vpád katolických mocností, domácí vzpoura a všelicos jiného mohlo zase rafiji na hodinách času zpět otočiti. Na rozdíl od Dom Antonína měli oni domov, kdež mohli pohodlně zachovávati řeholní předpisy.

Země byla skutečně těmi událostmi hluboce vzrušena, prozatím však neprojevovala svého rozechvění a rozčilení jednak ze strachu, jednak pro nátlak, kterým se působilo na náboženské přesvědčení Angličanů. Methoda, které se Cromwell dosud s takovou dovedností držel, osvědčovala se i teď. Ze strany světské malovány byly lidu straky na vrbě, slibováno mu totiž osvobození od berní a daní, jakož i podělení klášterními statky a pozemky, z duchovenské pak strany horlili biskupové pod Cranmerem v potírání starých pravd věroučných a v rozšiřování pochybností o papežské autoritě. Nevzdělaní nevěděli již, čemu mají věřiti, neboť král a biskupové v jednom kuse vydávali manifesty (prohlášení), plné učených důkazů a přesvědčujících obratů a knifů, a vyznavači staré víry byli neustále v lehkost uváděni tím, že byli obviňováni z podvodu, lakoty, nemravnosti, licoměrnosti a pod. I oni byli umlčováni, ježto horliví a výmluvní predikanti (kazatelé) jako Latimer z kazatelny na kazatelnu lítajíce pustě proti nim láteřili, snažíce se nerozhodné přesvědčiti, pochybujícím vše vyložiti atd.

Zatím započaté dílo rychle pokračovalo. Léto a podzim r. 1538 byly svědky zrušení

mnoha klášterů a svatyň a zastrašení nejvlivnějších osob na katolické straně.

Tak na příklad v únoru dopraven byl pověstný kříž z Boxley za všech možných potup do Londýna a když jej napřed za hlučného posměchu ve Whitehallu byli vystavili a u sv. Pavla proti němu kázali, hodili jej na pospas zfanatisované luze, jež jej na padrť rozbila. V létě byla mezi jinými svatyně sv. Swithuna ve Winchesteru zhanobena a vydrancována a na podzim na to padly i mužské kláštery na pravo a na levo, jež tak dlouho vzdorovaly. V říjnu byla předrahá krev v Haylesu, relikvie to v třináctém století z Orientu přinesená a od té s velikou láskou a úctou uchovávaná, ze svého místa odnesena a v Londýně k veřejnému posměchu vystavena. A posléze téhož měsíce, když byl sv. Tomáš z Canterbury slavnostně za zrádce svého zeměpána prohlášen, bylo nařízeno jeho jméno v každé knize přeškrtnouti, jeho pak obraz v ceně jakékoliv v každém okně a na každé stěně zničiti, on pak sám byl s groteskní (zvláštní) slavností vyzván, aby na žaloby proti němu vedené odpověděl, načež byly jeho kosti uloupeny a spáleny. Ale co nejvíce královým úmyslům odpovídalo, chrámy jemu zasvěcené byly oloupeny o své zlato, klenoty a paramenty (kostelní roucha) a na šestadvaceti vozech do královské pokladny dopraveny. Příštího roku udály se věci ještě hroznější. Hrstka zbylých velikých klášterů přišla do moci královy, ty pak, co se ne-

chtěly dobrovolně poddati, propadly trestům, jakými byly nejtěžší státní zločiny pokutovány. Opat Whiting z Glastonbury byl v září dopraven do Londýna a dva měsíce potom na kopci Toru, — naproti klášteru, jejž tak dlouho a spravedlivě řídil, popraven; téhož dne utracen opat z Readingu před branou svého kláštera. Šest neděl poté byl i opat Marshall z Colciesteru popraven.

Byl to smutný život, jaký tehda zbožní lidé měli, ale tak nešťastných jako rodina v Overfieldu bylo přece jenom velice málo. Život její byl tím bídnější, že paní Torridonová nesympatisovala s ostatními členy. Nebylo pochyby, že se těšívala z došlých zlých zvěstí, třebaže nebývala častou jejich donašečkou, poněvadz se jí k tomu nedostávalo jak energie tak i příležitosti.

Jednoho teplého večera letního seděli všichni právě u večeře, když sluha vstoupil a ohlašoval, že mnich kláštera sv. Swithuna prosí o pohostinství. P. Jakub podíval se na svou choť, jež tam seděla bez účasti s hlavou svěšenou, a potom kázal kněze do jídelny uvésti.

Byl to nesmělý, nemotorný muž, jenž se nedovedl vpraviti v situaci. Když se byl pokrmem a vínem poněkud občerstvil, jal se poněkud příliš svobodně vyjadřovati, pokládaje za jisté, že všichni přítomní sdílejí se o jeho mínění. Obracel se hlavně ke Krisovi, jenž mu zdvořile vždy odpovídal, a líčil poněkud rozvláčně drancování poutního místa.

„Byltě již stranou postavil náš kříž zvaný „Hierusalem“, křičel mnich, jehož chorobně vypadající tvář, na níž se hoře a zlost obrážely, měla výraz neobyčejně jímavý, — a dva zlaté kalichy, aby to s sebou odnesl, potom „sekerou a násečím“, jak dí žalmista, poodrážel se skříně se světcovými ostatky stříbrné plotny. Chasník, jehož jsem dobře znal, byl přede dvěma dni u mne u sv. zpovědi, svítil mu a smál se tomu. A když bylo po všem, a byly teprve tři hodiny z rána, zkoumal jeden ze zlatníků kov a prohlásil, že ve všem tom není ani za nehet pravého zlata. A pan Pollard vylil si proto svou zlost na nás řka: že naše zlato je právě tak falešné jako ty zetlelé kosti, jimž se klaníme. Ale ve skutečnosti bylo tam plno zlata, a muž ten lhal, neboť byl náš kostel velmi bohatý. Pomsta boží stihne je za jejich lži a loupež. Není-liž pravda, paní?“

Paní Torridonová vzhlédla a podívala se na něho. Manžel její pospíšil si prostředkovati.

„Už jste, velebný pane, dopil svoje víno?“

Mnich jakoby ho neslyšel mluvil dále o zničení hlavního oltáře a o okradení obrazů den na to; za řeči naplnil si svou sklenici z benátského skla více nežli jednou a vyklopil ji; vpadlé tváře jeho se zruměnily a oči nabyly živějšího lesku. Krisa neušlo, že matka jeho mnicha potměšile a ostře pozoruje, i lekal se, co že z toho pojíti může. A neobešlo se to bez nepříjemnosti.

„My chudi mniši," zvolal v té klášterník, „budeme brzo nuceni chodit po ptaní. Jeho královské Veličenstvo —"

„A nepatří chudoba k řeholním slibům?" vpadla mu náhle do řeči paní Torridonová, nespouštějíc očí s jeho zpola prázdné sklenice.

„Arciť, paní, a Jeho Veličenstvo, jak se zdá, míní nás přiměti k jejímu zachovávání."

I uchopiv sklenici, dopil ji a vztáhl ruku po láhvi.

„To však je dozajista dobrý skutek!" usmála se paní Torridonová. „Tím uchráněni budou mniši obžerství a opilství."

P. Jakub ihned vstal.

„Pojďte, ctihodný otče," pravil k ztrnulému mnichovi, „budete asi unaven a potřebujete odpočinku."

Lehounký úsměšek objevil se na tváři jeho choti, ale ihned zase zmizel, ana povstavši, pyšně odšustěla dlouhou dvoranou.

Takové a podobné výstupy stěžovaly celé rodině v Overfieldu život, neboť nebylo žádnou lehkostí pro ta chorá srdce míti se stále na pozoru před choulostivými náměty a směti se jen tehdy těšiti, když domácí paní nebyla přítomna. Ale nejvíce tím trpěla Markéta. Byla skorem tak zamlklá jako její matka, jenom že mnohem citlivější a měkčí, a ježto ony dvě — zcela přirozeně — většinou dne pohromadě bývaly, vyjma hodiny, ve kterých klášternice svým pobožnostem se oddávala, docházelo mezi nimi často k nepříjemným a trapným sporům a srážkám. Tak pět čtvrtí

roku po jejím návratu nechala ji matka na pokoji, ale když Markéta i potom na svém rozhodnutí trvala, v jednom kuse ji pronásledovala a trápila.

Na příklad: jednoho podzimního dne vraceli se Kris a otec jeho z procházky převorským parkem za příkopem. Co se brali v mírném slunečnu čistými, kozlíkem vroubenými stezkami a došli místa, kde sluneční hodiny stály, zaslechli v besídce, jež stála v pravo za tisovým plotem, hlasy.

Pan Jakub se na okamžik zastavil, a co tam naslouchaje čekal, zaslechl pojednou Markétin hlas, jež rozechvěně pravila: „To já, matko, poslouchati nemohu! Něco takového povídati je bezbožné.“

Otec se synem okamžitě se obrátivše, obešli plot.

Markéta opírajíc se jednou rukou o stolek, stála tam zpola k odchodu obrácená. Oči její plály nevolí a rty se jí chvěly. Matka její seděla na druhém konci besídky, majíc hůl se stříbrnou rukojetí vedle sebe, a ruce držela klidně složené.

Pan Jakub podíval se z jedné na druhou, co hluboké ticho zavládlo vůkol.

„Nepůjdeš s námi, Markétko?“ otázal se.

Dívka na okamžik se roztazovala pohlížejíc na matku, potom však vystoupila z besídky. Kris zahlédl, jak se matčina tvář stáhla k trpkému úšklebku, ale nic neříkala.

Jakmile překročili příkop a rozlehlého stavení došli, vybuchla Markéta řkouc, majíc oči

plné slzí: „Otče, nemohu takových řečí trpěti; povídala hrozné věci o Rusperu a jak prý jsme tam byly lenošny a pošetily.“

„Pusť to mimo sebe, moje drahá! Tvoje matka tomu ne — nerozumí.“

„Takové osoby, jako byla naše velebná matka představená, není na celém širém světě,“ pokračovala dívka. „Já jsem ji nikdy neviděla zaháleti nebo v nedobré míře, a my jsme byly vždy něčím zaměstnány a při tom tak šťastny.“

Opět se jí oči slzami zalily, otec pak ji něžně objal kolem krku, a tak vstoupili společně do stavení.

Bylo čímsi hrozným pro Markétu býti takovým způsobem zaháněnu s dráhy, jež jediné povaze její odpovídala. Když teď na minulost vzpomínala, jevil se jí klášter v nádherné kráse a obestřen oslonou (= gloriolou) božské milosti. Domácí kázeň vyvolala v ní takové sdružení představ, jaké působí i v napotomních vzpomínkách a myšlenkách, a umlčela neladně znějící tóny, jež ničí harmonii (soulad) světského života. Kaple s jejími jemně malovanými okny, s jejími dubovými mřížemi, se svou květinovou a kadidlovou vůní, se svou cihlovou podlahou, s jednoduchými řezbářskými pracemi a berlou nad sedadlem abatyše byla tichým místečkem, oživeným přítomností boží, jež vyzařovala z visícího ciboria. To byly věci, jež neměly sobě rovných, tito němí svědkové jejího vroucího poměru k Bohu, jejích tužeb, slastí a žalostí!

Co se procházela úzkou chodbou, nosila svého nebeského Ženicha v srdci svém a lesknoucí se a tiše harašící listí vavřínů v zahrádce znělo jí v uších jako hudba Jeho hlasu a ve své bělounké komůrce naučila se usínati v Jeho objetí a probouzeti se v jasu Jeho tváře. A teď bylo vše to rozptýleno, rozprášeno. Zcela jiného druhu představy a vzpomínky pojily se k jejímu domovu, vzpomínky na dětské starosti a vášně, než Boha lépe poznala, na lovecké partie a bodré muže, již měli červené tváře a již páchli „divokou“ a krví, na chladné, vždy stejné chování se matčino, vzpomínky a představy, jež stály v příkrém odporu s jejím vnitřním životem, kdežto v kláštеře nebylo ničeho, co by nesouhlasilo se snahami a radostmi její duše. I kdyby ne matky, byl by jí život v Overfieldu dost krušným býval, s ní však připadal jí přímo nesnesitelným.

Nicméně Kris byl s to, aby ledacos pro mladou dívku učinil, neboť trpěl jak ona, jenom že měl výhodou svou mužnou sílu. S ním mohla Markétka jako s nikým jiným mluvit o niterném povolání k životu klášternímu, neboť přes své vyhnání z kláštera neupustili od úmyslu zůstati řeholnímu životu věrnými; Kris upozorňoval ji na to, že podstata klausury za nynějších poměrů kotví v duchu a ne ve stavení z kamene. Však i pro Krisa bylo s výhodou míti sestru pod svou ochranou, tím, že jí v ledačems mohl poučovati a jí na paměť uváděti věci oběma

známé, oživovaly v něm samém ony věci, následkem čehož pomalu, pomaloučku dostavovala se jak u něho, tak i u ní jakási spokojenost, jež sice byla smíšena s lítostí a smutkem, ale jež přes zvláštní a z pravého života je vytrhující okolí přece jenom od měsíce k měsíci se prohlubovala.

Nicméně přece nebyl úplně s ní spokojen. Druhdy bývala velice zamlklou a samotářství náchylnou, i nahlížel, jakou výhodou by pro ni bylo za těch obzvláště těžkých okolností, kdyby měla po boku nějakou ženskou bytost, jež by jí přála a o totéž, co ona, se zajímala. Ale nevěděl, jak by dalo se to zaříditi. Pro okamžik nebylo ani pomyšlení na dopravení jí do kláštera ženského leda někde v cizozemsku; pokud však byla jenom jiskerka naděje na znovuzřízení klášterů v Anglii, všichni, ani ji nevyjímaje, hrozili se toho kroku. A ona jiskerka naděje se rozdoutnala vydáním „Šesti artikulů“ v měsíci květnu, jimiž se transsubstantiace (přepodstatnění) prohlašovala za zjevené dogma, jehož se každý držeti musí, nechce-li propadnout trestu upálení. Také přijímání pod jednou způsobou, celibát (bezženství) duchovních, ustavičnost slibu čistoty, privátní (soukromé) mše a ušní zpověď byly schváleny jakožto věroučné články uznávané církví, jejížto hlavou se Jindřich prohlásil.

Ale když potom po uplynutí nějaké doby nic znovuzřízení klášterů nenasvědčovalo, jal se Kris znova uvažovati, co by bylo pro Markétu nejlepšího. Snad by bylo dobré, než se

tu vše vyvine, kdyby měla nějakou přítelkyni, jíž by se mohla svěřiti, by se — třebas jenom na několik neděl — vyprostila z pout ji tížících. Jednoho podzimního dne odebral se k otci a přednesl mu o tom své mínění.

Pan Jakub přisvědčoval, patrně mu rozuměl.

„Myslíš, že by Maruše tu k nějakému prospěchu byla?“

Kris se roztazoval.

„I ano, otče, — ale —“

Otec se na něho podíval.

„Cizí však osoba byla by jí, tuším, lepší oporou. Snad nějaká jiná jeptiška? . . .“

„Můj drahý, netroufám si k nám jiné jeptišky pozvati. Tvoje matka —“

„Vím,“ odpověděl Kris.

„Dobrá, budu o tom uvažovati,“ prohlásil pan Jakub.

Několik dní potom vyzval po večeři syna, by se s ním odebral do jeho pokoje.

„Krise,“ pravil, přemýšlel jsem o tvých slovech. A Maruše přijede sem na každý způsob na vánoční svátky s Míšou, ale rád bych ještě někoho k nám pozval.“

Při tom se zvláště na syna podíval.

Kris nedovedl si ani představiti, koho by tím mínil.

„Míním slečnu Athertonovou,“ pokračoval otec. „Hleď, ty ji tak trochu znáš, alespoň jsi ji viděl, a potom je tu Rudolf. A soudě ze všeho toho, co jsem o ní slyšel, o jejím přátelství s p. Morem a ostatním, myslím, že by

byla právě vhodnou přítelkyní pro naši ubohou Meg. Myslíš, Krise, že by přijela?“

Kris nic neříkal. Beatrice byla doposud v jeho myšlenkách příliš těsně sdružena se vzpomínkou na tu dobu, kdy se postavila na Rudolfovou stranu. A pak bylo vůbec lze ji za nynějších okolností pozvati?

„A potom stalo se ještě něco, o čem jsem se ti nikdy nezmínil,“ pokračoval otec.

„Bylo by to také zbytečné bývalo. Učinil jsem však slečně Athertonové návštěvu, když byla s Rudolfem zasnoubena. Mluvil jsem s ní tehda v Londýně, i myslím, že mohu říci, že jsme se stali přáteli. A má jich teď velice málo, neboť straní se lidí. Lidé pak se jí také trochu bojí. A tož myslím, že by naše pozvání bylo důkazem přátelství našeho k ní. Nemohl jsem pochopiti, jak mohla mysliti na sňatek s Rudolfem, ale teď se to vysvětlilo.“

Kris byl tou zprávou neobyčejně překvapen, neboť nikdy o tom nic neslyšel.

„Musil jsem se jí zavázati čestným slovem,“ pokračoval pan Jakub, „že ji zpravím, jakmile by se Rudolf dopustil nějaké hanebnosti, podlosti. Bylo to krátce po tom, co se dověděla prvních zpráv o počínání si visitátorů. A rozumí se, že jsem jí řekl, co a jak bylo v Rusperu. Myslím, že jsme jí do jisté míry díky povinni. A myslím, pokud ji znám z vypravování a z osobního s ní hovoru, že si s tvou matkou poradí.“

„To by šlo,“ na to Kris povážně, „jenom že jí bude asi za těžko přijíti.“

„Vím to, k vůli Rudolfovi a zasnoubení svému s ním. Ale budeme-li moci ji k nám pozvati, bude také moci k nám přijeti. Dopíšu jí, jak velice ji potřebujeme. Poslal bych Meg do Great Keynesu, kdybych si troufal, ale netroufám si. Nebyla by tam tak bezpečna jako zde; nejlépe je pro ni chovati se pěkně tiše a v ústraní.“

Hovořili ještě časek o tom, a Krisovi se ten plán víc a více zamlouval. Z dojmu, jaký na něho Beatrice za oněch několik prudkých minut s Rudolfem byla učinila, soudil, že je dost silna, by svého stanoviska uhájila, a jestliže by se Markétka k ní přimkla, že by, jsouc starší, dovedla mladší uvésti do potřebné rovnováhy a tím jí velice posloužiti. Byla to pro něho zvláštní a vábná myšlenka, jež pomalu, pomaloučku naprosto jeho obrazotvornost zaujala. Byl to arci svrchovaně odvážný krok, přihlížíme-li k tomu, že slečna Athertonová zrušila své zasnoubení se starším synem domu, než proti tomu dalo se uvésti, že se s ním tu nesetká a že její přítomnost bude mít opravdovou cenu pro většinu členů rodiny.

Bylo ujednáno zpraviti neprodleně o tom úmyslu paní Torridonovou, a dva dni potom přišel p. Jakub za Krisem do zahrady oznámit mu, že m a t k a svolila.

„Nechápu toho naprosto,“ pravil p. Jakub, „ale matka tvá zdála se míti přímo radost z toho návrhu. Divím se —“

A potom se náhle odmlčel.

Pozvání bylo odesláno. Kris si je přečetl. Obsahovalo úpěnlivou prosbu, aby Beatrice přišla na pomoc jeptišce, jež se z nedostatku společnosti hořem užírá. A za dva dni přišla odpověď, že slečna Athertonová s velikou radostí týden před vánočními svátky do Overfieldu přijede.

Když nadešel den jejího příchodu, připadla na Markétku jakási bázlivost. Bylo jasné, mrazivé odpoledne s tyrkysovou oblohou hore, Markéta brala se ve svém řeholním rouše po stráni k zámeckému příkopu, pustila se přes most, mrknuvši okem po tenkém ledu a ostřici mezi ním čnící, a vstoupila do soukromé zahrady. Věděla, že odtamtud bude slyšeti hrčení kol, jakási pudová ostýchavost zdržovala ji hned se ukázati, jakmile by cizinka přibyla.

Trávníkové chodníčky praštěly pod jejíma nohama; květiny v hlubokých záhonech odpočívaly v tuhém spánku, jen tu a tam zčernalý květ chýlil hlavu k zemi a cesmíny za tisovým plotem zvedaly spousty zeleni prozářené šarlatově rudými jahůdkami k blankytnému nebi. Co se sem a tam zvolna procházela, vznášel se dech její obláčky dýmu do jasného vzduchu.

Ni nejmenší hlásek ji nevyrušoval. Jednou zaslechla na chvíli bušení z vesnické kovárny půl míle vzdálené; z toho zase vylítl štěbetaje kos z trní, pustil se obloukem dolů, ale hned na to opět se do výše vznesl. Červenka bystře za ní poskakovala a její kulatá očka

vyjadřovala dojemnou dotěrnost, jakoby chtěla vyzvěděti, jsou-li kroky té mladé bytosti s to, aby probořily ledový krunýř půdy a opatřily jí prostředky k životu.

Markéta myslila za chůze na tisícero věcí: co to asi za dámu je, již čekali, jak asi vypadá, proč si Rudolfa nevzala, ale především dovede-li jí rozuměti, — dovede-li ji pochopiti.

Cosi jako mráz padlo na její duši, nemohla tu obstáti. Věděla, že je tu dosud všechen ten tajemný život, jenž v ní — v klášteře — jako jaro vzklíčil a se rozvil, bohatstvím svých barev a tvarů ji mata, opojností své vůně ji omamuje. Ale ledový dech vše to spálil, zmizelo jí to s očí, i potřebovala ženské, soucitné a stejně naladěné duše; potřebovala bytosti, jež totéž zkusila co ona, jež by znala něžnou lásku Spasitelovu a proto s to byla, aby roztavila ledovou kůru svírající její nynější život a znova vylouditi v duši její bývalou sladkost a libovůni. —

Posléze ozvalo se hrčení kol.

Popadla svůj černý hábit a rozběhla se k nízkým tisům, jež se severu zahrady ohraničovaly, ale když zahlédla pokyvující hlavy postilionů, chocholy na hlavách koní a vysokou střechu kočáru, jenž se v ztvrdlých kolejích sem a tam kymácel, honem ze strachu, aby nebyla snad spatřena, poodskočila.

Obloha, na západě vysokánskými borovicemi lemovaná, oblila se ohnivou barvou

oranžovou, když posléze zahradní branku otevřela, by se domů vrátila.

Co do svahu stoupala, svítila jí v ústrety a jako na uvítanou jasně osvětlená okna přízemního pokoje a s vysokého štítu předsíňového. Tušila, že se slečna Athertonová asi v některé z těch místností nalézá, jestliže se již neodebrala do svého pokoje, a tož z ostýchavosti, jež jí dosud nebyla opustila, obešla Markéta roh stavení a vstoupila do něho kaplí.

Dvůr byl osvětlen plápolající pochodní zatknutou do držátka v podjezdu, pod ní ležely dva velikánské kufry. Co tam ještě na rozpacích stála, vyšel z domu sluha, jehož se tiše zeptala, kde že dlí slečna Athertonová.

„V přijímacím pokoji, slečno Markéto," na to oslovený.

Dívka pustila se drobnými kroky mimo okna přijímacího pokoje, neopominuvši se do nich podívat, ale okna byla tam s té strany zastřena, tak že neviděla, kdo že v pokoji mešká.

Malý vchod do domu byl tmavý. Stanula ještě váhajíc, i slyšela hlasy uvnitř hovořících. Potom náhle dveře otevřela a vstoupila do pokoje.

Matka její právě mluvila; dívka slyšela ji, co se po přítomných rozhlížela, jak pravila ledovým hlasem, každou slabiku ze sebe vyrážejíc: „Život váš, slečno Athertonová, není zajisté za našich dnů lehký a příjemný."

Markétka spatřila teď i otce vedle Krisa u okna stát, a hned jí do očí padl ustaraný

a rozpačitý vzhled obou. Naproti ním seděla v lenošce vysoce urostlá dívka, jež měla ruce lehce položeny na opěrách, hlavu pak skorem nedbale na zad vyvrácenou. Byla čistě oblečena, majíc kožešiny kolem krku; nohy přes sebe přeložené měla nataženy ke krbu a na rukou třpytily se jí prsteny. Obličej její byl bledý, růžové však rty její se usmívaly a z očí svítil jí jemný humor.

„Vypadá skvostně," povídala si Markétka, stojíc dosud u dveří s rukou na klice, „až moc skvostně."

P. Jakub se pohnul; jak se zdálo, ulevilo se mu vstoupením dceřiným do pokoje, než paní Torridonová, jež seděla ve svém křesle jako svíčka, nedajíc se mýliti, pokračovala: „To pro vaše totiž názory, slečno Athertonová, neboť co vy pokládáte za svaté, to je dnes tupeno a hanobeno."

Slečna Athertonová pohlédla s touže čtveračivostí ve tváři jako spíše na Markétu, potom však odpověděla s dobře rozváženou kousavostí, jež pranic nezadala kousavosti paní Torridonové: „Není však o nic těžší než život těch, kteří vůbec žádného přesvědčení nemají."

Nastala na okamžik pomlčená, potom však vidouc p. Jakuba vstát a pokročiti, dodala: „Takových lidí je mi velice líto, paní Torridonová."

Než domácí paní mohla odpověděti, pravil pan Jakub: „To je moje dcera Markéta, slečno Athertonová."

Obě dámy se pozdravily.

II.

DUEL.

Markéta pozorovala Beatrici toho večera se vzrušením stále větším, k němuž se družily pocity úcty a přítulnosti zároveň. Nepoznala ještě nikdy nikoho, jenž by se uměl tak ovládat a tak klidným býti.

Že paní Torridonová osnovala hotový boj proti svému hosti, vysvitlo za večeře nade všecku pochybnost. Paní Torridonové byla Beatrice zosobněním opovržení hodné obmezenosti ducha. Viděla v ní dívku, jež měla všecku možnou příležitost emancipovati se, jíž se dostalo vzácného štěstí, že si jí Rudolf všiml, jež ho však vzdorovitě zamítla pro jakési směšné brikule, jichž by člověk jedva hledal u hlupačky neb u jeptišky. Krisovi se dokonce zdálo, že matka jenom proto tak ochotně svolila k pozvání Beatričině, poněvadž s tím spojovala určitý úmysl potrestat ji.

Ale Beatrice vítězně obstála.

Neseděli ani ještě zplna tři minuty u večeře, když paní Torridonová zahájila útok s vážnou tváří, s očima sklopenýma a svým jemným způsobem. Beze všeho vrátila se k oné části hovoru, z něhož vyrušena byla příchodem Markétiným.

„Slečno Athertonová," pravila, pohrávajíc si lžičkou, „vy jste, tuším, děla, že po vašem

soudu nynější časy jsou těžší pro ty, kdož nemají žádného přesvědčení.“

Beatrice přívětivě se na ni podívala.

„Ano, paní Torridonová, alespoň těžší než pro ty, kteří vědí, co chtějí.“

Domácí paní okamžik mlčela očekávajíc, že se dívka zřejměji vysloví, ale jelikož se to nestalo, byla nucena sama pokračovati.

„Opat Marshall věděl, co chce, ale lehkým mu to přece nebylo.“

(Zpráva o popravě opatově byla právě došla.)

„Myslíte, milostivá paní? Já myslím, že přece jenom mám pravdu.“

„Co tím míníte?“

„Myslím, že se bez pevné opory za těchto bouřlivých časů beznadějně řítíme; toť vše.“

„Ach, a kam se to řítíme?“

Beatrice usmívala se tak roztomile, když na to odpovídala, že protivnice její nemohla se cítit uraženou.

„Bylo by věru lépe nechat otázku tu bez odpovědi.“

Paní Torridonová podívala se na ni lhostejně.

„Do pekla jako?“ pravila.

„Inu ano: do pekla!“ na to Beatrice.

Zavládlo hluboké ticho, rušené pouze tlumenou veselostí sluhy stojícího za jejich křesly, jenž si pospíšil svůj smích přeměniti v kašlání. Pan Jakub pohlédl úzkostlivě na svého syna, než Kris spokojeně mu odmžoural.

Paní Torridonová, všecka zaražená nenadálým obratem boje, jakož i omráčená dív-

činou smělostí, ztratila na okamžik řeč. Sama byla zvyklá vystupovati proti jiným bezohledně, ne však setkávati se s bezohledností od jiných Odložila opatrně lžičku.

„Ah!“ pravila. „A vy tomu věříte? Vy myslíte, že těm, kteří mají bludné mínění, také tak se povede?“

„Jestliže vlastní vinou ve svém bludu setrvávají, — zajisté!“ odpověděla Beatrice. „Což pak se neučíme tak věřiti, paní Torridonová?“

Stará dáma na to ani nehlesla, nýbrž dala se do své polévky. Její mlčení bylo skorem ještě hroznější nežli její slova, to ona dobře věděla, i dovedla je učiniti co nejurážlivějším. Ale Beatrice si toho pranic nevšímala, i jala se, aniž se na ni podívala, vesele vykládati panu Jakubovi o své cestě z Londýna. Markéta pozorovala ji všecka okouzlena.

Markéta pozorovala její klidnou, sličnou tvář, její krajky, její šperky, její bílé, štíhlé prsty, jež se zdály ještě zvyšovati dojem síly. jejž její chování a způsob její řeči činily, — všecko to pozorovala, jako pozorujeme šermíře za obratů soubojových a v duchu jeho vyhlídky na vítězství odhadujeme. Věděla velmi dobře, že její matka nesnese jen tak hravě první své porážky, i čekala se strachy příští srážky slovní.

Beatrice nejevila pražádnýeh strachů, i mluvila zcela svobodně, třebas že také s jistou rozvahou o králi.

„On svou provede,“ pravila. „Kdož by o tom pochyboval?“

Paní Torridonová postřehla vhodnou příležitost seknouti svou sokyni.

„Jako ji provedl u p. Morea," prohodila.

Beatrice se poněkud k ní obrátila, ale nic neříkala; její klidná tvář ani trochu sebou nezacukala.

„Jako ji provedl u p. Morea," opakovala paní Torridonová trochu hlasitěji.

„Nesmíme zapomínati, že má pomocníka v lordu Cromwellovi," poznamenala klidně Beatrice.

Paní Torridonová opět se na ni podívala. Ani teď ještě nemohla uvěřiti, že by ta cizinka mohla s ní jednati s takovou svrchovanou lhostejností. A kromě toho tajil se v odpovědi dívčině ještě jiný osten, neboť všichni přítomní vycítili z ní narážku na Rudolfa, a přese vše to nebylo možná spatřovati v tom urážku.

Markéta mrskla zpola ustrašena pohledem po otci a zahlédla opět výraz ustaranosti v očích jeho; drobil v prstech kousek chleba, co Beatrici odpovídal.

„Lord Cromwell" — —

„Lord Cromwell," přerušila ho choť, „má ve svých službách mého syna Rudolfa. Nevěděla jste to snad, slečno Athertonová?"

Markéta opět vzhlédla, ale zase nepostřehla ni nejmenší stopy rozčilení ani kolem jejích malinových rtův, ani v jejích černých očích.

„Ale ovšem jsem to věděla," na to Beatrice, hledíc jí přímo do očí svýma velikýma, nevinnýma očima, — „proto právě . . ."

Odmlčela se; a paní Torridonová teď doopravdy dopálená klopýtla.

„Že ano?“ pravila. „Než doslovila jste své věty? . . .“

Beatrice s ironicky posměšným výrazem ohlédla se po sloužících vzadu stojících.

„Inu, když to chcete věděti,“ pravila, „právě proto jsem si ho nechtěla za manžela vzíti. Nevěděla jste to snad, milostivá paní?“

Tato slova byla tak smělá, že se v Markétě ztajil náhle dech a ona zoufale kolem rozhlížeti se jala. Její otec a bratr upíraly oči své na stůl, toliko domácí kaplan úkradkou pohlížel na dopálenou, ale zdánlivě klidnou domácí paní proti němu sedící.

Po nastalé pomlce, jež dost dlouho trvala, by seknutí mohlo pořádně účinkovati v paní Torridonové, zakročil obratně pan Jakub začav hovor o lhostejných věcech, Beatrice pak odpovídala mu, jakoby se nechumelilo.

Když ke konci večeře sloužící opustili přijímací pokoj, podnikla paní Torridonová ještě jeden útok.

„Vy teď žijete na — —“ — opravila se okázale, „vy teď žijete s jinou rodinou, slečno Athertonová? Pamatuji se, že můj syn Rudolf řekl mi jednou, jako byste patřila k rodině pana Morea.“

Beatrice snesla její pohled s okouzlujícím úsměvem.

„Teď žiju na — s vaší rodinou, paní Torridonová.“

Na to nedalo se nic odvětiti. Dívka nejenom že odrazila střely své hostitelky, nýbrž vrátila jí je po třikrát, poslední pak zasáhla sokyni do nejživějšího.

Paní Torridonová odšustěla mlčky do dubovým panelováním ozdobeného pokoje.

Toho večera nepodnikla již žádného útoku, nýbrž seděla tam v důstojné povýšenosti s rukama ve klínu, jakoby ostatních ani tam nebylo. Beatrice seděla s Markétou na podlouhlé dubové lavici a hovořila co nejpřívětivěji se všemi přítomnými.

Po kompletáři nechal pan Jakub ostatní přejíti, pouze Krisa zatáhl do dvora hvězdami ozářeného.

„Drahý hochu," pravil, „co teď počíti? Tak to nemůže dále jíti. Tvoje matka" — —

Kris se na něho usmál a vzal ho za ruku.

„Ale otče," pravil, „co bychom dále dělali? Slečna Athertonová dovede si sama poraditi."

„Ale tvoje matka míní ji urážeti."

„Nedokáže toho," na to Kris. „Slečna Athertonová nedá se uraziti. Nepozoroval jste, jak ji to těšilo?"

„Že ji to těšilo?"

„Ovšem že, oči jí jen zářily."

„Inu, musím s ní promluviti," pravil pan Jakub stále ještě znepokojen. — „Pojď se mnou, Krise!"

P. Carleton právě opouštěl hovornu, když dveří jejích došli. Pan Jakub vtáhl ho do dvora. Mezi nimi nebylo žádných tajností.

„Velebný pane," pravil, „všiml jste si?

Myslíte, že slečna Athertonová může tu zůstati?“

K nemalému údivu svému viděl, když třpyt hvězd dopadl na zádumčivou tvář knězovu, že se usmívala.

„Ale zajisté, pane Jakube. Jak se zdá, cítí se tu zcela šťastnou.“

„Ale moje choť“ — —

„Pane Jakube, já myslím, že slečna Athertonová může jenom blahodárně na ni působiti. Ona —. —“ odmlčel se.

„No?“ tázal se starý pán.

„Ona — paní Torridonová našla v ní sobě rovnou,“ pravil kaplan, stále ještě se usmívaje.

Pan Jakub učinil posunek, jenž vyjadřoval jeho pomatení.

„Dóbrá, pojďme, Krise. Nechápu toho, ale když vy oba myslíte, tož — —“

Nedosloviv otevřel dveře.

Paní Torridonová byla se odebrala do svého pokoje, v hovorně pozůstaly pouze obě dívky. Beatrice stála s rukama nazad založenýma před krbem — pyšnou a vzácnou postavou; když vstoupili, obrátila se s přívětivým úsměvem k nim.

„Vaše dcera, pane Jakube,“ pravila s nádechem čtveračivosti ve svém hlase, „právě se mi omlouvala, že prý se tu se mnou špatně zachází.“

Hleděla na rozpačitou Markétu, jež na ni udiveně patřila široce rozevřenýma očima.

Pan Jakub nevěděl kudy kam.

„Abych pravdu děl, slečno Athertonová, i já, i můj syn — —“

„Ne váš syn, nikoli,“ usmál se Kris.

„Vy také?“ zvolala Beatrice. „A prosím vás, pokud se tu se mnou špatně zachází?“

„Inu, já jsem si povídal, že snad hovor při večeři — —.“ A starý pán začal se též usmívati.

„Paní Torridonová a sice kde kdo choval se ke mně co nejpohostinněji,“ pravila Beatrice. „Mně bylo jako kdysi v Chelseji. Miluji slovní potyčky, a málo je těch, kteří by tomu rozuměli.“

Pan Jakub nebyl dosud ještě upokojen.

„Slečno, mohu se ubezpečiti, že jste nebyla ničím — ničím, co se stalo, nepříjemně dotčena?“

„Nepříjemně dotčena?“ zvolala. „Aj, bylo mi to pravým potěšením!“

Než ještě se nechtěl poddati.

„Slibujete mi, že mne zpravíte, kdybyste se cítila býti uraženou kýmkoli — kýmkoli . . .?“

„Ale ano,“ pravila dívka smějíc se mu do očí. „Než není třeba, bych vám cos takového slibovala. Cítím se opravdu šťastnou a jsem přesvědčena, že vaše dcera a já budeme dobrými přítelkyněmi.“

Obrátila se k Markétě, Kris pak postřehl v očích sestřiných zvláštní směsici úcty, údivu a oddanosti.

„Pojďte, moje drahá,“ pravila Beatrice. „Chtěla jste mě doprovoditi do mého pokoje.“

Pan Jakub pospíšil si otevřít dveře, jež vedly na schody; obě dívky společně se vzdálily.

Zavřev za nimi, podíval se na syna. Kris se smál.

III.

SMÍRCE.

O vánocích skýtala rodina v Overfieldu zvláštní podívanou. Maria a její muž přijeli na svátky i s dítkem svým a celá společnost, vyjma arci samy duellanty, — pozorovala zápas Beatrice Athertonové s paní Torridonovou. Proto se tak protáhl, že se hostitelka jako náspem ohrazovala mlčením, z něhož cynicky vykukovala, rameny časem pohazovala, jedva znatelně se usmívala a jenom tehdy výpad podnikala, když viděla, že se protivnice k útoku vyzvati nedala. Beatrice nikdy si nevedla útočně, naopak byla vždy ochotna přijmouti nejmenší známku míru, ale obratně se hájila a zasazovala pádné rány, když byla přímo napadena. Nedala se nikdy uraziti, nejprudší střela odrazila se beze škody o její skvělý štít, než ji s úsměvem zpět mrštila.

Ale tu a tam, když dost rychle se nehájila, bývali ostatní jako na trní.

Tu zavládlo nenadále ticho kolem stolu, hovor umlkal, pohledy blesky se křižovaly, kdykoli odtamtud, kde vysoké křeslo proti

kaplanovi stálo, stahovalo se duchovní mračno. Potom padla rána, zbraně řinčely a přerušený hovor šuměl opět hlučně a vesele nad bojištěm.

Kdy postavení Beatričino v domě zdálo se téměř neudržitelným, to bylo jednoho rána lednového, kdy celá společnost byla na schodech sebrána, by se rozloučila s lovci na celý den.

Pan Jakub stál u hajných a psů na odlehlejším konci terasy, udíleje potřebné pokyny svým lidem; Markéta nebyla se ještě z kaple vrátila a paní Torridonová, jež měla dlouho trvající záchvat mlčení, stála s Marií a Mikulášem na schodech, vedoucích s pavlanu na štěrkovanou cestu, tak asi uprostřed.

Kristofor a Beatrice vystoupili vesele hovoříce z domu, neboť stali se velikými přáteli, co se naučili rozuměti si navzájem a Beatrice upřímně se mu přiznala, že se ohledně Rudolfa mýlila, kdežto on správně ho posuzoval. Dva dni po svém příjezdu do Overfieldu učinila to doznání, ale učinila to s takovou rozpačitostí, že si netroufal mnoho na to jí odpověděti. Teď vystoupili v mrazivé slunečno, on ve svém hábitě, ona ve svém raním úboru z hedvábí a krajek, v živý hovor zabráni.

„Věděla jsem, velebný pane, že vy to pochopíte," pravila v té, co ostatních blíže docházeli.

Tu se paní Torridonová obrátila a z čista jasna a hrubě pravila: „Arciže on tomu roz-

umí. Vy tedy, slečno Athertonová, s ostatními nepůjdete?“ I podívala se s urážlivým opovržením na dívku a mnicha. Beatrice přimhouřila oči, že to bylo jedva pozorovat, potom však široce je rozevrouc odpověděla: „Nepůjdu, paní Torridonová.“

„To jsem si myslila,“ na to domácí paní a opět se na oba podívala, „neboť vidím, že kněz také nepůjde.“

Na okamžik zavládlo trapné ticho. Míša všecek zděšen podíval se na svou choť. Než Beatrice už tu byla s odpovědí.

„Vy, drahá paní Torridonová, také nikam nepůjdete. Zdaž to není pro mne dostatečným důvodem, abych doma zůstala?“

Mikuláš vybuchl v krátké, štěkavé zachechtání, při čemž se shýbl, jakoby něčeho na svých botech hledal.

Paní Torridonová otevřela ústa, ale hned zase je zavřela a obrátila se zády k dívce.

„Ale jste vy krutá,“ ozval se za ní Beatričin hlas, „a . . .“

Paní znova se obrátila a pravila jedovatě: „Mne vy nepotřebujete. Jednoho syna jste mně již uloupila a teď byste mně ráda vzala druhého. Nemáte na mé dceři dost?“

Beatrice rychle k ní přistoupila a položila jí pravici na rámě.

„Milá paní Torridonová,“ pravila, a hlas její zněl přímo něžně, „ona mně nestačí.“

Ale paní Torridonová odstrčila její ruku a obrátivši se k Marii, pravila: „Pojď, Marie!“

Po tom výstupu nálada v Overfieldu se

„spravila“. Před panem Jakubem nikdo se o tom ani slovem nezmínil, ježto jeho syn velmi dobře věděl, že by nebyl strpěl, aby Beatrice po té urážce jen jediný ještě den pod střechou jeho prodlela. Kris však pokládal za svou povinnost v úradu vejíti se svědky toho výstupu, je-li vůbec možná, by Beatrice u nich ještě zůstala. Mikuláš rozhořčením všecek zrudl a zaklínal se, že to není možná. Maria kolísala a Kris sám byl na roztazích. A tož se téhož ještě večera odebral k Beatrici. Zastihl ji v pokoji s dubovým panelováním. Lovci nebyli se ještě vrátili, ostatní dámy meškaly ve svých pokojích nahoře.

Beatrice se tvářila, jakoby se nebylo nic stalo, a teprve když jí Kris pohrozil, že zpraví otce o tom, co se stalo, otevřela mu srdce své.

„Budu se vám zdáti pošetilou a bláznivou,“ pravila, vypačujíc se na svém křesle a hledíc Krisovi do očí, „snad dokonce i drzou, povím-li vám to, a přece musím to říci. Domnívám se totiž, že paní Torridonová — —. Ach, jak se jenom vyjádřiti?“

„Jen mluvte,“ pravil Kris pevně, aniž se na ni podíval.

Beatrice se poněkud „zahnízdila“ na svém křesle, potom vstala.

„Ano to je to. Nevěřím, že vaše matka je takovou — takovou, — jakou se druhdy zdává. Jest arciť mrzuta a podrážděna, než bude k tomu míti nejednu příčinu. A potom doposud neosmělil se jí nikdo, — tuším, —

odporovat. Moc se jí povolovalo a uhybovalo. A — a já myslím, že bych snad, zůstanu-li, byla s to . . . — že bych jí mohla nějak prospěti," — doslovila váhavě.

Kris přisvědčil.

„Rozumím," zašeptal.

„Dovolte, bych to ještě s týden nebo dva zkusila," pravila. „Učiním, seč budu."

„U Meg docílila jste již půl zázraku," na to Kris. „Snad bude vám možná ještě jeden zázrak vykonati. Nezmíním se tedy otci o tom, co se stalo, a postarám se, by druzí rovněž mlčeli."

S Markétou udála se opravdu za minulý měsíc podivná změna. Její duše, okolnostmi tak sevřená, zrovna se rozplývala zbožňováním cizinky. Krisovi bylo skorem až líto pozorovati ji, jak se při vstoupení skvělého zjevu Beatričina vždy zachvěla, jak ostýchavě k ní pohlížela, když ji slyšela vypouštěti z usmívajících se úst trefné a pohotové poznámky. Vídal také, jak se jejich ruce vyhledávaly, když vedle sebe seděly; jak Markétčiny zraky nepokojně těkaly z předmětu na předmět, se stropu ke koberci na zemi a potom zase k její ruční práci, poněvadž dychtila po její pozornosti, jak se její oči vždy rozjiskřily a jak se její tvář zaruměnila, když jí Beatrice laskavý pohled anebo slovíčko věnovala.

A poněvadž láska ta nebyla na újmu její náboženské vroucnosti, nýbrž naopak ještě ji rozdmychovala, nespatřoval v ní nic nedovo-

leného. Markéta trávívala teď ještě déle než dříve na modlitbách, byla při mši sv. a při sv. přijímání ještě zbožnější a chorá duše její stala se při tom opět vnímavou pro dojmy života. Pominula p r o n i zima, doba ptáčků zpěváčků j í nadešla.

Byla okouzlena Beatričinými skvostnými způsoby a názory. Mladá jeptiška spatřovala až do té v náboženství útlou bylinku, jíž se daří toliko ve stínu nebo v teplém zátiší klášterním, teď však ji viděla v Beatrici nádherně rozkvetlou, čelící větrům a netrpící ani za mák horkem a zimou. A přece měla do sebe cosi z miloty večerní, z jemné vůně, když vánek vane, a z jeho rozkošné barvy a linie . . . Beatrice se uměla také modliti a Markétčin náboženský jemnocit postřehl v ní, když vedle ní klečela u zábradlí oltářního, nebo když se Beatrici podívala do obličeje, ana po rozhřešení ze zpovědnice vycházela, žár víry aspoň zrovna tak vroucí, jaký v ní háral.

Divila se také bodrosti své přítelkyně, neboť doufala, pokud arci její znalost lidských duší sáhala, nalézti v Beatrici tichou rekonvalescentku, jež se pomalu sbírá z rány, která ji postihla. V první chvíli pokládala Beatrici skoro za bezcitnou, neboť ani trochu se nezachvěla, když paní Torridonová hleděla ji poraniti připomenutím Rudolfova nebo páně Moreova jména nebo jinak nešetrně se jí dotkla v místě citlivém; teprve když celý měsíc hostem u nich pobyla, začala jí klášternice rozuměti, ji pochovati.

Jednoho večera seděly pospolu v Markétině bílém pokojíčku nad hovornou s dubovým parketováním. Beatrice seděla u ohně, majíc ruce za hlavou založeny, čekajíc, až by jeptiška odříkala svoje hodinky. Rozhlížela se spokojeně po pokojíčku, po jeho stěnách, jež mluvily tak výmluvnou řečí. Pokojíček měl skorem vzhled celly. Nízká dubová postel s červenou vlněnou přikryvkou stála pod šikmým stropem s klekátkem vedle a nad ním visel bezcenný francouzský obrázek sv. Scholastiky. Na stole ležel arch bílého papíru, malý kalamář a dvě brková péra a za tím dva vázané svazečky, do nichž jeptiška zapisovala soukromé pobožnosti, jež se jí zvláště líbily. U okna, jež bylo zastřeno starou červenou záclonkou, visel na hřebíku růženec; nad krbem mezi dvěma mosaznými svícny stál křížek, jenž krbu dodával vzhledu oltáře. Podlaha byla holá až na kousek koberce před postelí. Celý pokojíček, stěny, podlaha, strop a nábytek byly bez poskvrny a v nejvzornějším pořádku.

Markéta přežehnala se znamením kříže, zavřela modlitby a usmála se na Beatrici.

„Ty, milé dítě!“ na to Beatrice.

Markétina tvář jen jen radostí zářila, i vztáhnuvši ruku, položila ji jemně Beatrici na kolena.

„Mluv ke mně!“ pravila jeptiška.

„O čem?“ tázala se Beatrice.

„Vypravuj mi o svém životě v Londýně. Ještě jsi se mi o něm ani slovem nezmínila.“

Zvláštní výraz přelétl tvář Beatričinu; sklopila oči a spustila sepiaté ruce v klín.

„Ó Markétko," pravila, „já ti ráda, mohu-li, vypravuji. O čem bys tak nejraději slyšela?"

Jeptiška udiveně k ní vzhlédla.

„Inu — všecko," odpověděla.

„Mám ti vypravovat o Chelseji a o p. Moreovi?"

Markéta přikývla, stále k ní vzhlížejíc, a Beatrice spustila.

Bylo to neobyčejnou událostí pro jeptišku seděti tam a poslouchati to podivuhodné vypravování. Beatrice po prvé otevřela své srdce, kolem něhož pevná vůle její byla vyhnala nedostupné valy, a odhalila celou svou jemnocitnou duši. Napřed vypravovala jí o svém životě na venkově, než svět poznala. Mluvila o přátelství svého otce s p. Morem, když byla ještě dítětem, a o smrti otcově, když jí bylo šestnáct let. Měla nějaké jmění, i přestěhovala se do města k sestře Moreově a tak se poznenáhla vyvinul důvěrný poměr mezi ní a rodinou v Chelseji. Potom líčila jí život tam, — krásný, spořádaný život, jaký tam vedla, — a podivuhodného ducha, jenž byl středem, takořka sluncem tam toho malého světa. Vypravovala jí o páně Moreově humoru, o jeho nikdy nevysýchající veselosti, o jeho roztomilém sarkasmu, jenž z jeho řečí sršel, o něžných projevech jeho lásky ke všem svým a především, — neboť věděla, to že bude jeptišku nejvíce zajímati, — o jeho hlu-

boké a rozhodné bohabojnosti. Vypravovala jí, že kdysi žil u kartuziánů a že před svou smrtí litoval toho, že se kartuziánem nestal. Vykládala jí také o drahocenném balíčku, jejž byl den před svou smrtí z Toweru do Chelseje poslal; líčila, jak pomáhala Markétě Roperové jej rozpárat a vyňati z něho žíněnou košili, již tajně po léta byl nosil a již teď domů poslal z obavy, že by snad mohla padnouti do očí jeho nepřátelům nebo lichotníkům, kteří by ho pro to do nebe vynášeli.

Její tvář vzala při tom na sebe nevypravitelně měkký a láskyplný výraz, několikrát zalily se její oči slzami a hlas jí selhal; jeptiška byla skorem postrašena hlubokým vzrušením jejím, k němuž byla svou žádostí podnět dala. Připadalo jí téměř víře nepodobným, že by tahle něžná bytost ženská, jež s takovým vroucím citem mluvila o věcech božských a lidských a o tom zvláštním, nadšeném právníku, v němž se obojí tak krásně snoubilo, byla touž elegantní dámou, jež v přijímacím pokoji tak statečně svého hájila, jež se nikdy při poranění nezachvěla, nýbrž neohrožene dále postupovala po trnité, nebezpečné půdě.

„Zavraždili ho," pravila Beatrice. „Král Jindřich dal ho popraviti, poněvadž nemohl snésti vedle sebe tak poctivé, dobré a zbožné duše. A my jsme pozůstali, bychom ho oplakávali, jehož svět nebyl hoden."

Markéta cítila, jak Beatrice její ruku ucho-

pila a ji hladila; chvíli seděly obě ani nedutajíce.

„Ale — ale," jala se koktati jeptiška tím zjevením pomatená.

„Ano, moje drahá, ty jsi nevěděla, — jak bys byla také věděla! — jakou bolest já, — jakou bolest jest nám všem, kteří jsme ho znali, snášeti."

Opět nastalo na chvíli ticho. Markéta hledala nějakého slova potěšitelného.

„Ale vy jste přece pro něho učinili, seč jste byli? A — ba i Rudolf prý — —"

Beatrice se na ni zahleděla, Markéta četla na obličeji jejím, čemu nemohla porozuměti.

„Že i Rudolf?" opáčila Beatrice.

„Nepovídala jsi otci mému, že udělal pro p. Morea co mohl?"

Beatrice položila teď i druhou ruku na Markétčinu.

„Můj drahoušku, já nevím. Nemohu o tom mluviti."

„Ale ty jsi přece pravila — —"

„Markétko, miloušku můj, viď, že mně nechceš bolest způsobiti? Nemohu snésti mluvení o tom."

Jeptiška uchopila křečovitě Beatričiny ruce a přitiskla k nim svou tvář.

„Beatrice, nevěděla jsem, — zapomněla jsem . . ."

Beatrice sklonivši se, vroucně ji políbila.

Od toho dne milovala ji jeptiška desateronásobně. Až do té chovala k ní vášnivý ob-

div, jaký asi chová poddaný ku své vznešené panovnici, než teď uvedla královna ostýchavou duši palácovou branou do svého soukromého, zvláštního pokoje, poseděla s ní v něm a kde co jí ukázala: své polámané hračky, svoje zklamané naděje, ano i své — puklé srdce.

A když po tom večeru Markéta Beatrici opět ve společnosti pozorovala, její odpovědi poslouchala a jejímu počínání se divila, povídala si v duchu, že ví více než ostatní, že se s ní sdílí o bolestné tajemství. Jedné však rány přece jí Beatrice neukázala; jedno tajemství nechala si pro sebe a pro někoho, jenž měl větší na ně právo, a jenž mu dovedl také lépe porozuměti než — jeptiška.

Koncem ledna vrátili se p. Mikuláš a Marie do Great Keynesu. Beatrice byla spolu s ostatními na pavlanu ve chvíli loučení. Sedmiletý hošík jejich, Jakoubek, byl se do Beatrice všecek zamiloval, co zpozoroval, že s ním zdvořile a uctivě – jako s dospělým — vždy jednala a nikdy v jeho přítomnosti nemluvila o věcech nad rozoumek jeho sáhajících. Právě se s ní, — poněkud opodál ostatních, — procházel, když koně předvedli, — i jal se jí vysvětlovati, proč že pojede na poníku a ne na koni.

„To jenom proto, slečno Athertonová, že by moje nohy na obsednutí koně nestačily," pravil, stavě jí na oči svou nožku, „ne však proto, že bych se snad já nebo tatínek bál. Onehdy jel jsem na Jessi, ale ne rozkročmo."

„Rozumím, úplně dobře rozumím," odpověděla Beatrice bez nejmenší stopy pousmání.

„Zdali pak víte? . . ." načínal zase hošík.

„Jakoubku, běž podržet mého koně!" pravila jeho matka, jež byla v té právě k nim přistoupila. A k Beatrici: „Slečno, mohla byste mi věnovati na okamžik pozornost?"

Na to se otočily a daly na onen konec pavlanu.

„Ráda bych totiž," začala Maria, pohlížejíc na Beatrici zpod svého opeřeného klobouku, — jezdecký úbor měla již podkasaný a v ruce držela bičík, — „ráda bych s vámi promluvila o své matce. Dosud jsem si netroufala. Než tak měkké jako teď, co jsem živa, jsem jí neviděla. I — i myslím, že se dá časem vámi ke všemu pohnouti. Nač se přetvařovat, jako bychom si nerozuměly? — Ke všemu, čeho si přáti budete, — snad i k návratu ke své víře, — k lepšímu zacházení s mým otcem — —"

„K vůli Rudolfovi, co?" prohodila Beatrice klidně.

„Ano, jak to víte? Ano, k vůli Rudolfovi. Toho vám odpustiti nemůže. Nemohla byste jí v té příčině něco říci, nějakého vysvětlení jí podati? Však vy mně rozumíte — co?"

„Rozumím."

„Skoro ani nevím, jak bych vám měla vše říci," pokračovala Maria všecka se pýřic, „ale musím vám poděkovati také za to, co

jste pro mou sestru učinila. Je to opravdu úžasné. Já bych to nebyla dokázala."

„Moje drahá," pravila Beatrice, „mám vaši sestru ráda, i není třeba mi děkovati."

V té bylo na ně zavoláno.

„Moje drahá," křičel pan Mikuláš stoje rozkročen na výstupku, „koně netrpělivostí div nepojdou!"

Obě se obrátily a Maria spěšně dodala: „Bůh vám, Beatrice, žehnej, a — nezapomeňte!"

Paní Torridonová byla teď opravdu mírnější. Ostatní žasli nad tou změnou. Zdálo se, jako by byla přemožena bývala tou jedinkou zbraní, s kterou uměla zacházeti, příkrou totiž bezohledností. Jak byl P. Carleton správně podotkl, nedoznala nikdy od nikoho odporu, a tož si zvykla pohlížeti na zbožnost jako na neslučitelnou vlastnost s pevnou a silnou povahou. Jak její manžel, tak i její děti domnívali se, že povolností spíše u ní něčeho docílí, a býti povolnými připadalo jim lehčím a křesťanštějším, zatím však ústupnost jenom ještě více ji dráždila jako — Rudolfa. Teď však se střetla s někým ze staré školy, jenž uměl zacházeti se světskými zbraněmi zrovna tak jak ona. Brzo byla sokyní svou ignorována, brzo zase napadána a k tomu ještě s překvapující gracií a to jednou z těch, jejichž názory životními naučila se opovrhovat a jich nenáviděti.

Kris si toho povšiml spíše než otec, ale viděl spolu, že vítězství není ještě úplné.

Matka jeho byla zkrocena pouze strachem, jako pes, když dostane pořádný výprask; láska dosud srdce jejího neobměkčila. Mluvil o tom s Marií den před Maxwellovým odjezdem a podařilo se mu pro to nalézti vhodná slova, Maria pak uhádla, kde hledati cesty k oné lásce, jež jediná mohla dílo dokonati. A výsledkem toho byla její rozmluva s Beatricí a zmínka o Rudolfovi. Ale Maria neměla ani ponětí o tom, jak by Beatrici bylo postupovati; věděla, že železný krunýř, kterým se matka obrnila, jediné láskou k Rudolfovi může býti proražen, ale jak by se to mělo státi, to ponechala na starost dívce, jež se osvědčila dosud tak obratnou býti.

P. Jakub vzdal se dalších pokusů vniknouti v situaci a jí porozuměti. Dávno již si zvykl pohlížeti na svou choť jako na nesmířitelnou, tak že si nic více nepřál, než moci ji uspokojiti. I nejvzdálenější myšlenka na její obrácení připadla mu marným snem. Neušla ho však změna v jejím chování, i nevěděl, co by to znamenati mělo; přál si však, aby se jenom kyvadlo nepošinulo zase příliš na jednu stranu, aby nebylo jeho ženě příliš trpěti od té pánovité dívky z města.

Jednoho dne zmínil se o tom P. Carletonovi, když se spolu v zahradě procházeli.

„Velebný pane," pravil, „jsem všecek pomaten. Co to vlezlo do mé choti? Nevšiml jste si, že již tři dni úst neotevřela? Nezdá se vám, že je jí slečna Athertonová protivna? Kdybych věděl, že —"

„Ne, pane," na to kněz. „To já nemyslím. Mám za to, že právě naopak tomu bude. S počátku ji ráda neměla, ale teď je jiná."

„Nezdá se vám, že slečna Athertonová bývá trochu nezdvořilou, ba někdy i hrubou? Já jsem si již tím hlavy něco nalámal. Kris však je jiného mínění."

„Já též, milostivý pane. Já myslím, — já myslím, že je vše v nejlepším pořádku tak, jak to teď stojí, a přál bych si, by slečna Athertonová ještě nějaký čas u nás pobyla."

„Mluví, že tak za týden nebo dva odejde," pravil starý pán. „Je tu již půl druhého měsíce."

„Doufám, že neodejde," odpověděl kněz, „když jste se mne, pane, na mé mínění o tom ptal."

Pan Jakub si vzdychl, podíval se na kněze a poté jej opustil, aby se podíval ke své ženě, zdali ho nepotřebuje. Bylo mu jí trochu líto.

Po témdni začala pravda vylézat a Beatrici naskytla se příležitost, na kterou čekala.

Byli všichni pohromadě kolem krbu čekajíce na večeři. Malovaná okna pobledla s denním světlem a tmavé odstíny řezbářské práce v galerii, na zdích a na podlaze vystoupily ze šera v poskakující plameny ohně a klidný jas nástěnných svícnů. Počasí se bylo před dvěma dni obrátilo; po celé odpoledne jen se lijáky na pole a osady spouštěly a těžké, smutné mraky honily se po nebi. Teď hvízdal severák a mrskal dešťovými švihanci

po oknech proti severu hledících, jedním oknem vmetl dokonce pár kapek až na koberec na podlaze. Stůl k večeři prostřený jen svítil stříbrem, porculánem a čerstvými ubrousky. Dveře od kuchyně stály otevřeny, by služební mohli s pokrmy vstoupiti, jeden pak z nich čekal v uctivém postoji ve dveřích na příchod domácí paní. Všichni již tu byli, jen ona ne; a minuta za minutou prchala, a ona — nepřicházela.

P. Jakub se zvědavě ohlédl, když se dveře ode dvoru otevřely, ale otevřel je mordou pouze promoklý a zimou se třesoucí pes, jenž se teď pokorně kradl k ohni.

„Ubožáčku," pravila Beatrice poodhrnujíc šatů, „pojď si lehnout na mé místo!" I vstala, by psovi místo udělala.

Pes se na ni vděčně podíval, zavrtěl svým myším ocáskem a natáhl se pohodlně na okraji kachel.

„Moje choť jaksi dlouho nejde," pravil p. Jakub. „Krise —"

Odmlčel se, ježto se na chodbě dlaždicemi kryté a k obytným pokojům vedoucí ozvaly kroky, v příštím okamžiku byly dveře prudce otevřeny a do pokoje vrazila ženská, lomíc rukama a nářikajíc: „O mon Dieu, mon Dieu!*) Milostivá paní je nemocna. Pojďte, pane, pojďte honem!"

---

*) Ó můj Bože, Bože můj! (Z franc.) Pozn. překl.

IV.

STARŠÍ SYN.

Rudolf, vrátiv se z visitace sussexského hrabství, byl v pravém slova významu do práce zapřáhnut. Cromwell nahlédna posléze, že se může na něho úplně a ve všem skládati, posílal ho za řízením dnes tam, zítra onam; a po každém novém úspěchu rostla jeho vážnost. Cromwellovi se zdálo, jakoby jeho „člověk“ daleko upřímněji teď k „dílu“ přilnul než před tím, a když mu Rudolf zkrátka sdělil, že jeho poměr k slečně Athertonové je zrušen, domyslil si politik bez velikého hlavy lámání spojitosti mezi příčinou a účinkem. On nikdy tomu přátelství nepřál, ježto pokládal za jisté, že spojení s přítelkyní páně Moreovou jenom podlomí charakter jeho sluhy a třebas nic neřekl, — neboť Rudolfovy způsoby k takovým otázkám nepovzbuzovaly, — přece jenom blahopřál jak sobě tak i svému agentovi k šťastnému skončení nešťastné příhody.

Zatím hvězdička Rudolfova stoupala s Cromwellovou výš a výše. Byltě po králi lord Cromwell svrchovaným pánem v církvi a státu. Zastával různé úřady, z nichž už jeden byl by stačil silám a schopnostem obyčejného člověka, jež však všecky nedosahovaly jeho úžasně pevné vůle a činnosti. Všecka moc spočívala v jeho rukou jako předsedy hvěz-

dové dvorany,*) zahraničního ministra, ministra vnitra a generálního vikáře církve. Duchovenstvo se ho bálo, státníci a šlechta mu nedůvěřovali, kde kdo ho nenáviděl kromě hrstky osobních přátel, — kteří spatřovali v něm ojedinělou osobnost, jež svou vlastní silou a dovedností k tak obrovské velikosti se povznesla.

A ve stínu jeho křídel stal se také z Rudolfa veliký muž. Nedostal sice Lewesu, ježto Cromwell určil jej pro svého syna Řehoře, ale měl na vybranou mezi několika jinými velikými kláštery. Pro okamžik váhal s volbou, poněvadž nevěděl, co a jak ještě bude s ním. Kdyby otec zemřel, Overfield by mu připadl, proto nechtěl se vázati na žádný ze vzdálených klášterů yorkshireských; kdyby otec ještě dlouho na živu zůstal, nechtěl zase na blízku mu žíti. „Není třeba se ukvapovati," pravil mu Cromwell, „pro věrné služebníky královy najde se ještě vždy dost klášterů, zatím že p. Torridon nejlépe učiní, když zůstane ve Westminsteru a když ještě více prohloubí a rozšíří základy svého štěstí. I s titulem, — jímž mu druhdy Cromwell před očima blýskal, — možno ještě posečkat, až by si sídlo vybral."

Rudolf viděl, že jeho pán jedná s ním po knížecku, a jeho vděčnost a obdiv pro Crom-

*) Hvězdová dvorana slul kdysi trestní soud ve Westminsteru, zrušený r. 1641. Pozn. překl.

wella rostly tou měrou, jakou jeho štěstí stoupalo. Co se Cromwell naučil jemu důvěřovati, neznal žádné šetrnosti oproti němu. Rudolf mohl si vzíti pro své podřízené nebo na jiné účely co jen peněz chtěl, aniž mu třeba bylo z nich počet klásti.

Rudolfův domek ve Westminsteru byl naplněn poklady; za svrchní přikryvku na postel sloužil mu týž pluviál, jejž byl z Rusperu odnesl, stůl jeho se zrovna prohýbal pod tíží kalichů k světským účelům předělaných, za krbovou záclonu sloužil mu španělský ornát kdesi na severu uloupený. Neměl také jenom tři, čtyry sluhy, kteří v domě spávali, nýbrž celé hejno; jedni ráno přicházeli pro jeho rozkazy, druzí zase se pro něho potýkali na venkově, a vraceli se s vyštáranými dokumenty a klepy tu a tam sebranými a asi tucet jich bylo určeno k jeho osobní obsluze.

Stýkal se také s urozenými a vzácnými lidmi. Několik opatů přišlo mu složit svou poklonu, vznešení hodnostáři církevní jednali s ním jako se sobě rovným, ano doprošovali se jeho přímluvy; vysocí šlechtici, již byli nepřátelé jeho pána a jeho samého, pohlíželi na něho s uctivou podezřívavostí, když s Cromwellem vstupoval do westminsterské dvorany. Král zatáhl ho za uši a pochválil ho; Rudolf zdržel se přes týden v Greenwichu v té, kdy se jednalo o popravě benediktinských mnichů; jel po levici Jindřichově, Cromwell po

pravici, dolů Cheapsidem *) pod vlajícími zlatými korouhvemi a drahocennými koberci za daleko znějících zvuků stera zvonů a za jásotu davů. Byl s Norfolkem hore u Doncasteru, jehožto ústy král rebelům vše možné sliboval a vším možným hrozil, a stoupal po boku vévodově po schodech, aby přítomen byl popravě vůdců severní vzpoury.

Nebyla však vlastní jeho ctižádostivost jediným ostnem, jenž ho pobádal k té zoufalé přímo činnosti, nýbrž také — pamět. Na svou rodinu hrubě nemyslil, a když, tož jenom s hlubokým opovržením. Neuznal Krise a Markéty ani za hodny, by o nich zvláštní zprávu podal, ale nebylo mu možná s týmže opovržením mysliti na Beatrici. Tehda, když jej — u stolu klečícího — byla opustila, nechala mu něco, — osten svých slov a mrazivou chladnost svého pohledu.

Kdykoli si na to vzpomněl, nikdy nevěděl, nenávidí-li jí nebo miluje-li ji, věděl však, že hluboký učinila na něho dojem. Kdykoli hrubě jednal s některým ustrašeným obviněncem anebo s rukama v boky zapřenýma řídil zničení a zpustošení některé svatyně, tu vždy vzpomínka na ni mrskala švihanci bičíkovými jeho zraněnou duši. Chtěl jí však ukázati, je-li mužem nebo není, závisí-li na ní nebo ne, dokáže-li co u něho nebo nedokáže ženský jazyk.

---

*) Čti: čipsajdem; zove se tak ulice v Londýně. Pozn. překl.

V té zabýval se nejrůznějšími záležitostmi. Náboženské otázky byly pro okamžik odstaveny, vnitřní a zahraniční politika zabírala téměř všechen Cromwellův čas a ducha. Stahovala se zase jednou vojska proti Anglii a katolické mocnosti dohodly se vystoupiti společně proti zemi, jež zrušila věrnost papeži a říši. Opět naskytla se příležitost vykázati Jindřichovým plánům na manželství důležitou úlohu v politické komedii; tři léta byl už bez ženy a tak pospíšil si Cromwell využitkovati královy vášně ve službách politiky. Vypočítal si na prstech, že by se spojením Anglie s luteránskými knížaty dalo výtečně čeliti záměrům katolíků, a proto hleděl pro svůj plán získati Jindřicha svůdným popisem vnad lady Anny dcery vévody z Cleves a švakrové saského kurfirsta.

S počátku mu štěstí přálo; tělnatá vévodkyně přistála koncem prosince v Dealu a několik dní potom slaven sňatek. Ale krátce potom začaly proskakovati nedobrozvěstné pověsti; na všech stranách se šuškalo, že se králi jeho choť hnusí a že si stěžuje, že byl ohledně jejích půvabů podveden; a Rudolf jenž se pohyboval více než kdo jiný za jevištěm, věděl nejlépe, jak pravdivy jsou ty pověsti. Den po sňatku byl očitým svědkem odporného výstupu; král zuřil a soptil v poradní síni, že byl „napálen“, neopominuv při tom k obveselení svých přátel úvésti několik sprostých dokladů.

Od té doby nebyl Cromwell jaksi svým.

Rudolf pozoroval denně jeho ustaranou tvář, jak bezmyšlenkovitě do prázdna zíral a jak jeho ruka, držící péro, nepokojně po papíře pobíhala.

Než na tom nebylo dost. Anglo-germánská alliance teprve vyvolala na pevnině odpor a nepřátelství, místo by je byla uklidila; i Rudolf vyčetl z docházejícícb zpráv nejednu narážku na hrozící invasi (vpád) do Anglie. Cromwellovy plány osvědčily se klamnými, luteránská knížata, jež doufal usmířiti, začala se pomalu, pomaloučku vyzouvati z úmluvy.

Jednoho večera koncem ledna dlel Rudolf v Cromwellově pokoji, když přibyl kurýr s dopisy jednoho z jeho agentů u španělského dvoru, jenž se byl připojil k pokojné akci ve Francii. Byla to jakási demonstrace proti Anglii.

Cromwell roztrhl dopisy a chvatně je přelétl. Rudolf si všiml, jak najednou zbledl a se zakabonil. Hodil papíry na stůl a pokynul kurýrovi, by se vzdálil.

Potom vzal péro, pozorně si je prohlédl a potom vrazil jeho špičku do stolu; chvíli ohlodával svoje nehty a posléze se podíval na Rudolfa.

„Toneme," pravil suše. „Pane Torridone, jste-li krysou, učiníte nejlépe, když utečete."

„To já neudělám, pane!" odpověděi na to Rudolf.

„Přisámbohu!“ zvolal jeho pán. „Tuším, že nám bude všem prchnouti, — ale teď ještě ne.“

Potom vzal znova dopisy do ruky a jal se je znova přečítati.

Několik dní potom dostal Rudolf zprávu o onemocnění své matky.

Psala mu příležitostně, jak strádá pod unavujícím chováním se otcovým, pod drzostí jeho bratra a slabošskou zbožností jeho sestry. V posledním psaní psala mu o Beatričině návštěvě.

„Velice ochotně jsem k tomu svolila,“ psala mu, „neboť jsem si myslila, že budu moci dáti té dámě maličké naučení, shledávám ji však velice drzou a paličatou. Nechápu opravdu, milý synu, jak sis mohl přáti ji za choť. Připouštím však, že má do sebe cosi přitažlivého: nebojí se ničeho leda svých pověr a pošetilostí. Jsem ale ráda, že je po všem mezi vámi. Ona tě nikdy nemilovala, synu můj, neboť když jsem jednou nebo dvakrát před ní tvoje jméno vyslovila, zůstala zcela lhostejnou, jakož i při zmínce o p. Moreovi. Zdá se mi, že nemá srdce.“

Rudolf divil se při čtení toho psaní, že se matka jeho tolik o tu dívku zajímá, a neméně divil se tomu, co mu psala o Beatričině bezcitnosti. „To je jenom její proklatá hrdost,“ pravil k svému upokojení.

Když se jednoho večera potom vrátil z Hackney, kdež byl před tím přenocoval, zastihl doma posla, jenž na něho s psaním

čekal. Nebylo za ním posláno, poněvadž neudal, kam jde.

V psaní byl pouze tento řádek od jeho otce: „Tvoje matka je nemocna. Přijeď ihned. Touží po tobě.“

Za tmavé a bouřlivé noci únorové vjížděl vrátnicí do otcovského domu. Co na pavlan vystupoval, viděl vysokánské okno dvorany zářiti mdle před sebou jako obrovské, světlé dveře. Okno však otcova pokoje hned zářilo, hned zase se zatmívalo, jak záře ohně z krbu vyšlehovala nebo padala.

Když vstoupil, spolu s ním otevřenými dveřmi vrazil dovnitř prudký a vlhký závan, povstala náhle u ohně sedící postava. Když pak shodil se sebe promoklý plášť a odevzdal jej sluhovi, poznal, že to otec před ním stál vážný a bledý s rukama k němu vztaženýma.

„Synu můj,“ pravil starý pán, „přicházíš pozdě. Před dvěma hodinami vypustila duši.“

To byla krutá rána a Rudolf byl jako omráčen. Oslněn světlem a drže ve svých teplé, štíhlé ruce otcovy, namáhal se pochopiti hroznou zprávu. Za dlouhé jízdy z města po bouři věštícím západu slunce divokou a skučivou nocí šel do sebe a jeho umíněnost počala roztávati. V úzkostech a starostech rozpomenul se na někdejší časy, poslední dvě léta jakoby zapadla do moře zapomenutí, cítil se zase jednou starším synem domu a svých rodičů.

Ale když potom pohlédl do bledé, vousaté tváře před sebou a do těch očí, jež před několika měsíci s takovým vášnivým hněvem na něm spočívaly, rozpomenul se na všecko, co se mezi nimi bylo sběhlo, i pustiv otcovy ruce, zamířil k ohni.

Otec ho následoval, stanul vedle něho, co si syn ruce ohříval a stručně, přerývaně vykládal mu bližší podrobnosti.

Minulého večera postižena byla prudkými křečmi a vrhnutím; poslali pro lékaře, jenž prohlásil nemoc za vnitřní zápal. Druhého dne se jí přitížilo tak, že chvílemi zůstávala bez sebe. Hodinu po onemocnění žádala, by vzkázali Rudolfovi, by hned přišel. Čím dále, tím hůře jí bylo, až o desíti v noci skonala.

Hlavu maje přitisknutou k vysoké římse krbové stál tam Rudolf a poslouchal, co se jeho prsty mechanicky natahovaly a ohýbaly, by ztuhlé články opět zvláčněly.

„Slečna Athertonová byla po celý ten čas u ní," pravil otec, „přála si ji."

Rudolf se na něho úkosem podíval, ale hned zase oči sklopil.

„A," — začal.

„Ano, vyzpovídala se a dostala poslední pomazání, díky Pánu Bohu. Nejsvětější však nemohlo jí býti podáno."

Rudolf nevěděl, má-li se z toho radovati nebo rmoutiti. Na každý však způsob bylo to správné jednání, jako že svíce rozžehli, mrtvolu zahalili a ostatní pohřební obřady

zachovali. Až do té necítil žádné zvláštní bolesti a hoře, cítil však cosi jako bouli na srdci.

Na okamžik zavládlo ticho. Potom najednou zavyl vítr v komíně, ve vysokém okně zapraštělo a z krbu vyvalil se kouř do pokoje. Rudolf se obrátil.

„Jsou ještě u ní," pravil p. Jakub, „můžeme se za nimi hned podívati."

Syn zavrtěl záporně hlavou.

„Nikoli," pravil, „počkám až do rána. Který pokoj je pro mne vyhrazen?"

„Bývalý tvůj pokoj," odpověděl otec. „Dal jsem tam postaviti pro tvého sluhu vytahovací lůžko. Trefíš tam ještě? Já tu musím počkati na slečnu Athertonovou."

Rudolf zkrátka přikývl a pustil se dolů s kopce.

Půl hodiny potom objevila se Beatrice. P. Jakub zaslechna kroky, vzhlédl i viděl ji blížiti se po kobercích na podlaze rozestlaných. Vypadala klidně a rozhodně, ale pod očima měla černá kola, nebylať už dvě noci spala.

P. Jakub vstal a podával jí ruku.

„Rudolf přijel," pravil. „Odebral se do svého pokoje. Kde jsou ostatní?"

„Oba kněží se ještě hore modlí a Markétka s nimi," odpověděla. „Vše jest, pane, připraveno. Můžete se tam odebrati, kdy vám libo bude."

„Napřed však musím s vámi pár slov promluviti," pravil pan Jakub. „Sedněte si, slečno Athertonová."

Přistrčil jí svou židli, sám zůstal stát u krbu, opíraje dlaní svou hlavu a pohlížeje do ohně.

„Co jsem vám chtěl říci, je toto: Kéž vám odplatí Pán, co jste pro nás vykonala."

Beatrice mlčela.

„Víte-li, že mne prosila za odpuštění," pokračoval, „když jsme osaměli? Co to znamená, nedovedete si ani představiti. A odpustila mi všecky mé pošetilosti."

Beatrici vydral se z prsou na to krátký vzdech.

„Oba jsme chybili, nerozuměli jsme jeden druhému, a měl jsem strach, že se tak i rozejdeme. Že jsme se tak nerozešli, děkujeme vám."

Slabý hlas mu náhle selhal, a Beatrice slyšela, jak zavzlykal oddychuje si. Cítila, že by měla něco promluvit, ale nevyspáním a dlouho trvajícím zápasem byly myšlenky její tak pomateny, že jí nenapadlo ani jedinké vhodné slovo; ocitla se na kraji svých sil a schopností.

„Vy jste to vše dokázala," pravil dále, „P. Carleton mi řekl, že vše, co jí pravil, klidně vyslechla a přijala. To je vaše dílo, slečno Athertonová."

Vzhlédla k němu tázavě svýma jasnýma, teď tak znavenýma očima.

„Slečno Athertonová, směl bych zvěděti, co jste jí řekla?“

Beatrice se namáhavě sebrala a vzpamatovala.

„Odpověděla jsem jen na její otázky,“ pravila.

„Na její otázky? Tázala se snad na věci víry se týkající? Mluvila o mně? Nejsem snad příliš dotěrným?“

Beatrice zavrtěla hlavou. Na okamžik nemohla zase mluviti.

„Neměl jsem se vás na to ptáti.“ pravil starý pán.

„Ne, ne,“ zvolala mladá dívka. „Máte právo všeho se dověděti. Poshovte, — povím vám . . .“

Opět selhal jí hlas a oddychování dralo se jí z hrdla jako štkání. Zakryla si tvář na okamžik rukama.

„Bůh mi odpusť,“ pravil starý pán. „Já . . .“

„Jednalo se o Rudolfa,“ na to Beatrice zmužile, ač se jí rty chvěly.

„Ona — ona se mne ptala, zdali jsem ho vůbec milovala — a —“

„Slečno Beatrice, slečno Beatrice, prosím vás, už ani slova více —“

„A já jsem jí řekla, že — ano a že ho — dosud miluji.“

V.

KOMEDIANTI.

Zvláštní bylo setkání se příštího rána Beatrice s Rudolfem. Nejprve ho viděla s pavlače

v kapli, jak za mše sv. vedle svého otce klečel nehybně a přímo, a potom sledovala ho svými zraky, an se po službách Božích vzdaloval kůrovou chodbou. Pozdržela se v kapli ještě pár minut, zkoumajíc svoje síly, uvažujíc o každém hnutí a slovu, jež by ji snad v jeho přítomnosti mohly prozraditi, potom teprve povstala a sestoupila.

Bylo jí nesnesitelně trapno říci umírající paní, že dosud syna jejího miluje; tím byla znova rozjitřena rána srdce jejího, neboť dosud nepřiznala se k tomu tajemství před nikým, ani před sebou samou. Když se s tou otázkou vytasila, a že se s ní vytasí, předvídala, nerozpakovala se ani na okamžik s odpovědí, třebas tou odpovědí dodala určité podoby a formy tomu, co dosud bylo takořka beztvárným.

Co toho rána s galerie dolů do kaple shlížela, byla si vědoma, že vlastně nenávidí v každinkém ohledu jeho nazírání na život: byl bezohledný a neupřímný, obelhal ji, žil z ovoce svého svatokrádežného řádění, pohaněl nejsvětější svazky a pouta lidská, — a přece byl jí každý vlásek na jeho hlavě drahým a každý pohyb jeho silných rukou milým. To právě strhalo hradbu mezi ní a jeho matkou. Matka jeho byla nejprve smělostí dívčinou zkrocena, jako bitím bývá pes k poslušnosti dohnán; jediné, čeho jí nemohla odpustiti, bylo, že Beatrice zamítla lásku syna jejího, potom jí dala onu otázku, na niž ona bez ohrady odpověděla, a — dílo bylo do-

konáno. Umírající žena podrobila se vyšší osobnosti Beatričině a poslouchala ji jako dítě.

Co sestupovala po schodech, jež vedly do síně na dvůr hledící, měla pocit hrozné viny. Z toho, že slovy vyslovila, co dosud v hloubi srdce svého chovala, domýšlela se, jakoby teď bylo lze čísti jí na čele tajemství to napsáno. Nicméně její pevné vůli podařilo se zase domněnku tu potlačiti; byla si zase vědoma svého opanování, i mohla se ubezpečiti, že se neprozradí.

Pozdravili se jako staří známí. Ani on, ani ona neprozradili ani mrknutím oka, ani zatetelením hlasu, že by kdy styky jejich byly jiného rázu bývaly. Rudolf poděkoval jí zdvořile za péči matce jeho věnovanou, načež Beatrice přiměřeně odpověděla. Potom zasedli všichni k snídani.

Tu upoutala Markéta pozornost všech na sebe. Div si nezoufala pro výčitky svědomí, jimiž z čista jasna byla přepadena. Berouc se s Beatricí po schodech naříkala si před ní, že byla špatnou dcerou, že každé slovo matčino jinak si vykládala, že se k ní chovala nelaskavě atd. Beatrice ji sevřela do své náruči.

„Moje drahá," pravila jí, „teď toho všeho nech. Pojď se na ni podívat; ona má již svatý pokoj a ty jej též najdeš."

Ložnice, ve které paní Torridonová skonala, byla upravena v tak zvanou chapelle ardente (katafalk s rozžehnutými svícemi). Veliká postel stála teď uprostřed pokoje. Šest

vysokých svícnů s erbovními štíty a žlutými voskovicemi obklopovalo ji tajemnou zdí světelnou a zářící; okna byla zadělána černými draperiemi a v nohách postele byla postavena dvě klekátka. Na jednom z nich klečel Kris s otcem, když dívky vstoupily, a Maria Maxwellová, jež byla několik hodin před skonáním matčiným přijela, stála o samotě v jednom koutě.

Beatrice přitáhla Markétu k druhému klekátku, přistrčila jí modlitby a klekla si vedle ní. Tu odpočívaly tělesné pozůstatky té zvláštní, hrdé a samotářské ženy; její krásné ruce, teď bledé jako vosk, byly na prsou složeny a držely křížek a pod tím velikým, černým obočím spočívaly dlouhé, lehynce prohnuté řasy. Zdálo se, jakoby pohlížela na obě dívky s klidným opovržením, jak mívala ve zvyku za živa.

„Našla opravdu pokoj," povídala si Beatrice, „jak jsem byla právě dceru její ubezpečovala? Bylo možná uvěřiti, že ten vášnivý, nepokojný duch tak náhle se upokojil? A přece nebylo by to větším divem, než jaký smrt na jejím těle způsobila. Jestliže to se utišilo, proč by ne též on? Aspoň prosila manžela za odpuštění tolikaletého odcizení; aspoň požádala o svaté svátosti!"

Beatrice svěsila hlavu a modlila se za spásu její duše.

Z pobožnosti vyrušilo ji tichouké zavrznutí dveří. Když vzhlédla, spatřila Rudolfa na okamžik postáti v hlavách postele, než na kolena

padl. V záři svěc mohla pozorovati každinký rys jeho tváře: jeho tenké, pevně sevřené rty, jeho silné obočí, jež se tak nápadně podobalo matčinu, jeho pěkně vzduté chřípí a čistou, ostrou křivku podbradkovou.

Snažila se vmysliti v jeho myšlenkový pochod. Matka byla jediným členem jeho rodiny, s kterým stejně smýšlel; ty dvě zahořklé duše rozuměly si, jak jim sic nikdo nerozuměl — leda snad sama Betrice. Jak dalece vzdáleny byly ty dvě duše všech obvyklých citů a náklonností, jak osamělými musily se cítiti! A jaký asi měla teď pro Rudolfa význam ta přervaná nit života? Kam asi vedla ve světě neviditelném, když z viditelného byla vyrvána? Domníval se snad, že je teď všemu konec a že jediná ta duše, jež mu rozuměla, zapadla jako sfouklý plamen svíce v — temnoty? A ona — zda tam v tom neviditelném světě tiše a neslyšitelně kvílela pro svého syna? Chápal vůbec, jak bude teď osamělým, — jak načisto a navždy osamělým zůstane, nenastoupí-li na jinou dráhu?

Veliká vlna vroucího soucitu zalila Beatričinu duši, oči její byly plny slz, co patřila na živoucího syna a na mrtvou matku; a — položivši znova hlavu na sepiaté ruce modlila se za spásu duší obou.

Tísnivé ovzduší spočívalo na domě za těch dnů, co předcházely pohřeb. Domácí scházívali se za jídla nebo v přijímacím pokoji nebo v kapli, více nikde a nikdy. Rudolfa nebylo téměř ani vidět a když se ukázal,

býval velice zamlklý. Choval se s jakousi odměřenou zdvořilostí k ostatním, odpovídal na jejich otázky, sám však málokdy na něco se pozeptal, Ani ta, ani ona strana nepouštěla se do výkladů. Rudolf prokazoval svým různé menší služebičky, dávaje služebným příslušné rozkazy, dohlížeje na stavění smutečních korouhví a štítův a staraje se o jiná opatření. Odpoledne buď si vyjel anebo pěšky na procházku vyšel. Pohrdání jakoby bylo s něho spadlo, choval se ke Krisovi právě tak zdvořile jako ke druhým, ale jako nikdo z nich nedotekl se ani slovem minulosti a propasti, jež se mezi nimi byla rozevřela, tak také mlčeli o budoucím poměru jeho k rodině.

Pohřeb byl v sobotu ráno — třetího dne po smrti paní Torridonové; v kostele slouženo zpívané rekviem praesente corpore (za přítomnosti tělesných ostatků), při němž Beatrice seděla s truchlícími pozůstalými v rodinné kapli za černým, v moři světel tonoucím katafalkem, jenž byl postaven před otevřenou kryptou, Rudolf seděl tak dvě lavice od ní vzdálen, pan Jakub mezi nimi, a Beatrice byla si opět živě vědoma jeho přítomnosti, ba každinkého jeho pohybu, když klečel nebo seděl. A opět uvažovala o tom, jaký že význam pro něho mají všechny ty slavné obřady, žluté voskovice, černé paramenty, tajemné žehnání mrtvoly nakuřováním a kropením, — všechna ta vůně a nádhera jako protiva hniloby a temnoty hrobové.

Vracela se s Markétou, jež se k ní téměř

zoufale přimykala, nalézajíc v jasném klidu své přítelkyně protijed proti vlastním výčitkám svědomí. Co se braly zahradou a přes zámecký příkop, Mikuláš s Marií kráčel za nimi, pozorovala před nimi jdoucí trojici mužů, p. Jakuba uprostřed, mnicha po jeho levici a Rudolfa pomalu stoupajícího po jeho pravici, i připadalo jí to vše příšernou komedií.

Tam kráčeli otec a jeho dva synové vedle sebe v zdvořilém mlčení, — viděla Rudolfa povykročit, aby oběma otevřel zahradní branku, — a přece byla mezi nimi nepřekročitelná propast; tázala se sama sebe, zdali tam ta propast, do níž před půl bodinou pohlíželi, je tak hluboká a široká.

K večeru před večeří vyšla si s p. Jakubem na procházku a dověděla se od něho, že se Rudolf míní doma zdržet až do pondělka.

„O návratu však se nezmínil," pravil starý pán. „Je to arci nemožno. Nemyslíte, slečno Athertonová?"

„Je to nemožno," odpověděla. „Co by dobrého z toho pošlo?"

„Co dobrého?" opakoval pan Jakub.

Večer se rychle snášel, šero přecházelo již ve tmu, když se vraceli. Kostelní věž vypínala se po jejich levici štíhle a strašidelně nad černými tisy a cypřišemi k žlutavé obloze. Pan Jakub a Beatrice stanuli a pozorovali ten takořka v kámen ztělesněný, věčný symbol vzkříšení kostí pod ním odpočívajících. Vůkol vše hlásalo, že se nalézají v říši života a smrti. Na sta hrobních kamenů a železných desek

leželo, jak jim známo bylo, kolem v trávě a hned kolem vypínaly se domy, jejichžto okna se v té pozvolna osvěcovala, vydávajíce svědectví, že tam lidé bydlí, jedí a spí. Tam z oné strany dědiny ozývalo se drkotání těžkých nákladních vozů, zapráskání bičem a zaštěkání.

Posléze se opět obrátili a dali ke stavení.

Toho večera dostavil se zámecký kaplan pozdě k večeři, Ostatní chvíli na něho u krbu čekali, ale o něm ani slechu ni vidu. Poslali sluhu do jeho pokoje, jenž se však vrátil se zprávou, že velebný pán převlékna se z domu odešel, poněvadž před čtvrt hodinkou poslal k němu místní p. farář chlapce nepochybně se vzkazem, aby k němu P. Carleton ihned přišel.

Čekali ještě pět minut, ale když se páter neukazoval, zasedli k večeři. Měli téměř už po večeři, když se konečně objevil. Přišel přímo ze dvora pobočními dveřmi, byl všecek zablácen a vypadal bled a ustarán. Zamířil rovnou k p. Jakubovi.

„Mohl bych, pane, s vámi mluviti?“ pravil.

Starý pán ihned vstal a vzdálil se s ním.

Ostatní čekali, až by se vrátili, ale když nebylo o nich ani dechu, vstal posléze Rudolf a pustil se napřed do pokoje s dubovým panelováním. Berouce se mimo pokoj p. Jakubův, zaslechli živý hovor z něho pronikati.

Hovoru se toho večera nechtělo jaksi dařiti, třebas se Rudolf choval s uznání hodnou slušností a taktností. Mikuláš však tomu ne-

chtěl rozuměti. Od toho okamžiku, co na pohřeb přijel, bylo to v pátek, pohlížel na Rudolfa jako na vetřelce. Maria držela se stále po jeho boku, nespouštějíc s něho očí, honem zakročujíc, když v rozmluvě pausa nastala a když p. Mikuláš už už ústa otvíral, aby něco zavrčel, dobrým slovem ho předcházela, ba tu a tam konejšivě ruku na kolena mu pokládala a bručení jeho zamlouvala. Rudolf dával na jevo podivuhodné sebeovládání, Beatrice viděla ho pouze jednou zuby vyceniti na okamžik, když se švakr nepřátelštěji a zlostněji na něho podíval nežli sic.

Teď, co domácí pán byl vzdálen, byl vzduch jakoby elektřinou nabit; Rudolf sedl si do otcovy lenošky a v Beatrici zarazil se dech, když zachytila pohled, jímž p. Mikuláš šlehl. Pohřbem jakoby uvolněn býval kámen, jenž „v šrancích držel“ ty dvě popudlivé duše; Mikuláš byl ovšem jenom zetěm, ale Rudolf byl dle jeho mínění špatným synem. Beatrice se obávala, že nebudou teď hádky pokládati za prohřešení se proti dobrým mravům, ale větší strach měla o Mikuláše než o Rudolfa.

Rudolf tvářil se, jakoby neviděl zlostných pohledů švakrových; hlavu maje zlehka opřenu o vyřezávaný znak, seděl tam a bubnoval tiše a rhytmicky po puklách opěradel.

Potom zaslechla Mikuláše jedovatě zafouněti a Marii odumřela slova na rtech. Beatrice prudce vstala a v zoufalství nevěděla co říci, než Mikuláš se tím pohybem vzpamatoval a pohlédl na ni. Zatím se také Maria vzpama-

tovala tak dalece, že dovedla prohoditi pár lhostejných slov. Beatrice viděla, jak Rudolfovy zraky nepokojně sem a tam těkaly a jak jedva znatelný úsměšek kolem koutků jeho pozahrál. Ale nebezpečí bylo pro okamžik zažehnáno; minutu poté bylo slyšeti, jak dveře u pokoje páně Jakubova, jenž byl naproti, zavrzly a jak z nich oba pánové vystupují.

Rudolf okamžitě vstal, jakmile otec, provázen knězem, vstoupil, ustraniv se k oknu. Lehounkým ruky pohybem dal otci na srozuměnou, že jako nejstarší syn zaujal jeho místo, až by se oprávněný držitel jeho vrátil. Dojem však, který postřeh ten na Beatrici učinil, smazán byl vzhledem starého pána, jenž tam stál s tváří jako šatka bledou a nesmírně vážnou a s rukama v boky zavřenýma. Vytušila z toho hned, že nějaké zlo visí nad hlavou, i povstala chvatně.

„P. Carleton přinesl pohoršlivé zprávy," pravil úsečně a zraky jeho hledaly staršího syna stojícího ve stínu záclony. „Do naší osady přijela tlupa komediantů, zítra — zítra ráno budou provozovati svůj kus."

Na okamžik zavládlo hrobové ticho, neboť všichni věděli, co to znamená.

Mikuláš skočil na nohy.

„Přisámbohu, nebudou!" zvolal.

Pan Jakub pozvedl náhle pravici.

„Nemůžeme tomu zabrániti," pravil, „Kněží učinili, seč byli. Chlapisko tvrdí," odmlčel se a oči jeho znova zatěkaly k Rudolfovi, „chla-

pisko tvrdí, že stojí pod ochranou lorda Cromwella.“

V pokoji nastal šum. Mikuláš obrátil se prudce k oknu, ruce se mu zaťaly a ve tváři svaly mu cukaly. Rudolf se nehýbal.

„Vyložte jim vše, velebný pane,“ pravil pan Jakub.

Zámecký kaplan podal jim svou zprávu. Před saminkou večeří poslal pro něho místní p. farář a společně odebrali se do stodoly, jež byla najata k představení. Vozy přijely v podvečer z Maidstoneu a právě s nich skládali divadelní rekvisity. Viděl je všechny; byla to při takových představeních obvyklá roucha a nádobí, — celá výstroj potřebná k posměšnému napodobení mše sv. Viděl mešní roucha, mnišský hábit, červenonosou škrabošku, ženské šaty a paruku, — zkrátka vše potřebné. Ředitel protestoval proti vstupu knězově. Zprvu zapíral, že by obmýšlel nějakou potupu katolického náboženství, potom však stal se drzým, vyházel před očima na zem všecky rekvisity a prohlásil, nikdo že mu nemůže brániti, by jednal, jak se mu uzdá, ježto sám arcibiskup proti tomu neprotestoval a p. Cromwell výslovně mu dovolil taková představení dávati.

„Učinili jsme, co jsme mohli,“ končil kněz. „Pan farář pravil, že dá všecky farníky, kteří na to představení půjdou, do církevní klatby, načež chlapisko luskl mu výsměšně prsty pod nosem. Řekl jsem jim ještě, že si toho pan

Jakub nepřeje, že smrt milostivé paní — vše nic naplat. Nemůžeme tu nic činiti.“

Bezbarvá sic tvář kněze zrudla zlostí a rty se mu chvěly bolestí a hrůzou, až žalno bylo naň hleděti. Bylo to ponejprv, co komedianti do Overfieldu přišli. Slyšeli sice o nich vykládati, než kojili se nadějí, že jejich vlastní osada bude ušetřena takové zkázy. Než tu máš!

Kněz stál tam všecek se třesa, když byl své vypravování skončil.

„P. Carleton míní, že bych se zbytečně namáhal. Chtěl jsem tam zajíti. Jsme bezmocni.“

Opět se na Rudolfa podíval, jenž si byl za knězova vypravování tiše sedl.

Mikuláš nedovedl se již déle opanovati, Střepal se sebe ruku ženinu a pustiv se k Rudolfovi zařval na něho: „A ty — ty ďáble, ty tu klidně sedíš?!“

Pan Jakub okamžitě k němu přiskočil, a to tak rychle, že Beatrice ani pohybu jeho nepostřehla. Markéta vzlykajíc a cosi šepotajíc vinula se k ní.

„Míšo,“ vyrazil ze sebe starý pán, „mlč! Sedni si!“

„Bůh mne netrestej!“ řičel squire (venkovský šlechtic). „A vy mně kážete, bych si sedl!“

Pan Jakub popadl ho tak pevně za rámě, že ucouvl.

„Poroučím vám, abyste si sedl,“ pravil. „Rudolfe, pomůžeš nám?“

Rudolf ihned povstal. Nepohnul ani svalem, když Míša na něho zařval:

„Na to jsem čekal, pane," pravil, „Čeho si přejete?"

Beatrice viděla, že tvář jeho byla zcela klidna, co to mluvil, pouze víček poněkud přimhouřil, sic ústa jeho ani se nezaševelila. Mikuláše jakoby ani neviděl,

„Zabrániti představení," na to otec.

Opět hrobové ticho,

„Učiním tak, pane," odpověděl. „Žádá toho již — již slušnost."

A za všeobecného údivu, jenž se všech zmocnil, pustil se pokojem mimo ně a ani se neohlédnuv vyšel.

Beatrice hleděla za ním s hlubokým vzrušením, až se za ním dveře zavřely. Potom však opět Markéta zaujala její pozornost, namáhala se ji upokojiti. Všimla si, že p. Jakub po krátké chvíli za synem vyšel, slyšela jeho kroky na dlaždicích venku,

„Ó, Bůh mu žehnej!" vzlykala Markéta.

Pan Jakub se hnedle vrátil, potřásl hlavou a šel si sednout k oknu, kde dříve Rudolf seděl. Zavládlo trapné ticho. I Markéta teď ztichla. Maria seděla se svým mužem na druhé straně krbu. V té vstal Kris a šel si vedle otce sednout, ale ani tento, ani onen slova nepromluvili.

Mikulášovi bylo nevolno, nemohl klidně poseděti, a tož vstav prošel se pokojem a pak se postavil zády k ohni, jakoby se chtěl ohřáti. Beatrice viděla, jak ob čas očima mrskl k oknu, kde oba muži seděli; časek pobroukával si

jakýsi nápěvek, potom se obrátil tváří k ohni a hleděl do něho se vztaženýma rukama.

Ozval se zvon k modlení. Všichni povstali a opustili pokoj, aniž slova promluvili.

Zrovna tak tiše se vrátili. Když vešli, spatřili u dveří státi Rudolfova sluhu.

„Prosím, milostivý pane, p. Rudolf se vrátil; mám vám vyříditi, že je všecko v pořádku.“

Starý pán se na něho podíval, polkl hrudku do chřtánu se mu deroucí, až posléze se zmotal na tato slova: „Že je vše v pořádku, pravíte? Představení se konati nebude?“

„Nebude, milostivý pane.“

„Kde je p. Rudolf?“

„Odebral se do svého pokoje, milostivý pane. Mám vám také vyříditi, že zítra časně ráno do Londýna odejede.“

VI.

KATASTROFA.

Druhého dne záhy ráno odejel Rudolf, avšak přece ne tak časně, by se byl mohl vyhnouti střetnutí s otcem, Setkali se ve dvoraně, p. Jakub ve volném županu, Rudolf v botách s ostruhami, s krátkým pláštíkem na sobě a jízdeckou čapkou na hlavě. Starý pán popadl ho za rukáv a přitáhl ho k ohni, jenž v zimě dnem i nocí hořel.

„Rudolfe, Rudolfe, synu můj," pravil, „musím ti poděkovati za včerejší večer."

„Máte jenom sobě samému a mé matce zač děkovati. Nemohl jsem jinak jednati."

„Ty — ty's to byl . . .," začal otec.

„Míša to ovšem nebyl. Ten zhorka nakvašený blázen byl by mě málem z rovnováhy přivedl."

„Než tobě samému, synu můj, protiví se takový mumraj, co?"

Rudolf váhal s odpovědí.

„Není to nic slušného," — pokračoval otec.

„Arciže to není nic slušného, ale obecný lid není také slušný."

„Měl jsi s nimi mnoho práce, synu můj?"

Rudolf se usmál.

„I ne, pane. Řekl jsem jim, kdo jsem, a vzal jsem všecku odpovědnost na sebe."

„A nebudeš proto míti opletaček s mylordem?"

„Mylord má jiné věci na starosti nežli mysliti na takovou holotu."

Potom se rozloučili. Rudolf dal se dolů alejí se sluhou vzadu. Ani otec ani syn nezmínili se slovíčkem o opětném příchodu. S Beatricí také Rudolf ani jednou v soukromí nemluvil. Jednou, když vstoupil do přijímacího pokoje, viděl ji druhými dveřmi se vzdalovati, ale nevěděl, zda jeho kroky slyšela a schválně odešla. Věděl však velmi dobře, že pod povrchní zdvořilostí mezi ním a jí tajilo se něco hlubšího — jakási vášnivá emoce, jež se na způsob slunečního paprsku mezi

nimi chvěla. Avšak nedovedl říci ani o sobě. tím méně pak o ní, zda to byl cit lásky nebo nenávisti. Rozhodl se odejeti do Londýna o den spíše, jednak že mu nebylo doma dvakrát volno, jednak aby se vyhnul díkům a všem výkladům, neboť nenáviděl všech osobních vysvětlení.

Přijeda do Londýna zastal Cromwella v lepší poněkud míře, než minulý týden, neboť byl zaneprázdněn přípravami k zasedání parlamentu, jenž se měl v dubnu sejíti, a kromě toho pracími, jež mu vzešly z vyjednávání Jindřicha s císařem. Spor, jenž se teď točil kolem špatného zacházení s Angličany ve Španělsku a podobných věcí, sáhal svými kořeny poněkud hlouběji, a na sto jiných podrobností zabíralo pozornost a činnost ministrovu. Ale bouře pořád ještě visela ve vzduchu. Cromwell dal se bez příčiny několikrát strhnouti k prudkosti, proto se mu Rudolf nezmínil o svém zakročení v Overfieldu, pustiv se klidně zase do své práce.

Ale po dvou nedělích byl na to upomenut.

Seděl u vedlejšího stolu v Cromwellově kanceláři v soudním paláci, když jeden z tajemníků přišel tam s balíkem došlých zpráv a jej — jak obyčejně — před Rudolfa položil.

Rudolf napřed dopsal psaní, jež svědčilo dru Barnesovi, jenž měl u sv. Pavla kázání v protestantském duchu a jenž teď vyzýval biskupa Gardinera k veřejné disputaci (hádce). Rudolf mu psal, aby svou bojechtivost v uzdu

pojal. Když byl psaní dopsal, vzal došlé papíry a jal se je pročítati.

Byly to samé stížnosti, informace, protesty, apelace lidí všech možných společenských řádů: agentů, rolníků, kněží, exřeholníků, fanatiků, — chvatně je pročetl a udal na okraji krátce obsah, aby ušetřil pána svého zbytečné námahy.

U jedné listiny se však na okamžik zarazil, podíval se na Cromwella a potom dále četl.

Byl to špatně stylisovaný, pomazaný dopis plný pravopisných chyb, v němž si jakýsi Robert Benham stěžoval do „p. Rudolfa Torridona, jak se mu byl představil“, že mu nedovolil dávati ve farnosti Overfieldu v neděli 1. února kus s názvem: „Veselý mnich“. Pan Torridon, — psal stěžovatel, — zakázal onen kus jménem a mocí lorda Cromwella. Z toho zákazu že vzešly podepsanému zbytečné útraty, ježto stodolu byl už najal a pak transport rekvisit stál také pěkné peníze, a že by tedy rád věděl, budou-li mu ty útraty hrazeny a potom jednal-li p. Torridon v souhlasu s přáním lorda Cromwella.

Když se byl dobral smyslu stížnosti, jal se Rudolf hlodati na svém péru a uvažovati, má-li obsah její Cromwellovi sděliti; dle toho, v jaké míře bude, buď se tomu usměje nebo se pro to rozkatí. Kdyby psaní to zničil, jistě žádná škoda by z toho nevzešla, než přese vše to protivilo se Rudolfovi je zničiti. Chvíli byl na vážkách; jednou již je popadl za růžky, by je roztrhl, z toho zase psaní poodložil; po-

díval se ještě jednou na zamyšlenou tvář Cromwellovu. Potom však chopil se rázně péra a napsal stručně obsah dopisu na okraj, podepsal se začátečnými písmenami a přiložil jej k ostatním papírům.

Cromwell byl toho dne tak zaměstnán, že Rudolf neměl příležitosti vyložiti mu co a jak; svrchovaný ministr pro samé audience ani se již do pracovny nedostal. Rudolf posléze se vzdálil nechav papíry tam ležeti, by si je jeho velitel mohl, až bude míti kdy, pohodlně prohlédnouti.

Druhého dne byla bouřka.

Jedvaže Rudolf vstoupil, pustil se do něho Cromwell.

„Zavřete, p. Torridone, dveře," obořil se na něho. „Musím s vámi promluviti."

Rudolf zavřel dveře, přistoupil ke Cromwellově stolu a stál tam zdánlivě zcela klidný, ač tepna jeho přece jenom rychleji bila.

„Co to má, pane, znamenati?" zavrčel Cromwell, bera do ruky psaní, jež vedle něho leželo. „Je to pravda?"

Rudolf se chladně na něho podíval.

„Oč se jedná, mylorde? O p. Roberta Benhama?"

„Ano, o p. Roberta Benhama. Je to pravda? Odpovězte?"

„Zajisté, mylorde, pravda je to."

„Vy jste zabránil tomu, by se ten kus dával? A vy jste při tom použil mého jména?"

„Řekl jsem jim, kdo jsem."

Cromwell praštil dopisem na stůl.

„No, to přece znamená užiti mého jména, nemyslíte, p. Torridone?“

„Myslím, že ano.“

„Vy myslíte, že ano? A neřekl byste mi, proč jste představení zabránil?“

„Zabránil jsem mu, poněvadž jsem ho nepokládal za slušné. Moje matka byla toho dne pochována. Otec žádal mne, bych tak učinil,“

„Vy jste ho nepokládal za slušné?! A přece měli komedianti moje dovolení!“

„Jestliže vaše lordství necítí neslušnosti toho kusu, nedovedu si to vysvětliti.“

Rudolf byl v té chvíli dopálen. Cromwell neopovážil se tak hned s ním jednati jako s nezvedeným chlapcem, proto se teď proti takovému počínání bouřil.

Cromwell zahleděl se zamračeně na něho.

„Jste velice drzý, pane.“

Rudolf se uklonil.

„Poslyšte,“ pravil Cromwell, „moji lidé nesmějí míti kromě mne žádného jiného pána, Musí k vůli mně opustiti dům a pole, bratry a sestry. To byste mohl už vědět a že jim každý krok stonásobně nahrazuji. Dost dlouho již stojíte v službách mých, abyste to věděl. Dost jsem řekl. Můžete si sednouti, p. Torridone.“

Rudolf odebral se na své místo s bouří nevole v prsou. Cítil, že jednal zcela správně, když představení zakázal, a že jednal více nežli správně, nezničiv stížnosti, když ji v rukou měl. Jako školák byl vypeskován, uražen a okřiknut. Ruka se mu třásla, když péro

vzal, i seděl zády obrácen ke svému pánovi. Jsa jednou nucen na něco se ho zeptati, učinil to s ledovou hrdostí. Cromwell odpověděl mu úsečně, ale ne nezdvořile, a Rudolf vrátil se dosud se hněvaje na své místo.

Když nadešla chvíle k obědu, vstal, uklonil se Cromwellovi a mířil ke dveřím. Když ruka jeho spočinula na klice, zaslechl zavolati svoje jméno, obrátiv se viděl, že se na něho Cromwell jaksi zvláštně dívá.

„Pane Torridone, — nepoobědval byste se mnou?“

„Je mi líto, že nemohu, mylorde,“ na to Rudolf a opustil pokoj.

Když se opět sešli, nebylo mezi nimi ani výkladů ani omluv, nicméně přece bylo jejich k sobě se chování po pár dnech jako spíše. Avšak pod klidným zevnějškem hlodala zlost a nevole dále na Rudolfově srdci.

— — — — — — — — — — —

Sejitím se parlamentu v dubnu byl Cromwell těžkými a spletitými úkoly zrovna zavalen.

Rudolf doprovodil ho do Westminsteru, kdež slyšel jeho krátkou, ale výmluvnou řeč o nesvornosti v Anglii panující a o pevném úmyslu králově jednotu a pokoj opět zjednati.

„O slovo Boží,“ volal státník s neobyčejným zápalem a oči mu plály, co jimi po hustě obsazených sedadlech těkal a co si levicí s řetězem svým pohrával, „o slovo Boží opírá se královská mysl Jeho Výsosti, na to slovo se skládá jako na svou jedinou oporu a vší mocí

svou bude Jeho Veličenstvo o to pracovat, aby blud byl vymýcen a aby pravá víra na základě evangelia jeho poddaným byla hlásána.“

Když Rudolf po třech dnech vstoupil do pracovny svého pána, přivítal ho Cromwell s neobyčejně radostným vzrušením ve svých černých očích.

„Dobrý den, p. Torridone,“ pravil, „mám pro vás novinu, jež vám zajisté radost způsobí. Jeho Veličenstvo chce mně podati nový důkaz své milosti a přízně. Mám býti jmenován hrabětem z Essexu.“

To byla opravdu překvapující novina. Rudolf se domníval, že se ministr netěší od nešťastné záležitosti clevesského sňatku u krále z takové lásky jako spíše. I blahopřál mu co nejsrdečněji.

„To jest dobré omen (znamení),“ pravil Cromwell, „modleme se, by to neostalo ojedinělou hvězdou šťastnou, nýbrž aby se z toho utvořilo celé souhvězdí. Mám přátele, pane Torridone, kteří mají také nároky na vděčnost Jeho královské Výsosti.“

I usmál se na něho, v Rudolfovi pak poskočilo rychleji srdce, jako vždy, kdykoliv se stala nějaká zmínka o jeho vyznamenání.

Práce v parlamentu postupovaly, několik důležitých návrhů bylo uzákoněno. Zemský zákon byl nahrazen novým, jímžto se většina anglických měst zbavovala ochrany „útočiště“ pro jisté zločiny. Jednáno též o loďstvu, a vládě podařilo se přes dané sliby mi-

nulého roku vymoci na sněmu schválení značného na ně nákladu. Posléze bylo pět katolíků, čtyři kněží a jedna žena na základě různých obvinění pro velezrádu na smrt odsouzeno.

Ale Rudolf necítil se moc šťastným, čím více se květen blížil. Bylo lze pozorovati, že politika jeho pána ohledně clevesského manželství v státní radě čím dále tím více půdu ztrácí, sám Cromwell začal na oko povolovati, tak že se zdálo, jakoby se jeho mínění v tom ohledu měnilo. Jednoho dne měl Rudolf obstarati kopii (opis) psaní na Pateho, císařova vyslance, z něhož vyčetl, že se jedná o smířlivější tón oproti Karlovi místo někdejší vyzývavosti.

Než neměl příliš kdy toho měsíce zabývati se parlamentními záležitostmi. Cromwell uložil mu totiž, aby uspořádal haldu soukromých dopisů, jež se byly po něčem v Rudolfově bytu ve Westminsteru nahromadily, ježto si přál většinu jich do svého uschování převzíti.

Byla to ohromná spousta listin všeho druhu, týkajících se mnoha důležitých věcí, jež prošly za posledních pěti let Cromwellovýma rukama. Týkaly se sta lidí, živých i mrtvých: státníků, šlechticů, kněží, řeholníků, rolníků, řemeslníků, cizích dvorů, — nebylo snad třídy společenské, jež by nebyla tu bývala zastoupena.

Rudolf seděl celé hodiny za uzamknutými dveřmi u svého pracovního stolu, pořádaje papíry; jedny ničil, druhé opatřoval struč-

nými označeními, o čem jednají. Žasl nad tou spoustou materiálu, dokladem to nesmírné práce, jíž se byl sám zúčastnil. Byla tu tajemství, jež by jako puma účinkovala, kdyby ve známost vešla; — šlo o pletky, úplatky, hrozby, prozrazení všeho druhu; pomalu pomaloučku vzrůstal svazek nejdůležitějších listin před ním na stole. Ostatní ležely v hromadách na zemi.

Ty, jež byl pro sebe stranou poodložil, byly různého obsahu. Pojítkem mezi nimi bylo, že všecky byly svrchovaně nebezpečny Cromwellovi. Rudolfovi se zdálo, jakoby s prachem zacházel, když je na sebe pokládal anebo na zemi házel.

Kdyby je uveřejnil, neobstála by hraběcí korunka, jíž si byl mylord nedávno na hlavu vstavil, na ní ani o den déle, ba i hlava jeho byla by ztracena. Rudolf věděl, že vlivný ministr, jakým jeho pán byl, musí se zabývati s všelijakými záležitostmi, ale jak výjimečny a jak mnohočetny ty záležitosti byly, to teprve poznal, když měl před sebou balík papírů. Byly vám tu případy, kdy osoby z velezrády nejen obviněné, nýbrž už i usvědčené a odsouzené, byly propuštěny na pouhé slovo Cromwellovo, aniž král byl o tom uvědoměn. Různá nařízení byla vydána pouze ve jménu Cromwellově; v některých těch papírech byly jeho vlastní rukou načrtnuty ony pravdy věroučné, jež prohlášeny byly „Šesti artikuly“ za kacířské, a opisy jich byly na výslovný jeho rozkaz v zemi rozšiřovány; byly tam také

kopie dopisů jeho krajským šerifům, jimiž se jim nařizovalo propuštění odsouzených už kacířů a uvěznění jejich žalobců, a posléze byly tu doklady a stvrzenky na ohromné sumy peněz, jimiž se dal uplatiti v právních a spravedlnostních věcech.

Rudolf byl se svou prací hotov kteréhosi večera v červnu. Jsa téměř prací a rozčilením otupělý, seděl ještě chvíli za stolem s prsty zainkoustovanými a hleděl unavenýma očima na čistě srovnaný svazek listin před sebou.

Věděl, že toho odpoledne zasedá tajná rada kabinetní. Snad právě v tom okamžiku diktoval mylord z Essexu jménem královým nové zákony, umlčuje protivníky svou silnou vůlí a královou autoritou, o níž se opíral. A tu ležely papíry proti němu svědčící.

Rozuzdaná obrazotvornost líčila mu, co by se tak stalo, kdyby nenadále vstoupil do poradní síně a ty papíry na stůl položil. Potom pád jeho pána byl by neodvratný. Potom vzalo by za své všecko jeho osopování se a udávání, pak by bylo Cromwellovi o jeho život bojovati.

Vzpomněl si na urážku a pohanu, které se mu před pěti měsíci od Cromwella dostalo, a v hlavě jeho začaly vyvstávati spletené myšlenky na pomstu. Vzal svazek papírů do ruky a zkoumavě jej okamžik potěžkával, jako zkoušíme zbraň. Tohle byla ostře nabroušená širočina katovská!

Z toho se však zastyděl, odložil zase balíček, vyvrátil se, natáhl a zívl.

Jak skvostný večer! Vyjde si a projde se trochu na čerstvém vzduchu podle řeky, dá se směrem k Chelseji.

Vstav přistoupil k oknu, otevřel je a vyklonil se z něho. Dům jeho byl poněkud od ulice nazad, před ním byla menší vydlážděná prostora a teprve za ní silnice vydlážděná nerovnými kameny. Naproti vypínal se jeden z vysokých domů westminsterských s vyčnívajícími patry a se stem tabulek, jež se třpytily jako démantové v jasu šikmo od západu na ně dopadajících paprsků slunečních. Ponad ním odrážely se od jasné oblohy fantastické a pyšné komíny a v pravo a v levo ztrácela se ulice v stříhavě.*)

Byl neobyčejně tichý večer; mužští ještě se nevraceli houfně domů z práce, ženy pak měly co doma šukati. Kdesi nad Rudolfovou hlavou hlaholil sbor ptačích hlasů, ale sic nebylo nikde viděti živé duše, kromě psa, jenž na výsluní u silnice spal.

Ležeti tak z okna vykloněn bylo slastno, ježto v pokoji bylo horko a dusno od ohně v krbu stravujícího spoustu papírů. Rudolf chtěl nechat oheň, jehož teď už nepotřeboval, vyhořeti.

Půjde ven, — povídal si, — nebude se tu déle zdržovati. Papíry na zítřek připravené může zatím do stolku schovati. Roztržitě si

*) Krásný terminus technicus na Moravě pro něm. Alpenglühen (angl. haze of sunlight). Pozn. překl.

vzpomínal, zdali má klobouk a hůl dole ve vestibulu (chodba).

Vzpřímil se a odvrátil se od okna všimna si však při tom, že pes na rohu ulice se posadil a nastavil uši. Roztazoval se s okamžik, ale pak se přece jenom zase k oknu vrátil.

Uší jeho doletěl šramot chvatných kroků. Podívá se, který to blázen za tak krásného večera tak se žene, potom však půjde na procházku.

Vychýlil se znova z okna. Kroky se blížily; zněly z leva — od paláce.

Okamžik poté vynořil se na obzoru muž všecek v tváři rudý a bez klobouku, lokte měl k bokům přimknuty a hlavu na zad vyvrácenu; soudě dle strůje zdál se to býti gentleman (pán), — ale proč by se tak hnal? Přeběhl „plácek“ a zmizel.

Rudolfův zájem byl podnícen. Čekal ještě minutu, než kroky zanikly. Už už se znova od okna odvracel, když na nový šramot postál a naslouchati se jal.

Šramot přicházel z téže strany jak tam ten. V první chvíli nemohl rozpoznati, co by to bylo. Poslouchalo se to jako bručení a cupání.

Blížilo se to a stávalo zřetelnějším. Rozpoznal, že jsou to chvatné kroky. Honili by snad zloděje? — tázal se sama sebe. Po chvíli vynořili se dva mužští, z nichž jeden, jemuž kožená zástěra, jak běžel, po nohách plácala, zdál se býti učedníkem. Druhý muž tělnatý vypadal jako kupec. Za běhu hovořili, živě při tom rukama rozkládajíce.

Hluk za nimi vzrůstal. Bylo slyšeti hlasy mnoha lidí, mužů a žen, již hovořili, křičeli a tázavě na sebe doráželi. Pes byl se mezi tím na nohy postavil a napiatě do ulice pohlížel.

V té objevila se na dohled první tlupa. Všichni se kolem kohosi tlačili a žduchali a co hrdla měli, vřeštěli. Pes nedůvěřivě k nim přicupal, jakoby chtěl vyšetřiti, co to znamená.

Rudolfa zmocnilo se rozčilení, ale nevěděl proč. Převiděl přece na sta takových srocení; takové shluknutí lidu mohlo všelicos znamenat, od máslového nákypu až k prohlášení války. Než na té luze bylo viděti, že jde o něco nadmíru vážného. Onemocněl snad král?

Rudolf vyklonil se ještě více z okna a zavolal na ně, ale nikdo si ho nevšímal.

Dav valil se dále ulicí za vzrůstajícího lomozu; bylo slyšeti, jak dveře s prásknutím byly zavírány; bylo viděti, jak se okna naproti otvírala a jak se v nich objevovaly hlavy. Cosi bylo jim zahouknuto, načež se hlavy hned ztratily.

Když nové a nové davy mimo se valily, odvrátil se Rudolf od okna a zaměřil ke dveřím, mrskna za chůze okem po papírech, Otevřel dveře a vyběhna na schodiště zavolal na sluhu.

Dole bylo slyšeti kroky a hlasy, lidé jeho patrně byli na stráži, ale nedostal na své zavolání žádné odpovědi. Zahoukl tedy ještě jednou.

„Kdo je tam? Přeptejte se, co ten shon znamená!“

Jeden z jeho služebných duchů otevřel dveře a hned je zavřel. Rudolf rozběhl se znova k oknu, i viděl sluhu svého bez kazajky přes „plácek“ se hnát a jednu ženu za rukáv popadnouti.

Jedva dýchaje čekal, co bude dále. I viděl, jak sluha tam tu ženu pustil a k jiné se obrátil, potom však, — jakoby mu paty namydlil, — domů pádil.

Cosi nedobrozvěstného bylo v každinkém jeho pohybu, co jako šílený „pláckem“ uháněl, jednou klopýtl a jednou k svému pánovi vzhlédl. Rudolf viděl mu v té jasně do obličeje.

Rudolf stál hore na schodech, když zaslechl ho do domu vrazit a supavě do schodů se hnáti.

„Mluvte; co je?“

Sluha stanuv pár schodů pod Rudolfem, vzhlédl k němu. V tváři jeho zračilo se zděšení.

„Povídají — povídá se . . .“

„Co?“

„Že prý královští lučištníci obklopili dům pána z Essexu . . .“

Rudolf si z hluboka povzdychl.

„A?“

„A že mylord sám byl dnes v sezení zatčen.“

Rudolf se otočil a třemi kroky ocitl se opět ve svém pokoji. Klíček zachrastil v zámku.

VII.

VĚRNOST ČI NEVĚRNOST?

Rudolf nevěděl, jak dlouho tam stál s balíčkem papírů v obou rukou; myšlenky jako divé honily se mu hlavou.

Hluk na ulici utichal a opět vzrůstal, jak se zpráva na ulici šířila a odrážela vlnou hlučících davů, potom však přešel v jednotvárný repot, když luza palác a opatství nějakých sto kroků vzdálené řvouc a vyjíc obklíčila.

Rudolf si posléze sedl, stále ještě papíry v rukou třímaje. Třeba, by svoje myšlenky sebral; — než kterak, když tolik obrazů nekonečnou řadou živě před jeho duchovním zrakem táhlo? Chvíli nebyl opravdu s to, aby se vzpamatoval; rána byla moc hrozná, nedovedl na nic jiného mysliti leč na děsné drama.

Essex padl!

Potom však pomalu pomaloučku kalný tok myšlenek se čistil. Rudolf počal nahlížeti, co je mu činiti, kterou otázku je mu rozřešiti.

Kdyby byl poslechl prvního mysli hnutí, byl by papíry do ohně hodil a na pospas je vydal rudým plamenům z krbu šlehajícím, ale cosi jej od toho zdrželo. Jal se vážně pud ten rozbírati.

Předně — nebylo by to marné a zbytečné? Věděl, že se v rukou jeho nenalézá ani stý díl důkazných dokladů. Jaký by tedy pro-

spěch vzešel jeho pánu z toho, kdyby zničil tenhle malý svazek listin?

Potom — co by z toho sám měl, kdyby to učinil? Bylotě přece všeobecně známo, že byl důvěrným agentem mistrovým; dům jeho by prohledali, různé papíry našli, jistě by se prokázalo, že usvědčující odstranil. Našly by se také seznamy toho, co v rukou měl, v jiných domech. A co potom?

Vydá-li však dobrovolně, co u sebe má, byl by skorem vší spoluviny sproštěn.

A jako jedovatý had, jenž z nenadání hlavy své pozvedá, začala se také k slovu hlásiti jeho tajná zlost a nevole proti Cromwellovi, tak že k tomu, co již cítil, nový osten přibyl. Věděl velmi dobře, že vše ztratil; jeho jmění, čest a postavení obrátily se v okamžiku pádem Cromwellovým v nic a pro to nic ztratil také — Beatrici. Obětoval ji svému veliteli a teď ho pán jeho nechal na — holičkách. Jakýsi druh niterného vzteku nastoupil na první zděšení,

Aj, nebylo by slastno přidati ještě kámen k hromadě kamení sypajícího se na hlavu toho mocného chvástala, jenž toho tolik nasliboval a tak málo vyplnil?

Přimhouřil oči zhroziv se děsné té myšlenky a sevřel ještě pevněji balíček. Vzpomínky na tisícero důkazů přízně, jichž se mu bylo od Cromwella dostalo, bušily na dveře jeho srdce. Pot řinul se mu v krůpějích s čela, pozvedl zdřevěnělé ruky, by jej setřel, ale hned ji zase spustil, aby se papírů zmocnil.

Potom si v duchu opakoval hlavní důvody mluvící proti jejich zničení. Byly přesvědčivé, zdrcující! Co bylo lze proti nim postaviti? Toliko slaboučký pud, jenž mu tiše sice, ale zřetelně našeptával, že čest jeho vyžaduje zničení tohoto proklatého svědeckého materiálu, — jeho spálení, — ano, jeho spálení, — ať mu tím bude spomoženo nebo uškoděno!

Z toho zase pozoroval situaci z druhé strany; povídal si, ten instinkt že není nic jiného nežli směšná sentimentalita, že se musí říditi rozumnými důvody a ne popudy. A potom zase se na ten první popud podíval. Pak se obě strany v nitru jeho utkaly krutým bojem. Zaúpěv vypáčil se na zad.

* * *

Jasné slunečno venku pobledlo v mírný večerní svit, oheň pak v krbu v slabý, bělavý žár, než se opět pohnul.

Slyšel venku zvoniti zvony. Melodický hlahol plnil vzduch. Kdesi za domem hlásalo pět kovových, současně znějících hlasů plesání města nad pádem velikého ministra.

Rudolf cítil se zmořeným a jakoby zkoprnělým, avšak horečka ho odstoupila, rozhodnutí bylo učiněno. Uvolnil své semknuté prsty a položil opatrně balíček na stůl, z něhož jej byl před několika hodinami vzal.

Věděl, že tu hnedle budou; divil se, že se ještě nedostavili.

Nechav tam papíry vyšel, uzamknuv za sebou na zámek a zastrčiv klíček do kapsy. Zavolal na jednoho ze svých lidí a ohlásil mu, že hned dolů k večeři sejde a kdyby někdo přišel, aby ho hned k němu vpustil.

Potom se odebral do ložnice umýt se a převléci.

Půl hodiny potom opět vystoupil do prvního patra.

Večeřel sám jeden, naslouchaje a očí s okna za jídla nespouštěje, ale o nějaké návštěvě nebylo slechu ni vidu. Ustrojil se neobyčejně pečlivě, aby se zdálo, až by pochopové přišli, že se cítí zcela klidným a volným. Neměli na něm postřehnouti ni nejmenšího strachu neb úzkosti. Když od stolu vstal, pravil sluhovi, by řekl všem, kdož by si s ním přáli mluviti, že jich očekává, a aby je ihned k němu nahoru uvedl.

Otevřel dveře svého pokoje a vstoupil do něho. Vše tam bylo ještě tak, jak to byl zůstavil; podlaha mezi oknem a dveřmi bělela se spoustou uspořádaného papíru, na stole pak svítil balíček svázaných listin.

Z ohně zbyly jenom ještě doutnající jiskry. Rudolf nadzdvihl opatrně haldu zuhelnatělého papíru, jenž jemně zapraštěl, když se ho dotkl.

Spíše ani mu na mysl nevstoupilo, že by dobře bylo, kdyby i ten důkaz zničení třebas neškodných listin uklidil. Shrábl teď pečlivě zbytky na velikánský arch papíru, schumlal jej a postál okamžik na rozpacích, kde že by měl popel ukrýti.

V pokoji se zatím setmělo, i položiv zmuchlaný balíček na zemi přistoupil ke krbu, rozdýmal v něm oheň, přiložil naň pár dřívek, tak že ihned zase v krbu vesele plameny poskakovaly.

Když se opět vztyčil, slyšel, jak klepadlem bylo na domovní dveře zabušeno. V prvním okamžiku chtěl k oknu přiskočit a podívati se, kdo že to, ale přemohl se, neboť měl sotva kdy popel uschovati, a potom pokládal za nejlepší nejeviti obav. Popadna opět balíček s popelem rozvažoval kam s ním; šatna nehodila se naprosto za skrýš, ježto takové věci nade všecku pochybnost prohledávati budou. Pojednou šlehla mu hlavou šťastná myšlenka; vystoupil potichounku na židli. Holbeinova podobizna Cromwella „v kabátci kožešinou lemovaném a s řetězem“ visela nad krbovou římsou poněkud ode zdi odkloněna. Rudolf vsunul ruku z jedné strany za rámec a spustil pak zvolna balíček za obraz. Oči jeho stály při tom v úrovni s očima podobizny; zdálo se mu zvláštním, že jejich obličeje byly si právě v tom okamžiku tak blízko, ba připadalo mu příšernou ironií, že má pán ochráncem býti sluhy svého i za těchto okolností.

Potom se lehce snesl dolů a posadiv se honem do křesla chytl prudce po svazku listin na stole.

V tom ozvaly se kroky na schodech, jejich zábradlí praštělo, kroky se blížily.

Hrobové ticho. Cítil, jak se mu hrdlo stahuje. V té zaklepání. Klika byla smáčknuta.

Rudolf chvatně vstal, drže stále papíry v ruce, když se dveře otevřely a do pokoje vstoupila — Beatrice. Dveře se opět tiše za ní zavřely.

Stála tam nepohnutě, co záře z krbu vycházející skotačila na širokých rukávech jejího tmavého pláště, na kapuci, jež pokrývala její hlavu, na jejím sice bledém, teď poněkud zruměněném obličeji a v jejích černých, jistě hledících očích. Pootevřenými rty jejími dralo se prudké oddychování.

Rudolf hleděl na ni jakoby bleskem zasažen se svazem papírů v ruce. Beatrice pokročila o krok; očarování se rozplynulo.

„Slečno Beatrice!“ pravil.

„Zde jsem,“ na to ona. „Co se stalo? Vy mne potřebujete?“

Obešla stůl, celá bytost její vyjadřovala napiaté očekávání.

„Ne, — nevím proč,“ pravil Rudolf.

„Ale vy jste mne potřeboval. Co je? Slyšela jsem vás volati.“

Rudolf všecek pomaten vytřeštil na ni oči.

„Že jste mne slyšela volati?“ tázal se.

„Ano, slyšela jsem vás. Dlela jsem právě ve svém pokoji v tetině domě — ach! je tomu pár hodin. Dvakrát jste mne volal: „Beatrice! Beatrice!“ Potom — potom jsem se dověděla, co se stalo s lordem z Essexu.“

„Já že jsem vás volal?“ ptal se znova Rudolf.

„Ano, — vy jste mne volal. Slyšela jsem váš hlas zcela na blízku, u samých uší; my-

slila jsem, že jste u mne v pokoji. Povězte mi, co je."

Rozepiala svůj plášť a když jej rozhrnula, bylo viděti, že šperky zdobily její krk. Shodila kapuci na ramena: spousta černých vlasů kolem její hlavy ovinutých a stuhami propletených zjevila se očím jeho.

„Já jsem vás nevolal," pravil Rudolf dutým hlasem. „Nerozumím vám, slečno Athertonová."

Učinila netrpělivý posunek.

„I ano, něco se stalo. Honem mi to povězte! Bude to asi souviseti s mylordem. Nu, co se stalo?"

„Nic se nestalo," na to zase Rudolf.

Stáli tam mlčky na sebe pohlížejíce. Beatričiny zraky přelétly mžikem jeho nádhernou strůj, balíček papírů v jeho ruce, papíry po zemi nakupené, stůl a posléze utkvěly na listinách v jeho ruce.

„Pane Torridone, musíte mi to říci. Co to držíte v rukou?"

Zlost a zděšení zmocnily se Rudolfa.

„To je moje věc, slečno Athertonová. Co byste ráda?"

Pokročila zas o krok k němu a opřela se levicí o stůl. Oči její spočívaly neodvratně na jeho tváři; neobyčejné sebeovládání a jistota zračily se v celé její bytosti.

„Musíte mi to rozhodně říci, pane Torridone! Přišla jsem, abych vám pomohla. V čem a jak, sama nevím. Jaké jsou to listiny, co v ruce máte?"

Odvrátil se a upustil je na židli za sebou.

„Opakuji vám ještě jednou, že vám nerozumím.“

„Nemluvte tak podaremně!“ na to ona. — „Nebyli ještě u vás? Jak se míníte zachovati k mylordovi? Víte přece, že je v Toweru?“

„To bych řekl,“ odtušil Rudolf, „nemohu však od nikoho rady přijmouti.“

„Pane Torridone, přistupme k věci. Vím najisto, že vám známa nejedna tajnost proti mylordovi svědčící — — —.“

„Ubezpečuji vás, že nevím téměř nic. Ani stý díl jeho papírů nenalézá se v mých rukou.“

Rudolf byl všecek zmaten, ba zoufalý jako člověk, jehož krok za krokem tlačí k okraji propasti. Ale ty černé oči držely ho v poutech a nutily ho odpovídati. Co mluvil, skorem ani nevěděl.

„Patří mu tyhle papíry všecky? Co jste s nimi dělal?“

„Mylord kázal mi je uspořádati.“

Slova ta uklouzla mu bezděky z úst.

„A ty, co jste měl v ruce, a co teď leží na — židli, — jaké to jsou papíry?“

Rudolf pokusil se ještě jednou o nabytí vrchu.

„Kdybyste nebyla ženou, slečno Athertonová, řekl bych vám, že jste drzá.“

Oči její však ani sebou nezacukaly.

„Povězte mi, pane Torridone, jaké jsou to papíry!“

Stál tam němý, ale zlostí se třásl.

„Já vám to řeknu," pravila. „V těch papírech jsou mylordovy tajnosti. Není tomu tak? A vy jste je chtěl spáliti. Ó Rudolfe, viďte, že ano?"

Z hlasu jejího vyznívala jakoby prosba. Sklopil oči přemožen vášní, jež z ní proudila.

„Viďte, že ano?" opakovala znova.

„Přejete si, bych tak učinil?" tázal se překvapen.

Hlas jeho nezdál se býti jeho vlastní, to jakoby kdosi jiný z něho mluvil. Měl týž pocit bezmoci jako tehda v přízemním pokoji, když ho svým jazykem takořka mrskala.

„Přeji-li si toho?" zvolala. „Inu ano, jak by také jinak?"

Vzhlédl k ní. Pokoj, zdálo se, jakoby za těch několik minut ještě více ztemněl. Viděl teď pouze mlhavé obrysy jejího obličeje k němu obráceného, ale její třpytící se vášnivé oči svítily z něho a ovládaly ho.

Proti vůli své ujal se znovu slova.

„Nespálím jich!" pravil.

„Že jich nespálíte? — Že jich nespálíte?"

„Nespálím!" opáčil znova.

Ticho. Rudolf bojoval sám se sebou zoufalý zápas. Mechanicky natáhl ruku a znova popadl ty papíry, jakoby jich hájiti chtěl před tou pánovitou, vášnivou ženou. Beatrice stopovala svýma očima ten pohyb, potom znova jimi na něm ulpěla.

Potom však spustila s rozvážnou rozhodností, jež každé její slovo uplatňovala a s řezavou ostrostí do duše mu je zatýkala!

„Poslyšte," pravila, „neboť proto právě jsem k vám přišla. Vím, co si myslíte, — znám každou myšlenku vaši, jakoby byly mými. Vy si namlouváte, že je zbytečno tyto papíry s jejich tajnostmi spáliti, ježto je ještě na deset tisíc takových — zkrátka až moc, aby mylorda zničily. Na to odpovědi nemám.

„Vy mi povídáte, že se můžete zachrániti, jenom, vydáte-li je jeho nepřátelům. Na to neodpovídám.

„Vy si povídáte, že by vyšlo na jevo, kdybyste je zničil, — že byste byl pak přičten k nepřátelům Jeho Veličenstva. Na to odpovědi také nemám. Já vám však pravím; Spalte je!"

Udělala opět krok; teď byli od sebe jen asi krok. Její palčivá slova hluboce se ho dotýkala a svou trpkostí rozdrásávala mu duši.

„Byl jste falešným a věrolomným ve všem, co je šlechetného a vznešeného. Prohřešil jste se věrolomstvím na svém vlastním svědomí — na vašem otci — na vašem bratru — na vaší sestře — na vaší církvi — na vašem králi a na vašem Bohu. Zpronevěřil jste se lásce a cti. Byl jste sám k sobě falešným. A teď poskytuje vám všemohoucí Bůh ve své dobrotě ještě jednu možnost, — jedinkou možnost osvědčiti věrnost aspoň vašemu dosavadnímu pánu a veliteli. Nechci o něm mluviti. Bůh ho bude souditi. Vy víte, jak ortel Jeho zníti bude. A přece vás prosím, abyste mu zůstal věrným. Má na to tisícero nároků. Stál jste v jeho službách, třebas to byla ďábelská

služba, než vy neznáte lepší, — Bůh vám buď milostiv! Praví se, že nemá teď přítelíčka. Má tomu tak do slova u něho býti? Či vyskytl by se jedinký, pranepatrňoučký případ, v kterém byste nejednal tak falešně a proradně jako ve všech jiných případech?“

Odmlčela se hledíc mu rozhořčeně do očí.

Na ulici ozvaly se v té chvíli kroky a řinčení zbraní. Rudolf to slyšel, oči jeho obrátily se k oknu, než nepohnul se.

Beatrice se ho teď skoro dotýkala. Cítil, jak jej na okamžik ovanula vůně, jež ji obklopovala. Potom cítil, jak bylo na papíry sáhnuto, prsty jeho pevněji je sevřely.

Ozvěna kroků venku mohutněla, potom utichla, a najednou celým domem rozlehlo se hromové zabušení na dveře.

Beatrice sebou trhla.

„Ne, vy mně je dáte,“ pravila a stála tu s napřaženou rukou.

Rudolf pomalu pozdvihl papíry, podíval se ztrnule nejprve na ně a potom na ni.

Pak jí je podal . . .

Beatrice rychle se jich chopila a než byste pět napočítali, již klečela u krbu. Rudolf hleděl na ni a zároveň naslouchal blížícím se po schodech krokům. Listiny v té chvíli vzplanuly. Dívka vjela mezi ně prsty, mačkajíc, od sebe těžší odtrhujíc a tužší listy roztrhávajíc.

Byly bezmála již zničeny, hustý kouř valil se do komína, ale Beatrice hrabala a kutala v popelu dále.

Bylo na dveře zaklepáno. Klika cvakla. Dívka se zvedla a usmála se na Rudolfa, když se dveře otevřely a v nich se objevili pochopové.

VIII.

V CHARINGU.*)

Po odjezdu Rudolfově z Overfieldu beze slova vysvětlení nebo lítosti — ni z té, ni z oné strany začaly se v Krisovi ozývati jakoby výčitky svědomí. Vtíralo se mu uznání, že jeho chování na začátku vzájemného se sobě odcizení nebylo zcela bez viny, — ačli se vůbec o nějakém začátku mluviti mohlo, jelikož napětí mezi nimi datovalo se, pokud se dovedl upamatovati, hned od chlapeckých let, ale rozhodně aspoň odpovědným byl za prudká slova, jež pronesena byla v bytě Rudolfově po smrti kartuziánských mnichů. Počínal si tehda vášnivě, drze, komediantsky a neomluvil se potom Rudolfovi. V Lewesu propásl opět vhodnou k tomu příležitost, — když ne zrovna vhodnou, tedy přece jenom příležitost, — kdyžtě z hrdosti ani úst neotevřel, aby se jen nedomýšlel, že by se k němu chtěl přilísati. A teď i ta poslední příležitost, nejpříznivější ze všech, byla promeškána, — kdy Ru-

*) Plný název tohoto náměstí londýnského zní: Charing Cross (čti: čéring kros). Pozn. překl.

dolf byl přístupným a přívětivým, ba — jak se Krisovi zdálo, — smrtí matky své dojatým; dopustil, aby bratr odejel beze slova lítosti, bez nejmenšího projevu lásky.

Při mši, kterou sloužil po Rudolfově odjezdu, byl všecek znepokojen, a rozčilení to odvracelo jej od překrásné slavnosti, jíž se měl zcela věnovati. Duše jeho byla zkormoucena, ale slz nenalézal. Bylo to také znáti v jeho hlase. Uznával, že jako mladší — kdysi — bratr, že teď jako mnich a kněz měl učiniti první krok k smíru, a že to učiniti opominul.

Celá rodina po odjezdu Rudolfově byla znepokojena a rozrušena. A nebylo také divu. Předně těžce a bolestně dotkla se všech smrt paní Torridonové; rána ta zůstavila v myslích všech na sta žalných vzpomínek. Potom ohlásila jim Beatrice, jež tolik všem nápomocna byla, že se musí již do města vrátiti, ježto tetička její je teď sama ve svém domku na Charingu, protože se přítelkyně její, jež u ní přes vánoce návštěvou byla, zase na venek vrátila. Markéta byla z toho — samozřejmě — všecka zoufalá. Také pan Jakub neměl pokoje, rozvažuje a uvažuje, neměl-li se k Rudolfovi srdečněji zachovati, neměl-li mu nepokrytěji na jevo dáti svou vděčnost za jeho zakročení u komediantů, neměl-li mu poskytnouti více příležitosti k vysvětlení, co se bylo spíše stalo. Rudolfův stín spočíval tak říkajíc na celé rodině, a ve vzpomínkách na něho bylo cosi

tklivého. Byl teď tak ode všech odtržen, tak osamocen, a zdál se býti s tím spokojen.

Bylo třeba uvésti teď do pořádku naléhavé záležitosti, především Markétinu budoucnost. Kromě služek bude teď jedinou ženskou bytostí v domě, a že by se kdy opět věnovati mohla klášternímu životu v Anglii, bylo čím dále tím méně víře pravděpodobným. A tož málo měla důvodů pro setrvání v zemi, leda že by navždy klášterní hábit odložila a do Great Keynesu se přestěhovala, jak Maria navrhovala. Beatrice navrhla jí, by se s ní na časek do Londýna podívala, ale v tom případě že se bude musiti po světsku nositi.

Večer před Beatričiným odjezdem seděly obě dívky pohromadě a hovořily. Markéta cítila se na výsost nešťastnou; plakala, vinula se k Beatrici a potom sama nad sebou se hanbila.

„Mé drahé dítě," pravila Beatrice, „vše je ve tvých rukou; můžeš učiniti, co za dobré uznáš."

„Ne, nemohu," štkala jeptiška, „nemohu, poněvadž nevím, co mám dělati. Dovol mi, Beatrice, s tebou jíti."

Beatrice přisunula svou židli blíže k její a jala se jí domlouvati. Pravila, že má teď také své závazky k otci, nesmí prý zapomínati, že je teď opuštěn. Na žádný však způsob že nesmí mysliti na opuštění své domoviny před novým půlrokem. Zatím ať přemýšlí o dvojím. Nejprve cítí-li se ve svědomí zavázána ke klášternímu životu. Co jí v té příčině

kněz řekl? Pokládá-li se za zavázánu, potom nezbývá nic, než aby se odebrala do Brügge a tam se k ostatním připojila. Necítí-li se však zavázanou, ať uváží, smí-li právem otce svého v létě opustiti. Jestliže ano, potom ať se odebéře buď do Great Keynesu, neb ať ji navštíví na delší dobu v Charingu.

„A co ty o tom soudíš?“ tázala se jeptiška žálostně.

„Přeješ si, abych ti řekla pravdu?“

Markéta přisvědčila.

„Já myslím, aby ses v červenci nebo srpnu do Brügge odebrala.“

Markéta vytřeštila na ni oči; slzy vyhrkly jí znovu z očí.

„Můj drahoušku,“ pokračovala Beatrice, „ráda bych tě měla u sebe v Londýně, ba že ráda. Nedoufám však, že by král Jindřich pozměnil svoje názory ohledně tvého slibu. Sliby tvoje přece platí. Není tomu tak, moje drahá?“

Po nějaké ještě domluvě dala jí Markéta za pravdu. Rozum jí to beztak už dávno pravil, toliko srdce její vzpíralo se konečné rozluce s přítelkyní.

Také Kris s tím souhlasil, když o tom s ním asi dva dni po Beatričině odchodu mluvila. Pravil jí, že uvažoval také o svém vlastním postavení a že se rozhodl, nepřihodí-li se nic neobyčejného, následovati Dom Antonína do ciziny. Mohli by potom společně na cestu se dáti. A když posléze záležitost tu otci předložili, dal i on k ní svůj souhlas.

„Mně se zcela dobře při tom povede.“ pravil. „Maria již o tom se mnou mluvila, a Mikuláš mne žádal, abych se k nim do Great Keynesu přestěhoval. Jestliže tedy, synu můj, v létě s Meg odejdeš, uspořádám tu svoje věci, propachtuji statek a odeberu se s páterem Carletonem k zeťovi. Leč by,“ dodal, „leč by Rudolf se obrátil — — —“

Z jara docházející zprávy nebyly valně potěšitelné.

Přes vydaných vloni „Šest článků“, jimiž všecky sliby ustavičné čistoty prohlášeny byly závaznými před Bohem, nic nepoukazovalo na to, že by umožněno bylo tisícům řeholníků a jeptišek věnovati se životu slibům těm odpovídajícímu. Klášterní osoby byly arci dispensovány od poslušnosti a chudoby, směly koupě uzavírati, v dědictví se uvázat a majetek míti, ale uznání jich jako společnosti bylo dosud tak vzdáleno jako dříve. Den ze dne bylo zřejměji viděti, že kdo si přál žíti dle svého povolání, nucen byl odebrati se do dobrovolného vyhnanství. Proto také začali si již Kris a Markéta dopisovati se zástupci svých řeholí na kontinentě.

Tu pojednou 11. června dojde zpráva o pádu Cromwellově, jakož i o tom, co to znamená pro Rudolfa.

Rodina seděla právě u oběda, když zpráva ta došla.

Náhle otevřely se dveře na spodním konci předsíně, a kurýr, všecek zaprášený a dlouhou jízdou zdřevěnělý, kulhaje se přiblížil a ode-

vzdal domácímu pánu psaní od Beatrice. Bylo kratinké.

„Hned přijeďte!“ psala. „Mylord z Essexu je zatčen. Je v Toweru. P. Rudolf je tam též, protože se zdráhal proti němu svědčiti. Zachoval se kavalírsky.“

Potom následoval ještě řádek od Johanny Athertonové, Beatričiny tety, jež jim nabízela ve svém domě pohostinství.

— — — — — — — — — — — — — — —

Celý dům byl hned vzhůru nohama. Služebné pobíhaly sem a tam, děvečky šeptajíce a vzlykajíce krčily se po koutech, neboť nemilost králova vrhala již svůj stín na dům; na cestě mezi terasou a konírnou slyšeti bylo hlasy přicházejících a odcházejících poslů, udílení rozkazů a odvolávání daných, poněvadž až v poslední teprve chvíli bylo rozhodnuto, by Markéta doma zůstala. Štolba se přihnal pro rozkaz, a pan Jakub, jenž stál na pavlanu ve svém cestovním plášti, poručil mu, aby s tou novinou zajel do Great Keynesu a panu Mikuláši Maxwellovi vyřídil, aby se hned do Londýna vypravil, svou choť však do Overfieldu poslal. Na psaní nebylo již kdy. V pokoji páně Jakubově byl hrozný nepořádek; šaty jeho válely se po zemi, a sluha všecek pomatený sem a tam je přehazoval; ve své světničce oblékal se Kris rychle do kněžského kabátu, neboť nechtěl-li se se zlou potázati, v mnišském hábitě nesměl se ve městě ukázati. Markéta klečela v kapli tiše a klidně, ale oči její npíraly se prosebně k milostnému

obrázku vznešené Matky Boží, jež — držíc Synáčka svého na loktech — na ni shlížela. Hafan pod chodbou do kaple vedoucí vztyčil hlavu a štěkal o sto šest, jakoby závoditi chtěl se šíleně dvorem pobíhajícími postavami. A nad vším tím klenula se teplá obloha červnová, a kolem dokola tměly se hluboké, pokojné hvozdy.

O třech hodinách vyrazili.

Pan Jakub byl už v sedle, když Kris z domu vyběhl, neznámý zjev ve vysokých botách jízdeckých, v prostém plášti kněžském a s kněžskou čepičkou (tonsurkou) na hlavě. Několik štolbů čekalo vzadu, jeden pak z nich držel mnichova koně za uzdu.

Markéta stála na schodech bledá, ale modlitbou posilněná. Zámecký kaplan stál za ní. Pohled jeho očí, když se střetly s očima jeho ochránce, byl neobyčejně výmluvný.

„Mějte o ni péči, velebný pane; pečujte mi o ni! Dá-li Bůh, dnes večer bude tu její sestra. Bůh tě ochraňuj, mé drahé dítě! Modli se za nás za všecky! Ježíš při nás všech stůj! Krise, jsi už v sedle?“

Za malou chvíli zmizeli z dohledu v kotoučích prachu.

Tak mezi osmou a devátou hodinou jeli po severním břehu řeky (roz. Temže) od londýnského mostu do Charingu.

Byla to hrozná jízda. Moc toho naši jezdci spolu nenamluvili, dlouhé pak pausy působily tím trapněji, ježto nádherná krajina surreyská s hlubokými lesy, palouky a vřesnatými kopci

po obou stranách silnice se jim z dohledu ztratila za vidin, jež se před duševními zraky jejich nenadále vynořovaly a mizely, za vidin, jaké jim obrazotvornost o králově mstivosti v duchu vykouzlovala. Daleko v dáli za southwarkskými poli spatřil Kris hustě a těsně vedle sebe stojící budovy (city) města s vysokou věží jako znamením jeho a slyšel líbezné vyzvánění tisícerých zvonů ke „klekání“, nemyslil však hrubě na nic jiného, nežli na vysokou bránu, jíž bude jim brzičko projeti, kdež na obzoru se odrážející hroty kopí propůjčovaly jeho ponurým myšlenkám makavého tvaru. Když se ocitli ve bráně, mrskl pohledem vzhůru, srdce pak v něm ubolévalo, co dále jeli mimo stavení a kapli sv. Tomáše se záblesky řeky níže tekoucí. Co se kolem rozhlížel, dech se v něm tajil, neboť tam dále na východ vynořily se na okamžik příšerné věže Toweru, v nichž teď Rudolf ležel, a kde svatí byli strádali.

Starobylé kláštery, jež se táhly nádhernou linkou od augustiniánského opatství u břehu podél toku od Ludgate-u plynoucího dolů, ozařovány byly posledními paprsky slunečními zpod oblohy červeně planoucí, když naši jezdci zahýbali mezi břehem ostřicí zarostlým a mezi strání travou porostlou do — Charingu. Mnichovo zarmoucené srdce žalem přímo přetékalo, když patřil na ta místa, kde kdysi dnem i nocí prozpěvovány byly chvály Bohu, a kde teď zela pustá prázdnota s děsným mlčením.

Zastavili se pod štítem sem a tam se točícím a hospodu označujícím, s westminsterskými věžemi v magickém osvětlení před sebou, by se pozeptali na dům paní Athertonové. Bylo jim řečeno, že musí ještě kousek dále a blíže k řece jeti.

Octnuvše se u cíle, spatřili starý domek dřevěný, omítnutý, s vyčnívajícími patry a okny pod krovy. Stál na uzounké, soukromé hrázi, jež vybíhala přes písčiny říčního břehu, zcela o samotě, východně od osady.*) Než ještě zvonek dozněl, objevila se Beatrice v domácích šatech, prostovlasá, ve dveřích. Tvář její měla výraz čehosi zářivého a zároveň tesklivého.

Doprovodila je hned do horního patra, když byla sluhům, kteří skládali zavazadla, poručila, by koně zavedli do téže hospody, kde se na cestu ptali, jelikož v domě, jak pravila, chlévů není.

Kris bral se jako ve snách za svým otcem tmavou předsíní, potom po schodech do prvního poschodí. Beatrice stanula před jednými dveřmi.

„Před mou tetou můžete mluviti bez ohrádky," pravila. „Má o těch věcech tytéž názory, co my."

Potom vstoupili do pokoje. Dvě svíce hořely na stole před oknem záclonami zastře-

*) Aby se čtenář nepozastavoval, upozorňuji, že tehdy Charing (dnes náměstí v Londýně) bylo samostatnou obcí. Pozn. překl.

ném, a stará paní vráscitého, ale milého obličeje, pajdala jim v ústrety.

„Buďte mi, pánové, co nejsrdečněji vítáni," pravila, „smí-li se zarmoucené srdce tak vysloviti k srdcím zarmouceným."

O Mikuláši nebylo posud nic slyšeti, bylo jim řečeno.

Potom vyslechli zprávu o tom, co se stalo, pokud o tom Beatrice měla vědomost; ovšemže jim bylo vše podáno v mírnějším osvětlení. Vypravovala jim, že zastihla Rudolfa na rozpacích, co je mu činiti. Byl patrně všecek omráčen nenadálou tou zvěstí. Chvilku spolu mluvili, načež on jí odevzdal papíry, aby je spálila. Úředník státní radou vyslaný přišel právě, když papíry dohořívaly. Dorážel ostře na Rudolfa otázkami, neboť se mohl odvolávati na autoritu, která ho tam byla vypravila. Rudolf však odepřel odpovídati; pravil toliko, že na zemi ležící svazky listin jsou jedinými papíry lorda z Essexu, jež se v rukou jeho nalézají. Zmocnili se jich a jali se prohledávati pokoj. Při tom vypadlo z pozadí podobizny Cromwellovy nad krbem visící trochu popela. Úředník podrobil výslechu i Beatrici, vyptal se na její byt, potom však ji nechal odejíti. Na rohu ulice čekala, i viděla pochopy z domu vyjíti. Rudolf šel uprostřed nich jako zajatec. Šla za nimi až k řece, vmísila se mezi davy tam se shluknuvší, i slyšela, jak převozníkovi dán byl rozkaz, aby je převezl do Toweru. To bylo vše, co jí je známo.

„Poděkujte, pane Jakube, Bohu za takového syna! Zachoval se kavalírsky — —“

Hluboké ticho zavládlo, když domluvila. Starý pán hleděl na ni udiven a pomaten. Škoda, že to, co právě byl slyšel, nepodávalo žádného lepšího osvětlení první zprávy!

„A mylord z Essexu?“ tázal se.

„Je také v Toweru. Byl zatčen v radní síni vévodou z Norfolku.“

Tu ozvala se do nich stará paní naléhajíc, aby sešli dolů, že již tam na ně večeře dozajista čeká.

Naši poutníci mlčeli, když jim Beatrice za večeře svým tichým hlasem, opírajíc se lokty o stůl, vykládala, co že se ve městě mluví. Nepokoušela se ani trochu dělati jim růžové vyhlídky. Pravila, že smýšlení lidu proti Cromwellovi je daleko nepřátelštější, nežli by se kdo byl nadál. Minulého večera byly ulice přeplněny hulákající chátrou a luzou. Slyšela je dlouho do noci řváti. Po celé hodiny vyzvánělo se v city na oslavu ministrova pádu.

„Psiny!“ pravila zlostně. „Nemyslila jsem, že bych se kdy tak vyjádřila o jeho nepřátelích, ale teď mám s ním útrpnost.“

Její nálada byla nakažlivá. Kris cítil jakousi veselou bezstarostnost, co ji poslouchal, a její rozhořčením planoucí černé oči, v nichž se zračila pevná vůle, před sebou viděl. Což ale, bude-li Rudolf odsouzen? Inu, stane se to aspoň pro jeho — v jistém slova toho významu — věrnost. I otcova strhaná tvář nabývala pozvolna klidnějšího vzezření; žalostné

třesení dolního rtu přestalo, a zděšení vytratilo se mu z pohledu. S tou dívkou po boku nebylo ani možná míti strach.

Sotvaže povečeřeli, bylo opět u dveří zazvoněno. Okamžik poté vstoupil Mikuláš všecek uřícen prudkou jízdou. Přimžikuje očima vrazil do pokoje a hodil svůj jezdecký bičík na stůl.

„Byl jsem u towerského poručíka," pravil. „Známe se od dřívějška. Nemůže nic slíbiti. Ubezpečil mě však, že je Rudolf dobře ubytován. Maruše odebrala se do Overfieldu. Bůh zatraf krále!"

Jiných zpráv že nemá. Jakmile se dověděl, co se stalo, ihned vypravil svou ženu do Overfieldu, sám pak za půl hodiny se rozejel do Londýna. Dávno prý to předvídal. Přijeda sem, ztratil několik hodin, než si zjednal vstup do Toweru, potom se pozdržel u důstojníka tam, ale nic uspokojivého vším tím nedocílil. Než po mnohém prošení podařilo se mu na veliteli „vymačkati" slib, že ho ještě jednou přijme.

Potom předložili Mikulášovi večeři, a ježto bylo třeba vše mu od začátku vyložiti, přenechal to Kris otci, odebrav se s Beatricí do prvního patra za příčinou jich ubytování a uložení.

To bylo se starou paní obratem ruky vyřízeno. Mikuláš a Kris budou nocovati v jednom pokoji, pan Jakub v druhém. Toliko dva sluhy mohly dámy v domě ubytovati, ostatním bylo

se spokojiti s hospodou. Beatrice se vzdálila, by potřebné rozkazy v té příčině udělila.

Paní Johanna Athertonová pobyla s Krisem chvíli o samotě, než se ostatní nahoru dostavili.

„Cítím v srdci," pravila stará paní, „smutek a radost zároveň. Beatrice se mi se vším svěřila."

„I já jsem jí povděčen," řekl na to Kris, „rád bych jenom věděl, chápe-li to můj otec."

„Pochopí to, velebný pane, pochopí to. Ale i kdyby nakrásně ne, — však Pán Bůh všecko ví."

Když pan Jakub za krátko potom nahoru přišel, bylo zříti, že dosud ničemu neporozuměl, leda tomu, že se Rudolf, jak Beatrice mínila, pěkně zachoval.

„Ale vždyť přece mylord z Essexu to byl, — on, původce všeho toho zla, — jemuž můj syn věrnost zachoval! Je-li možná pokládati to za dobrý skutek?"

„Arciže!" řekl na to Kris. „Vy si přece nepřejete, aby se byl i v tomto případě věrolomným ukázal, že ne?"

„Ale nebyl by se alespoň tu k Bohu přiznal, kdyby byl proti Cromwellovi vystoupil?"

Starý pán byl dosud příliš zmaten, aby dovedl sledovati výklady a rozklady o tom, proto syn nic na to neodpověděl.

Té noci nemohl Kris usnouti; ještě hezky dlouho po tom, když už Mikuláš s otevřenými ústy a pevně přimhouřenýma očima v posteli ležel, stál kněz u okna a pohlížel k řece, kde

měsíc stříbrným kotoučem nad Southwarkem visel. Palouky za řekou vypadaly vybledlé a bezbarvé, tu a tam bylo mezi stromy viděti nějakou střechu a přes širokou řeku pod ním — tam, kde silné proudění rozčeřovalo stříbrnou, měsíčním jasem oblitou hladinu vodní, táhl se světlý pruh, jenž hned mdle, hned světle svítil.

Londýn ležel tu teď tak tiše jako Overfield, a Kris vzpomínal s palčivou bolestí v srdci, jak se před lety v měsíční noci doma v jezírku koupal, když vrátiv se z honu rozehřát po večeři s kaplanem k němu do parku sešel. Tehda připadala mu tam ta voda chladným, kliduplným chobotem (zálivem) v smyslném světě; měsíc nebyl ještě — napřed — vyšel, pouze hvězdy se třpytily nahoře a dole, na nebi a ve vodě. Potom se i měsíc ukázal, a světelný pruh objevil se na vodní hladině. Jak se pamatoval, pustil se k němu, tak že stříbrné vlny šplounaly mu za plavby přes ramena.

A potom přišla léta klášterního pokoje a klášterních bouří a zašla proniknuvše a očistivše duši jeho od hněvu a náruživostí, do nichž byl pohřížen. Když teď přemýšlel o tom, jakým kdysi býval, divil se své někdejší samolibé úzkoprsosti. V té dlouhé řadě let jevilo se mu teď jeho vlastní já jako titěrka vášnivá, živě gestikulující, nestálá a sebevědomá. Vzpomínal, jak býval po každé srážce s Rudolfem pevně přesvědčen, on že měl pravdu, bratr že byl v neprávu; vzpomínal svých divokých, přímo divadelních výbuchů zlosti nad

smrtí Kartuziánů, své okázale na odiv stavěné nechutné důstojnosti — za různých okolností. Ano i v oné době, kdy se niterný život začal v něm probouzet a zaplavovati jej, býval úzkoprsým a v sebe soustředěným; pohrdal obyčejným životem lidským nechápaje, že Boží vůle zrovna tak je činna v ohlušujícím hukotu dravého proudu jako v klidných, chráněných vodách, do nichž se byl uchýlil. Z toho sna byl vyrušen zrušením převorství. Teď se mu otevřely oči, a za pobytu doma jak se patří si uvědomil, že i vnější, smyslný život je duchem proniknut, že není vnějšího života bez niterného. A teď ponejprv nalezla duše jeho rovnováhu, osvícená paprskem milosti a vnitřního pokoje a nehrozící se temnot zevnějších. Teď byl zocelen pro každý život, hotov do kláštera se vrátit a tam s napětím všech sil pro svět pracovati nebo zaujmouti příslušné místo v nové Anglii a spolubojovati uprostřed toho bouřlivě rozkaceného světa.

Teď tu stál u dravě se ženoucího proudu, na okraji hlubší a nebezpečnější propasti než byla ta, jež se před ním rozevřela v světle měsíčním na jezeře v Overfieldu, a přece i nad ní vznášel se týž pokojný kotouč nebeský, postříbřuje svým jasem černé, divoce se ženoucí vlny jakoby zaslíbením P ř í t o m n o s t i větší jich všech.

Tak tam stál dlouho zamyšlen, ztrnule před sebe hledě.

IX.

POMOCNÁ AKCE.

Následující dni byly nepokojnými a úzkosti plnými dny Rudolfovým přátelům v Charingu. Byly tím hroznější, protože míjely zdánlivě bez úspěchu.

Druhého dne ráno odebral se Kris do Templu,*) by se poradil s právníkem, jejž byl towerský velitel Mikulášovi doporučil, a po hodině vrátil se s ním na byt. Především běželo o to vědět, jakým způsobem by měli postupovati; a tož seděla naše čtveřice pohromadě až do oběda v pokoji prvního patra, pohlížejíc přes řeku sluncem zalitou a horlivě o své záležitosti rokujíc.

Pan Herries, advokát, chytrácky vypadající Seveřan, seděl zády k oknu obrácen, posouvaje vodorovně brk mezi svými hubenými a snědými prsty sem a tam. Mluvil v krátkých větách, vzhlížeje mezi nimi a pozorně poslouchaje, když druzí mluvili. Zdál se býti ztělesněním považné nečinnosti, což arci bylo hroznou zkouškou pro ty úzkostlivé duše.

Naše trojice ani nevěděla, z čeho vlastně Rudolf byl viněn, ale brzo se dověděli, že

---

*) Temple (čti: tem'pl) byla budova v Londýně se dvěma dvory, do r. 1313 vlastnictví templářů, později právnická škola, obývaná studujícími práv a užívaná za soudní dvory. Pozn. překl.

terminus technicus *) pro to zní „neudání zemězrády“.

„Pan Torridon,“ pravil advokát, „byl, pokud vím, zatčen z rozkazu státní rady. Byl by za každou cenu zatčen býval. Bylotě přece všeobecně známo, že byl spolupracovníkem na plánech mylorda z Essexu. Vy pravíte, že zničil listiny proti němu svědčící. To bude proti němu svědčiti, bude-li se to moci dokázati.“

Protáhl brkové péro rty a potom si s ním opět hrál, co ostatní na něho hleděli.

„Než,“ pokračoval, „o to se nám teď nejedná. Na to bude ještě času dost. Otázka, o kterou nám teď běží, zní: Kdy se bude o jeho záležitosti jednati a kde? Mylord z Essexu může býti vyslýchán buď soudním dvorem anebo před sněm pohnán býti. Já myslím, že dojde na toto. S panem Torridonem bude jednáno rovněž tak. Došla-li by jeho záležitost před soud, potom by nám nezbylo nic nežli čekat a připravovati se na náš případ. Bude-li však proti němu zakročeno druhým způsobem, potom musíme všecko vynaložiti, aby se jméno jeho nedostalo do obžalovacího spisu.“

Pan Herries jal se jim poté vykládati, proč asi podána bude proti Cromwellovi parlamentní obžaloba.

„Toť obvyklý způsob jednání,“ pravil, „s vysoce postavenými vinníky, a Cromwell

*) Technický neboli odborný výraz. Pozn. překl.

oprávnění té methody sám značně rozšířil. V té právě sedí v Toweru tři katolíci, obžalovaní na popud samého padlého státníka, že prý se zúčastnili spiknutí na vydání Calaisu usurpatorům (uchvatitelům), kteří v loni hrozili Anglii vpádem. Vlny nevole a rozhořčení proti Cromwellovi dmou se příliš vysoko a obecenstvo stalo by se dlouhým vyšetřováním netrpělivým; parlamentní obžaloba bude však dobrým vybíječem pro jeho vztek proti němu."

V tom tedy kotvilo nebezpečí, než nedalo se nic dělati, jak pravil advokát, dokud nebudou míti spolehlivých o tom zpráv. O nabytí jich chtěl se advokát postarati řka, že je neprodleně zpraví, jakmile je míti bude.

„A co potom?" ptal se Kris, pohlížeje na něho všecek zoufalý, neboť chladné, vážné vzezření p. Herriesovo vzbudilo v něm strašnou představu o soudnictví.

„Právě jsem se chtěl o tom zmíniti," na to advokát. „Dojde-li na mou a bude-li páně Torridonovo jméno taktéž navrženo pro obžalovací akt, potom musíme se obrátiti na nejmocnější své přátele, by vynaložili všechen svůj vliv na to, by pan Torridon nebyl v obžalovací listině jmenován. Máte, pane, nějaké takové přátele?" doslovil, pohlížeje ostře na pana Jakuba přes brk.

Starý pán zavrtěl hlavou.

„Neznám ani jediného," pravil.

Advokát povyhrnul opovržlivě rtů.

„Potom musíme učiniti, co se dá dělati.

Nepřátele mylorda z Essexu můžeme — samozřejmě — pominouti — a má jich teď mnoho. Dvě jména mi však připadají na mysl. Pan Rudolf Sadler, kontrolor, a mylord z Canterbury.“

„Ach,“ zvolal Kris, mávna rukou. „Canterburský mylord! Můj bratr měl s ním už co jednati.“

Pan Jakub narovnal se na své židli.

„U toho člověka nechci se žádné úsluhy doprošovati!“ prohlásil.

Advokát podíval se na něho vyhrnuv obočí.

„Dobrá, pane,“ pravil, „když nechcete, tedy nechcete. Ale já o lepším nevím. Jest u veliké milosti u Jeho Veličenstva; povídá se, že už i za mylorda z Essexu slovíčko u něho uronil — ne mnoho — neboť moc by škodilo, myslím; ale bylo to přece něco. A co je s panem Sadlerem?“

„O tom pánovi ani nevím,“ vykoktal pan Jakub.

Na okamžik zavládlo ticho.

„Dobrá, pane,“ pravil Herries, „můžete si to rozmysliti. Já jsem pro mylorda z Canterbury z důvodů, jež jsem vám udal. Můžeme však ještě několik dní posečkati. Dokud nevíme, které methody proti němu bude použito, nemůžeme nic dělati.“

Potom se vzdálil ujistiv je, že je neprodleně zpraví, jak sám se něčeho přesného doví.

— — — — — — — — — — — — — —

Městem proskakovaly všelijaké pověsti. Povídalo se — ač to nebylo tenkrát pravda — že Cromwell na vlastní vyzvání královo Jindřichovi psal, vysvětluje své jednání a rozhodně v něm popíraje, že by byl pronesl jistá, jemu do úst kladená nepředložená slova a král že prý byl dopisem tím hluboce dojat. Na všech stranách panovalo nesmírné rozechvění a rozčilení; před Westminsterem kupily se denně zástupy lidu; na všech rozích ulic rokovaly hloučky o vyhlídkách padlého ministra; vévodovi z Norfolku, Richovi a jiným, kteří byli známi jako nepřátelé jeho, provolávána byla sláva, kdykoliv se v palácovém nádvoří objevili.

Zatím Rudolfovi přátelé nemohli moc pořídit. Mikuláš zajel si několikrát do Toweru, i podařilo se mu vyžadoniti na veliteli slovo, že dá Rudolfa zpravit o jejich přítomnosti v Londýně, ale jemu samému nebylo dovoleno ho navštívit a nedostal od něho také žádné jiné vědomosti, leč že je zdráv a dobré mysli a že je ubytován ve zvláštní celle.

Tu pojednou jednoho odpoledne došlo od pana Herriesa vzkázání, že Cromwell má býti vzat do výslechu, a tu arci obava, že by též Rudolf mohl pojat býti do obžalovacího spisu, dostoupila svého vrcholu. Pan Jakub nemohl toho večera ani sousta polknouti, nýbrž seděl tam drole svůj krajíček chleba, zatím co Beatrice, snažíc se ho povyraziti, v jednom kuse — skoro horečně — mluvila. Posléze vstav,

odešel, ostatní zůstali seděti, pohlížejíce na sebe smutně a úzkostlivě.

Mikuláš ve svém zoufalství začal vykládat o své návštěvě v Toweru, o důstojníkově bázlivosti a o svém naléhání, ale ostatní ho neposlouchali. Pojednou otevřely se prudce dveře a na prahu objevil se starý pán. Oči mu zářily, rty pak radostným rozechvěním se třásly. V ruce držel kousek papíru.

„Slyšte!“ zvolal, když druzí vyskočili. „Teď právě donesl tohle to jakýs chlapík od pana Herriesa,“ a pozdvihna papírek k očím, četl: „Jméno pana Torridona není uvedeno v obžalovacím aktu. Zítra Vás navštívím.“

„Díky Bohu!“ pravil Kris.

Ráno měli zase dlouhou rozmluvu. Pan Herries přišel tak k desáté hodině potvrdit svého vzkazu, a naše čtveřice seděla zase až do oběda, rokujíc a plány kujíc. Teď nebylo třeba s takovým překotným spěchem jednati, ježto první nebezpečí bylo zažehnáno.

Advokát radil pouze znova ucházeti se u arcibiskupa za přímluvu. Upozorňoval na to, že se Cranmer těšil sice přátelství padlého ministra, ale že není nikterak do jeho pádu zapleten, že má dosud veliký vliv na krále a proto že slovo jeho má velikou váhu v státní radě. Proto je více než pravděpodobno, že by mohl a že by také ochoten byl přimluviti se za Cromwellova komisionáře.

„Ale radil bych nic nepodnikati, dokud obžalovací akt nebude parlamentu předložen. Vždyť nevíme, pokud jednání páně Torrido-

novo mělo na svědectví proti Cromwellovi vliv. Z toho, co pánové pravíte, a z toho, co jsem z jiných úst slyšel, soudím, že papíry, jež pan Torridon zničil, nemají žádného hlubšího významu pro rozsudek. Papíry, jež byly nalezeny v domě mylordově, úplně stačí."

Než nebylo žádnou maličkostí pohnouti pana Jakuba, by se ucházel u arcibiskupa za přímluvu. Po jeho soudu byl Cranmer bezectný chlap. Žil s dvěma ženskými — pravil starý pán — jež nazýval svými ženami, ač jako kněz oženiti se nesměl; zrušil svou kněžskou přísahu, požehnal a zase tak ochotně za neplatny prohlásil časté sňatky královy; je to kus zjevného kacíře a nevěrce.

Pan Herries poukazoval však s rozvláčnou podrobností na to, to že nemá nic společného s jejich záležitostí. Nenavrhuje přece panu Torridonovi, by arcibiskupa vyhledal jako duchovního rádce, nýbrž jako člověka, jenž má náhodou teď veliký vliv — kdyby byl třebas i vrahem, přece by radil k němu se obrátit.

Tu zakročil Kris, jenž byl všecek znepokojen.

„Opravdu, pane," pravil otci, „vy víte, jak se vším, co pravíte, souhlasím, nicméně přece jenom panu Herriesovi za pravdu dávám. Nenahlížím —"

„Bůh nám buď nápomocen!" zvolal starý pán. „Opravdu nevím co dělati."

„Nepromluvil byste se slečnou Beatricí?" tázal se Kris.

Pan Jakub přikývl.
„Ano, učiním to!“ pravil.

Druhého dne byl obžalovací akt parlamentem schválen. Naše společnost v Charingu seděla s ubolévajícím srdcem za uzavřenými dveřmi, naslouchajíc lomozícím davům, jež za zpěvu a výskotu ulicí táhly. Každý výkřik rozdíral jim srdce, neboť zdaž ti lidé neplesali nad odsouzením Rudolfova pána a přítele? Co u večeře seděli, bylo na dveře do uličky jdoucí prudce zabušeno; vyskočivše slyšeli, jak jakýsi opilý hlas je zval, aby vyšli a spolu s ostatními slávu svobodě provolali. Mikuláš všecek zlostí zrudl a chopiv se jílce svého kordu, chtěl se do síně rozběhnouti.

„Ale sedněte si, Míšo,“ pravil mnich, „ten ožralý blázen jest už tentam.“

A skutečně slyšeli, jak se kdosi motaje k Westminsteru vzdaloval.

Teprve za dvě neděle dostali se do Lambethu.

Pana Jakuba bylo těžko přesvědčiti, než posléze se to přece Beatrici podařilo. Mikuláš prohlásil, že by se za těch okolností nerozpakoval prosit o pomoc třebas samého rohatého, Kris pak neustával podporovati mínění advokátovo. Opět a opět opakoval jeho důvody.

Třeba bylo dohodnouti se, kdy že se podívají k arcibiskupovi. Požádali tedy o audienci. A sekretář jim odepsal, že mylord jest

ochoten přijmouti je třetího července po druhé hodině odpolední.

Beatrice seděla za toho dlouhého, horkého odpoledne na lavečce u okna hore v salonku a hleděla na širokou řeku, jsouc si snad ponejprv vědoma ohromné zodpovědnosti, jež na ní spočívala.

Viděla je odjížděti v převozné pramici, otec se synem a panem Mikulášem v zádi, co advokát naproti nim seděl na lavečce. Byli až hrůza zamlklí, co po schodech slézali a tam na odvázání pramice čekali, ana zatím dále mluvila beznadějně, zoufale, by napětí uvolnila. Potom odpluli. Pan Jakub ještě jednou se po ní přes rameno podíval, i viděla ho rty pohybovati. Hleděla za nimi, jak pořád víc a více drobněli, a teprve když větší bárka mezi ně vstoupila, domů se odebrala, by tam návratu jejich vyčkala, jakož i novin, jež přinesou.

A ona byla do jisté míry za to vše zodpovědna. Kdyby nebyla k Rudolfovi přišla, byl by nepochybně papíry úřadům vydal, a teď by se nalézal na svobodě jako ostatní Cromwellovi zřízenci, a co na to myslila, tázala se opět a opět svého zmučeného srdce, dobře-li vlastně jednala.

Na to stále myslila, co tam u okna seděla hledíc přes řeku k Lambethu. Ob čas pohlédla také na sehnutou postavu své staré tety v její vysoké lenošce a naslouchala šustění hedvábí, jak je jehlou propichovala. Zda mohla jinak jednati? Nebylo snad vmísení se její do toho

a její rada — když se vše kolem do kola uváží — dílem šílené, zbytečné a nepraktické rytířskosti?

A přece věděla, že by zase tak jednala, kdyby podobný případ nastal. Jinak jednati bylo by nemožno. Pravda, rozum mluvil proti ní; pan Herries to naznačil rychlým povyhrnutím svého hustého obočí, když se mu o tom zmínila. Pro Cromwella opačné jednání její bylo by bez důsledků zůstalo. Ach! Ale vždyť ona to z toho důvodu neučinila, nýbrž jen k vůli Rudolfovi samému, aby nepropásl jediné příležitosti, jež se mu nabízela, k znovunabytí cti, o niž se byl připravil.

Ale trýzeň, již při všech těch myšlenkách pociťovala, co tam seděla, nebyla proto menší. Uvažovala arci již dříve o všem tom, teď však bída, na niž jí bylo po ty tři neděle patřiti, zase tu otázku do popředí posunula.

Viděla, jak den ze dne hlubší vrásky rozorávaly tvář starého otce, jak víc a více se přepadávala, poněvadž nejistota na srdci jeho hlodala; pozorovala ho při jídle, an tam jako by hořem zmámen seděl, při tom však se snažil opanovat a naděje se nevzdávati, vidívala, jak se při blednoucím světle hore v salonku víc a více v sebe shrucoval; viděla, jak si rukou oči zacláněl a jak se jeho šedivá, do hrotu zastřižená brada s chvějícími se rty křečovitě třásla. Jednou nebo dvakrát setkaly se zraky její s jeho tázavě se na ni upírajícími, i vytušila z nich, co se asi v srdci jeho dálo — patrně divil se jenom, nečině jí

ni těch nejmenších výčitek, divnému sběhu událostí, jež ji tak těsně spletly se štěstím jeho syna a ji za to odpovědnou učinily.

Myslila také na Markétu, co tam seděla, na tu ubohou dívku, jež se tolik na ni skládala, tolik jí důvěřovala, tolik ji milovala. Teď tam v Overfieldu seděla v stálé nejistotě, jež na ní můrou ležela, nedočkavě vyhlížejíc řídkých zpráv a po každé trpce zklamána, když dobré zprávy, na něž čekala, nedošly ...

— — — — — — — — — — — — — — — —

Břímě to bylo nesnesitelné. Beatrice teď skorem už ani nevěděla, kde že sedí a nač že čeká. Prožívala znova až do nejmenších podrobností svůj poměr s Rudolfem. Vzpomínala, jak ho ponejprv v Chelseji spatřila, když s panem Morem z přístavby vyšel a trávníkem se bral. Splétala tehda z travného stébla kroužek, co rozmluvě jeho naslouchala, a hodila jej pak psíkovi na záda. Potom se stýkávala denně s Rudolfem, přicházíval o všech hodinách, a ona ho pozorovala, neboť se domnívala, že našla v něm pravého muže. Vzpomínala, jak se zájem její o něho stupňoval, jak srdce její onoho večera náhle poskočilo, když do dvorany vstoupila a jeho tam potmě seděti zastala.

Potom krok za krokem přátelství rostlo, až posléze při trpkých slovech Kristoforových v Rudolfově domě ve Westminsteru svou pravou, zářivou tvář odhalilo. Poté utvářel se její život jako kouzelný sen; celý svět přivolával jí Rudolfovo jméno; polnic zvuk, jejž

slyšela, vytrubovaI jeho chválu; slunce jenom jemu a jí tak čarovně zapadalo. Potom přišla zpráva o díle visitátorů, a srdce její začalo na ni dorážet otázkami; otázky přešly v tvrzení, a tu v hodině vášně došla k němu a když ho byla jazykem svým zmrskala, opustila jej. V letech na to následujících spatřila ho jednou nebo dvakrát; pozorovala ho v Cheapsideu z okna koberci ověšeného, když vedle krále jel; ale netroufala si pozeptati se sama sebe na to, co by tak rádo srdce její bylo vyslovilo. Potom však přišla otázka jeho matky, a závoj spadl.

A pak on ji volal — nikdy o tom nepochybovala — když jednoho večera sama ve svém pokoji seděla. Slabě a prosebně zněl hlas jeho: „Beatrice! Beatrice!“ Potřeboval jí, a tož šla a zasáhla ještě jednou v jeho život.

A teď ležel v Toweru —

— — — — — — — — — — — — — — —

„Beatrice, mé dítě!“

S očima slzami oslněnýma odvrátila se od okna. V příštím okamžiku klečela u své tety a zabořivši jí hlavu svou do klína cítila, jak její dobré stařecké ruce něžně ji po hlavě hladí. Slyšela jakýsi šepot nad svou hlavou, ale ani slovíčka nerozuměla. Jí třeba bylo pouze jednoho, a to —

Pojednou se v kleče narovnala a jala se naslouchati, co laskající ruka stále ještě na hlavě její spočívala.

„Beatrice, moje drahá Beatrice!“

— — — — — — — — — — — — — — — —

Venku na schodech ozvaly se chvatné kroky. Dívka vstala i stála tam, přes napiaté očekávání namáhavě se ovládajíc, poněkud na rozpacích.

Potom se dveře otevřely a na prahu se objevil Kris s tváří zruměnělou a zářící, co jas večerního světla plně do obličeje mu padal.

„Všecko dobře stojí,“ volal, „mylord nás uvede ke králi!“

X.

PLACENTIA.

Fronta (průčelí) greenwichského domu k řece hledící skýtala nádhernou podívanou, když asi tři neděle potom čtyři páni k němu vystupovali. Dlouhá řada dvoupatrových budov z cihel, od Jindřicha „Placentií“ přezvaná, se svými četnými okny, přervanými dvěma skupinami štíhlých věží, a sloupovím pod nimi, vybíhala v předu v širokou terasu, s níž uzounkým proužkem trávníku vedly schody k řece. Nádherou skvící se postavy pohybovaly se neustále u vchodů; stráže, jejichžto helmice a halapartny na slunci jen se bleskotaly, sluhové v královské livreji, modře uniformovaní lodníci s odznaky.

Tu a tam u schodů houpaly se skvostné lodice, samé pozlátko a samá hýřivost barev, se širokými, nízkými baldachýny v zádi a se splývajícími vlajkami na přídi. Všeho druhu plavidla míhala se sem a tam jako brouci potápníci, z jednoho břehu na druhý pasažéry převážejíce, hned ponad palácem, hned pod ním je přijímajíce nebo vyloďujíce. Jiné lodice měly vesla vtaženy, nechávajíce se proudem unášet, aby si návštěvníci mohli pořádně velikánské budovy obhlédnout a jim se diviti. Za nimi — směrem k terasovitě stoupajícímu parku — tyčily se zelené masy stromoví. A nade vším tím klenula se červencová obloha, po jejíchžto blankytných luzích jako stáda bílých ovec táhly obláčky.

Vyplnění arcibiskupova slibu se poněkud protáhlo; jednou byl za úředními záležitostmi na venkově, po druhé zase byl král, jak Cranmer jim vzkázati dal, příliš zaneprázdněn, aby se mu taková záležitost mohla přednésti, až tu najednou přinesl z Lambethu posel psaní, v němž je vyzýval, aby se druhého dne ráno do Greenwiche dostavili, v den před popravou Cromwellovou. Arcibiskup psal, že doufá, že král ochotně vyslechne slovo ve prospěch zřízence, jehož věrnosti nepodařilo se pána svého zachrániti.

Lodník pojednou zavesloval levým veslem do zadu, učinil, pohlížeje přes rameno, několik úhozů pravým veslem, a člun popojel až k samým schodům.

Tam už čekalo několik lodníků v arcibiskupově livreji a přidrželi člun, aby páni mohli vystoupiti. Okamžik poté stanuli všichni na terase a rozhlíželi se kolem.

Nalézali se u jednoho z menších vchodů palácových — proti proudu. Tak asi sto kroků dále byl vchod pro krále určený s koberci a baldachýnem, na vodě houpala se královská bárka. Po terase před nádhernými komnatami s velikými okny, z nichž bylo možná vše přehlédnouti, přecházel v jednom kuse houf sluhů, tu však bylo poměrně klidno. Úzký vchod, u něhož stála stráž v koženém kabátci a ocelovém krunýři, vedl v pravo do paláce.

Jeden z lodníků pozdravil naši společnost.

„Pan Torridon?“ tázal se.

Kris přisvědčil.

„Mylord mi uložil, abych vás, pane, hned k němu uvedl, jakmile přibudete.“

Pustil se před nimi ke vchodu, řekl cosi stráži a všichni vstoupili malou předsíní do paláce. Chodba byla prostě a skromně zařízena. Rohožky pokrývaly podlahu, tu a tam podle dyhování stály židle, na stěnách visely čalouny a mezi nimi přes sebe přeložená kopí; arkýřovými okny viděli do menších dvorů, tu a tam zahlédli křoví a kousek trávníku; z jednoho okna byla vyhlídka do parku, kdež král Jidřich za mladých let, rytířský, knížecí zjev, od hlavy až po paty zeleně oblečený slavíval svoje „majales“ a kdež pod stromy snídával.

Co se dále brali nejprve chodbou, potom čekárnami na jejím konci, stále se potkávali s jinými osobami, se sluhy pospíchajícími za nějakým pilným poselstvím, se vzácnými a urozenými pány, kteří měli na hlavách, s pážaty u dveří stojícími; dvakrát byli tázáni, co že si přejí.

„K mylordu z Canterbury!“ odpověděl pokaždé lodník.

Krisovi se zdálo, že již hroznou vzdálenost urazili, když posléze vůdce jejich stanuv vyzval je, aby jenom dále šli, a když páže v šarlatovém úboru ode dveří jim naprotiv pokročilo.

„K mylordu z Canterbury!“ hlásil naposled lodník.

Páže se uklonilo a otočivši se otevřelo dveře.

Octli se v čtverhranném pokoji s koberci a s čalouny od podlahy až ke stropu sáhajícími. Druhé postranní dveře na okenní straně vedly do druhého pokoje. Uprostřed stál kulatý stůl s lenoškami brokátem povlečenými a u krbu byla podlouhlá pohovka. Naproti byla vysoká okna, jimiž bylo viděti na řeku se stromy a budovami na jejím severním břehu.

Co Charing opustili, téměř spolu nepromluvili, neboť byli již pojednali o všem, čeho třeba bylo, za ty neděle, co čekali na arcibiskupovo pozvání.

Cranmer přijal je velmi laskavě, ač se nezavazoval k ničemu více, než že je králi představí, také se nevyslovil ani tak ani onak o celém případu.

Zdvořile je vyslechl, přikývl, když mu Kris vyložil, co vše bratr jeho vykonal, a beze vší téměř poznámky dal jim slib. Zdálo se, jako by si arcibiskup nemohl ani úsudku učiniti, tím méně jej vysloviti, dokud by nevyslechl mínění Jeho Veličenstva.

Kris odebral se potom k oknu a advokát za ním.

„Placentia!“ *) pravil p. Herries. „Nedivím se tomu jménu. Palác jest u vnitřku ještě líbivější nežli zvenčí.“

Advokát čistě po černu oblečený stál u okna a pozoroval skvostnou vyhlídku, třpytící se vodní dráhu, posetou barevnými tůčkami, dlouhý břeh naproti a věže londýnského city, ležícího v dáli na levo v modravé stříhavě.

Kris se také na to díval, ale ničeho neviděl. Jakoby pozbyl vší schopnosti postřehovací a vnímající. Napětí posledních neděl zůstavilo v duši jeho svoje stopy a dostoupilo teď takového stupně, že co tam ještě z jiných hnutí zbylo, naprosto ochromilo. Představoval si v duchu domek v Charingu, kde Beatrice modlíc se, byl o tom přesvědčen, na ně čekala, a to mu připomnělo, že při

---

*) Od latinsk. placere = líbiti se, zamlouvati se a pod. Po našem tedy snad „Libětice“ nebo „Libotín“. Pozn. překl.

nejbližším shledání se s ní bude již všecko věděti, zdaž rozsudek nad Rudolfem vyrčený zníti bude na smrt nebo život. Slavnostní ticho a v paláci převládající duch bohatství a klidného pohodlí budily v něm jenom ještě živější představu o tom, co se nad bratrovou hlavou stahovalo, a o hrozných, bezcitných mocnostech, s nimiž se dostal do nesnází a rozporů.

Potom se obrátil. Otec jeho seděl u stolu, hlavu maje o ruku opřenou, a Mikuláš, jenž vypadal příliš venkovsky, a jemuž nebylo v tom prostředí zde moc volno, rozhlížel se s dětskou vážností a úctou po komnatě.

Hluboké ticho panovalo vůkol. Kris stál v prostých šatech kněžských u okna, ruce maje vzadu založeny a rozhlížel se. Jednu chvíli ozvaly se kroky venku na chodbě, a podlaha se lehounce pod nimi chvěla, z toho zase slyšeti bylo kdesi daleko zatroubení na roh, a z řeky přes tu chvíli dolétaly sem pokřiky lodníků a údery vesel.

Pan Jakub jednou vzhlédl, pootevřel rtů jakoby k řeči, načež hned zase sklonil hlavu na ruku.

To čekání zdálo se býti nekonečným.

Kris otočil se znovu k oknu a vytáhna z kapsy brevíř, otevřel jej. Udělal kříž, řka: „In nomine Patris et Filii — — —“

V té chvíli však otevřely se druhé dveře, Kris se chvatně obrátil, bylo slyšeti zašustění hedvábí, a — arcibiskup vstoupil do pokoje ve svém prelátském rouchu a úboru.

Kris se zlehka uklonil, když se prelát bystrým krokem mimo něj ke stolu, u něhož pan Jakub teď stál, bral, i slídil horlivě v rysech mocného pána po nějakém omenu. Ale nebylo lze ničeho z nich vyčísti; jeho hladká tvář s velikýma očima usmívala se jen jak obyčejně, a jeho masité rty byly pootevřeny.

„Dobrý den, pane Torridone, přišel jste v dobrou chvíli. Přicházím právě od Jeho Veličenstva a hned vás k němu uvedu.“

Kris si všiml, že otcova tvář poněkud zbledla, když se arcibiskupovi na poděkování uklonil. Mikuláš jenom na preláta „výroval“.

„Máme však ještě několik minut času,“ pokračoval arcibiskup. „Teď právě jest u krále pan Tomáš Wristhesly. Vyložte mi, pane, ještě jednou, co si přejete, bych Jeho Veličenstvu řekl.“

Pan Jakub podíval se rozpačitě na advokáta.

„Pane Herriese!“ pravil.

Cranmer se obrátil a opětně se — jakoby odprosivě — lehce Krisovi a advokátovi uklonil. Pan Herries předstoupil, když si Cranmer byl sedl a svoje ruce tak sepial, že bylo viděti veliký ametyst na jeho štíhlém prstě.

„Věc se má tak,“ začal, „jak jsme již Vaší Milosti v Lambethu byli vyložili. Ten pán zde rád by poprosil o královskou milost pro pana Rudolfa Torridona, jenž teď sedí v Toweru. Pan Torridon sloužil my— panu Cromwellovi velice věrně. Nechceme toho tajiti. Zničil jakési soukromé dopisy jeho, — ač se mu to

dokázati nedá, — a ráčíte se snad ještě pamatovati, že jsme se rozpakovali, máme-li to Vaší arcibiskupské Milosti sděliti — —“

Tu ho náhle přerušil pan Jakub:

„Přemýšlel jsem o tom, mylorde. I přál bych si raději, by se Jeho královské Veličenstvo všeho dovědělo. Nepřeji si, by se mu něco utajilo.“

Arcibiskup, jenž s usmívavou pozorností z jednoho na druhého pohlížel, ujal se teď sám slova:

„Těší mne, pane, že tak smýšlíte. Já smýšlím zrovna tak jako vy. Třebas se mu to, jak pravíte, dokázati nemůže, je daleko lépe, když se Jeho královská Milost všeho doví. Opravdu myslím, že bych mu to byl rozhodně řekl.“

„Potom, mylorde,“ pokračoval pan Herries, „mohl byste, ačli za správné uznáte, Jeho Veličenstvo upozorniti, že je to dobrovolné, upřímné vyznání. Pan Torridon spálil listiny, důležité dokonce listiny, ale nebyly by nikterak k užitku bývaly. Pan Cromwell byl by i tak odsouzen býval.“

„Ale toho pan Torridon asi nevěděl?“ ptal se Cranmer lichotivě.

„I ano, mylorde,“ zvolal pan Jakub, „on musil věděti, — že mylord Cromwell — —“

Arcibiskup pozdvihl jemně ruku.

„Pan Cromwell,“ poopravil ho.

„Pan Cromwell,“ opakoval pan Jakub. „Rudolf musil věděti, že u pana Cromwella jsou ještě jiné, důležitější papíry, jež zajisté

budou nalezeny, a že jich bude proti němu užito.“

„Proč tedy tamty spálil? Uznáte přece, pane, že si přeji jenom věděti, co bych měl Jeho Veličenstvu říci.“

„Spálil je, mylorde, poněvadž se necítil schopným, pozvednouti ruky proti svému pánovi. Svědčí to dozajista jen o věrném a dobrém srdci jeho!“

Arcibiskup němě několikrát přisvědčil.

„A vy si přejete, by Jeho královská Výsost nařídila jeho propuštění?“

„Tak jest, mylorde!“ pravil advokát.

„Dobrá, rozumím. A můžete nějakou záruku podati, že se pan Torridon bude dobře chovati?“

„Sloužil co nejvěrněji po mnohá léta panu Cromwellovi,“ pravil advokát. „Byl pravou rukou jeho v otázce klášterů se týkající, byl jedním z královských visitátorů a pomáhal při zpus— při zničení leweského převorství; to, mylorde, je snad dostatečnou —“

Pan Jakub náhle zaštkal.

„Pane Herriese! Pane Herriese!“

Cranmer obrátil se k němu s úsměvem.

„Vím, pane, co cítíte,“ pravil. „Než, je-li to pravda . . .“

„Bože, je to pravda! Bůh mu buď milostiv!“ zvolal pan Jakub.

„To nám úplně stačí, pane. Není-liž pravda, pane Herriese?“

Advokát mrskl ještě okem po starém šlechtici.

„To je dostatečnou zárukou, mylorde, že pan Rudolf Torridon není protivníkem záměrů Jeho Veličenstva a že —“

„To já nemohu snésti!“ zvolal pan Jakub.

Mikuláš, jenž ustrašen a s ústy otevřenými pohlížel s jednoho na druhého, položil mu ruku na rameno.

„Musíte, otče!“ pravil. „Je — je to čertovská historie, ale pravdivá. Krise, nemáte co . . .“

Mnich pokročil o krok do předu.

„Je to pravda, mylorde!“ pravil. „Já sám jsem byl řeholníkem leweským . . .“

„A podrobil jste se?“ vpadl mu honem do řeči arcibiskup.

„Žiji pokojně doma,“ děl na to Kris. „Je svatosvatá pravda, že bratr můj vše to udělal, ale — ale otec můj nepřeje si, by toho použito bylo v jeho prospěch.“

„Když je to pravda,“ řekl na to arcibiskup, „bude také nejlépe to říci. Nežádáme nic, nežli čirou pravdu.“

„Ale to já nemohu připustiti!“ pravil opět starý pán.

Kris přistoupil k otci.

„Nepřenecháte to, otče, Jeho arcibiskupské Milosti? Mylord ví, jak smýšlíme.“

Pan Jakub podíval se na syna všecek zmaten a zmámen.

„Bůh nám buď napomocen! Je to tvé upřímné mínění, Krise?“

„Ano, otče. Mylorde, rozumíte teď všemu?“

Arcibiskup se opět zlehka uklonil.

„Tož tedy, mylorde, skládáme vše v ruce vaše.“

Na dveře bylo jemně zaklepáno.

„To je znamení — nám svědčící,“ pravil arcibiskup vstávaje. „Pojďte, pánové, Jeho královská Milost bude hned hotova.“

Pan Herries přiskočil ke dveřím a otevřel je ukláněje se, když arcibiskup následován panem Jakubem a Mikulášem mimo něj se ubíral. On s Krisem šel za nimi.

Jakási tupá lhostejnost naplňovala srdce mnichovo za té chůze. Věděl, že mu hrozí daleko větší nebezpečí, nežli druhým, ale přece se nebál. Zkušenostmi byl v něm cit strachu otupen a ne zostřen, a tož se blížil králi bez chvění.

V pokoji, do kterého nejprve vstoupili, stálo u zadních dveří páže, jež je otevřelo. Tu zjevila se jim prostranná předsíň s dveřmi kolem dokola a se schody v pravo. Arcibiskup, sebrav poněkud svůj talár, pokynul ostatním, když se jal do nich lézti, co druhou volnou rukou stráži tam stojící za pozdravení děkoval.

Nahoře byla široká přestávka, potom byla chodba, kterou se pustili. Zabočili na levo, a co se dále brali, tím patrněji poznávali, že se blíží královským komnatám. Tu a tam prostřeny byly tlusté kožené koberce; podél stěn rozestaveny byly vzácné kusy nábytku, vykládané stoly s vysokými orientálskými vázami, na stěnách viselo plno benátského, uměle v stříbře tepaného brnění, a u každých dveří

na chodbu vybíhajících stála buď stráž nebo sluha, již se vypiali, jakmile arcibiskupa shlédli. Prelát neopominul ani jednou na pozdrav jejich poděkovati, ba několikrát jim i vlídně hlavou kynul.

Vzduch tam prosycen byl těžkou vůní, jakousi to směsí z mošusu a jiných voňavek, již ani vysoká, do zahrady v pravo otevřená okna nedovedla nadobro zapuditi.

Ponejprv, co Charing opustil, zabušilo v Krisovi prudčeji srdce. Mocně na něho působilo, že se tak pozvolna blížil hrozné osobnosti. Kdyby se byl hned před králem octl, nebyl by vzrušen býval, a kdyby byl měl ještě as hodinu času, byl by se z rozechvění svého vzpamatoval. Ale to náhle naporučené přiblížení, významnost tlustých koberců a nábytku, pohled na ty tam němě stojící postavy, mošusová vůně ve vzduchu, vše to pospolu teď na něho mocně dorývalo. Zdálo se mu, jakoby se blížil jakési velikánské obludě, jež si tu svůj pelech rozbila, jenž střežen byl zamlklými sluhy, a k němuž ho ten hladký prelát jako vrchní dozorce vedl. Kterákoliv z těch osob, co byly před ním, mohla mu v tom labyrintu označiti vlastní doupě, v němž ona obluda číhala; kdokoliv z přítomných mohl dveře otevřít, a z nich mohla se vynořiti divoká tvář zakrvácená a uslintaná.

Potom otevřelo páže dveře, a oni vstoupili, než tam opět byla zastávka. Byl to zase pouze předpokoj. Tak asi na tucet osob všech

stavů tam čekajících, advokát, vojín a jiní, povstali a uklonili se prelátovi.

Potom si naše společnost za hrobového ticha sedla ke dveřím na onom konci, a minuty — míjely.

Z řeky zalétaly sem ob čas pokřiky lodníků, jednou pronikla tam dveřmi ozvěna kroků po chodbě, po dvakrát i šum hlasů, jenž zase zanikl.

Potom z nenadání spočinula čísi ruka na klice z vnitřní strany, načež se arcibiskup ihned zdvihl, s ním pak skoro současně i pan Jakub.

Kratinká ještě pausa. Potom se ozval na blízku jasný hlas; v předním pokoji nastal všeobecný šum, poněvadž všichni povstali. Dveře se otevřely, a první erbovní hlasatel slaďounce se usmívaje vyšel, otřev se svými nadýchanými rukávy o veřeje. Za ním brala se postava s tváří tak hladkou a bezvýraznou, jak u masky, jež dala arcibiskupovi znamení.

Cranmer obrátil se ke svým průvodcům a učiniv malounký opět pohyb rukou, pustil se přímo ke dveřím.

Kris s Herriesem následovali.

XI.

JEHO VELIČENSTVO.

Když byl Kris s ostatními poklekl, a dveře se za nimi zavřely, uznamenal, že se nalézá v ohromné komnatě s vysokánským oknem

na řeku v levo hledícím, s vyčalounovanými stěnami, širokánským, papíry pokrytým stolem uprostřed, s vysokánským a nádherným stropem a tlustým kobercem pod nohama.

V prvním okamžiku krále neviděl. Páže, jež je bylo vyzvalo, by vstoupili, vzdalovalo se napříč komnatou, Kris pak je svýma očima sledoval, až zmizelo za závěsnou v koutě.

Stále ještě kleče zavrátil očí, i viděl tu, jak arcibiskup míří k oknu a jak potom stoupá do schodů vedoucích k trůnu pod baldachýnem zabírajícím celý výstupek.

Tu spatřil krále.

Proti dveřím, kterými byli vešli, seděla mohutná postava na širokém, tři strany okna zabírajícím trůně. Nafouklé rukávy dodávaly ramenům nesmírné rozložitosti, zlatý řetěz visel kolem nich, tlusté pak prsty si s ním pohrávaly. Níže vzdouvalo se ohromné bříšisko až k rozporkovým plundrám, a nohy v šarlatových punčochách vězící byly přes sebe přeloženy. Na hlavě spočívala placatá, sametová čapka s pérem a pod ním bylo viděti plnou, čtverhrannou, veselou a zároveň slavnostně se tvářící tvář s těsně k sobě přiléhajícími očními skulinami a malými, lehounce povyhrnutými ústy, vroubenými zespodu nazrzlými vousy. Kris rozpomněl se na zjev v loďce. Těžká vůně mošusová naplňovala vzduch.

Tu tedy konečně byla ta hrozná obluda, jež sluníc se, číhala!

Naše společnost setrvala ještě několik okamžiků na kolenou, co se arcibiskup k trůnu s nebesy blížil; tam opět poklekl a znova povstav, pronesl chvatně několik slov, jimž Kris nerozuměl.

Jindřich přikývl a stočil své jiskrné, malé oči na klečící, a potom pokynul rukou. Arcibiskup obrátiv se, opakoval po něm posunek, načež Kris spolu s druhými vstal.

„Pan Torridon, Vaše Veličenstvo!“ představoval je arcibiskup s uctivou úklonou. „Vaše Veličenstvo bude se pamatovati — —“

Král zkrátka přikývl a vztáhl ruku.

Kris dotkl se otce zlehka ze zadu.

„Předstupte,“ zašeptal, „a polibte králi ruku.“

Starý muž nesměle pokročil. Arcibiskup prudce zakýval, a pan Jakub přistoupil ke trůnu, poklekl a pozdvihl královu ruku ke svým rtům a potom poodstoupil, aby druzí mohli králi hold vzáti.

Když došla řada na Krisa, a on tlustých prstů pozdvihl, všiml si na palci podivuhodně červeného kamene a poznal jej. Byl to královský dar z Francie, jejž byl před lety viděl na prstě sv. Tomáše z Canterbury, když hrob jeho navštívil. Vzpomněl si také na Cromwellův znak, jak jej byl viděl na listinách v Lewesu — na půlku lva držícího vzhůru prsten s červeným kamenem.

Potom i on poodstoupil, a arcibiskup jal se mluviti.

„Vaše Veličenstvo bude se pamatovati, že jistý pan Rudolf Torridon leží v Toweru, — zřízenec páně Cromwellův — —“

Na králově obličeji objevilo se nepatrné pohnutí, než neříkal nic.

„Jehož čeká soudní vyšetřování pro zničení svědeckého materiálu. To se aspoň, Vaše Veličenstvo, na něho žaluje. Nebylo to však dokázáno. Zde přítomný pan Torridon praví mi, Vaše Výsosti, že se to naprosto dokázati nedá, ale on že se k tomu dobrovolně k vůli svému synovi přiznává.“

Jindřich střelil opět pohledem po starém muži a ostatních, potom utkvěl jím na obličeji Cranmerově, jenž stál vedle něho zády k oknu obrácen.

„Je tu, aby poprosil Vaše Veličenstvo za milost pro syna. Přeje si Vaší královské Milosti předložiti, že jeho syn jen z převeliké věrnosti k panu Cromwellovi chybil, a najmě, že zničení svědeckého materiálu nijak nezastavilo běh spravedlnosti — —“

„Při Bohu, nezastavilo a také nezastaví!“ zavrzl náhle drsný hlas.

Cranmer čekal okamžik se sklopenýma očima, než král opět oněměl.

„Pan Torridon přemluvil mě, bych s ním šel k Vaší královské Milosti a za něho mluvil. Není zvyklý — — —“

„A kdo jsou ti ostatní?“

Kris cítil, jak pronikavé oči královy po něm pobíhají.

„To je pan Mikuláš Maxwell," vysvětloval arcibiskup představuje ho, „páně Torridonův zeť, a to zde pan Herries —"

„A kněz?" tázal se král.

„Kněz — to je pan Kristofor Torridon, žijící u otce v Overfieldu."

„Ha! Žil tam vždycky?"

„Nikoliv, Vaše Veličenstvo," pravil Cranmer měkce, „byl řeholníkem v Lewesu až do zrušení kláštera."

„Slyšel jsem kdysi jméno jeho jmenovati," pravil zamyšleně Jindřich. „Co je to, pane, co jsem o vás slyšel?"

„Bylo to snad jméno pana Rudolfa Torridona, jež Vaše královská Milost — —" načínal Cranmer.

„Ne, ne, to nebylo to. Co to bylo, pane?"

Kris slyšel srdce své zrovna jakoby v uších buchotati. Tož tedy už tu bylo ono nebezpečí, jež se stále na obzoru stahovalo, a jímž se naučil povrhovati. Domníval se, že v té chůzi ke králi není žádného nebezpečí pro něho; od pádu Lewesu uplynula přec už tak dlouhá doba, a on se činně ničeho nezúčastnil. Ale král, jak se zdálo, měl dobrou paměť! Nebezpečí stálo zrovna před ním, ztělesněné v té vše podmaňující osobnosti. Neříkal nic, nýbrž stál tam, čekaje prozrazení.

„Podivná věc!" pravil Jindřich. „Zapomněl jsem to. Nuže, mylorde?"

„Vyložil jsem Vaší královské Milosti," řekl na to arcibiskup. „Pan Rudolf Torridon nebyl ještě před soud postaven, a jeho otec kojí se

nadějí, že Vaše Veličenstvo ráčí milostivě uvážiti tyto dvě věci: že to bylo provinění spáchané z příliš veliké oddanosti a věrnosti, a že tím spravedlnosti nebyla učiněna žádná ujma.“

„Dobrá, dobrá,“ pravil Jindřich, „to zní zcela rozumně. Za našich dnů není nazbyt u nikoho ani věrnosti, ani spravedlnosti. A víc se mu neklade nic za vinu?“

„Ne, Vaše královská Milosti.“

Nastalo hrobové ticho.

Kris podíval se na otce, vlastní srdce jeho pookřálo nadějí, i viděl též na tváři starého muže napiaté očekávání. Jeho hlubokými vráskami okroužené oči byly plny slz, rty se mu chvěly, ano Kris viděl, jak se krátký pláštík přes ramena mu visící třásl. Na Mikulášově pak rudém obličeji zračila se taková směsice vzrušení a slavnostní vážnosti, že se nad tím nitro Krisovo křečovitě svíralo; než okamžitě ho to přešlo, když ohlédna se, spatřil krále zlověstně ho pozorovati . . .

Arcibiskupův hlas přerušil znova ticho.

„Smíme se, Vaše královská Milosti, tedy nadíti, že se dostalo panu Rudolfu Torridonovi Vaší milosti?“

„Eh, co!?“ pravil král mrzutě. „Mlčte, mylorde! Snažím se vzpomenouti si. Kde je Michal?“

„Mám ho zavolati, Vaše Veličenstvo?“

„Ne, ať advokát jen zazvoní!“

Na králův pokyn přiskočil pan Herries ke stolu a zazvonil stojícím tam zvonečkem. Dveře,

svěsnou zastřené, v nichž páže před pěti minutami bylo zmizelo, tiše se otevřely, a páže se v nich znova objevilo.

„Michal!“ pravil král, a páže zmizelo.

Zavládlo trapné ticho. Cranmer poodstoupil s tváří, v níž se zračila trpělivá uctivost, a jeho živé oči pohlížely ob čas na malou společnost před ním. Byl na něm patrný jakýsi nepokoj, jak Kris mohl pozorovati, než mnich sklopil ihned zase oči, jakmile zahlédl, že si ho král s těsně sevřenými rty a se záhadným výrazem na čele opět pronikavě prohlíží.

Krisovou hlavou honily se myšlenky jako divé. Přistihl sama sebe, jak se se zoufalým chvatem modlí, by Michal, ať je to kdo je, nic nevěděl, aby se král nedovedl upamatovat, a současně namítala se mu ironie jeho postavení. Stál tu, přijda, aby prosil za bratrův život, a zatím sám tonul v nebezpečí, že mu bude prosit o svůj vlastní. Ticho v komnatě panující pocit onen ještě zvyšovalo. Mohli jste se cítiti zdánlivě tak bezpečnými, silnými a bodrými tu v té bohatě zařízené komnatě s vysokými okny hledícími na řeku v slunečním jase tonoucí, tu v tom paláci strážemi otočeném, a přece právě tato bezpečnost chovala v sobě hrozné pro něho nebezpečenství. Vnikl do pevnosti veliké šelmy, jež Anglii vládla; byl na dosah jejích krví zbrocených tlap a zubisk.

Pojednou pohnula se potvora a zabručela.

„Už to mám! Vy jste jeden z těch dare-

báků, kteří nechtěli podepsati postupu Lewesu.“

Kris vzhlédl, ale hned zase oči sklopil.

„Divy boží,“ pravil král. „a vy se opovažujete sem přijíti!?“

Opět ticho.

Kris viděl, jak se otec k němu zpola obrátil se žalostnou tváří, a jak advokát trochu ucouvl.

Král se náhle obrátil ke Cranmerovi.

„Věděl jste to, mylorde?“

„Přísahám Bohu, že jsem o tom nevěděl!“ odpověděl, ale hlas se mu třásl.

Kris vzpamatovav se, ujal se slova.

„Veličenstvo, bylo nám řečeno, že můžeme jednati dle svého dobrozdání.“

Jindřich neřekl na to nic. Jeho koulející se oči měřily mnicha od hlavy po paty, rty jeho byly pevně sevřeny, a rysy jeho vyjadřovaly vážné přemítání.

Cranmer patřil zoufale na pana Jakuba.

„Nevěděl jsem to, Vaše Veličenstvo,“ pravil opět. „Věděl jsem pouze, že bratr tohoto kněze byl velice horlivý v záležitostech Vašeho Veličenstva.“

Jindřich se prudce obrátil.

„Jak?“ tázal se.

Pan Jakub bezděčně pozdvihl ruce a zalomil jimi. Cranmer podíval se na něho téměř vztekle.

„Pan Rudolf Torridon byl jedním z visitátorů,“ vysvětloval arcibiskup rozčileně.

„A tenhle chlapík — mnichem!“ zvolal král.

„Musili se setkati v Lewesu, Vaše Veličenstvo.“

„Ach, mylorde!“ zvolal najednou p. Jakub. „Prosil jsem vás přece —“

Jindřich obrátil se rychle k němu.

„Vypravujte nám o tom, pane. Co to všecko znamená?“

Pan Jakub pokročil vrávorajícími kroky a potom náhle vztáhl ruce.

„Ach, Vaše Veličenstvo, je to trpké vypravování pro otce! Vše je pravda. Tento můj syn byl mnichem v Lewesu. Nechtěl postupu podepsati. Já — já jsem ho za to pochválil. Já — já tam byl, když ho můj syn Rudolf vyhnal —“

„Divy boží!“ zvolal král se zářící tváří. „Bratr bratra vyhnal!“

Kris viděl, jak se arcibiskupův zrak náhle vyjasnil, když se na krále po očku díval.

„Ale nemohu připustit, aby proto byl zachráněn!“ pokračoval smutně starý pán. „Byl hodným sluhou Vašeho Veličenstva, ale špatným Pána Boha našeho — —“

Arcibiskup hrůzou z hluboka si povzdychl, a jeho ruce sebou poškubávaly. Ale Jindřich jakoby nic neslyšel; jeho malá ústa otevřela se k úžaslému smíchu, a oči jeho hleděly ztrnule na pana Jakuba.

„A vy že jste tam byl?“ tázal se. „A vaše žena? A vaše tety a sestry?“

„Moje žena je mrtva!“ zvolal starý pán. „Veličenstvo . . .“

„A na čí straně ona stála?“

„Ona — ona stála na straně Vašeho Veličenstva.“

Jindřich se vyvrátil ve svém křesle.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kris nevěděl okamžik, lomcuje-li jím to tak vztek či smích. Tváře mu zmodraly, a očka jeho bylo sotva viděti, masité ruce spočívaly na kolenou, a celé mohutné tělo jeho sebou házelo. Z jeho v troubelku svinutých úst vyrážely prudké, sípavé vzdechy, a klátil se s boku na bok.

Na arcibiskupově tváři objevil se uctivý a soucitný úsměv, pohlédl rychle a rozčileně s krále na naši skupinu a s ní zase na krále. Pan Jakub na králův smích poodstoupil a teď tam stál jako prkenný a ztrnule zíral před sebe. Kris přistoupil k němu a uchopil ho za ruku.

Za nimi ozvaly se kroky, král se opět vyklonil, utíraje si rukávem slzy.

„Ó Michale, Michale!“ vyrážel ze sebe. „To je ti pěkná historie!“

Černě oděný muž předstoupil a čekal.

„Nebesa! Jaká to šťastná rodina!“ pravil král. „A co ten brach zde?“

Ukázal mdlým posunkem na Mikuláše, byltě ještě všecek smíchem zmalátnělý.

Mladý šlechtic pokročil vpřed hrdě vztyčen a pln nevole.

„Já nejsem na straně Vašeho Veličenstva,“ pravil ostře.

Jindřich náhle zvážněl.

„Eh, tak se se mnou nemluví!“ vzkřikl.

„Toť jediný způsob, kterým mohu mluviti," řekl na to Mikuláš, „přeje-li si Vaše Veličenstvo slyšeti pravdu."

Král se okamžik na něho díval, ale smíšek mu dosud v očích skotačil.

„Ano, ano, pravdu chci slyšeti. Michale, vzkázal jsem pro vás, abych se od vás dověděl něčeho o tom knězi zde, ale již to vím. Je to však pravda, že bratr jeho v Toweru — Rudolf Torridon — byl jedním z mých klášterních visitátorů?"

Oslovený povyhrnul na okamžik svých rtů. Stál vedle samého Krisa, kousinek před ním.

„Ano, Vaše královská Milosti!"

„Ó dobrá! Musíme ho, myslím, propustiti, — není-li jiné žaloby na něho. To mně teď, Michale, povíte."

Arcibiskup mrskl plachým pohledem po našem houfečku.

„Tedy Vaše Veličenstvo ráčí —"

„Nu, Michale, co je?" vpadl král arcibiskupovi do řeči.

„Jedná se o věc, kterou si zajisté Vaše královská Milost přeje jenom sama slyšeti," odvětil na to oslovený.

„Poodstupte, mylorde, a vy, pánové, rovněž!"

Král ukázal na nejzazší konec komnaty, co se Michal k němu blížil.

Arcibiskup sestoupiv s estrády, kráčel na označené místo, ostatní pak ho následovali.

Kris byl naprosto pomaten. Viděl, jak se v té chvíli, co mu tajemník jeho cosi do ucha

šeptal, na tváři králově obrážely živý zájem a pozornost, a jak se posléze její rysy potěšením vyjasnily.

„Ani slova, ani slova!“ zašeptal přísně Jindřich. „Velmi dobře, Michale.“

Tajemník mu znova cosi pošeptal. Kris slyšel arci ostré sykání, ale nemohl ani slovíčku porozuměti. Král ještě jednou přikývl, a tajemník sestoupil s estrády.

„Přichystejte tedy vstupní lístek,“ volal za ním král.

Tajemník, než se otočil, ještě jednou se králi uklonil a poté se vzdálil.

Jindřich znova kynul.

„Přistupte blíže, pánové!“

A co se blížili, — napřed arcibiskup, potom otec se synem a posléze Mikuláš a Herries, — patřil na ně jaksi slavnostně se usmívaje.

„Jste mně bídná spřež,“ začal král, pohlížeje na ně čtverácky, poněkud vpřed vykloněn, s jednou rukou na koleně, „a já se, mylorde z Canterbury, opravdu divím, že vás v takové společnosti nalézám. Chceme však býti milostivými a pamětlivými služeb vaším synem, pane Torridone, nám prokázaných. Pouze to může mu býti omluvou. Pamatujte si to! Jenom to. Byl silnější, když kněze vyhnal. Pamatuji se na vašeho syna, dobře se na něho pamatuji, i chci mu odpustiti. Ale do služeb svých už jej nemohu přijmouti. A pardon jemu daný vztahuje se i na vás, pane pátere, ale musíte pryč — pryč,“ dal se

náhle do řevu, „v témdni ať jste z mé říše pryč! Nemíníme ještě dále trpěti vašeho zrádcovství.“

Za těch slov vybuchl vší svou divokou sveřepostí; Kris div strachy neomdlel.

„A vy, pánové,“ pokračoval král, ještě zlostí soptě, k panu Jakubovi a Mikuláši obrácen, „uděláte nejlépe, když budete pěkně držeti jazyk za zuby. Takových řečí nestrpíme ani v naší přítomnosti, ni jinde. Než pro tentokrát vám promíjíme. Nu, pánové, řekl jsem dost?“

Pan Jakub klesl na kolena.

„Ó Bůh žehnej Vašemu Veličenstvu!“ začal se slzami po lících mu kanoucími.

Jindřich mávl rychle rukou.

„Můžete se odebrati k vašemu synovi,“ pravil, „a podívati se, jak se mu daří, a tohle všecko můžete mu říci. A brzo dostane úkaz svého vysvobození buď ode mne nebo od někoho jiného.“

Malá ústa se opět pitvorně zakřivila a radostí sebou zacukala.

„A já doufám, že bude šťasten u své matky. Můžete mu to ode mne vyříditi.“

Arcibiskup vzhlédl.

„Paní Torridonová je mrtva, Vaše Veličenstvo,“ pravil laskavě a tázavě.

„Inu, ano!“ řekl na to král a podával jim ruku k políbení.

Jak se z královy komnaty dostali, Kris nevěděl. Opět políbili králi ruku, pan Jakub poděkoval, ale zdál se býti shonem událostí

a velikým překvapením nadobro pomaten. Co se Kris pozpátku z komnaty vzdaloval, viděl naposled na sobě utkvěti královy těsně k sobě přiléhající oči, jež pořád ještě slastnou rozkoší plály, a viděl též, jak se plné jeho líce, zrzavými licousy olemované, kolem koutků stahovaly patrným přemáháním, aby se do smíchu neroztáhly. „Proč se král smál?“ ptal se Kris sama sebe.

Posečkali několik minut v předním pokoji, ježto jim měla hned volná vstupenka do Toweru doručena býti, jak jim byl arcibiskup pošeptal. Nemluvili spolu, ale pan Jakub, Kris a Mikulás seděli těsně vedle sebe, pohlížejíce chvílemi na sebe plni údivu a radosti, co pan Herries trochu opodál stál v slavnostním postoji všecek šťasten nad důležitou rolí, jakou v celé záležitosti byl hrál. Ani se vám nepodíval na ostatní kolem sedící, kteří naši skupinu zvědavými zraky pozorovali.

Po chvíli přišel tajemník a odevzdal jim vstupenku.

„Mylord z Canterbury je zaneprázdněn,“ pravil, „i prosil mne, bych vám, pánové, vyřídil, že vás nemůže opět přijmouti.“

Pan Jakub vstal a prohlížel si úkaz.

„Pro čtyry osoby?“ tázal se.

„Inu, ano,“ děl na to tajemník, podívav se na čtyry muže.

Kris dotekl se jemně otcova ramene.

„To je dobře,“ šeptal mu, „ani slova už o tom. Může to posloužiti Beatrici.“

XII.

ZPRÁVY V TOWERU.

Rokovali mezi sebou, když se pět minut poté octli na schodech v jase slunečním, mají-li se hned pustiti do Toweru, nebo se napřed vrátiti do Charingu a Beatrici s sebou vzíti. Mluvili potichu jako lidé, kteří ze tmy vyšli na světlo a pomateni jsou zalivším je teď pocitem svobody a svěžesti. Místo mošusem páchnoucích komnat, místo hrozné, pánovité osobnosti viděli teď po přestálé nejistotě a hrůze před sebou smavou řeku, přes niž dul svěží vánek. A především: Rudolf byl vysvobozen nejenom ze svého žaláře, nýbrž i od svého proklatého zaměstnání. Vše bylo vyřízeno oněmi pár výroky, ale dosud nic z toho všeho nemohli ve skutek uvésti, i pohlíželi na to, jako hleděli na čeřící se hladinu vodní u svých nohou, na houpající se převoznou loďku a na vzdálený Londýn, jako na jakýs oslňující obraz, jenž mohl po něčem života a živosti nabýti.

Advokát jim blahopřál, oni pak usmívajíce se děkovali mu.

„Nedopravili byste mne k londýnskému mostu?“ tázal se pan Herries. „Mám tam nějakou menší práci obstarati, to jest, je-li vám libo tak daleko jeti.“

Kris podíval se na otce, v jehož rámě byl zavěšen.

„Musíme Beatrici s sebou vzíti," pravil. „Zasloužila si toho."

Pan Jakub přisvědčil jakoby ve snách a obrátiv se k převozníkovi pravil:

„Nejprve k londýnskému mostu."

Když mimo Tower jeli, cítili jakousi dráždivou radost v srdcích svých, co na jeho mohutné hradby a hrubé kusy střelby hleděli. Rudolf tam seděl, ale již ne na dlouho. Ještě dnes ho spatří a zítra, nejpozději zítra opustí společně Tower.

V hlavě starého pána křižovalo se na sto plánů, co se podle pohybu loďky zlehka hned do předu ukláněl, hned zase na zad vypačoval a do třpytících se vod hleděl. Budou zase s Rudolfem v Overfieldu žíti; syn jeho se dozajista po všech těch zkušenostech změnil. Teď si budou lépe rozuměti, lepe než kdy před tím. Odporný život nedůvěry a opovrhování ležel teď za nimi; Rudolf najde znova sebe sama a bude zase tím, kým býval, než se dal zaslepit a strhnouti mužem, jenž má zítra zemříti. Potom myslil na toho muže a bylo mu ho skoro líto, neboť pro něho ty silné zdi nechovaly v sobě nic nežli hrůzu — hrůzu a zoufalství. Vždyť už na towerském vrchu zřízeno bylo popraviště. Když si na to pan Jakub vzpomněl, tu nahnuv se napínal zraků přes nábřeží a mezi stromy, nezahlédl-li by vršku; než pro listí nic neviděl.

Také Krisovou hlavou, jenž tiše vedle něho

seděl, táhly všelijaké myšlenky. Věděl, že se teď s Markétou odebéře do ciziny, jak to zamýšleli. Králův rozkaz byl posledním znamením Božích obmyslů s ním. Umístní Markétu u jejích řeholních sester v Brugge, sám pak se potom odebéře za Dom Antonínem a započne znova bývalý život. Věděl také, že se tam sejde s některými svými leweskými spolubratry — Dom Antonín mu psal, že se již tři, čtyři v Cluny k němu přidružili; převor však dal na vždy vale klášternímu životu, obdržev kanovnické místo v Lincolně.

Zatím mohl se z toho těšiti, že Rudolf byl zproštěn mrzkého zaměstnání svého; král ho již do služeb nevezme, bude teď doma zůstávat a Overfield dobře spravovati spolu — s otcem. Ach, kdyby tak Beatrice ještě svolila spolu s ním o vládu tam se děliti. Teď zajisté —

Obrátil se a podíval se na svého otce, co na všecko to myslil, a zraky jejich se střetly.

Poposedl k němu blíže.

„Beatrice!“ pravil. „Kdyby tak —“

Pan Jan přikývl, co výraz něžnosti rozlil se po jeho tváři a jeho zádumčivě hledící oči zasvítily.

„Ó Krise — myslil jsem, že —“

Teď se i pan Mikuláš z pomatení svého probral.

Od toho okamžiku, co do paláce vkročil, kromě té, co před králem vzplanul, nalézal se stále v slavnostním rozechvění. Změna ovzduší působila tak na něho, že nebyl na-

prosto schopen svým prostým a mužným způsobem mysliti, a tvář jeho za toho duševního pochodu vypadala jakoby blbá. Kris přes tragičnost té chvíle byl nejednou nucen srdečně se v duchu zasmáti, tak málo hodil se náš venkovský šlechtic do toho prostředí. Teď však procitl.

„Jemináčku!“ pravil udiveně. „Tož tedy je po všem a v pořádku? Bůh —“

Kris se zasmál.

„Drahý Míšo,“ pravil, „ba Bůh tě chraň! Mluvil jsi skutečně bez ohrádky.“

„A nejednal jsem, pane, správně?“ tázal se pana Jakuba. „Nemohl jsem si pomoci. Já —“

„Ó Míšo!“ pravil starý pán a nahnuv se, položil mu ruku na koleno.

Pan Mikuláš roztahoval křídla, co tam seděl; poví Maruši, jak se králi postavil a jakéhože diplomata za muže má.

„Držel jste se, jen co je pravda, statečně!“ píchl ho pan Herries. „Nahnal jste, tuším, Jeho Veličenstvu větru!“

Kris se na advokáta podíval, ale pan Mikuláš přijímal to vše za bernou minci, potřásl svým kordem, popotahoval si kabátec a blaženě a sebevědomě se usmíval.

V té dojeli přístaviště. Pan Herries vystoupil.

„Zastavím se zítra ráno u vás, pane,“ pravil, „až půjdete pro pana Rudolfa do vězení. Osvobozující rozkaz bude vám zajisté do rána doručen.“

Uklonil se a vzdálil se hledaje si opatrně cesty po slizkých schodech k ulici, v níž se lidem jenjen hemžilo.

Beatrice byla u okna, když půl hodiny po té proti proudu se plavili. Kris povstal shlédnuv ji a mával živě čepicí, načež tvář dívčina zmizela.

Byla již u přístaviště, než oni ho dojeli, štíhlý, skvostný zjev ve svém klobouku a plášti. Její teta stála vedle ní. Kris opět povstal a zvěstoval jí — učiniv si z rukou hlásnou troubu — již z daleka, že všecko dobře stojí, a tvář její zářila, když se lodice ke schodům zbočila a sem a tam se kymácela, co lodníkova ruka na kamenném okraji spočívala.

„Vše je v pořádku," pravil Kris opět, když po chvíli vedle ní stanul. „Bude propuštěn, máme mu to vyříditi."

Netroufal si na ni se podívat, ale věděl, že tam stála zcela tiše a jakoby ztrnulá a že se oči její na jeho otce upíraly.

„Ó slečno Beatrice —"

Kris začal všemu tomu lépe rozumět, když několik minut potom loď znova po proudu plula. Seděl teď s Mikulášem po výbocích lodice, kdežto v zádi seděla dívka s panem Jakubem sama.

S počátku byli všichni neobyčejně zamlklí; Kris opíraje se o lokty hleděl na mizející břehy, na stromoví na té i oné straně, na veliké domy s jejich vysokými střechami a na věže za nimi a na schody z předu, na

lesk a třpyt vody, na sta člunů — na veliké lodice, mezi jejichžto četnými vesly jakoby se třpytilo milliony drahých kamenů — na pramicové loďky, jež pavouky sem a tam se snuly, a v duchu maloval si nejroztodivnější obrazy. Teď mu bylo vše jasno; byltě v Beatričině tváři za ten kratičký okamžik, co do ní nahlédl, postřehl něco více nežli soucit. V návalu veliké radosti spadl závoj, jenž její nitro zastíral, a z jejích velikých, černých, slzami zalitých očí mluvila zřetelně její duše.

O tom, co se stane, nemohlo býti již žádné pochybnosti. Oči její nehleděly tak ani k vůli nim ani k vůli samému Rudolfovi. Nepronesla ani slovíčka, on však dobře rozuměl nevyslovenému.

Když jeli pod londýnským mostem, trochu se obrátil a podíval se přes lodníkovo rameno na dvojici v zádi sedící a tím, co tam spatřil, byl ve svém mínění utvrzen. Pan Jakub položil levici na opěradlo sedadla a trochu se do předu vykláněje cosi přitlumeným hlasem vykládal. Na tvaři jeho bylo zřetelně viděti brázdy a rýhy, jež se za poslední ty neděle ještě více prohloubily, ale kromobyčejná radost ji ozařovala. A mladá dívka seděla vedle něho se sklopenýma očima a usmívala se, ob čas po očku na starého pána pohlížejíc. Kris viděl, jak se její červené rty chvěly a jak její sepiaté ruce v klíně sebou poškubávaly, co poslouchala. Byly to zvláštní námluvy; otec činil námluvy za syna a dívka odpoví-

dala synovi po otci, a Kris tušil, jak asi odpověď její zněla.

I pan Mikuláš to pozoroval, a když Beatrice zároveň s p. Jakubem najednou vzhlédla, radostí zářící oči čtyř osob se setkaly.

Pět minut potom octli se u towerského přístaviště.

Pan Morris, jehož jim byla paní Johanna Athertonová, jakmile zprávu dostala, naproti poslala, stál tam drže svého koně za uzdu. Za ním byla se shromáždila kupka lenochů. Dav jednomu ze zevlounů koně podržeti, pospíšil po schodech dolů, by jim pomohl z lodice.

„Slyšel jste?“ ptal se ho Kris poslední vystupuje.

„Ano, ctihodný otče,“ na to sluha.

Kris se na něho podíval, i všiml si, že jeho tvář, sic jako u masky ztrnulá, vypadala teď neobyčejně oživena. Bylo na ní posud znáti jízvu po někdejším šlehanci bičíkem.

Když nahoru vystoupili, zpozorovali, že tam ten houfeček lidí byl toliko utrhnuvším se ocasem davů kousek dále na svahu sebraných. Davy ty táhly se, pokud bylo lze na pravo a na levo dohlédnouti, od vnějších hradeb towerských s jedné strany až k návrší na levo se vypínajícímu a hustým stromovím zastřenému. Slyšeli jste hovor a smích, cinkání rolniček, práskání bičů a vřískot dětí. Všichni byli zády obráceni ke schodům, patrně tam na kopci, a sice na jeho levém úbočí, něco se odehrávalo.

Kris v první chvíli nechápal, co by to znamenalo, i obrátil se k p. Morrisovi:

„Co je tam viděti?“

„Popraviště,“ v odvět dal sluha suše.

V tom okamžiku přehlušily dunivé rány na dřevo dopadající šum hlasů.

Tu se Kris rozpomenul a na okamžik se v chůzi zapotácel. Otec, jenž s Beatricí napřed šel, ohlédl se po něm výmluvným pohledem.

„Zapomněl jsem na to,“ odšeptal Kris. „Bůh mu buď nápomocen!“

Kratince po té vstoupili nízkou branou vnější do pevnosti. Tu teprve si vzpomněli, že vstupenka zněla jen pro čtyři osoby.

Mikuláš ihned se nabídl, že počká venku a nechá Morrise vstoupiti. Ale Morris rozhodně tu nabídku odmítl. Po krátké úradě přistoupil Mikuláš se vstupenkou v ruce k vojínovi stráž majícímu.

Voják se na ni podíval a potom na naši společnost, potom však obrátiv se zaklepal svou halapartnou na veliká vrata za sebou a po dvou minutách vyšel důstojník v kožené kazajce a s opeřeným kloboukem. Přijal vstupenku a přelétl ji očima.

Mikuláš řekl mu pár slov na vysvětlenou.

„A dáma také?“ tázal se.

„Arciť,“ odpověděl Mikuláš.

„Dáma si tedy přeje . . .“ odmlčel se. „Bude vám třeba promluviti s pevnostním velitelem,“ pokračoval. Mohu vás všecky až k jeho bytu propustiti.“

Za vedení yeomana *) brali se nízkým klenutím na volnou prostoru. V pravo vypínala se mezi nimi a řekou zeď, v levo pak vnitřní nádvoří se svými ohromnými hradbami a cimbuřím.

Kris, jenž kráčel s Morrisem pozadu, rozpomínal se, jak tu před lety naposled s převorem byl. I tehdy nic nemluvili, ale z jiných důvodů.

Pominuli „zrádnou“ bránu a Kris za chůze podíval se do pluskající vody pod ní — tudy byl Rudolf sem přiveden — potom zahnuvše v levo, stoupali malým návrším k bráně, vedoucí do vnitřního dvora a za krátko octli se u bytu velitelova.

Ticho, pořádek rozlehlého obvodu před nimi se rozkládajícího měly do sebe hluboký význam. Vysoká „bílá věž“ (white Tower) na onom konci ovládala celé místo. Mohutně a hrozivě strměla tam se svými uzounkými okny, u velikých mezerách do zdiva zapuštěnými. Řada věží v levo, sloužících za vězení, ztrácela se v perspektivě až k bodu, kde zeď zalamujíc se v pravo, zanikala za hradní (hlavní) věží. Všecky ty budovy uzamykaly prázdnou téměř prostoru.

A tam čekali, až jim otevrou, ale čekali rádi a klidně, šťastni u vědomí radostné zprávy, kterou nesli. Pro ně nemělo to místo žádných hrůz.

---

*) Čti jóumän, je čestný název angl. vojína. Pozn. překl.

Vojín znova netrpělivě zaklepal a potom zase poodstoupil.

Kris viděl, jak se Mikuláš s týmž výrazem uctivé bázně jako před hodinou k vojínovi přišoulal.

„Mylord — pan Cromwell?“ slyšel ho zašeptati.

Vojín ukázal palcem přes rameno a děl: „Tam!“

Kris viděl, jak na úpatí jedné z věží — kousíček opodál — stáli tři vojáci. Tam tedy očekával Cromwell, vybíječ vlny, na smrt a snad ze svého okna slyšel repot davů za hradním příkopem a rány kladiv do trámců, z nichž popraviště sbíjeli.

Konečně se dveře otevřely a po výměně několika slov byli vpuštěni.

Opět bylo jim čekati.

Velitel, bylo jim řečeno, byl odvolán, ale hned prý se vrátí.

Mlčky usedli v malé přízemní hovorně. Byla to však útulná místnost s velikým krbem a dvěma okny do dvora hledícími.

Ale napětí jejich teď nepodobalo se ani za mák rannímu. Věděli nyní, jak to dopadne. Ještě několik minut, pravda dlouhých pro Rudolfa, jenž kdesi seděl sám ve své komůrce, snad nedaleko nich, a nic nevěděl o milosti, jež už byla na cestě, a — pak se otevrou dveře, jež se po šest neděl den jak den jenom před žalářníkem otvíraly, a před ním objeví se známé tváře a z úst jejich uslyší blahou zvěst.

Pan Jakub a Beatrice seděli vedle sebe na lavičce u okna, ale mlčeli jako druzí. Co si měli říci, to si již v loďce pověděli, a každý z nich věděl, co se dálo v té v srdci druhého. Kris s Mikulášem stáli u krbu, Morris u dveří, nikdo neměl ani obav, ani strachu ohledně budoucnosti.

Kris rozhlížel se klidně po pokoji, pozoroval čtverhranný stoleček uprostřed, čtyry těsně k němu přistrčené židle, jejichžto brokátové povlaky vypadaly umazané a ošoupané na zadních opěradlech, tmavý strop; kus čalounu, visícího nad pobočním stolem mezi dveřmi, jenž představoval jakýsi bitevní výjev, byl vybledlý. Příšerně vypadající rytíři s holýma nohama motali se v jednom klubku na nemotorných koních; od sežloutlého podzimního listí stromu odrážela se ostře veliká sekera válečná a jelen předníma nohama v povětří metal v popředí, hlavu maje nazad vyvrácenou, krkolomné skoky. Byla to směšně špatná práce, již byl některý z předchůdců pevnostního velitele, jenž rozuměl více válečnictví než umění, někde vyšťáral a tu pověsil. „Jak dlouho asi visela tu již ta práce?“ ptal se Kris v duchu.

Ukracoval si dlouhou chvíli posuzováním každé jednotlivosti a srovnáváním jich se svými kresbami v antifonáři; měl dosud ten antifonář doma; odnesl si jej z Lewesu, když ho Rudolf — Rudolf! — odtamtud vyhnal. Byltě jej přibalil ke svým věcem téhož odpoledne, co plenitelé přibyli. Teď — za den neb

dva ukáže jej doma v Overfieldu Rudolfovi, i budou se tomu společně smáti. Vezme jej s sebou do ciziny a tam jej domaluje. Toto dílo ke cti boží nedalo se tedy přece jen tak snadno zameziti!

Co tyto myšlenky jeho hlavou táhly, cítil na dně srdce svého jásavou radost. Vše to bylo pravda, a ne — sen!

Podíval se teď na párek u okna sedící.

Otec vyhlížel právě zamřižovaným oknem, ale Beatrice pozvedla k němu svých očí a usmála se na něho.

Pan Jakub vstal.

„Velitel přichází," pravil.

Okamžik poté ozvaly se kroky na chodbě a šum hlasů. Vojín, jenž byl je sem dovedl, čekal se vstupenkou venku a podával asi teď veliteli příslušné vysvětlení.

Potom se náhle dveře otevřely, a do pokoje vstoupil vojensky vypadající, hladce oholený muž s prokvétajícími již vlasy na hlavě v důstojnické uniformě se vstupenkou v ruce. U okna sedící vyšli mu v ústrety.

„Pan Torridon?" tázal se úsečně.

Pan Jakub předstoupil.

„Zde, pane."

„Vy jste přišel navštívit pana Rudolfa Torridona, jehož tu máme?"

„Ano, pane, svého syna."

Mikuláš předstoupil a důstojník ho kývnutím hlavy přivítal.

„Ano, pane," pravil mu důstojník, „nemohl jsem vás spíše předpustiti," zarazil se a podíval se na Beatrici.

„A tato dáma také?"

„Ano, pane veliteli," na to pan Jakub.

„Ale — ale — nechápu."

Podíval se na zářící obličeje před sebou a potom sklopil oči.

„Vy — vy jste tedy nic neslyšeli?"

V Krisovi poskočilo prudce srdce a tepny počaly mu divoce bíti. Co se stalo? Proč ten muž tak divně na ně hleděl? Proč nemluví?

Důstojník pokročil a položil pravici svou na stůl. Hleděl divně z jednoho na druhého.

Ticho panovalo venku na dvoře. Kroky, jež před minutou byli na chodbě slyšeli, vyzněly; ani hlásku nebylo slyšeti kromě pípání jakéhosi ptáčka pod okapem.

„Vy jste tedy nic neslyšeli?" tázal se důstojník znova.

„Pro Boha!" vykřikl pan Jakub.

„Přicházím právě od vašeho syna," na to důstojník rozhodným hlasem. — „Přicházíte zrovna ještě včas. Leží na smrt nemocen."

XIII.

VYSVOBOZENÍ.

Rozednívalo se, a oni dosud seděli v Rudolfově celle.

Sluha donesl několik stoliček s vysokánskou židlí s ulomeným zadkem a rozestavil je kolem nízkého dřevěného lůžka; pan Jakub seděl na židli s jedné strany postele, odkudž viděl synovi do obličeje, vedle něho Beatrice; Kris a Mikuláš seděli s druhé strany. Pan Morris byl všude, hned seděl na jakési lávce u dveří, hned zase přinášel neb odnášel pokrmy a léky, z toho zase stál u lože svého bývalého pána natřípaje pod ním zhlavce, nadzdvihuje ho a ukládaje jej co nejpohodlněji nebo drže jeho křečovitě sebou škubající ruce.

Byl už týden nemocen, řekl jim velitel. Doktor, pro něhož poslali, prohlásil nemoc jeho za p h r e n i t i s.*) Tolik bylo nade všecku pochybnost jisto, že se z toho nepozdraví, a ráno před tím s obvyklými raporty poslána o tom příslušná zpráva do Greenwiche.

Mlčky povečeřeli na svých místech, co jim byl žalářník donesl a střídavě spali ve vysokánské lenošce, probouzejíce se arci při každém zvuku z postele, při každém mihnutí se světla po podlaze, jak se Morris tiše sem a tam pohyboval, při každém zapípnutí ptačím a při ruchu probouzejícího se města, když úsvit začal na stěny dopadat a uzounkým okénkem svítil.

A teď už bylo slunce hezky vysoko na nebi povyskočilo, a oni čekali na konec.

---

*) Z řeckého: šílenství (tu a pod. ochrnutí mozku). Pozn. překl.

Na bíle prostřeném stolku u dveří stály dvě svíce, jež dohořívajíce, kapaly a prskaly a mezi nimi rozkládal svoje ramena vysoký kříž z červeného dřeva a s postavou Ukřižovaného ze slonoviny. Před ním stály dvě zastřené nádoby.

„Promluví, než se z tohoto světa odebéře," pravil jim lékař den před tím. „Nevím však, bude-li moci Pána Boha přijmouti."

Kris se poněkud narovnával na své stoličce, — byť všecek ztrnul a zdřevěněl od opírání se lokty o kolena, — a natáhl potichu nohou, nespouštěje očí s postele.

Bratr ležel k němu zády obrácen; Kris viděl jeho černé vlasy, jež mu teď narostly delší, než to dvorní etiketa dovolovala, a pod nimi snědý, silný krk. Pod přikryvkou bylo vidět obrysy natažené až po hýždě ruce. Prsty nepokojně se pohybovaly, křivíce a natahujíce se, a Kris slyšel, jak se z prsou jeho draly hluboké, táhlé vzdechy.

Na druhé straně seděla Beatrice klidná a vzpřímená; jedna ruka její spočívala ve klíně, kdežto druhá držela ruku p. Jakubovu. Starý pán seděl, hlavu opřenou o druhou ruku, nahnut jakoby pod těrchou, nohy přes sebe přeloženy.

Čím dále na den, tím více rostl hluk venku. Od úsvitu slyšeli stálé sem a tam chodění. Kola hrčela a vrzala v dáli, z toho nastalo opět ticho a potom zase bylo slyšeti dusot koňských kopyt na dláždění. A teď se

k tomu přidružilo silnější bručení a bzučení davů jako šumění větru v suchém listí.

Beatrice pojednou vzhlédla.

Pevnost, v které až do té chvíle bylo ticho, jakoby se rázem probudila.

Zvuky zdály se k nim po schodech pronikati, než za těch pár hodin se přesvědčili, že všechen šramot tamtou cestou k nim dolétal. Slyšeli dvoje či troje zatroubení krátké a ostré, potom okamžik trvající cupot, zavíření bubnů, pak bylo zase ticho, poté ozvěnu kroků sem a tam přecházejících. Když ty zvuky jich donikly, pohnul se Rudolf.

Pomalu se obrátil a ležel teď naznak, oddychování jeho znělo jako přerývané sténání, jež však pominulo, jakmile se dobře uložil. Byl také ruku povytáhl zpod přikryvky, tak že teď na ní spočívala. Kris viděl nyní tvář jeho se strany ostře se odrážející od tmavých šatů Beatričiných — svou bledostí; kůže nad nosem a lícními kostmi byla tuze napiata, jeho protáhlé tenké rty byly pootevřeny, na čele ležely bolestné vrásky a oči jeho strašně po stropu pošilhávaly.

Knězi se sevřelo hrdlo, co na ten obličej hleděl, jenž vypadal zároveň tak vznešeně a žalostně.

Rty začaly se opět — jako v noci pohybovati; zdálo se vám, jakoby skonávající s kýmsi hovořil a zároveň odpovědím jeho nastouchal.

Víčka jeho sebou potrhávala a jednu chvíli učinil pokus povstati. Kris okamžitě se svezl

na kolena, jemně ho dolů stlačuje. Cítil, jak vyhublé ruce jeho se pozdvihly a po jeho mdle hmataly, a viděl, jak se rýhy mezi jeho očima prohloubily. Potom se ruce jeho zase uklidnily.

Když Kris jednu chvíli vzhlédl, viděl, že oči otcovy a Beatričiny na něm zpytavě spočívaly. Cosi z velebné proměny umírajícího zdálo se tkvíti v rysech starého pána a zrcadliti se v jeho vážně na něho hledících očích. Beatrice vypadala odhodlaně a roztomile a když se kněz na ni tázavě podíval, přikývla.

„Ano, promluvte s ním," pravila.

Kris natáhl ruku přes postel a opřev se jí o pelest, shýbl se tak hluboce, až se ústy dotýkal ucha umírajícího.

„Rudolfe," pravil mu do ucha, „Rudolfe, slyšíš mě?"

I nadzdvihna trochu hlavu, pozoroval ho.

Rudolfova víčka se zpolehounka pootevřela, ale hned zase sklapla, se rtů pak křečovitě se svíjejících splynulo slabé blábolení, ale nebylo mu ani slova rozuměti. Potom bylo zase ticho.

„Slyší vás," pravila Beatrice.

Kněz se znova k němu sklonil, ale v té prodral se zvenčí k nim zvláštní zvuk jako příšerné zakvílení z tisícerých hrdel. Umírající stal se opět neklidným, ruka jeho nahmatala bratrovo rámě, stiskla je mdle, potom však opět na přikryvku sklesla.

Kris byl okamžik na rozpacích a znova vzhlédl. V tom ozvaly se na schodech kroky.

Vztyčil se a když se byl ke dveřím obrátil, spatřil v nich lékaře a za ním Morrisa.

Doktor byl zavalitý muž zdravých tváří a bral se hodně těžkopádně napříč světničkou, ale Rudolf — jak se zdálo — ho vůbec neslyšel.

Přistoupil k nohám postele a pozoroval rysy umírajícího, kaboně při tom čelo a ohrnuje rty. Kris čekal s největším napětím na slovíčko z úst jeho. Doktor však obešel postel stranou k Beatrici, sehnul se k Rudolfovi a uchopil jemně jeho zápěstí. Pojednou však jako by se byl na něco upamatoval, obrátiv se chvatně k p. Jakubovi.

„Je tu posel z královského paláce," zašeptal příkře. „Tuším, s omilostněním." A Kris viděl, jak opět čelo svraštil a rty vyhrnul. Potom se ještě jednou k Rudolfovi nahnul.

Pak pohodiv hlavou směrem k oknu, za sebou pravil Krisovi:

„Teď ho již mají tam venku, p. Cromwella totiž."

Na to rázně se vztyčil.

„Nemůže nejsvětější Svátosti přijmouti a zpovídati také nebude se moci. Já bych mu udělil ihned rozhřešení a poslední pomazání."

„Hned?" zašeptal Kris.

„Čím spíše, tím lépe," odpověděl doktor. „Nedá se nic jistého říci."

Kris zdvihl se hbitě se země a dal Morrisovi znamení. Poté znova poklekl, ohlédl se a zvedl se země fialovou štolu, večer před

tím byl ji tam položil, ale činil to s niterným odporem.

Podíval se na Beatrici. Neporozumí aspoň ona nemístnosti toho návrhu. Než znamenal v očích jejích pouze pevnou vůli nutící ho k tomu. — Ano, ano!

Kdo mohl hranice klásti božímu milosrdenství?

Přeložil si štolu přes ramena a sklonil se znova k bratrovi s jednou rukou přes nehybné tělo nataženou. Beatrice a p. Jakub poklekli.

Mikuláš pojednával o čemsi s Morrisem na onom konci světnice. Lékař se vzdálil.

Venku panovalo teď hluboké ticho. Kněz skláněl se níž a níže, až se jeho rty téměř dotýkaly ucha umírajícího; každinké slovo jeho krátkých, přerývaně pronášených vět bylo slyšeti v celé světnici.

„Rudolfe, Rudolfe, drahý bratře. Pracuješ k hodince smrti. Chci ti dáti rozhřešení. Těžce jsi se prohřešil proti Bohu a lidem. Potom ti udělím poslední pomazání. Vzbuď v srdci svém upřímnou lítost nade všemi hříchy svými, to bude náhradou za zpověď. Pomni lásky Pána Ježíše a jeho přehořké smrti na dřevě kříže, — ran, jež z lásky k nám podstoupil. Můžeš-li, projev mi nějakým znamením, že hříchů svých lituješ.“

Na to se poodchýlil; v tom přepadl ho strach, že není teď kdy Bůh ví jak dlouho čekati, nicméně přece okamžik hleděl napiatě do zastíněné tváře Rudolfovy.

Víčka nemocného opět se pohnula, rty pronášely nesrozumitelná slova, potom znova oněměla.

Kněz vzhlédl sám ani nevěda proč, a pak se znova sehnul k Rudolfovi, by ho, možno-li, slyšel.

Potom pravil s největší vroucností, jakoby ho tím mohl učinit účastným milosti: „Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis in nomine Patris“ — při těch slovech se poněkud vzpřímil a pozdvihna ruku, dělal kříž, doslovuje formuli: „et Filii et Spiritus Sancti.“

Kněz se ještě jednou vztyčil, potlačuje násilně svého pohnutí, aby mohl dalším povinnostem svým dostáti; netroufal si však pohlédnouti na klečící s oné strany postele ani sama sebe se pozeptati, co že činí.

Mikuláš s Morrisem čekali na jeho pokyn; byli kříž se svícemi se stolu vzali a na lavici vedle postavili.

Kris rychle proběhl světnicí, poklekl na jedno koleno, vstal, vzal zastřenou nádobu se stolu i se šátečkem pod ní a položil to vše na lavici. Zase poklekl, přistoupil bokem ke stolu a vzal s něho druhou nádobku a pokynul oběma mužům.

Mikuláš s Morrisem popadli stůl a odnášeli jej k nohám postele Kris bral se za nimi a postavil naň svaté oleje.

„Křížek a jednu svíci!“ zašeptal.

Minutu poté stál opět u stolu.

„O r e m u s,“ jal se chvatně čísti z knihy, jíž mu Beatrice pevně před očima držela.

„Všemohoucí, věčný Bože, jenž jsi řekl skrze svého sv. apoštola Jakuba: Stůně-li kdo z vás, zavolej kněze církve — (Při zvuku těch slov opětně se začaly pohybovati rty umírajícího; vzpíral se či se vroucně podroboval?) — by to, co my mocí úřadu svého zevně konáme, také uvnitř a duchovně Tvou božskou všemohoucností a léčivou mocí Tvou neviditelně se uskutečnilo. Skrze Krista Pána našeho. Amen.“

Rychleji a rychleji pohybovaly se rty na polštáři odpočívajícího. Hlava jeho pohybovala se nepokojně s boku na bok a ústa byla otevřena.

„Usquequo Domine...“ začala Beatrice.

Kris namočil palec ve svatém oleji a padl rychle na kolena.

„Per istam sanctam unctionem — skrze toto svaté pomazání“ —

(Pan Jakub kleče — náhle se nahnul a přidržel pevně Rudolfovu hlavu, jež sebou nepokojně vrtěla, a Kris přimáčkna víčka, mazal je svatým olejem říkaje při tom:)

„— a své přelaskavé milosrdenství odpustiž tobě Pán, cokoliv jsi zavinil zrakem.“

Ach! to bylo vykonáno — drahý Bože! Ty oči, jež posměšně a pohrdlivě hledívaly, jež tak po statcích dychtily, — ty oči posvěceny byly teď milosrdenstvím božím.

Kris vzal rychle kousek bavlny, již mu

Morris za ním stojící podával, utřel jí víčka a odložil ji do hliněné misky vedle.

„Per istam sanctam unctionem . . .“

A pomazány byly uši, — jež ochotně poslouchaly nestoudnosti Laytonovy a jež ochotného sluchu popřávaly Cromwellovým hanebným záměrům, jež však hluchy bývaly k volání utlačovaných.

Potom přišlo chřípí; potom rty, jež lhaly a proti bohabojným zuřily a svědčily a jež i teď, co je otcovy prsty svíraly, zdály se opovržlivě usmívati a při doteku hladkého oleje se křiviti; pak ruce, jež se provinily na majetku božím, jež loupily oltářní nádobí a zlatětkaná roucha z pokladnic kostelních, — i ty ruce byly teď pomazány a ležely cukajíce sebou na přikryvce.

Prádlo v nohách dřevěného lůžka bylo povytaženo a na zad přehozeno a dlouhé, jako led studené nohy ležely obnaženy, když k nim Kris přistoupil.

„Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid peccasti per incessum pedum. Amen.“

I jim vtisknuta pečet odpuštění, těm nohám, jež bývaly rychlé a neúnavné v boji proti Bohu, jež vnikly proti vůli boží do jeho svatyně a jež šlapaly po srdcích jeho svatých, — i jim dostalo se znamení spasení a odpočívaly opět pod zastírající je přikryvkou, octnuvše se u cíle své pozemské pouti.

Knězovo srdce se křečovitě svíralo.

Nevypravitelný řev přerušil z nenadání hluboké ticho venku, přehlušiv na okamžik šepot ve světnici se modlících. Zdálo se vám, jakoby to veškeré lidstvo bylo vykřiklo. — Ozvěna toho výkřiku vnikla přes hradní příkopy oknem dovnitř a zatřásla deskami podlahy. Do toho táhlého zaječení zavířily bubny, vpadly skřeky žen a štěkot psů a hned potom rozhlaholily se — jakoby ďábelským jakýmsi požehnáním — měkce a lahodně zvony barkingského kostela v radostném plesu nad krvavým dílem.

Rudolf zatím na loži potýkal se se smrtí. Ruce jeho divoce jezdily po jeho hrdle a roztrhly košili, než Beatričiny prsty tomu zabrániti mohly. Otevřená ústa jeho těžce a prudce oddychovala, víčka pak jeho se šílenou rychlostí pomžikávala. Potom se otevřela, oči jeho zatěkaly po pokojíčku a tvář jeho se uklidnila.

„Pane, Pane můj!“ byla poslední slova jeho.